JORGE BUCAY

CALEA ÎNTÂLNIRII

CUM SĂ ÎL DESCOPERI PE CELĂLALT, DRAGOSTEA

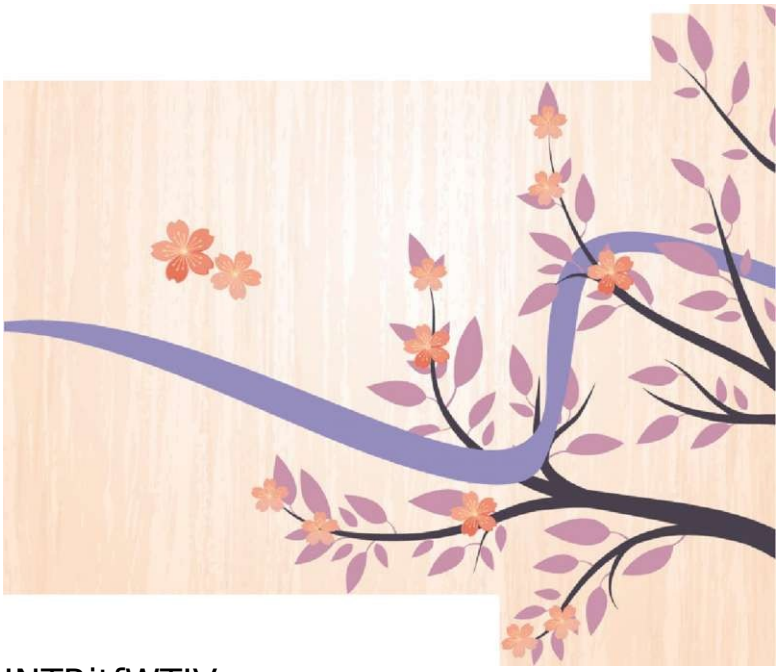

INTRjtfWTIV
Şi SEXUL

JORGE BUCAY

CALEA ÎNTÂLNIRII

CUM SĂ ÎL DESCOPERI PE CELĂLALT, DRAGOSTEA

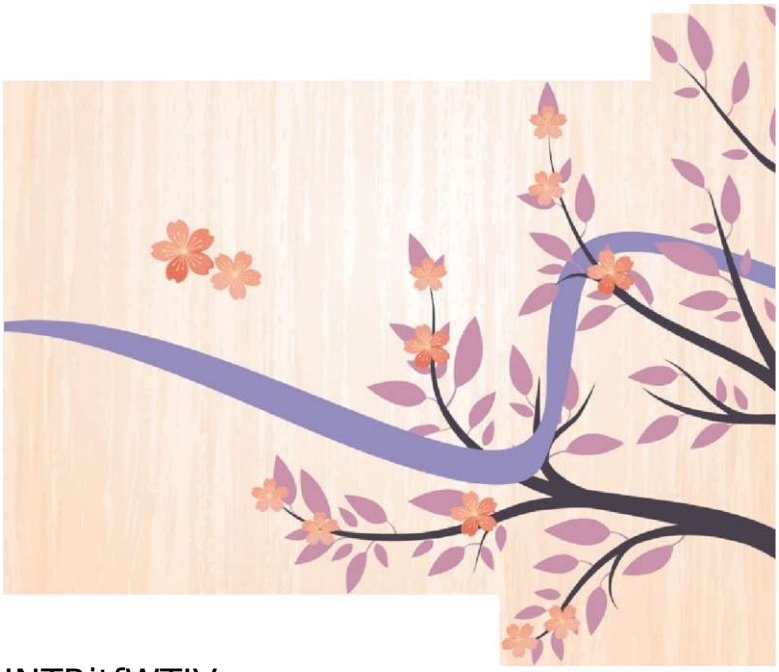

INTRjtfWTIV
ŞI SEXUL

IHTK02133TIV

JORGE BUCAY

CALEA ÎNTÂLNIRII

CUM SĂ ÎL DESCOPERI PE CELĂLALT, DRAGOSTEA ŞI SEXU

LCuprins

File de jurnal
Alegoria trăsurii (Il1
1. Istoria
2. întâlniri verticale
3. întâlniri orizontale
Poveste (epilog

)INTH0M33TIV ,

DEZVOLTARE PERSONALĂ

Evoluţia începe de la cunoaşterea de sine. Prin lectură, pornim într-o călătorie înspre sine, pentru ca apoi să găsim Starea de împăcare şi echilibrul interior, ***introspectiv*** îşi propune să ofere cititorului cărţi-reper din domeniile spiritualităţii, psihologiei şi dezvoltării personale

.JORGE BUCAY

CALEA ÎNTÂLNIRII

CUM SĂ ÎL DESCOPERI PE CELĂLALT, DRAGOSTEA SI SEXUL ■

Traducere din limba spaniolă de IRINA BRATEŞ
LITERA
Bucureşti 202

0Dr. Jorge Bucay (născut în 1949, la Buenos Aires), unul dintre cei mai cunoscuţi scriitori argentinieni contemporani, a absolvit medicina la Universitatea din Buenos Aires şi s-a specializat în psihiatrie. Lucrează ca psihoterapeut şi predă la Universitatea din Durango, Mexic. Succesul lui internaţional se datorează vastei sale experienţe terapeutice şi extraordinarei cunoaşteri a oamenilor. Cărţile sale au ajutat milioane de persoane din întreaga lume să îşi

schimbe viaţa. A mai publicat, printre altele: Cartas para Claudia (Scrisori pentru Claudia, 1989), Recuentos para Demián (Povestiri pentru Demián, 1994), Cuentos para pensar (Poveşti pentru a gândi, 1997), De la autoestima al egoísmo (De la stima de sine la egoism, 1999) şi Amarse con los ojos abiertos (Iubire cu ochii deschişi, 2000). Semnează cărţi ajunse pe lista de bestselleruri în Germania, Franţa, Grecia, Bulgaria, Croaţia, Mexic şi Spania, acestea fiind vândute în peste nouă milioane de exemplare şi traduse în peste 30 de limbi. De acelaşi autor, la Editura Litera: Calea autodependenţei, Calea lacrimilor, Calea fericirii şi Calea spiritualităţii.

El camino del encuentro Jorge Bucay

Copyright © 2001 Jorge Bucay Copyright © 2010 Editorial del Nuevo Extremo S.A. Toate drepturile rezervate Ediţie publicată prin înţelegere cu UnderCover Literary Agents

Introspectiv este o divizie a Grupului Editorial Litera O P. 53; C P. 212, sector 4, Bucureşti, România tel. 021 319 6390; 031 425 1619; 0752 548 372 e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteţi vizita pe www.litera.ro

Calea întâlnirii Cum să îl descoperi pe celălalt, dragostea şi sexul Jorge Bucay

Copyright © 2018 Grup Media Litera pentru versiunea în limba română Toate drepturile rezervate

Editor: Vidraşcu şi fiii Redactor: Teodora Nicolau Copertă: Alex Eser

Tehnoredactare şi prepress: Ana Vârtosu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României BUCAY, JORGE Calea întâlnirii. Cum să îl descoperi pe celălalt, dragostea şi sexul / Jorge Bucay; trad.: Irina Brateş - Bucureşti: Litera, 2018
ISBN 978-606-33-3014-8

ISBN EPUB 978-606-33-6015-

2Brates, Irina (trad.) 159.923

Calea lui Héctor, Ioschúa, Chrystian, a Juliei şi a lui Miguel, care mi-au arătat iubirea pe care o presupune prietenia

.FILE DE JURNAL

în mod sigur există o cale posibilă şi în multe feluri personală şi unică.

Eposibil să existe o cale în mod sigur şi în multe feluri aceeaşi pentru toţi.

Există o cale sigură şi într-un anumit fel posibilă.

Astfel încât va trebui să găsim această cale şi să începem să o parcurgem. Şi este posibil să fie nevoie să pornim singuri şi să ne mirăm când întâlnim mai departe, pe cale, pe toţi cei care în mod sigur se îndreaptă în aceeaşi direcţie.

Ar fi bine să nu uităm această cale finală, solitară, personală şi definitivă - este puntea noastră către ceilalţi, singura legătură care ne uneşte iremediabil cu lumea materială.

Fiecare poate numi destinaţia finală aşa cum doreşte: fericire, dezvoltare personală, evoluţie, iluminare, înţelegere, pace, succes, culme sau pur şi simplu final... e acelaşi lucru. Cu toţii ştim că a ajunge acolo cu bine este provocarea noastră.

Unii se vor rătăci pe cale şi, din acest motiv, vor ajunge mai târziu, dar vor fi şi unii care vor găsi o scurtătură şi se vor transforma în călăuze pricepute ale celorlalţi.

Unele dintre aceste călăuze mi-au arătat că există multe moduri de a ajunge, căi de acces infinite, mii de abordări, zeci de rute care ne conduc pe calea corectă. Căi pe care le vom parcurge una câte una. Desigur, există căi care fac parte din toate rutele trasate.

Căi care nu pot fi evitate.

Căi care trebuie parcurse dacă îţi propui să mergi mai departe. Căi pe care

învăţăm ce trebuie să ştim pentru a ajunge la ultima etapă.

Din punctul meu de vedere, există patru astfel de căi inevitabile:

Prima, calea acceptării definitive a responsabilităţii asupra propriei vieţi, pe care o numesc Calea autodependenţei.

Cea de-a doua, calea descoperirii celuilalt, a dragostei şi sexului, pe care o numesc Calea întâlnirii.
Cea de-a treia, calea pierderilor şi a doliilor, pe care o numesc Calea lacrimilor.
Cea de-a patra, calea plenitudinii Şi a căutării sensului, pe care o numesc Calea fericirii.
Pe parcursul propriei mele călătorii, am consultat notele de călătorie pe care le-au lăsat alţii şi mi-am folosit o parte din timp pentru a desena propriile hărţi ale itinerariului.
Hărţile acestor patru căi pe care le-am trasat s-au transformat în toţi aceşti ani în file de jurnal, care m-au ajutat să revin la traseu de fiecare dată când mă rătăceam.
Poate aceste File de jurnal îi pot ajuta pe unii care, la fel ca mine, se rătăcesc şi poate şi pe aceia care sunt capabili să găsească scurtături. în orice caz, harta nu este niciodată teritoriul şi va trebui să corectăm traiectoria de fiecare dată când propria noastră experienţă întâlneşte o eroare a cartografului. Numai aşa vom ajunge pe culme.

Să sperăm că ne întâlnim acolo. Ar însemna că voi aţi ajuns deja. Ar însemna că

am reuşit şi eu...

ALEGORIA TRĂSURII (II)

Contopiţi într-un întreg, trăsura mea, caii, vizitiul şi cu mine (după cum miau spus să-l numesc pe pasager), am parcurs cu oarecare dificultate prima parte a căii. Pe măsură ce înaintam, se schimba peisajul: în unele momente, arid şi dezolant, în altele, plin de vegetaţie şi reconfortant; se schimbau condiţiile climatice şi gradul de dificultate a căii: uneori lină şi netedă, alteori aspră şi abruptă, alteori accidentată şi în pantă; se schimbau, în sfârşit, stările mele sufleteşti: acum senin şi optimist, înainte trist şi obosit, mai târziu frustrat şi supărat.
Acum, la sfârşitul acestei bucăţi de drum, simt că, în realitate, singurele schimbări importante erau acestea din urmă, interioare, ca şi cum cele din exterior ar fi depins de acestea sau pur şi simplu nu ar fi existat.
Oprit un moment pentru a privi urmele lăsate, mă simt mulţumit şi mândru; de bine, de rău, triumfurile şi frustrările mele îmi aparţin.
Ştiu că mă aşteaptă o nouă etapă, dar nu ignor faptul că aş putea să o las să mă aştepte pentru totdeauna, fără măcar să mă simt puţin vinovat. Nimic nu mă obligă să continui, nimic în afara dorinţei mele de a face acest lucru.
Privesc în faţă. Calea îmi pare frumoasă şi atrăgătoare. De la început văd că traseul este plin de culori infinite şi forme noi care-mi trezesc curiozitatea. Intuiţia îmi spune că probabil e plin şi de pericole, şi de dificultăţi, dar aceasta nu mă opreşte, ştiu deja că mă pot baza pe toate resursele mele şi că vor fi

suficiente pentru a înfrunta fiecare pericol şi a depăşi orice dificultate. Pe de altă parte, am învăţat o dată pentru totdeauna că sunt vulnerabil, dar nu fragil. Adâncit în dialogul interior, aproape nu-mi dau seama că am început deja să-l parcurg.
Savurez în linişte peisajul... iar acesta, s-ar zice, se bucură de trecerea mea, dacă ar fi să ne luăm după hotărârea sa de a deveni din ce în ce mai frumos.
Dintr-odată, la stânga mea, pe o cale paralelă cu cea pe care merg, zăresc o umbră care se mişcă în spatele unor tufişuri.
Devin atent. Mai în faţă, într-un luminiş, văd altă trăsură care înaintează pe calea sa, în aceeaşi direcţie.
Mă surprinde frumuseţea sa: lemn închis la culoare, ornamente de bronz strălucitoare, roţi maiestuoase, fineţea formelor curbe şi armonioase...
îmi dau seama că sunt uluit.
îl rog pe vizitiu să se grăbească, pentru a ajunge în dreptul acestuia. Caii se cambrează şi pornesc la trap. Fără să-i direcţioneze cineva, ei se apropie singuri de partea stângă a trăsurii, pentru a scurta distanţa.
Şi trăsura de alături este trasă de doi cai, iar hăţurile sunt ţinute şi aici de un vizitiu. Caii acestuia şi ai mei îşi potrivesc spontan trapul, ca şi cum ar fi un singur atelaj. Vizitiii par a fi găsit un moment potrivit pentru a se odihni, pentru că ambii s-au aşezat comod şi, cu privirea pierdută, ţin relaxat hăţurile, lăsând calea să ne conducă.
Sunt atât de încântat de situaţie, încât abia după un timp descopăr că şi în cealaltă trăsură se află un pasager. Nu pentru că nu m-aş fi aşteptat să fie, ci pentru că nu-l văzusem. Acum îl descopăr şi îl privesc. Văd că şi el mă priveşte. Ca să-i arăt că mă bucur, îi zâmbesc, iar el, de la fereastra sa, mă salută energic, făcându-mi cu mâna.

îi răspund la salut şi mă hotărăsc să-i şoptesc un „Bună" timid, în mod misterios,

sau poate nu chiar, mă aude şi răspunde:

- Bună. Mergi într-acolo?
- Da, răspund cu o bucurie surprinzătoare (pentru mine). Mergem împreună?

- Sigur, îmi spune, haide.

Eu respir adânc şi mă simt mulţumit.

Tot traseul nu întâlnisem nici un tovarăş de drum.

Mă simt fericit fără motiv şi, ceea ce este şi mai interesant, fără să vreau să ştiu neapărat de ce

.Istoria

Importanţa întâlnirii în lumea de azi

Suferim de un soi de subdez|>oltare emoţională, care ne împinge la unele comportamente autodistructive, atât în viaţa noastră publică, cât Şi în cea privată. Aceasta ne presează să găsim o cale care să ne permită să aflăm un mod de a fi mai sănătoşi, iar această cale este intim legată de iubire Şi spiritualitate. Iubirea este cel mai bun simbol al sănătăţii omului, în opoziţie totală cu agresiunea, frica Şi paranoia, care, la rândul lor, reprezintă patologia ce ne desparte.

Claudio Naranjo Clan, 1984

Când mă gândesc la cuvântul „întâlnire", în sensul în care îl menţionez în această carte, îl asociez cu ideea de descoperire, de construcţie şi revelaţie repetată a unui „noi" care transcende structura „eului". Această creaţie a noastră adaugă o valoare surprinzătoare simplei sume aritmetice dintre Tu şi Eu.

Fără întâlnire nu există sănătate. Fără existenţa unui Noi, viaţa noastră este pustie, deşi casele, cămările, beciurile şi seifurile noastre sunt pline de averi scumpe.

Şi, fără îndoială, bombardamentul mediatic ne stimulează să ne umplem casele, cămările şi seifurile cu aceste lucruri şi ne sugerează că restul lucrurilor sunt sentimentalisme depăşite.

Intelectualii sceptici, ocupând locul presupusei cunoaşteri, sunt oricând gata să-i ridiculizeze şi să-i dispreţuiască pe cei ca noi, care continuă să vorbească din inimă, din pântece, din suflet, pe aceia care vorbesc mai mult despre emoţii decât despre gânduri, mai mult despre spiritualitate decât despre glorie şi mai mult despre fericire decât despre succes.

Dacă cineva vorbeşte despre iubire, este imatur, dacă spune că este fericit, este naiv sau frivol, dacă este generos e suspect, dacă este încrezător e prost, iar dacă este optimist e idiot. Şi dacă întâmplător el reprezintă un amestec din toate acestea, atunci falşii stăpâni ai cunoaşterii, asociaţi involuntari ai consumerismului diletant, vor spune că este un farsor, un prefăcut şi un impostor neserios.

Mulţi dintre aceşti gânditori ierarhizaţi formează uneori cea mai rea stirpe aristocratică şi sofisticată a celor care se arată prea „evoluaţi" pentru a-şi recunoaşte propria confuzie sau nefericire.

Alţii sunt total prinşi în identitatea lor şi nu sunt dispuşi să iasă din izolare de teama de a li se descoperi lipsa de implicare în ceea ce-i priveşte pe oamenii obişnuiţi.

Aproape tuturor, în mod sigur, protejaţi de zidurile vanităţii lor, le este greu să accepte că alţii, din perspective total diferite, propun soluţii la fel de diferite.

Şi, fără îndoială, nu se poate susţine lipsa de importanţă a legăturilor şi a vieţii emoţionale. Din ce în ce mai des, ştiinţa aduce dovezi privind importanţa pe care o au, pentru păstrarea şi recuperarea sănătăţii, contactul şi desfăşurarea vieţii noastre afective, cât şi necesitatea de a trăi legăturile cu ceilalţi.

Cercetările şi scrierile lui Cari Rogers, Abraham Maslow, Margaret Mead, Fritz Perls, David Viscott, Melanie Klein Desmond Morris şi, mai recent, cele ale lui Dethlefsen-Dahlke, Buscaglia, Goleman, Watzlawick, Brad-shaw, Dyer şi Satir, alături de impresionantele cercetări şi descoperiri ale lui Larry Dossey, ne obligă să revenim la schemele noastre raţionale primitive, bazate pe cauză şi efect, pe care medicina şi psihologia le-au folosit în mod tradiţional pentru a explica sănătatea şi boala.

Fără îndoială, dacă privim înjur şi în interiorul nostru, putem percepe teama şi neliniştea (atunci când nu este vorba despre teamă) pe care le trezeşte o posibilă nouă întâlnire. De ce?

în parte, pentru că orice întâlnire implică o oarecare duioşie, compasiune, comuniune, influenţă reciprocă, transcendenţă şi, în consecinţă, răspundere şi implicare.

De asemenea, şi mai ales, pentru că semnifică posibilitatea de a ne confrunta cu cele mai temute dintre toate fantasmele, poate singurele care ne sperie şi mai mult decât singurătatea: fantasma respingerii şi fantasma abandonului.

Din cauza fricii şi a condiţionărilor, e sigur că ne este din ce în ce mai greu să ne întâlnim cu persoane cunoscute şi necunoscute.

Modelul de cuplu sau de familie durabilă este într-o măsură din ce în ce mai mare excepţia, în loc să fie regula. Prieteniile şi căsătoriile de o viaţă au devenit cel puţin „demodate".

întâlnirile ocazionale, lâră implicare, şi schimburile sexuale fără obligaţii sunt acceptate lâră surprindere şi chiar recomandate de specialişti şi nespecialişti ca fiind un simbol al unui presupus comportament mai liber şi evoluat.

Individualismul este prezentat ca dușmanul gândirii sociale, mai ales de către acele persoane meschine care în sinea lor dispreţuiesc structurile sociale sau se agaţă de ele cu un fel de fundamentalism solidar ce legiferează ceea ce nu ştiu să demonstreze.

Statisticile nu sunt încurajatoare. în Argentina, în perioada 1993-1998, au avut loc tot atâtea divorţuri câte căsătorii. Aproape jumătate dintre copiii din oraşele mari trăiesc în familii din care unul dintre părinţii biologici

lipseşte, cifră care în mod sigur va creşte dacă, aşa cum se preconizează, două din trei noi căsătorii se vor termina cu un divorţ.
Iar statisticile privind patologia individuală nu sunt mai puţin îngrijorătoare: creşterea indicelui de depresie la tineri şi la vârstnici, înmulţirea cazurilor de comportamente de izolare, numărul redus al întâlnirilor în grup şi tot mai puţine programe de activităţi posibile pentru persoane singure, de la un an la altul.
Cu ajutor sau fără, relaţiile de cuplu sunt din ce în ce mai conflictuale, relaţiile dintre părinţi şi copii sunt din ce în ce mai conflictuale, relaţiile dintre fraţi, din ce în ce mai puţin solidare, iar relaţiile cu colegii de muncă, din ce în ce mai competitive.
După cum spune Allan Fromme, oraşele noastre, cu clădirile lor atât de înalte şi cu enorma lor suprapopulare, sunt principalul mediu de cultură pentru izolare. Nu există un loc mai solitar decât oraşul New York într-o zi lucrătoare, la oră de vârf, străbătut de douăzeci de milioane de fiinţe la fel de singure.
Noi avem răspunderea de a rezolva şi schimba această situaţie pentru cei care vin din urmă şi pentru noi înşine. Provocarea acestei căi este să gândim şi să regândim complexitatea relaţiei dintre doi sau mai mulţi indivizi unici, distincţi şi independenţi, care decid să construiască o legătură transcendentă.
Cei care au curajul de a o parcurge vor trebui să fie pregătiţi să suporte acuzaţiile celor care încă nu au parcurs-o şi ale celor care nu o vor parcurge niciodată şi care îi vor numi, în cel mai bun caz, visători şi sentimentali.
A învăţa să trăieşti în relaţie cu ceilalţi este o sarcină dificilă, s-ar putea spune artizanală, care presupune tehnici delicate şi specifice, ce trebuie deprinse şi practicate înainte de a fi utilizate adecvat, în acelaşi mod în care un chirurg nu poate opera după ce a absolvit cursul de chirurgie, un constructor are nevoie de practică înainte de a ridica o clădire mare, şi un chef trebuie să exerseze ani în şir pentru a găsi cea mai bună formă de a găti felul preferat.
Iar acesta este motivul pentru care, printre altele, fiecare dintre noi este o mare enigmă şi, în consecinţă, relaţiile noastre sunt un mister, plăcut sau dramatic, dar întotdeauna imprevizibil.
Leo Buscaglia povesteşte despre un tânăr care, hotărât fiind să înveţe să relaţioneze mai bine cu tinerii de la facultatea unde învăţa, se duce la o librărie şi caută bibliografie care să-l ajute. Pe un raft pierdut în capătul librăriei, găseşte o carte al cărei titlu îl atrage, se cheamă Desde abrazar hasta amar [De la îmbrăţişare la iubire]. Tânărul cumpără tomul gros şi abia ajuns acasă îşi dă seama că a cumpărat volumul al doilea al unei enciclopedii.
Am scris odată[1] că a citi o carte e ca şi cum te-ai întâlni cu o persoană. Spuneam că există cărţi surprinzătoare şi cărţi plictisitoare, cărţi pe care să le citeşti o singură dată şi cărţi la care vrei să te întorci mereu; cărţi, într-un cuvânt, mai hrănitoare decât altele.
Astăzi, după douăzeci de ani, spun acelaşi lucru, din altă perspectivă:
A te întâlni cu celălalt este ca şi cum ai citi o carte.
Bună, obişnuită, nereuşită, fiecare întâlnire cu altcineva mă hrăneşte, mă ajută, mă învaţă. Nu răutatea, nepotrivirea, şi nici incompetenţa celui de alături sunt lucrurile care duc la eşecul unei relaţii.
Eşecul, dacă vrem să-l numim astfel, este expresia pe care o folosim pentru a spune că legătura a încetat de a mai fi hrănitoare pentru unul dintre cei doi. (Nu suntem pentru ceilalţi tot timpul, nici ceilalţi nu sunt pentru noi tot timpul.)
Fiecare dintre întâlnirile din viaţa mea a fost ca fiecare carte pe care am citit-o: o lecţie de viaţă, care m-a făcut să fiu ceea ce sunt.

Omul: natură solitară sau viaţă socială

După cum se ştie, filosofia înseamnă înainte de toate întrebări şi, uneori, câteva răspunsuri, întotdeauna provizorii, niciodată definitive.
Filosofii au început să aibă o gândire modernă asupra sensului vieţii în societate în jurul secolului al XV-lea, când adevărul a încetat de a mai fi proprietatea exclusivă a gândirii scolastice şi, prin urmare, a oamenilor legaţi de Biserică. Odată cu anularea monopolului şi încetarea persecuţiei gândirii iluministe, fiecare gânditor liber i-a îndemnat pe alţii să fie de acord sau să fie împotrivă, să dezvolte sau să combată noi idei socio-politice. Astfel s-a configurat o structură bazată pe poziţii diferite privind mecanismele relaţiei omului cu grupul social în care se inserează.
Filosofía s-a văzut nevoită atunci să abordeze discuţia despre esenţa fiinţei umane.
în cursul primelor două secole de Iluminism, filosofii par să fie de acord că societatea şi morala merg împotriva naturii umane, aceasta fiind solitară, egoistă şi anarhică.
Acest punct este fundamental, pentru că, pornind de la această idee, se stabileşte „oficial" că deşi morala este foarte bună, societatea este foarte bună şi controlul este foarte bun... nimic din toate acestea nu e natural. Ceea ce este natural, după cum atrag atenţia majoritatea filosofilor, este lupta individului pentru a fi autosuficient, intenţia
de a nu depinde de nimeni. Natura umană, se susţine, se concentrează numai pe ceea ce are nevoie, pe ce o interesează, pe ceea ce doreşte în mod meschin. Toate celelalte moduri de conduită, mai ales cele „sociale", sunt o creaţie a omului civilizat şi, din acest motiv, antinaturale.
La sfârşitul secolului al XVI-lea, Montaigne (1533-1592) susţine deja că Omul trăieşte în societate de nevoie, şi nu pentru că îi face plăcere. Susţine că dacă îi lăsăm pe oameni să facă liber ceea ce doresc, ar prefera să fie singuri; când fiinţa umană convieţuieşte, o face cu intenţia de a aduna forţe pentru a-şi putea căuta propria bunăstare. în schimbul primirii sprijinului, ajutorului sau forţei pe care i-o dau ceilalţi, omul acceptă să plătească preţul de a renunţa la multe dintre dorinţele sale personale. Montaigne propune: Să desfacem lanţurile care ne

leagă de ceilalţi şi pe acelea care îi leagă pe ei de noi, astfel încât fiecare să poată trăi cum vrea şi să îşi dea seama atunci că mulţumirea sa depinde de el însuşi.
Ideea privind natura independentă a dominat istoria filosofiei moderne, marcând căutarea esenţei fiecăruia dintre noi: fiinţa independentă, care nu este legată de nimeni. Montaigne este primul filosof care spune că dependenţa nu e bună, pentru că ne pune în situaţii complicate în raport cu ceilalţi.
Dacă Montaigne punea accentul pe dezlegarea noastră, pe abolirea dependenţei. Pascal propunea o perspectivă analitică: Nu contează dacă ne dezlegăm sau nu, nu este vorba despre ceea ce facem, ci despre a stabili de ce o facem. Ceea ce se întâmplă este că nu suntem mulţumiţi de viaţa pe care o ducem, şi atunci ne alăturăm altora, pentru a trăi puţin şi viaţa lor. Dorim să trăim viaţa altora şi, din acest motiv, facem eforturi ca aceştia să ne accepte.
Conform lui Pascal (1623-1662), această dependenţă face parte din nefericirea noastră şi ar trebui să ne desprindem de ea. El crede că rămânem agăţaţi de viaţa celorlalţi exact pentru că nu ajungem să fim ceea ce ar trebui să fim.
La Bruyere (1645-1696), aşa cum am văzut, crede că fiinţa umană este singuratică prin natură şi că partea socială şi cea gregară apar ca nişte creaţii umane. Iar ideile sale stabilesc următoarele:
Individului nu-i place să împartă prada pe care a vânat-o, dar o împarte pentru că sociabilitatea a devenit pentru el o regulă pe care o acceptă dintr-un motiv sau altul. Natura umană nu este numai egoistă, ci mai ales insaţiabilă şi solitară.
Pornind de la ideea esenţei solitare a fiinţei umane, acceptată mai mult sau mai puţin în epoca respectivă, apar două poziţii filosofice total diferite: una spune că trebuie să combatem această tendinţă, fiindcă este nocivă pentru societate, iar alta opinează că trebuie elogiată şi consolidată. Pentru unii, idealul trebuie să se supună realului; pentru alţii, realul trebuie să se supună idealului.

esenţa solitară a omului (Montaigne, Pascal, La Bruyère)

trebuie combătută (Machiavelli, Hobbes, La Rochefoucauld, Kant)

trebuie elogiată (Sade, Diderot, Nietzsche)

Primul filosof care spune că trebuie să combatem natura solitară şi barbară a omului a fost Machiavelli.
Pentru Machiavelli (1469-1527), după cum se ştie, societatea era importantă ca mecanism de control, care să frâneze interesele particulare şi personale ale naturii umane. Viaţa este permanent o luptă pe viaţă şi pe moarte, în care fiecare încearcă să-l omoare pe celălalt pentru a obţine ceea ce doreşte. în opinia lui, marea capacitate a fiinţei umane constă în dominarea intereselor personale, astfel încât societatea să ducă la evoluţia individului ca întreg, pentru că dacă societatea nu-şi atinge acest obiectiv, viaţa ar fi o rivalitate constantă.
Această idee foarte cunoscută a fost reluată de Hobbes (1588-1679), în renumita expresie „Omul este lup pentru om", ceea ce pare să însemne că, în faţa unei prăzi dorite, ca animale de pradă, doi oameni se vor lupta până la moarte să o obţină, dacă nu sunt capabili să se înţeleaga in prealabil asupra a ceva care să-i facă să nu rivalizeze.
Ceea ce a spus Hobbes, iar Machiavelli sau Montaigne au confirmai, este faptul că suntem esenţialmente solitari şi că dependenţa de ceilalţi apare din instinctul nostru de conservare. Noi. oamenii, ne alăturăm celorlalţi pentru că, într-un anumit fel, ne convine, şi dacă nu ne-ar conveni, am rama ne mai independenţi şi am învăţa, cum spune Pascal, să fim fericiţi de unii singuri, să ne mulţumim cu propria viaţă.
Suntem în secolele XV-XVI, epoci cu violente turbulenţe sociale şi de contestare politică a ordinii existente. Machiavelli arată că, dacă omul nu ar fi supus unor reguli şi interdicţii, ar trăi într-un război perpetuu pentru putere. Pentru că exact puterea este cea care îi dă individului posibilitatea să aibă ceea ce-şi doreşte în mod esenţial.
La Rochefoucauld (1613-1680), pe de altă parte, crede că viaţa în societate este absolut inevitabilă pentru a supravieţui şi că, dacă nu ar exista regulile sociale, dacă omul ar fi lăsat să-şi exprime liber natura, ideea că omul este lup pentru om (Hobbes) ar fi confirmată în realitate permanent. După părerea lui La Rochefoucauld, nu putem risca să permitem acestei naturi să se manifeste fără cenzură, motiv pentru care propune să o combatem din punct de vedere moral, prin educaţie, prin norme. Viaţa în societate, spune La Rochefoucauld, restrânge apetitul nemăsurat al omului şi îi impune un ideal social:
Eul vrea să se erijeze în centrul tuturor lucrurilor, vrea să domine totul, de aceea trebuie să încercăm combaterea acestui tiran prin reguli sociale, suficient de stricte Şi rigide pentru a-l înfrâna; în caz contrar, această sete nemăsurată de putere, această nevoie de stăpânire ar sfârşi prin a domina istoria.
în acest punct al tezei, apare gândirea unui filosof mai cunoscut nouă: Immanuel Kant (1724-1804). Acesta spune: fiinţa umană trăieşte într-o societate asocială, cu alte cuvinte societatea, departe de a fi ceva ales de către fiinţa umană, este o tranzacţie, un gest concret ce răspunde unei necesităţi. Conform lui Kant şi aşa cum spunea La Bruyere, natura fiinţei umane este singurătatea, dar adaugă faptul că această fiinţă ineptă social, egoistă şi solitară are trei nevoi de bază: setea de putere, setea de bunuri materiale şi setea de onoruri.
Kant deschide linia de gândire pentru cei care urmează după el: împărtăşeşte cu Machiavelli ideea conform căreia omul are nevoie să domine, şi cu Hobbes ideea necesităţii de a avea bunuri materiale. Noutatea în gândirea lui Kant se referă la necesitatea omului de a primi onoruri (în sensul de aplauze, glorie, admiraţie). Este

posibil ca omul să aibă bunuri fără să fie necesar să existe celelalte nevoi; poate fi stăpân asupra moştenirii sale, asupra pământului şi animalelor, lâră să existe celelalte, dar cum ar putea fi onorat în singurătate? Pentru a avea cine să-l onoreze, este nevoie de celălalt.
Astfel, pentru Kant, creăm o societate ca să ne dea onoarea de care avem nevoie, deoarece nu o putem obţine singuri.
într-un anumit mod, cu ajutorul lui Kant continuăm să menţinem ideea principală: trebuie să combatem natura solitară a omului pentru că, în caz contrar, umanitatea nu poate subzista.
Aşa cum am spus mai devreme, există gânditori care, departe de a combate natura solitară a omului, consideră că trebuie să facă exact contrariul: să o preamărească.
De la Cicero (106-43 î.Hr.) (trebuie să curgem şi să fim... şi să-l lăsăm pe celălalt să aibă păreri) până la Diderot (1713-1784) (interesul guvernează conduita, dar trebuie să lăsăm idealul să se supună realului), mulţi filosofi au construit abordări provocatoare pentru a-i convinge pe contemporani să lase natura să aibă întâietate asupra factorilor constrângători. în acest context, doresc să mă refer mai ales la doi gânditori foarte cunoscuţi şi importanţi, deşi nu întotdeauna - cred - foarte bine înţeleşi: Sade şi Nietzsche.
Sade (1740-1814) se întreba: De ce să las interesele mele personale şi înclinaţiile mele la dispoziţia a ceea ce societatea îmi permite sau nu îmi permite? De ce să nu mă simt liber să ies şi să-mi iau ceea ce îmi place? De ce plăcerea trebuie să îmi fie constrânsă de permisiunea celuilalt? Cine e celălalt, pentru a-mi spune ce pot avea şi ce nu? De ce să nu fiu cu adevărat cum spun că sunt şi să mă alătur numai acelora care îmi împărtăşesc propriul mod de a găsi lucrurile de care am nevoie, pentru a ne aduna ca să ne bucurăm de ele fără a depinde de aprobarea celorlalţi?
Conform lui Sade, dacă eu sunt în mod esenţial liber şi uman, nu trebuie să depind de permisiunea celuilalt. Sunt adult şi, prin urmare, eu însumi sunt cel care trebuie să decidă ce este bine şi ce este rău pentru mine şi, pornind de aici, să încep să caut lucrul respectiv.
Abordarea sa constă în a accepta natura independentă a fiinţei umane, în loc de a o combate, astfel încât fiecare să fie stăpânul propriei vieţi.
Nietzsche (1844-1900) vorbea despre „supraom" (dacă omul ar ajunge să parvină la ceea ce are mai bun, ar înceta să mai depindă de ceilalţi). Susţinea că fiinţele superioare sunt independente de ceilalţi, pentru a-şi domoli setea la care făcea referire Kant. Pentru Nietzsche, bunurile, onorurile şi puterea nu se obţin în funcţie de privirea binevoitoare a celuilalt, nici prin cea mai adecvată incluziune socială, se obţin pur şi simplu luptându-te pentru a le obţine şi câştigând lupta.
Gândirea lui Nietzsche este foarte legată de tema anarhismului atunci când spune: Semenii mei sunt întotdeauna rivalii mei sau colaboratorii mei. Adică eu am un interes, o dorinţă, o voinţă, şi atunci mă întâlnesc cu altul care, având aceeaşi dorinţă ca a mea, are două posibilităţi: dacă se aliază cu mine, este un colaborator; dacă decide să concureze cu mine pentru lucrul respectiv, este un rival, iar dacă nu îl pot face aliat, se va transforma în inamic.
Astfel, trăind printre colaboratori şi rivali, fie condiţionez şi manipulez condiţiile exterioare pentru a câştiga un colaborator (Machiavelli), fie rivalizez direct cu celălalt şi mă lupt până când îl înving.
Dar Nietzsche se pierde atunci când respinge orice colaborare. El consideră că lupta pentru lucruri este inevitabilă, şi atunci trage concluzia că lumea aparţine celor puternici, celor care se luptă şi câştigă lupta. în raport cu acest lucru stabileşte o morală de stăpân şi o morală de sclav. Morala de stăpân îi aparţine celui fidel propriei esenţe, propriei dorinţe. Morala de sclav le aparţine celor care se simt şi se ştiu slabi, iar atunci se alătură altora, mulţumindu-se cu simpla supravieţuire.
Pentru Nietzsche, sclavii au sentimente „inferioare", cum sunt mila, compasiunea şi teama de a fi într-o bună zi în locul celui care suferă. Pentru acest filosof, caritatea funcţionează pornind de la această morală a sclavilor.
Morala „supraomului", cum o numeşte, ar aparţine cuiva care nu depinde de ceea ce altul aprobă sau nu, cum spunea Sade, ci este loial propriilor principii, dincolo de aprobarea sau permisiunea celorlalţi.
Atunci când Nietzsche vorbeşte despre morala supraomului, se referă la două lucruri: unul fundamental - să domnească în singurătate - şi altul alternativ - să-l supună pe cel care se opune. Formulat la persoana întâi, acest lucru se enunţă astfel: eu sunt solitar, ştiu ce vreau, ştiu încotro mă îndrept şi nu deranjez pe nimeni, dar dacă te opui, atunci te supun sau te distrug.
Din punctul de vedere al lui Nietzsche, societatea în care trăieşte, pe care o numeşte societate burgheză, a adoptat morala sclavului: protejarea celor slabi, găsirea locului celui mai confortabil şi unirea cu ceilalţi în căutarea forţei.
Este evident că Nietzsche se opune celor afirmate de Hobbes. Un hobbesian care ar citi Aşa grăit-a Zarathustra ar spune că, dacă am lăsa să iasă la suprafaţă esenţa proprie (supraomul), nu am face decât să-i distrugem pe ceilalţi.
Nietzsche spune:
Să-i permitem individului să-Şi găsească singur locul, Şi atunci concurenţa nu va apărea, pentru că fiecare va înceta să privească la ce face celălalt Şi va înceta să vrea ceea ce are celălalt.
Dincolo de discuţia despre oportunitatea controlului acestei naturi solitare, aceşti gânditori doreau să demonstreze că, dacă o combatem (gândindu-ne că omul în libertate absolută va sfârşi prin a-l ucide pe celălalt) sau dacă o
preamărim (susţinând sus şi tare că, în libertate, omul va trăi fără a face rău nimănui), în ambele cazuri, faptul de a trăi în societate este un comportament învăţat şi contrar naturii.

Pornind de la acest raţionament aparent irevocabil, am numai două posibilităţi:
1. Accept tendinţa solitară a fiinţei umane, în ciuda insuportabilei vulnerabilităţi, şi, în consecinţă, respect ideea conform căreia, din comoditate, trebuie să renunţ la nevoile mele egoiste pentru a putea conviețui cu ceilalţi, de care depind într-o oarecare măsură.
2.Susţin că mă pot lipsi de alăturarea cu ceilalţi şi mă conformez ideii de a fi autosuficient, renunţând la necesitatea de a rămâne agăţat de altul care se va ocupa de mine. Voi sfârşi prin a crede că, dacă îmi domin nesiguranţa, nu am nevoie deloc să trăiesc în societate.
Ar mai fi altă posibilitate?
La începutul secolului al XVIII-lea, apare Rousseau (1712-1778), care schimbă abordarea şi revoluționează ideile existente până atunci. Pentru că Rousseau este primul din epoca sa care spune: este adevărat că fiinţa umană se asociază cu alţii pentru a vâna, pentru a fi mai puternică, pentru a avea un colaborator într-un scop anume, dar la fel de adevărat este că uneori se asociază lără nici un motiv. Şi atunci se întreabă: ce alt motiv îl face pe om să se asocieze cu alte fiinţe umane? Şi sugerează că respectivul motiv trebuie să fie natura sa.
Spre deosebire de filosofii anteriori, Rousseau conchide atunci că, departe de a fi solitară, natura umană este gregară, socială. Pentru el, ceea ce înainte era considerat a fi natura solitară şi barbară a omului ţine de îndepărtarea sa de societate. Abordează astfel această manifestare ca fiind un rezultat ulterior, în loc de o condiţie prealabilă.
Pe de altă parte, Rousseau spune că individul are două forme de iubire: amorul propriu şi iubirea de sine. Numeşte amor propriu ceea ce astăzi numim vanitate şi iubire de sine ceea ce numim stimă de sine.
Vanitatea mă face să obţin ceea ce îmi este necesar folosindu-mă de ceilalţi, să-i folosesc pe ceilalţi pentru a-i câştiga. Astfel, doresc onorurile (Kant) pentru a mă simţi bine, şi atunci îi caut pe ceilalţi ca să mă onoreze. Dar intru în legătură cu ceilalţi şi din nevoia de a fi stimat de ei şi de a-mi satisface astfel dorinţa de stimă de sine.
Când Rousseau ajunge la această idee, o asociază cu următoarea idee aristotelică: omul care nu recunoaşte că are nevoie de viaţa în societate (sau care nu trăieşte în societate) fie este un zeu, fie este un animal. Această frază a lui Aristotel (384-322 î.Hr.) avea să fie preluată de Nietzsche, care a afirmat: Atunci să fim zei, să recunoaştem că nu avem nevoie de ceilalţi. Dar Rousseau afirmă: Nu suntem nici animale, nici zei, suntem fiinţe umane şi de aceea avem nevoie în mod esenţial de aprecierea celorlalţi. Se referă apoi la mitul lui Aristofan, relatat de Platon (428- 348 î.Hr.). Trăsătura acestui personaj constă în aceea că se simte neîmplinit, şi atunci caută bunuri, triumfuri militare, parteneri, are copii şi niciodată nu se simte satisfăcut, până când într-o zi se aşază la o masă cu cineva, care îi spune: „Eşti Aristofan, te cunosc", iar când celălalt îi spune acest lucru, Aristofan se simte în sfârşit împlinit.
Aristofan reprezintă aici incompletitudinea care se încheie numai atunci când cineva te descrie. Rousseau este de părere că fiinţa umană se alătură celorlalţi nu din interes, ci pentru că se simte mutilată fără ceilalţi. Marea diferenţă faţă de Kant şi La Bruyere este că, pentru Rousseau, incompletitudinea face parte din natura umană. Rousseau este primul care spune:
Natura umană constă în faptul de a te simţi incomplet în singurătate.
Este opusul abordării lui La Bruyere, care spunea: Natura umană este singurătatea, iar societatea apare ca o necesitate proprie de recunoaştere şi apreciere, de aplauze, de onoruri.
Rousseau spune: Sălbaticul trăieşte în el însuşi şi crede că nu are nevoie de nimeni; omul social trăieşte în turmă şi obţine din partea celorlalţi protecţie şi reconfirmare a existenţei sale, aplauze sau laude. Adevărata fiinţă umană se leagă de ceilalţi, pentru că numai astfel viaţa sa are sens.
Această idee are atâta forţă şi este atât de revoluționară în istoria filosofiei, încât începe să schimbe gândirea politică a epocii.
Sunt incomplet dacă nu îl am pe celălalt, viaţa mea nu are sens dacă nu îl am pe celălalt, nu pot da sens vieţii dacă sunt singur, spune Rousseau.
Ideile lui Rousseau au două ramificaţii extrem de importante pentru istoria morală. Una este gândirea lui Adam Smith (1723-1790), un economist foarte interesat de evoluţia umanităţii şi de procesele sociale. Acesta începe să introducă ideea necesităţii aprobării, spunând că nu este suficient ca celălalt să existe şi să ne recunoască, ci avem nevoie şi să ne aprobe. Această concepţie devine atât de importantă în gândirea sa, încât stă la baza întregii sale teorii economice, conform căreia această căutare a posesiei de bunuri nu se face pentru bogăţia în sine, ci pentru că se ştie că averea te ajută să câştigi simpatia şi aprobarea celorlalţi. în loc să se gândească la o nevoie esenţială a omului, Adam Smith se gândeşte că acest lucru îi permite omului să se simtă mai complet.
Adam Smith este primul care spune că indiferenţa celor din jur este atât de îngrozitoare, încât poate ajunge să ucidă. Expresia: „îl ucid cu indiferenţa" îşi are originea în gândirea acestuia. Privirea celuilalt este pentru el o necesitate; nu putem supravieţui dacă nu există cel puţin cineva care să ne aprobe, iar bunurile materiale au exact acest rol. Subiectul, spunea Smith, este incomplet şi are nevoie de ceilalţi pentru a-şi forma identitatea.
Ca unică soluţie pentru a rezolva această dependenţă fără a se agăţa de ceilalţi, propune o posibilitate care ar fi rezervată numai unora: Dumnezeu. Dacă nu vreau să depind toată viaţa de evaluarea celuilalt, îmi rămâne posibilitatea de a crede că Dumnezeu este cel care îmi poate da această aprobare.
Credinţa apare ca o soluţie ce îmi redă independenţa şi puterea pe care o am asupra propriei persoane, recunoscând necesitatea mea socială, dar revenind încă o dată la prima idee a lui La Bruyere: singurătatea. Acum pot fi fără nimeni, nu îmi pasă. Şeful îmi va da aprobarea sa şi nu mă voi simţi niciodată singur, nesigur şi nici incomplet.

Evoluţia ulterioară a oferit o serie de alte soluţii pe această temă: conştiinţa, supraeul. Ideea morală şi etica principiilor nu reprezintă nici mai mult, nici mai puţin decât introiecţia, internalizarea aprobării presupuse a celorlalţi.
Eu mă simt complet numai dacă fac lucrurile în conformitate cu conştiinţa mea, altfel mă simt prost, nemulţumit. Supraeul, morala, etica, societatea ca abstracţie, în ultimă instanţă, constituie răspunsul la necesitatea căutării simpatiei şi aprobării celorlalţi.
G.W.F. Hegel (1770-1831), ultimul gânditor al epocii respective, este atât de important şi revoluţionar, încât i- a influenţat pe toţi cei care au urmat după el (Freud, Lacan Adler, Perls, Pichon Riviere etc.).
Hegel preia ideile lui Rousseau şi le aduce la niveluri incomensurabile. Cei care l-au studiat spun că gândirea lui Hegel era atât de avansată pentru epoca sa, încât nu-l înţelegea nimeni. Au trecut mulţi ani înainte ca umanitatea să poată înţelege ce voia să spună Hegel.
Tot ceea ce ştim despre acest gânditor este ceea ce a scris Kojéve în cartea Introducere în lectura lui Hegel (mulţi spun că nici Kojéve nu era foarte fidel textelor lui Hegel).
Ideii lui Rousseau Hegel îi adaugă punctul de vedere conform căruia incompletitudinea nu se încheie nici cu recunoaşterea, nici cu consideraţia, nici cu aprobarea celuilalt. Hegel spunea că lucrul de care individul are nevoie, nu ca un lucru învăţat, ci ca o condiţie a umanităţii sale, este mult mai mult: este admiraţia celuilalt. Individul are nevoie să existe cineva care să îl aprecieze, să îl recunoască, să îl aplaude; nu este suficient să îi spună „Eşti Aristofan" (pentru că atunci când Aristofan primeşte această privire, nu este privirea cuiva care îl recunoaşte, este privirea cuiva care îi oferă recunoaşterea ce implică admiraţie, spune Hegel).
Pentru el, lupta continuă a fiinţei umane se duce pentru a reuşi să fie apreciată de cineva, să i se dea un loc important. în caz contrar, va rămâne cu această senzaţie de incompletitudine, se va simţi mutilată, nu va avea posibilitatea de a se simţi mulţumită.
Hegel împărtăşeşte punctul de vedere al lui Rousseau, în sensul că esenţa fiinţei umane este sociabilă. Acesta spune: fiinţa umană solitară şi unică în lume nu este o fiinţă umană, ci un animal.
Suntem în 1780 şi, începând de aici, marele concept hegelian ne complică, pentru că lucrurile încep să se amestece...
Aşa cum pe gândirea lui Nietzsche s-au bazat anumite idei politice, cele naziste printre altele, pe ideile lui Hegel, pe filosofía şi abordarea privitoare la stăpân şi la slugă s-au sprijinit diferite curente ideologice, printre altele marxismul şi fundamentarea materialismului dialectic.
Hegel spune: întotdeauna când există doi indivizi, fiecare dintre ei doreşte admiraţia celuilalt; şi, în această competiţie, unul va triumfa, şi celălalt nu. Istoria umanităţii este sociabilitatea, începând de la schema în care, atunci când se întâlnesc doi oameni, unul tinde să fie stăpân, şi celălalt tinde să fie sluga.
Nu este o idee complicată, e suficient să privim istoria umanităţii şi vedem că, în realitate, există întotdeauna două tabere care se luptă pentru a fi stăpânul şi a-l pune pe celălalt în poziţia de slugă. Şi aceasta nu are legătură cu satisfacerea plăcerii sadice de a-l transforma în slugă pe celălalt, ci cu faptul de a obţine, spune Hegel, admiraţia acestuia, de a-l face să mă idolatrizeze, să mă aşeze pe un piedestal, piedestalul stăpânului. Ne aminteşte puţin de Nietzsche, de morala supraomului şi de cea a sclavului, nu-i aşa?
Odată stabilit câştigătorul, totul pare rezolvat, dar aici intervine paradoxul: să ne amintim că pornim de la ideea că împlinirea umană se obţine numai atunci când cineva primeşte admiraţia celuilalt, motiv pentru care cei care nu o primesc vor rămâne incompleţi şi vor pierde condiţia minimă a demnităţii lor umane.
în această bătălie între viitori stăpâni şi viitoare slugi, să presupunem că eşti cel care câştigă. Eşti stăpânul şi, în consecinţă, eu sunt sclavul şi admit acest lucru. Acum eşti o fiinţă umană completă, ai obţinut admiraţia cuiva, a mea. Eu sunt sluga şi am pierdut, nu mă admiri, dimpotrivă, mă dispreţuieşti. Vei spune: Eu am câştigat, eşti sclavul, nu eşti nici măcar o fiinţă umană, nu ai nici o valoare. Şi atunci când nu sunt nici măcar o fiinţă umană completă şi sunt demn de dispreţ... admiraţia mea nu-ţi mai serveşte la nimic. Atunci Hegel spune: Finalul căii stăpânului este, în mod iremediabil, vidul existenţial, pentru că atunci când obţine, în cele din urmă, admiraţia de care are nevoie, aceasta îşi pierde sensul şi o dispreţuieşte.
(O mică derivaţie cotidiană pe care o văd în fiecare zi: „Vreau să mă iubeşti, vreau să mă iubeşti, vreau să mă iubeşti... Dar, când în sfârşit mă iubeşti, îmi dau seama că eşti un idiot, poate datorită faptului că iubeşti pe cineva ca mine, iar acum te dispreţuiesc, şi acum nu mă mai interesează afecţiunea ta".)
Ce face atunci stăpânul? Caută pe altcineva, pentru că adevărata istorie a stăpânului este că trebuie întotdeauna să caute pe cineva de valoare care să îi ofere admiraţia de care are nevoie.
Pentru Hegel, în mod iremediabil, stăpânii sunt condamnaţi să caute un al treilea, lumea nu se poate aborda în doi, lumea se abordează în trei. De ce? Pentru că este nevoie de un martor, cineva care să depună mărturie că eu l-am
supus pe celălalt. Astfel încât acest al treilea, care nu esic SUDUSUI meu. mă va admira pentru că mi-am supus sluga.
Intriga vieţii, prin urmare, are nevoie de trei personaje: A. care sa se iimte cu B şi să-l învingă, şi C, care e martor al luptei şi îi oferă lui A admiraţia, ca urmare a faptului or (fără martorul triumfului, acesta nu are nici merit, nici transcendenţă). Cele trei personaje, ne lămureşte Hegel, sunt necesare în aceeaşi măsură, deşi rolurile lor nu sunt nici pe departe rigide sau permanente.
într-adevăr, odată ce A îl învinge pe B, iar B este descalificat ca admirator, după ce trece primul moment de plenitudine în faţa aplauzelor lui C, apare iremediabilul: între A şi C, cine este sus şi cine este jos? Vor trebui să

concureze între ei, şi când se întâmplă acest lucru, nu contează cine triumfă - şi aici vine partea cea mai interesantă -, învingătorul are nevoie ca B, înainte să fie slugă, să fie martor.
Ciclul este complet şi va reîncepe la nesfârşit.
Lupta paradoxală a stăpânului şi a slugii. Eterna luptă pentru a stabili cine este mai jos decât cine şi pentru cât timp.
Hegel spune că istoria umanităţii este codificată de această luptă - cine supune pe cine şi în prezenţa cui.
Am nevoie să fiu admirat, dar în această căutare voi ajunge întotdeauna să concurez cu cineva, într-o luptă dinamică în care cel învins se va transforma mai devreme sau mai târziu într-un personaj important: martorul unei noi situaţii.
Bineînţeles că ideile lui Hegel existau înaintea lui Hegel, aşa cum ideile lui Nietzsche existau înaintea lui Nietzsche, iar ideile lui Aristotel existau înaintea lui Aristotel, pentru că ideile nu sunt patrimoniul celor care le-au formulat, ci aparţin umanităţii. Şi această istorie pe care stânga a utilizat-o pentru a explica lupta de clasă este pentru Hegel istoria umanităţii.
Aceasta este, spune filosoful, adevărata istorie a bărbatului şi a femeii în faţa păcatului originar, este istoria lui Cain şi a lui Abel, este istoria lui Zeus şi a lui Cronos, este istoria lui Castor şi Polux, este istoria tuturor duelurilor mitice în care, în realitate, nu sunt niciodată doi, ci sunt întotdeauna trei: doi care se luptă pentru aprobarea unui al treilea.
Este ceea ce Freud (1856-1939) abordează din nou atunci când vorbeşte despre conflictul oedipian. Un conflict abordat în trei: un bărbat, o femeie şi un fiu. O istorie a rivalităţilor pentru a stabili cine este stăpânul, cine este sclavul, cine este martorul, un joc al rivalităţilor care apare ca în mitul din Teba.
Pentru Freud, toată istoria umanităţii este o repetare a conflictului oedipian. Citindu-l pe Freud, îţi poţi explica toate fenomenele umane, aşa cum îţi poţi explica toată istoria pornind de la Montaigne sau de la Nietzsche.
Poate că, într-adevăr, în fiecare mic mister care se rezolvă se elucidează misterul universului, de fiecare dată dintr-o abordare diferită, de fiecare dată dintr-o abordare nouă, de fiecare dată dintr-o abordare mai bună.
Întotdeauna asociez această abordare cu o parabolă foarte veche pe care mi-a povestit-o odată un talmudist:
Penti'u iudaism, locul cel mai important de pe pământ era altarul marelui templu din Ierusalim, cel mai important moment al anului era ziua de Iom Kipur, când uşile chivotului se deschideau pentru a expune Tora în faţa poporului lui Israel, iar persoana cea mai importantă dintre toate era Marele Rabin, care oficia slujba în faţa mulţimii. În acel moment, conjunctura era unică: persoana cea mai importantă, în locul cel mai important, în momentul cel mai important. Tradiţia iudaică arată că, dacă exact în acest moment un gând rău ar fi trecut prin mintea acestui om, lumea întreagă ar fi fost distrusă... Talmudul povesteşte că, în realitate, fiecare om este la fel de important ca Marele Rabin, fiecare loc este la fel de sacru precum acel templu, Şi fiecare moment la fel de transcendent ca deschiderea chivotului. Orice gând rău din mintea oricărui om poate distruge lumea în orice moment.
Când citeşti filosofía lui Hegel, îţi spui: e adevărat, umanitatea într-adevăr a fost condusă astfel. Şi, fără îndoială, ceea ce descrie Hegel nu este un model funcţional al societăţii, ci o situaţie socială specifică, situaţia rivalităţii, situaţia luptei, a războiului. Trebuie să existe o altă posibilitate decât cea de a concura pentru spaţiul admiraţiei.
Către sfârşitul secolului al XIX-lea, aceste idei încep să fie revizuite şi se aduc critici importante lui Hegel şi discipolilor acestuia.
Postfreudienii critică modelul conflictului oedipian ca explicaţie universală. Acuză psihanaliza pentru faptul de a se fi întors în prea mare măsură spre La Bruyére, susţinând că fiinţa umană este esenţialmente solitară şi că se conectează cu ceilalţi din necesitate (pe care o defineşte mai ales pornind de la teoria sexuală).
Freud se remarcă prin aceea că acordă sexualităţii locul central înjurai căruia gravitează aproape toate lucrurile.
Prin urmare trebuie să lămurim faptul că, pentru Freud, sensul cuvântului „sexual" diferă în mare măsură de accepţia colocvială a termenului. Pentru marele maestru, termenul „sexual" se referă la „libido", la energia pe care o punem în slujba lucrurilor, adică la interesul faţă de fapte şi persoane. Conceptul de „sexual" înseamnă mult mai mult decât sfera genitală şi poate să nu aibă nici o legătură cu penisul sau vaginul.
Ideea ar fi aproximativ următoarea: pornind de la perspectiva lui La Bruyére, care susţinea că omul se asociază pentru a-şi satisface o dorinţă pe care nu o poate realiza în singurătate, gândirea psihanalitică a conchis că, dacă celălalt este pentru mine un obiect al dorinţei, aceasta mă va face să mă alătur lui. Până şi conceptul de „instinct al morţii", care leagă inconştientul de căutarea autodistrugerii, pare a fi asociat cu istoria izolării esenţiale, către care tindem să ne întoarcem (cu ideea societăţii ca aspect antinatural, pus cu forţa în fiinţa umană).
Deşi Freud vine mult după aceea, într-un anume fel reia ideile lui La Bruyére, Montaigne şi ale lui Hobbes, pe care îi citează. Natura umană, sub forma inconştientului, este în mod esenţial solitară şi egoistă şi se conduce după principiul plăcerii.
Astfel, dezbaterea nu se termină cu Hegel, nici cu Nietzsche, şi nici cu vreunul dintre aceşti din urmă gânditori. Dezbaterea continuă şi probabil va continua. Pentru că este foarte dificil de spus: acum, când avem totul pe masă, aceste idei sunt într-adevăr la originea tuturor celorlalte.
Pentru că, mai târziu, atunci când apar Adler, Fromm şi alţii, care critică ideile lui Freud, o fac sprijinindu-se şi ei pe aceia care, la timpul lor, i-au criticat pe La Bruyére sau pe Machiavelli.
Să vedem omul ca pe o fiinţă solitară prin natura sa (cum spunea Montaigne sau cum spune şi psihanaliza la începuturile sale) sau ca pe o fiinţă în chip esenţial gregară şi, într-un anumit fel, incompletă când e singură şi care are nevoie de ceilalţi pentru a se simţi completă (cum susţinea Rousseau)?

în această dezbatere, filosofii au preferat, în marea lor majoritate, ideea fiinţei umane ca fiind solitară. Fără - îndoială, există un gânditor ras contemporan, Todorov, un domn cu părul buclat, care a trăit în Franţa, şi care are o abordare foarte interesantă a acestui subiect.

Todorov afirmă că istoria filosofiei a preluat cu prioritate ideea individului în singurătate din trei motive. Primul,

pentru că filosoful este un individ solitar şi se ia pe sine drept referinţă.

Al doilea, pentru că lupta şi rivalitatea hegeliană se potrivesc în mod sigur mai bine cu originea umanităţii legată de mituri (Cain şi Abel, Cronos şi Zeus). Todorov spune că istoria umanităţii începe întotdeauna cu o luptă pentru că a fost scrisă de bărbaţi, şi nu de femei. Cu alte cuvinte, maternitatea, adevărata origine a umanităţii, este exclusă din istorie, iar dacă ar fi fost inclusă, istoria ar fi avut o origine paşnică. Dar bărbatul nu naşte copii, bărbatul se luptă, astfel încât filosofía scrisă de bărbaţi a generat o istorie a umanităţii care îşi are originea în mituri bazate pe luptă şi rivalitate, şi nu în mituri despre naşteri şi iubire.

Al treilea mit care mă interesează la Todorov este următorul: singurătatea omului este oarecum o poziţie simplistă, pentru că e uşor să te gândeşti că mai întâi a fost amiba şi că organismele pluricelulare au apărut mai târziu. Adică el crede că este o poziţie simplistă să te gândeşti mai întâi la individul singur, şi apoi la viaţa în societate, prin

urmare de ce să nu ne gândim că au apărut simultan? Todorov este de părere că umanităţii îi place să se autocritice, să citească articole despre crime, asasinate, presa de scandal.

Astfel este mult mai atractiv să te gândeşti că fiinţa umană este distructivă şi crudă decât să te gândeşti că are nevoie de ceilalţi. Iar eu, cu modestie, sunt de aceeaşi părere. Să te gândeşti că fiinţa umană are nevoie de celălalt ca să o privească şi să o iubească nu dă bine la publicul cititor. Este mai la îndemână să spui că omul este rău de la natură decât să spui că este bun în esenţă.

După Freud, Adler revine la Hegel pentru a pune sub semnul întrebării afirmaţiile maestrului. Adler susţine că rivalitatea triunghiului oedipian nu începe cu senzaţia de devalorizare a copilului în faţa mamei, ci atunci când apare tatăl. Apariţia celui de-al treilea este ceea ce aduce rivalitatea, pentru că, până în acel moment, relaţia dintre mamă şi fiu este de dragoste pură. într-adevăr, contrar celor spuse de Hegel, relaţia dintre mamă şi fiu este o legătură între două fiinţe care nu presupune nici admiraţia, nici supunerea celuilalt.

Discuţia este fără sfârşit şi se leagă de cealaltă idee arhetipală a psihanalizei: trauma naşterii. Pentru Freud, naşterea înseamnă să abandonăm un loc minunat care este uterul matern, unde suntem legănaţi, hrăniţi şi protejaţi. Spus astfel, sună groaznic. Fără îndoială, această concluzie este produsul une: Freud, dar nu este

singura interpretare posibilă. Uterul matern este un loc minunat până în cincea, după care începe să fie atât de incomod, încât dacă bebeluşul nu se naşte la nouă luni, moare din imsa de oxigen.

Eu cred că bebeluşul se naşte pentru că nu mai suportă, pentru că trebuie sa se cnbcrc/.c din acest loc care, în realitate, îl asfixiază, îl strânge; iar când colul uterin se dilată, bebeluşul dcDunc mari ciorturi să se nască. Se naşte pentru a se elibera de o situaţie care, la un moment dat, a fost minunată şi care astăzi e cumplită, astfel încât naşterea este o alinare, ca ieşirea dintr-o închisoare, în care dacă rămâne, bebeluşul va muri.

în viaţă există situaţii asemănătoare. Te-ai simţit rău până când ai ajuns la fund, şi atunci ai decis să faci un efort, o mişcare, în căutarea ieşirii. Poate este atât de asemănător, încât uneori nu ne vine să ne gândim că acelaşi lucru s-a întâmplat în pântecul matern: la un moment dat a fost minunat, dar acum este un mediu asfixiant şi rămânem aici pentru că odată a fost minunat...

Aflând că naşterea este un moment de eliberare, învăţăm să analizăm dacă situaţiile actuale pe care le trăim nu cumva au încetat să fie minunate şi dacă nu cumva, pentru că înainte au fost plăcute, continuăm să le considerăm astfel, chiar dacă astăzi sunt dezastruoase.

într-un sens, este la fel de dificil să-l pui sub semnul întrebării pe Rousseau pe cât este să nu fii de acord cu Hegel. în ultimă instanţă, când gândim şi spunem, punem în cuvinte lucruri care contrazic ceea ce gândesc şi spun alţii. Noutatea timpului nostru constă în aceea că, în stadiul actual al cunoştinţelor noastre, putem admite că abordări opuse pot totuşi fi adevărate, chiar dacă se contrazic. Altfel spus, toate ideile coexistă şi poate toate sunt în parte adevărate, deşi acest lucru nu trebuie să însemne că nu putem avea o poziţie personală în toate cazurile.

Personal, eu cred că Rousseau avea dreptate: dacă nu există altcineva în viaţa noastră, apare senzaţia de incompletitudine.

Definiţia identităţii personale trece în mod necesar prin faptul că a existat altcineva care să spună „Acesta eşti tu", ca în cazul lui Aristofan.

Un altul care să empatizeze cu mine, care să mă recunoască şi să îmi aducă la cunoştinţă aprobarea sa.

Narcis era un tânăr atât de frumos, încât până Şi zeităţile din Olimp îi invidiau frumuseţea. Intr-o zi, în timp ce lua apă dintr-un lac, Cupidon a fost trimis de zei ca să-l rănească cu una dintre săgeţile sale. Şi astfel Narcis s-a îndrăgostit atât de mult de propria imagine, încât nu s-a mai simţit atras de nimeni, deşi toţi se îndrăgosteau de el. Acesta era rezultatul dorit de zei, suferinţa infinită de a se vedea lipsit de bucuria de a iubi.

Şi Eco, la rândul ei, a fost victima unui blestem, când soţia lui Zeus a lipsit-o de darul vorbirii. Afroditei, zeiţa iubirii Şi a frumuseţii, i s-a făcut milă de Eco Şi, neputând desface blestemul, l-a atenuat permiţân- du-i să vorbească, dar numai pentru a repeta ceea ce îi spuneau ceilalţi.

Legenda spune că, într-o zi, Narcis mergea pe malul râului, trist ca de obicei, purtându-Şi povara suferinţei în timp ce, din spatele unui desiş, Eco îl spiona. Ca toată lumea care îl întâlnea pe Narcis, Şi Eco s-a îndrăgostit de tânăr, dar nu a avut curajul să îi iasă în cale pentru că nu putea să-i spună nimic, decât dacă îi vorbea el mai întâi. îndurerată de blestemul care se abătuse asupra ei, Eco începu să plângă.

- Cine e acolo?, întrebă Narcis, auzind plânsul.

- Cine e acolo?, răspunse Eco.

- Sunt eu, Narcis. Şi tu cine eşti?

- Sunt eu, repetă Eco.

- Ieşi la lumină, vreau să te văd, spuse tânărul.

- Vreau să te văd, spuse Eco.

- Atunci, vino aici, răspunse Narcis.

- Vino aici, repetă Eco, vino aici.

Narcis se temu de o nouă capcană a zeilor Şi nu îndrăzni să intre în desiş.

- Tu nu înţelegi că am nevoie să iubesc pe cineva?, întrebă Narcis.

- Tu nu înţelegi, răspunse Eco plângând.

- Dacă nu ieşi imediat..., îi spuse Narcis, ... du-te Şi adio.

- Adio, repetă Eco, adio... adio...

Frumosul tânăr îşi dădu seama că în sfârşit dragostea îşi găsise calea către inima sa. Poate pentru că, nevăzând-o pe iubita lui, nu avusese o imagine cu care să o compare; poate pentru că vocea ei îi întorcea doar propriile cuvinte... sigur e că, Jară să găsească vreo explicaţie, Narcis se îndrăgostise în cele din urmă.

- Te rog, întoarce-te, strigă el. Te iubesc. Dar era târziu... fata nu mai putea să-l audă. Narcis se aşează lângă râu

Şi începu să plângă.

Plânse ca niciodată până atunci, toată seara Şi toată noaptea. Atât de mult plânse Narcis, încât dimineaţa, când a ieşit soarele, corpul lui se uscase, Şi tânărul se transformase într-o floare, narcisa, care de atunci creşte la marginea râurilor, înclinată către apă, ca Şi cum ar plânge deasupra imaginii sale reflectate.

Ceea ce Narcis primea de la Eco era reflectarea propriilor cuvinte, dar având în vedere că era îndrăgostit de imaginea sa, nu putea să facă altceva decât să se îndrăgostească de propriile cuvinte, singurul lucru pe care putea să i-l spună Eco.

în mit, oglinda nu reflectă numai imaginea, ci şi cuvântul.

Lumea externă este o percepţie, o abstracţie. Eu am un registru intern a ceea ce este în afară. Din acest motiv, trebuie să încerc să înţeleg că lumea celuilalt nu este a mea, că nu există o lume pe care să o putem împărtăşi. Putem crea un spaţiu comun pe care să-l traversăm. Lumea exterioară este stimulul, iar lumea interioară este percepţia, dar eu nu am relaţii cu lumea exterioară.

De exemplu, eu te văd şi, pentru mine, eşti aşa cum te văd. Acum, cum eşti de fapt? Ce ştiu eu, cum aş putea şti? Singurul lucru pe care îl ştiu despre tine este modul în care te văd. în acelaşi fel, ceea ce ştii despre mine este ceea ce vezi, nu ceea ce sunt. Cu alte cuvinte, nu există o lume exterioară la care să ne putem raporta. Privirea lucrurilor are un grad de relativitate atât de mare, încât lucrurile se interpretează în funcţie de cum se văd.

Un domn, pe nume Paul Watzlawick, povesteşte că, într-un laborator în care se fac experimente pe animale, un cercetător încearcă să creeze un reflex condiţionat cu doi Şoareci într-un labirint. Atunci când un domn în salopetă albă intră, o Şoricică îi spune celeilalte: „îl vezi pe domnul cu salopeta albă? L-am îmblânzit perfect, de fiecare dată când cobor pârghia asta, îmi dă să mănânc ".

Două moduri de a vedea acelaşi proces, deşi situaţia este exact aceeaşi.

A recunoaşte că singura lume este cea interioară înseamnă să ai încredere în esenţa fiinţei umane. Pentru a crede că singurul acces la lume este percepţia mea, trebuie să-mi imaginez omul esenţialmente bun, nobil, generos şi solidar. Dacă mă gândesc că fiinţa umană este rea, perversă, crudă şi altele asemenea, trebuie să o îngrădesc, nu o pot lăsa în libertate.

Din fericire, există fiinţe umane din ambele categorii şi, cum sunt un optimist incurabil, cred că lumea este alcătuită în mai mare măsură din oameni esenţialmente buni, nobili, iubitori şi solidari decât din oameni distructivi, cruzi şi răi. Va depinde de noi, cei care credem aceste lucruri, să încercăm să vedem cum îi putem educa pe cei din urmă. în principiu, ştim că dacă îi lăsăm spaţiu şi loc celuilalt pentru a se dezvolta în mod firesc, ceea ce dezvoltă el este partea sa mai bună, nu cea mai rea.

Un domn foarte credincios simţea că este pe punctul de a primi o lumină care avea să-i lumineze calea de urmat, în fiecare noapte, când se culca, îl ruga pe Dumnezeu să-i trimită un semn care să-i arate cum trebuie să trăiască restul vieţii. Şi a continuat aşa două sau trei săptămâni, într-o stare aproape mistică, aşteptând să primească un semn divin.
Până când, într-o zi, trecândprintr-o pădure, văzu un pui de cerb căzut, rănit, care avea un picior aproape rupt. Se opri să-lpriveascâ Şi dintr-odată văzu apropiindu-se o pumă; a îngheţat; mai era puţin Şi puma, profitând de situaţie, avea să mănânce puiul dintr-o înghiţitură. Atunci, privi scena în linişte, temându-se Şi de faptul că puma, nemulţumindu-se doar cu puiul de cerb, avea să-l atace Şi pe el. Nu mică îi fu mirarea când văzu puma apropiindu-se de puiul de cerb. Şi atunci s-a întâmplat ceva cu totul neaşteptat: în loc să-l mănânce, puma începu să-i lingă rănile.
După aceea, a plecat Şi s-a întors cu nişte crengi îmbibate de apă Şi le-a apropiat de căprior cu laba, ca acesta să poată bea; apoi a plecat Şi a adus puţină iarbă umedă Şi a împins-o mai aproape, ca puiul să poată mânca. Incredibil!
A doua zi, când omul se întoarse în pădure, văzu că puiul de cerb se afla tot acolo Şi că puma venise iar să-l hrănească, să-i lingă rănile Şi să-i dea să bea. Omul îşi spuse: acesta este semnul pe care îl căutam, este foarte clar. „Domnul are grijă să îţi dea ceea ce ai nevoie, singurul lucru pe care nu trebuie să-l faci este să îţi faci probleme Şi să alergi disperat după un anumit scop ". Aşa că Şi-a luat bocceluţa, s-a aşezat în uşa casei Şi a aşteptat acolo să vină cineva să-i aducă de mâncare Şi de băut. Au trecut două ore, trei, Şase, o zi, două zile, trei zile... dar nimeni nu îi dădea nimic. Cei care treceau îl priveau, iar el îşi lua o înfăţişare amărâtă, imitându-l pe căpriorul rănit, dar nu-i dădeau nimic. Până când, într-o zi, trecu un domn foarte înţelept din sat Şi bietul om, care deja era foarte abătut, îi spuse:
- Dumnezeu m-a păcălit, mi-a trimis un semn greşit ca să mă facă să cred că lucrurile stau într-un anumit fel Şi, de fapt, stau altfel. De ce mi-a făcut acest lucru? Eu sunt un om credincios...

Şi îi povesti ce văzuse în pădure... înţeleptul l-a ascultat, apoi i-a spus:

- Vreau să Ştii ceva. Şi eu sunt un om foarte credincios, Dumnezeu nu trimite semne degeaba, Dumnezeu ţi-a trimis acest semn ca să înveţi.

Omul îl întrebă:

- De ce m-a abandonat? Atunci înţeleptul i-a răspuns:

- De ce tu, care eşti o pumăputernică Şi pregătită de luptă, te compari cu un pui de cerb ? Rolul tău este să cauţi un pui de cerb pe care să-l ajuţi, să găseşti pe cineva care nu poate să se descurce prin mijloace proprii.

Aproape totul poate fi văzut, înregistrat şi analizat din mai multe puncte de vedere. De fapt, pe parcursul ultimului secol umanitatea a privit omul şi problematica acestuia punând accent pe diferite aspecte ale dificultăţilor noastre.
Rollo May spune că axa problematică a omului din societatea noastră occidentală, iudeo-creştină, se schimbă aproximativ o dată la douăzeci de ani şi, în consecinţă, psihologia schimbă o dată la două decenii centrul de interes al abordărilor sale teoretice. May sugerează, pe bună dreptate, că această schimbare se datorează nu numai faptelor istorice care modifică obiceiurile şi posibilităţile, ci mai ales faptului că şcolile sociale şi psihologice s-au ocupat de aceste probleme atât de bine încât, într-un anume fel, le-au rezolvat.
Cel mai bun exemplu este cel al primelor două decenii ale secolului XX. Problematica omului se concentra în acel moment înjurai mecanismelor de reprimare, mai ales a sexualităţii, şi al lipsei de cunoaştere a propriei persoane, în acest context, apare Freud şi, cu genialitatea sa, proiectează o structură, un model şi o formă de analiză şi tratament al acestei problematici. Folosind psihanaliza ca instrument, acesta şi discipolii săi fac o treabă atât de bună, încât axa fundamentală a lumii interioare a omului se schimbă de acum încolo. Acest proces se va repeta mereu şi va crea spaţiu pentru abordări hegemonice ale diferitelor şcoli sociale şi psihoterapeutice, care vor încerca şi vor reuşi să explice şi, prin aceasta, să modifice lumea în care se desfăşoară.
Iată o schemă de referinţă, fără nici o rigoare istorică, pentru a trece în revistă preocupările pe care le-a avut societatea noastră în cursul secolului XX (între paranteze, indic unele şcoli în vogă sau persoane care au contribuit cu modificări).

1900-1920	Reprimare sexuală - autocunoaştere (Freud, psihanaliză)
1920-1940	Putere şi comportament eficient (Watson, behaviorism)
1940-1960	Dezvoltare umană şi libertate (a treia mişcare, Frankl, Maslow, Perls, Fromm, Rogers, Krishnamurti)

1960-1980	Competenţă şi lucru în grup (Ellis, Berne, cognitiv, sistemic)
1980-2000	Control personal şi spiritualitate (NLP, transpersonal, Silva, Weiss, Chopra, Watts)

Ce probleme ne vor îngrijora cel mai mult în următorii douăzeci de ani? Fiecare filosof, fiecare gânditor, fiecare analist, fiecare psihoterapeut va avea propria opinie în acest sens. Din punctul meu de vedere, centrul dezvoltării şi neliniştii noastre va trece în mod fundamental prin două puncte: criza valorilor şi izolarea individului.
Cartea de faţă îşi propune să se ocupe de acest ultim punct.
Aceste foi de parcurs conduc, încearcă să conducă, la antidotul izolării: întâlnirea.
Care vor fi şcolile de gândire şi cine vor fi liderii acestei căi? Nu ştim. Dar sunt de părere că va merita efortul să acordăm atenţie celui pe care eu îl consider unul dintre cei mai importanţi zece maeştri ai momentului: doctorul Humberto Maturana.

Cartas para Claudia, Del Nuevo Extremo, Buenos Aires, 200

9întâlniri verticale

Despre iubire

La puţin timp după ce am parcurs calea autodependenţei, sunt în sfârşit în măsură să mă întâlnesc cu alţii.
Iar Maturana afirmă că această întâlnire cu alţii este exact ceea ce le conferă umanitate fiinţelor umane. Şi spune chiar mai mult:
Homo sapiens nu a devenit sapiens prin dezvoltarea intelectului, ci prin dezvoltarea limbajului. Limbajul şi sofisticarea sa progresivă sunt cele care au produs dezvoltarea intelectuală, şi nu invers. Prin urmare, se întreabă strălucitul chilian, de ce a apărut limbajul? Ce să comunice? Răspunsul său este: Iubirea.
Şi, bineînţeles, nu se referă numai la iubirea romantică, ci şi la afecţiunea pentru ceilalţi. Se referă, cred eu, la întâlnirea afectivă cu aproapele.

Semnificaţie

Dar ce înseamnă această Iubire pe care Maturana o defineşte ca fiind atât de puternică, încât poartă cea mai mare responsabilitate pentru dezvoltarea noastră individuală? Ce semnificaţie are astăzi acest cuvânt atât de uzat, degenerat, exagerat, risipit şi devalorizat? (Asta dacă încă mai păstrează ceva din sensul originar.)
Uneori, cei care asistă la prelegerile mele mă întreabă: de ce trebuie definite lucrurile, de ce atât efort pentru a spune lucrurilor pe nume, cum repeţi tot timpul?
Se povesteşte că o femeie a intrat într-un restaurant şi a cerut la primul fel o supă de sparanghel. După câteva minute, chelnerul i-a servit supa aburindă şi s-a retras.

- *Băiete!, strigă femeia, vino aici.*

- *Doamnă?, rosti chelnerul apropiindu-se.*

- *Gustă supa asta!, îi spuse clienta.*

- *Ce se întâmplă, doamnă? Nu este pe placul dvs. ?*

- *Gustă supa!, repetă femeia.*

- *Dar ce se întâmplă... n-are sare?*

- *Gustă supa!!!! -E rece?*

- *Gustă supa!!!, repetă femeia cu insistenţă.*

-Dar, doamnă, vă rog spune ţi-mi ce se întâmplă..., spuse chelnerul.
- Dacă vrei să ştii ce se întâmplă..., gustă supa, spuse femeia, arătând farfuria.
Chelnerul, dându-şi seama că nimic nu avea să o facă să se răzgândească pe femeia încăpăţânată, se aşează în faţa lichidului gălbui şi aburind şi îi spuse cu o oarecare surprindere:
- Dar nu ave ţi lingură...
— Ai văzut?, spuse femeia, ai văzut?... Lipseşte lingura.
Ce bine ar fi dacă ne-am obişnui, fie că e vorba despre lucruri mari sau mărunte, să putem numi lucrurile, situaţiile şi emoţiile direct, fără ocolişuri, aşa cum sunt. Nu mă refer la precizări, ci la definiţii. Adică să spui de unde şi până unde se întinde conceptul despre care vorbim. Poate din acest motiv am încercat să lămuresc şi despre ce anume NU vorbesc atunci când vorbesc despre iubire.

Nu vorbesc despre a fi îndrăgostit, atunci când vorbesc despre iubire.

Nu vorbesc despre sex, atunci când vorbesc despre iubire.

Nu vorbesc despre emoţii care există numai în cărţi.

Nu vorbesc despre plăceri rezervate numai celor rafinaţi.

Nu vorbesc despre lucruri mari.

Vorbesc despre o emoţie care poate fi trăită de oricine.

Vorbesc despre sentimente simple şi adevărate.

Vorbesc despre trăiri transcendente, dar nu supraomeneşti.

Vorbesc despre iubire doar în sensul de a ţine mult la cineva.

Şi vorbesc despre a iubi nu în sensul etimologic al posedării, ci în sensul colocvial pe care îl dăm în ţările vorbitoare de spaniolă.
între noi, rareori folosim sintagma „te iubesc", mai curând spunem „ţin la tine", „ţin mult la tine", „ţin foarte mult la tine".[2]
Dar ce spunem cu acest „ţin la tine"?

Eu cred că spunem: Pentru mine e important să-ţi fie bine. Nimic mai mult şi

nimic mai puţin.

Când ţin la cineva, îmi dau seama cât de important este pentru mine ceea ce face, ceea ce îi place şi ceea ce o afectează pe acea persoană.
„Ţin la tine" înseamnă, prin urmare, „îmi pasă de tine"; iar „te iubesc" înseamnă: „îmi pasă foarte mult". Şi îmi pasă atât de mult încât, când te iubesc, uneori pun starea ta de bine deasupra altor lucruri care sunt şi ele importante pentru mine.
Această definiţie (în sensul că îmi pasă de tine) nu transformă iubirea într- un lucru mare, dar nici nu o reduce la o aiureală...
Ar conduce, de exemplu, la deplina conştientizare a două lucruri: nu e adevărat că ţin mult la tine aceia cărora nu le pasă prea tare de viaţa ta şi nu este adevărat că nu ţin la tine cei care trăiesc atenţi la ceea ce se întâmplă cu tine.
Repet: dacă ţii la mine cu adevărat, îţi pasă de mine!
Şi totuşi, chiar dacă mă doare să accept acest lucru, dacă nu-ţi pasă de mine, înseamnă că nu ţii la mine. Nu este un lucru rău în sine, nu arată că nu ţii la mine, este doar o realitate, chiar dacă e o realitate tristă (cum spune cântecul lui Serrat: „Niciodată nu e trist adevărul, ceea ce-i lipseşte este leacul..." Poate ar trebui să înţelegem că aici e tristeţea, că nu există leac).
Această diferenţă exclusiv cantitativă pe care o fac între a ţine la cineva şi a-l iubi este aceeaşi diferenţă care există între majoritatea expresiilor afective pe care le folosim pentru a spune „ţin la tine". Spunem: îmi placi, îmi eşti simpatic, simt afecţiune pentru tine, îmi eşti drag etc.
Dacă spun că ţin la câinele meu, de exemplu (ceea ce este întru totul adevărat), poate să nu pară cine ştie ce, dar nu este puţin lucru. Câinele meu nu e totuna cu orice câine, îmi pasă de ce se întâmplă cu el. Şi spun că ţin la vecinul meu şi la domnul de vizavi, dar nu la cel de după colţ, la acela nu
ţin. Şi spun că nu mă prea interesează, deşi locuieşte la aceeaşi distanţă de casa mea ca şi vecinul la care ţin; dar pentru aceştia simt ceva, iar pentru acela nu simt nimic.

Apoi vine mama şi îmi povesteşte:

- Nu ştii cine a murit, a murit Mongo Picho.

- Aaa, a murit.

- îţi aminteşti că venea pe la noi? -Nu...

- Cum nu... aminteşte-ţi.

- Bine, îmi amintesc. Şi?

- A murit.

Păi şi ce-mi pasă mie? Adevărul este că nu mă interesează deloc. Dar mă interesează mama mea, pe care o iubesc, şi atunci, uneori, pentru a fi alături de mama, spun:

- Bietul Mongo... Şi ea îmi spune:

- Da, ai văzut? Bietul de el...

Acest lucru operează dintr-o perspectivă cu totul diferită de orice ni s-a spus. Pentru că morala învăţată ar părea să indice o iubire fără discriminare, iubirea mistică, iubirea presupus altruistă, relaţia cu aceia pe care nu-i cunosc şi pe care, desigur, îi ajut cu un interes adevărat faţă de starea lor de bine. Cred că am spus deja că diferenţa în acest caz este că interesul meu faţă de aceste persoane rezultă din plăcerea mea egoistă de a ajuta şi, în orice caz, dintr-o iubire generică faţă de ceilalţi. Vreau să spun că îmi pasă de vecinul de după colţ şi de copilul din Kosovo, şi de homelessul din
Dallas dincolo de ei înşişi, pur şi simplu datorită condiţiei lor de fiinţe umane. Dar nu mă refer acum la aceasta, ci la situaţia cotidiană, dincolo de caritate, dincolo de bunăvoinţă, dincolo de conştiinţa de a fi un tot şi de a învăţa să mă iubesc în ceilalţi.
Când începem să ne gândim la acest lucru, ne dăm seama de faptul că, în realitate, nu ţinem la toţi în egală măsură şi că este nedrept să punem pe acelaşi plan energia necesară intereselor noastre pentru a ne ocupa de toţi, fără discriminare. Mi se pare că a iubi umanitatea în totalitatea sa, fără a ţine în mod deosebit la nimeni, este un sentiment rezervat sfinţilor sau o afirmaţie pentru demagogii mincinoşi şi pentru cei cu tare afective (cei care nu-şi cunosc capacitatea de a iubi şi de aceea nu iubesc).
Atunci când îmi dau seama, fără să mă simt vinovat, că ţin mai mult la unii decât la alţii, încep să-mi canalizez interesul către lucrurile şi persoanele care înseamnă cel mai mult pentru mine, pentru a putea cu adevărat să mă ocup mai bine de aceia la care ţin cel mai mult.
E greu de crezut, dar în lumea de azi multe persoane petrec mai mult timp ocupându-se de aceia care nu le interesează decât de aceia la care spun că ţin cu toată inima. îşi petrec mai mult timp încercând să facă pe plac unor oameni care nu le interesează decât încercând să-i mulţumească pe oamenii pe care îi iubesc.

Este o prostie.
Lucrurile trebuie puse în ordine. Trebuie să-ţi dai seama de asta.
Nu este inuman să îmi pot canaliza puţinul timp pe care îl am pentru a-l pune cu prioritate în serviciul acelor legături pe care le-am construit cu persoanele la care ţin cel mai mult.
Trebuie să-mi dau seama de distorsiunea pe care o implică faptul de a petrece mai mult timp cu aceia cu care nu vreau să fiu decât cu cei la care ţin într-adevăr.
Una este să dedic o parte a atenţiei mele pentru a face afaceri şi a menţine o legătură cordială cu oameni pe care nu-i cunosc şi nici nu mă interesează, şi alta este propunerea perversă a sistemului care sugerează să trăim în funcţie de ei.
Este maladiv, chiar dacă aceştia sunt clienţii mei cei mai importanţi, şeful cel mai influent, un angajat eficient sau furnizorii care îmi permit să câştig mai mulţi bani, mai multă glorie sau mai multă putere...
Opreşte-te un minut ca să te gândeşti cu adevărat cine sunt cele cincisprezece, opt, două sau cincizeci de persoane din lume care contează pentru tine. Nu-ţi face griji că poate uiţi pe cineva, pentru că dacă uiţi, înseamnă că ACEL OM NU era important. Fă lista (nu include copiii, ştim că ei contează pentru noi mai mult decât orice) şi poate se confirmă ceea ce ştiai deja... Sau poate vei avea o surpriză.
Poţi completa această poveste dând pagina şi, fără a privi lista anterioară, scrie numele celor zece persoane pentru care crezi că eşti important (altfel spus, lista celor care ne-ar include în listele lor). Nu contează că sunt sau nu aceleaşi zece persoane la care ţinem, poate vom descoperi că multe nu ţin la noi şi că există oameni care ţin la noi, dar la care noi nu ţinem prea mult.
Merită să faci acest experiment. Merită să ai parte de surpriza asta. Pentru că atunci vei putea înţelege mult mai bine timpul, energia şi forţa pe care le folosim în funcţie de aceste întâlniri.

Iubirea este una singură

Există multe lucruri pe care le pot face pentru a demonstra, pentru a arăta, pentru a corobora, confirma sau legitima faptul că ţin la tine, dar există un singur lucru pe care îl pot face cu iubirea mea şi acesta este să ţin la tine, să mă ocup de tine, să-mi exprim afecţiunea aşa cum simt eu. Şi felul în care simt va fi modul meu de a ţine la tine.
Tu o poţi primi sau o poţi nega, poţi să-ţi dai seama de ce înseamnă sau poţi să o ignori pur şi simplu. Dar acesta este modul meu de a ţine la tine, nu mai există altul disponibil.

Fiecare dintre noi are un singur mod de a ţine la cineva, propriul mod.

în domeniul sănătăţii mentale, de multe ori întâlnim pe cineva care a învăţat greşit, fără să-şi dea seama, că a ţine la cineva înseamnă a lovi şi sfârşeşte prin a se căsători cu alt bătăuş pentru a se simţi iubit (multe dintre femeile bătute au fost fiice bătute).

Secole la rând copiii au fost maltrataţi şi răniţi, spunându-li-se că este spre binele lor: „Mai mult mă doare pe mine decât pe tine să te lovesc", spun părinţii.

Iar la cinci ani nu eşti în măsură să judeci dacă e corect sau nu. Aşa că îţi

condiţionezi comportamentul.

Când am lucrat cu persoane dependente în perioada de specializare ca psihiatru, am îngrijit o femeie care avea un tată alcoolic şi care, la rândul său, se căsătorise cu un alcoolic. Am cunoscut-o la clinica în care era internat soţul său. Timp de mulţi ani îl însoţise pe soţul său la întâlnirile Alcoolicilor Anonimi, pentru ca acesta să încerce să-şi depăşească dependenţa pe care o avea de peste doisprezece ani. în cele din urmă, el a reuşit să fie abstinent douăzeci şi patru de luni. Femeia a venit să mă vadă ca să-mi spună că, după şaisprezece ani de căsătorie, simţea că misiunea ei fusese împlinită, că acum soţul său se recuperase... Eu, care atunci aveam douăzeci şi şapte de ani şi eram medic de puţin timp, am interpretat că, în realitate, ceea ce dorea ea era să-şi vindece tatăl vindecându-şi soţul. Ea mi-a spus: „Eposibil, dar acum nu mă mai leagă nimic de soţul meu; am suferit atât de mult din cauza alcoolismului lui, încât am rămas cu el ca să nu-l părăsesc în mijlocul tratamentului, dar acum nu mai vreau să ştiu nimic de el". Ideea e că s-au despărţit. Un an după aceea, din întâmplare şi în alt loc, m-am întâlnit cu această femeie, şi avea alt partener. S-a recăsătorit... cu alt alcoolic.

Aceste poveşti, care nu pot fi înţelese logic, au legătură cu modul în care treci prin propriile situaţii nerezolvate, cu felul în care înţelegi ce înseamnă să iubeşti.

Faptul că ţin la tine şi că îţi arăt acest lucru pot fi două lucruri diferite pentru mine şi pentru tine. Şi aici, ca în toate situaţiile, putem să fim în dezacord total, fără ca în mod necesar unul dintre noi să se înşele.

De exemplu: eu ştiu că mama mea îţi poate arăta că ţine la tine în multe feluri. Când te invită la ea şi găteşte mâncarea care îţi place, asta înseamnă că ţine la tine; pe de altă parte, dacă pentru ziua în care eşti invitată ea pregăteşte două sau trei din acele mâncăruri delicioase arabe, care implică frământat, curăţat de coajă, fiert şi stat în bucătărie cinci sau şase zile, asta înseamnă că mama mea te iubeşte. Iar dacă nu înveţi să citeşti aceste lucruri, poţi să nu-ţi dai seama niciodată că pentru ea este ca şi cum ţi-ar spune „ţin la tine". Dacă nu învăţ să citesc mesajul implicit al acestor stiluri, nu voi putea niciodată să decodific mesajul pe care îl exprimă celălalt. (O dată pe săptămână, când mă cântăresc, confirm cât de mult mă iubea mama şi ce bine am decodificat mesajul ei!)

Când cineva ţine la tine, ceea ce face este să ocupe o parte a vieţii sale, a timpului său şi a atenţiei sale cu tine.

O poveste care circulă pe internet mi se pare că arată mai bine decât mine ceea ce vreau să spun:
Se povesteşte că într-o noapte, când toţi cei din casă dormeau, micul Ernesto, de cinci ani, s-a ridicat din pat şi s-a dus în camera părinţilor. S-a oprit lângă patul lor, pe partea tatălui său, şi trăgând de plapumă, l-a trezit.

- Cât câştigi, tati?, l-a întrebat.

- Eeeh... poftim?, întrebă tatăl încă adormit.

- Cât câştigi la serviciu?

- Copile, e miezul nopţii, du-te şi te culcă.

- Da, tati, mă duc, dar tu cât câştigi la tine la serviciu? Tatăl se ridică în

capul oaselor şi îi strigă cu glas înfundat:
- Du-te imediat în pat, astea nu sunt întrebări pe care să le pună un copil, cu atât mai puţin la miezul nopţii!, şi îi arătă cu degetul uşa.
Ernesto lăsă capul în jos şi se duse în camera sa.
A doua zi, tatăl se gândi că fusese prea aspru cu Ernesto şi că nu merita certat pentru curiozitatea sa. încercând să îndrepte lucrurile, la cină tatăl a hotărât să-i răspundă fiului:
- în ceea ce priveşte întrebarea de azi-noapte, Ernesto, am un salariu de 2 800 de pesos, dar după plata taxelor, îmi rămân în jur de 2 200.

- Ooo!... ce mult câştigi, tati, răspunse Ernesto.

- Nu-i aşa mult, copile, sunt multe cheltuieli.

- Aha, şi lucrezi multe ore.

- Da, băiete, multe ore.
- Câte, tati?

- Toată ziua, copile, toată ziua.

- Aha, dădu din cap copilul şi continuă: atunci ai mulţi bani, nu?

- Gata cu întrebările, eşti prea mic ca să vorbeşti despre bani.

Liniştea s-a lăsat peste încăpere şi, tăcuţi, s-au dus cu toţii la culcare.
în noaptea aceea, o nouă vizită a lui Ernesto a întrerupt somnul părinţilor.
De data aceasta, în mână avea o hârtie pe care mâzgălise nişte cifre.

- Tati, îmi poţi împrumuta cinci pesos? -Ernesto... e două dimineaţa!!!, se plânse tatăl.

- Da, dar îmi po ţi... Tatăl nu-l lăsă să termine.

- Prin urmare, acesta era motivul pentru care mă tot întrebai de bani, obrăznicătură. Du-te imediat la culcare, până nu arunc cu papucul după tine... Dispari de aici... Treci în patul tău... Mai repede.
încă o dată, Ernesto se îndreptă spre uşă târşâindu-şi picioarele.
După jumătate de oră, poate dându-şi seama că exagerase, poate ca urmare a intervenţiei mamei sau pur şi simplu pentru că sentimentul de vină nu-l lăsa să doarmă, tatăl s-a dus în camera băiatului. De la uşă îl auzi plângând înfundat.
Se aşează pe patul lui şi îi spuse:
- Iartă-mă că am ţipat la tine, Ernesto, dar e ora două dimineaţa, toată lumea doarme, nu e deschis nici un magazin, nu puteai aştepta până dimineaţă?
- Ba da, tati, răspunse puştiul, trăgându-şi nasul.
Tatăl băgă mâna în buzunar Şi scoase portofelul, de unde scoase o bancnotă de cinci pesos. O lăsa pe noptieră şi spuse:
- Uite banii pe care mi i-ai cerut.
Copilul şi-a şters lacrimile cu cearşaful şi s-a repezit la dulap, de unde a luat o cutie, iar din cutie nişte monede şi câteva bancnote de un peso. Adăugă cei cinci pesos la restul şi numără pe degete câţi bani avea. Apoi adună banii şi îi puse pe pat în faţa tatălui lui, care îl privea zâmbind.
- Acum da, spuse Ernesto, am suma fixă, nouă pesos şi cincizeci de centime.
- Foarte bine, băiete, şi ce-o să faci cu banii ăştia?
- îmi vinzi o oră din timpul tău, tati?
Când cineva te iubeşte, acţiunile sale lasă să se vadă clar cât de mult însemni pentru el.
Eu pot decide să fac ceva ce tu vrei să fac, în speranţa că îţi vei da seama cât de mult ţin la tine. Uneori da, şi alteori nu. Deşi nu mă caracterizează să mă trezesc în zori pe 13 decembrie, să decorez casa şi să-ţi prepar micul dejun, umplând camera de mesaje şi patul de cadouri, iar seara să avem invitaţi..., pot s-o fac câteodată, ştiind cât de mult te emoţionează. Când am dispoziţia pentru asta.
Dar dacă îmi impun în fiecare an să fac la fel doar pentru a-ţi face plăcere şi fac acest lucru, nu te aştepta să-mi facă şi mie plăcere. Pentru că dacă nu sunt lucruri pe care doresc să le fac în mod firesc, poate e mai bine pentru amândoi să nu le fac.
Acum, sigur, dacă niciodată nu am dispoziţia de a face aceste lucruri şi nici alte lucruri care ştiu că îţi plac, atunci avem o problemă.

Convieţuind, aş putea învăţa să te copleşesc cu atenţii de genul acesta, care îţi fac plăcere. Şi, de fapt, aşa se întâmplă. Dar asta nu are nici o legătură cu unele credinţe, mai mult sau mai puţin acceptate de toţi, care par în contradicţie cu ceea ce tocmai am spus şi cu care, bineînţeles, nu sunt de acord.
Vorbesc mai ales despre sacrificiile în dragoste.
Uneori, oamenii vor să mă convingă că, dincolo de ideea de a fi fericit, relaţiile importante sunt acelea în care unul dintre parteneri este capabil să se sacrifice pentru celălalt. Şi adevărul este că eu nu cred că iubirea este un spaţiu al sacrificiului. Eu nu cred că, dacă te sacrifici pentru celălalt, ţi se garantează vreun fel de iubire şi cred şi mai puţin că aceasta ar fi norma ce reafirmă iubirea mea pentru celălalt.
Iubirea este un sentiment care garantează capacitatea de a ne bucura împreună de lucrurile din jur, Şi nu o măsură pentru cât sunt de dispus să sufăr pentru tine sau cât sunt de capabil să renunţ la mine.
în orice caz, nu putem condiţiona măsura iubirii noastre de durerea împărtăşită, deşi şi aceasta face parte din viaţă. Iubirea noastră se măsoară în funcţie de şi transcende capacitatea noastră de a parcurge împreună această cale, bucurându-ne de fiecare pas cu toată intensitatea de care suntem în stare şi sporindu-ne capacitatea de a ne bucura exact pentru că suntem împreună.
.Tipurile" de iubire, o credinţă falsă
De fiecare dată când vorbesc despre aceste subiecte într-o discuţie sau la un interviu, interlocutorul meu argumentează: „Depinde despre ce tip de iubire vorbim".
Eu înţeleg ce spune, dar nu cred că există clase sau clasificări diferite ale iubirii determinate de tipul de legătură: te iubesc ca pe un prieten, te iubesc ca pe un frate, ca pe un văr, ca pe o pisică, ca pe un unchi... ca pe o uşă (?).
Am să fac o mărturisire de grup: chestiunea asta cu tipurile de iubire a inventat-o generaţia mea acum aproximativ patruzeci sau cincizeci de ani; înainte nu exista. Să-ţi povestesc. Pe vremea aceea, când eram adolescenţi şi preadolescenţi, traversam primele noastre relaţii cu sexul opus în ieşirile în „gaşcă" (grupuri de zece sau doisprezece tineri, care ieşeau sâmbăta sau rămâneau acasă la câte unul sau una dintre noi, ascultau muzică sau învăţau să danseze). în aceste grupuri, se întâmpla ca, de exemplu, eu să o observ pe frumoasa Graciela. Şi atunci, le povesteam prietenilor şi prietenelor mele (tuturor, mai puţin ei) că sâmbătă aveam să vorbesc cu Graciela şi să-i mărturisesc că eram îndrăgostit de ea (şi, în mod sigur, Graciela ştia şi ea, dar se prefacea că nu-şi dă seama). Aşa că, sâmbătă, ceva mai aranjat decât de obicei (cum s-ar spune acum), mă apropiam de Graciela şi „mă aruncam" (un fel de declaraţie-propunere naivă), şi ea, care nu avea nici cea mai mică intenţie de a ieşi cu mine pentru că îi plăcea de Pedro, dar faceam parte din acelaşi grup, ce putea să-mi spună? Grupul putea să o respingă dacă mă făcea să sufăr, nu putea

să-mi spună: „Pleacă, grăsanule, cum îţi trece prin cap că aş putea să mă uit la tine?" Nu putea. Şi atunci, Graciela şi Gracielele din cartierele noastre ne priveau cu o figură de miel dus la tăiere şi ne spuneau: „Nu, dragule, la tine ţin ca la un prieten", ceea ce însemna: „Nici nu te gândi, tâmpitule", ceea ce te lăsa în situaţia de a nu şti dacă să sărbătoreşti sau să te pui pe plâns, pentru că nu era un refuz, era o confuzie între iubiri.

Atunci nu ştiam (iar apoi nu am ştiut niciodată foarte bine) ce voia să însemne „ţin la tine ca la un prieten", dar am început şi eu să folosesc aceeaşi expresie: ţin la tine ca la o prietenă. O explicaţie practică pentru a nu spune că, dincolo de afecţiune, nu vreau să ştiu nimic de tine. Un
răspuns funcţional, care se presupune că frânează fanteziile sexuale (ca şi cum nu s-ar putea să o pui cu un prieten...).

Aşa a început, apoi s-a extins:

Dacă nu există nici măcar cea mai îndepărtată posibilitate, atunci spui: „Ţin la tine ca la un frate" (ceea ce înseamnă: prezintă-mi-l pe Pedro).

Iar dacă persoana care face propunerea este un bătrân verde sau o doamnă mai coaptă, atunci trebuie să spui: „ţin la tine ca la un tată (sau ca la o mamă)", răspuns care, firește, nu va evita o depresie...

Discutăm despre şi ne definim afectele în funcţie de tipul de iubire pe care îl simţim...

Şi, bineînţeles, în ciuda uzanţelor şi obiceiurilor noastre, nu este aşa.

Iubirea este întotdeauna iubire, ceea ce se schimbă este legătura, şi aceasta este mult mai mult decât o diferenţă semantică.

Exemplul pe care îl dau întotdeauna este următorul:

Dacă am un bol cu lăptuci, îi pot adăuga roşii şi ceapă, şi fac o salată mixtă; sau îi pot adăuga ridichi, roşii, morcovi, un ou fiert tare şi puţină fasole verde, iar atunci voi avea o salată completă. Pot adăuga pui, cartofi şi maioneză, şi voi obţine o salată de pui. în cele din urmă, într-o zi, pot pune miere, zahăr, ulei de tractor, iar atunci va fi o porcărie bună de aruncat la gunoi. Şi asta e un fel de salată.

Salatele sunt diferite, dar lăptuca este întotdeauna aceeaşi.

Există salate care îmi plac şi altele care nu-mi plac.

Există afecte care mi se pare că se pot combina şi altele pe care le consider sincer incompatibile.

Ceea ce se schimbă, în orice caz, este modul în care îmi exprim iubirea în relaţia pe care o stabilesc cu celălalt, dar nu iubirea.

Tocmai celelalte lucruri adăugate afectului sunt cele care fac întâlnirea diferită.

E posibil ca, în afara faptului de a ţine la tine, să mă simt atras sexual de tine, în plus să doresc să trăiesc alături de tine sau să fim împreună toată viaţa, să avem copii şi aşa mai departe. Atunci, această iubire va fi cea care există în cadrul unui cuplu.

Este posibil să ţin la tine şi, în plus, să împărtăşim o istorie comună, un umor care ne pune pe aceeaşi lungime de undă, să râdem de aceleaşi lucruri, să fim

complici, să avem încredere unul în celălalt şi să fii ascultătorul meu preferat căruia să-i povestesc problemele mele. Atunci vei fi prietenul sau prietena mea.
Pentru mine există modul meu de a iubi şi modul tău de a iubi. Desigur, există legături diferite. Dacă ţin la tine, relaţia mea cu tine se va schimba în funcţie de celelalte lucruri pe care le adăugăm iubirii, dar insist, nu există tipuri diferite de afecţiune.
în ultimă instanţă, iubirea este întotdeauna aceeaşi. De bine, de rău, modul meu de a iubi este întotdeauna unic şi particular.
Dacă eu ştiu să ţin la ceilalţi în libertate şi în mod constructiv, ţin în mod constructiv şi liber la toată lumea.
Dacă sunt atent şi protector cu prietenii, sunt atent şi protector cu soţia şi cu copiii mei.
Dacă sunt posesiv, sunt posesiv în toate relaţiile mele şi cu atât mai posesiv cu cât mă simt mai apropiat.
Dacă sunt sufocant, cu cât ţin mai mult la cineva, cu atât îl sufoc mai tare.
Dacă am învăţat să iubesc greşit, cu cât iubesc mai mult, cu atât voi face mai mult rău.
Şi dacă am învăţat să iubesc bine, o voi face cu atât mai bine cu cât iubesc mai mult.
Bineînţeles, asta generează probleme. Trebuie să previi şi să fii prevenit.
Dacă i-aş spune partenerei mele că ţin la ea la fel ca la mama şi ca la o prietenă, în mod sigur toate trei ar fi oarecum neliniştite. Dar şi-ar face griji inutil, pentru că acesta este adevărul.
Ţin la mama mea, la soţia mea şi la prietena mea cu singura afecţiune pe care o pot avea, care este a mea. Se întâmplă următorul lucru: de asemenea, de mama mea, de soţia mea şi de prietena mea mă unesc lucruri diferite, astfel încât legătura şi modul meu de exprimare a ceea ce simt se schimbă de la o persoană la alta.
Afectele se schimbă numai în intensitate. Pot ţine la cineva mai mult, pot ţine mai puţin, pot ţine imens şi pot ţine foarte puţin.
Pot ţine atât cât să ajung la ceea ce am spus că este iubirea, până în punctul în care mă bucură simpla ta existenţă, dincolo de faptul că eşti sau nu cu mine.
Pot ţine la tine foarte puţin, iar aceasta înseamnă că nu îmi este indiferent dacă trăieşti sau nu, nu-mi e indiferent dacă te calcă trenul, dar nici nu m-aş ocupa prea tare să te feresc de el. De aceea nu te vizitez niciodată, nu te sun la telefon, niciodată nu întreb de tine, iar când vii să-mi povesteşti ceva, sunt foarte ocupat să privesc pe geam. Dacă mă gândesc că ai putea să te simţi jignit, asta nu-mi este indiferent, dar nici nu îmi dă insomnii.

Dezamăgire

E atât de uşor să-ţi dai seama când nu mai eşti iubit?
E suficient să-l priveşti pe celălalt în ochi? Ajunge să-l vezi mişcându-se în lume?
E destul să-l întreb sau să mă întreb...?

Dacă aşa stau lucrurile, cum se explică atâta deziluzie? De ce oamenii se înşală întruna dacă, în realitate, este atât de simplu să ne dăm seama cât contăm sau nu pentru cei la care ţinem?
Cum putem fi uluiţi când descoperim că e adevărat că nu mai suntem iubiţi?
Cum putem să ne considerăm iubiţi, când în realitate nu am fost astfel?
Există trei lucruri care ne împiedică să vedem clar lucrurile:
Primul este reflectat în povestirea La Ejecución [Execuţia] pe care am inclus-o în Recuentos para Demián [Povestiri pentru Demián][3].
Naraţiunea (un basm minunat, născut în Orient acum cel puţin 1 500 de ani) spune, pe scurt, povestea unui rege puternic şi tiranic şi a unui sacerdot înţelept şi cu suflet bun. în poveste, înţeleptul sacerdot îi întinde o capcană regelui. Mai mulţi dintre discipolii săi se ceartă pentru ca regele să îi condamne la decapitare. Regele este surprins de această decizie de sinucidere în masă şi începe să facă cercetări, până când „descoperă" în scrierile sacre un text care dă asigurări că acela care va muri de mâna călăului, în prima zi după luna plină, va renaşte şi va fi nemuritor. Regele, care nu se temea decât de moarte, decide să-i ceară călăului să-i taie capul în dimineaţa zilei cu pricina.
... Şi aşa s-a întâmplat şi, bineînţeles, în sfârşit, poporul s-a eliberat de tiran. Discipolii au întrebat:
- Cum a fost posibil ca acest om care ne-a oprimat poporul, un om viclean ca un şacal, să creadă ceva atât de infantil ca ideea de a trăi veşnic după ce călăul i-a tăiat capul?
Şi maestrul răspunse:
-Aici e ceva de învăţat... Nimeni nu este mai înclinat să creadă ceva fals decât acela care doreşte ca minciuna să fie adevărată.
Şi atunci cum să nu înţeleg că mii de persoane îşi trăiesc viaţa în cuplu sau alături de cineva crezând că sunt iubite de acela care nu le iubeşte sau de acela care nu a ţinut niciodată la ele?
Vreau, mă încăpăţânez şi doresc atât de mult să ţii la mine, am atâta nevoie să ţii la mine, încât aş putea vedea în oricare dintre atitudinile tale o expresie a iubirii tale.
îmi doresc atât de mult să cred această minciună (ca regele din poveste), încât nu-mi pasă dacă e adevărat sau fals.
Schopenhauer ilustrează acest lucru într-o frază, sugerând că „poţi iubi, dar nu poţi iubi ceea ce doreşti".
Cea de-a doua cauză de confuzie este încercarea de a se erija în parametru de evaluare a iubirii aproapelui. Cel puţin în sensul de a compara ceea ce sunt eu capabil să fac pentru persoana iubită cu ceea ce el sau ea face pentru mine. Celălalt nu mă iubeşte aşa cum îl iubesc eu şi mult mai puţin decât aş vrea eu să mă iubească, pur şi simplu celălalt mă iubeşte în felul său.
Lumea este compusă din fiinţe individuale şi personale, unice şi absolut ireductibile. Şi aşa cum am mai spus, felul cuiva de a fi nu este în mod necesar şi

al meu, îi aparţine lui, pentru că el este o persoană, iar eu sunt alta. De asemenea, dacă m-ar iubi exact în felul meu, el nu ar fi el, ci o prelungire a mea. Ea iubeşte într-un fel şi eu iubesc în altul, din fericire pentru amândoi.
Iar când eu confirm că ea nu mă iubeşte aşa cum o iubesc eu pe ea, nici la fel de mult, nici în acelaşi fel, la început de drum îmi fac iluzii, mă înşel singur şi mă conving că singurul mod de a iubi este al meu. Astfel, deduc că ea pur şi simplu nu ţine la mine. Cred asta pentru că nu-şi exprimă afecţiunea cum mi-aş exprima-o eu. Confirm aceasta pentru că nu-şi arată iubirea aşa cum aş face-o eu.
Este ca şi cum m-aş transforma, nu numai în centrul universului, ci şi în stăpânul adevărului: toată lumea trebuie să exprime toate lucrurile aşa cum le exprim eu, iar dacă celălalt nu procedează astfel, atunci degeaba, nu are nici un sens sau e o minciună, o concluzie care de multe ori este falsă şi duce la grave neînţelegeri între oameni.
La extrema cealaltă se află cei care, confruntaţi cu lipsa de dragoste, nu au încredere în ceea ce percep pentru că atentează la vanitatea lor.
Pe măsură ce parcurg calea întâlnirii, învăţ să accept că e posibil să nu mă iubeşti.
Şi accept acest lucru atât permiţându-mi să simt durerea de a nu fi iubit, cât şi din umilinţă.
Vorbesc despre umilinţă pentru că acesta este cel de-al treilea motiv de a nu vedea:
Cum să nu mă iubeşti pe mine, care sunt atât de minunat, spectaculos, extraordinar! Unde mai găseşti tu altul, alta ca mine, care să te iubească la fel ca mine, să aibă grijă de tine aşa cum fac eu şi care să-ţi fi dat cei mai buni ani din viaţă! Cum să nu mă iubeşti pe mine...!
Este la fel de uşor să nu mă iubeşti pe mine pe cât e să nu iubeşti pe oricine altcineva.
Afectul este unul dintre puţinele lucruri cotidiene care nu depind numai de ceea ce facem noi, nici exclusiv de decizia pe care o luăm, ci de faptul că, în realitate, se întâmplă de la sine. Eventual, poţi împiedica acest lucru, dar nu poţi să-l cauzezi. Se întâmplă sau nu se întâmplă, iar dacă nu se întâmplă, nu ai cum să-l faci să se întâmple, nici la mine, nici la tine.
Dacă mă sacrific, mă mutilez şi îmi anulez viaţa pentru tine, pot obţine mila ta, dispreţul tău, compătimirea ta, poate chiar şi recunoştinţa, dar nu voi obţine afecţiunea ta, pentru că asta nu depinde de ce pot face eu.
Când mama sau tata nu ne dădeau ce le ceream, le spuneam: „eşti rea/rău, nu te mai iubesc" şi aici se termina totul.
Decizia de a nu mai iubi ca pedeapsă.
Dar noi, adulţii, ştim că acest lucru este imposibil. Ştim că nu-şi face efectul incantaţia noastră de copii „Din Oceanul Pacific/ A ieşit un peşte mic/ Şi pe coada lui scria/ Ieşi afară dumneata..."

Credinţa în iubirea eternă

Poate unul dintre cele mai periculoase şi mai răspândite mituri în legătură cu iubirea este acela care promovează ideea falsă că „iubirea adevărată" este eternă. Cei care repetă şi susţin acest lucru vor să ne convingă de faptul că, dacă cineva te iubeşte, te va iubi toată viaţa; şi că dacă iubeşti pe cineva, acest lucru nu se va schimba niciodată.

Fără îndoială că, uneori, în mod lamentabil şi dureros, sentimentul devine letargic, se consumă, se stinge şi se termină... iar când se întâmplă acest lucru, nu poţi face nimic să-l împiedici.

Spun că încetezi să mai iubeşti.

Sigur, nu întotdeauna, dar e posibil să încetezi de a mai iubi.

Să crezi că iubirea este eternă înseamnă să trăieşti înlănţuit de mitul infantil conform căruia pot transpune în cotidian acea relaţie pe care am avut-o odată în realitate sau la care am visat: iubirea mamei mele - o iubire infinită, necondiţionată şi eternă.

Jacques Lacan spune că aceasta este relaţia pe care încercăm să o reproducem în mod inconştient, care imită în multe aspecte relaţia maternă.

Vom mai vorbi despre această căutare şi despre presupusa eternitate atunci când vom ajunge la subiectul cuplului, dar între timp să ne desprindem, dacă e posibil, pentru totdeauna, de ideea iubirii neafectate de trecerea timpului şi să ne asumăm cu maturitate, cum spune Vinicius de Moraes, faptul că:

Iubirea este o flacără care consumă şi consumă pentru că este foc, un foc etern... atât timp cât durează.

Cabinetul meu de consultaţii, specializat pe probleme afective, primeşte trei mari categorii de persoane: cele care doresc să fie iubite mai mult decât sunt iubite, cele care doresc să înceteze de a-l mai iubi pe cel care nu le mai iubeşte, pentru că le doare foarte tare, şi cele cărora le-ar plăcea să îl iubească mai mult pe cel pe care nu-l mai iubesc, pentru că astfel totul ar fi mai uşor.

Din nefericire, toţi află aceleaşi veşti proaste: nu numai că nu putem face nimic ca persoana iubită să ne iubească, dar nu putem face nimic nici pentru a înceta de a mai iubi.

Ce simplu ar fi totul dacă s-ar putea ridica iubirometrul apăsând un buton, pentru a reuşi să ţinem la celălalt mai mult sau mai puţin decât o facem, sau să răsucim un robinet până când vom egaliza fluxul emoţiei noastre!

Dar lucrurile nu stau astfel. Adevărul este că nu pot ţine la tine mai mult decât ţin şi nu poţi ţine la mine nici puţin mai mult, nici puţin mai puţin decât ţii.

Bine, acum ştim ce anume NU ESTE iubirea. Dar ce este ea în realitate?

însemnări privind legătura afectivă

Eşti calea şi eşti ţinta; nu există distanţă între tine şi ţintă. Eşti căutătorul şi eşti cel căutat; nu există distanţă între căutare şi ceea ce se găseşte. Eşti adoratorul şi eşti adoratul. Eşti discipolul şi eşti maestrul. Eşti mijlocul şi eşti scopul. Aceasta este Marea Cale.
Osho, Cartea despre nimic
La origini, termenul „legătură" şi termenul „afect" ne trimit la concepte sau acţiuni care pot fi atât negative, cât şi pozitive, adică la concepte neutre. Nici unul dintre aceştia nu arată explicit dacă legătura cu celălalt este pozitivă sau negativă. Trebuie să stabilim prin urmare că iubirea este o relaţie afectivă, la fel ca ura, şi că atât plăcerea întâlnirii, cât şi durerea despărţirii ne relaţionează afectiv.
Pe scurt, relaţiile se pot clasifica în trei grupe mari, în funcţie de centrul de interes al întâlnirii afective:

Relaţia cu o entitate metafizică (Dumnezeu, forţa cosmică, natura etc.).

Relaţia cu un obiect (o operă de artă, un obiect valoros etc.).

Relaţia cu o fiinţă umană (prieten, iubit, rudă sau cu sine).

Pe prima o asociem în mod obişnuit cu religia. în cazul celei de-a doua, putem vorbi despre materialism, despre consumerism sau chiar despre fetişism. întâlnirea cu fiinţa umană, în cea mai bună dimensiune a sa, este reprezentată de iubirea despre care vorbesc şi, conform lui Rousseau, este sursă a relaţiei interpersonale adevărate şi autentice.

Iubire şi prietenie

Când mă încurc în aceste divagaţii delirante şi mă gândesc la tine, cel care mă citeşti, mă întreb dacă ai putea să-mi împărtăşeşti pasiunea pentru originea cuvintelor.
Ca mod de a mă dezvinovăţi şi a mă justifica, dă-mi voie să-ţi spun o poveste:
Spectacolul la cinema este pe punctul de a începe. La ora începerii, soseşte o femeie foarte elegantă, prezintă biletul şi fără să aştepte să fie condusă

de plasator, porneşte pe culoarul dintre scaune, în căutarea locului preferat.
La jumătatea sălii vede un bărbat cu aspect de cowboy texan, cu cizme şi pălărie, îmbrăcat cu blugi şi cu o cămaşă stridentă cu franjuri, fără îndoială beat, lăfăindu-se peste fotoliile centrale ale rândurilor 13, 14, 15 şi 16.
Indignată, femeia iese din sală în căutarea şefului sălii şi, trăgându-l după ea, îi spune:
-Nueposibil... unde-o să ajungem? Este o lipsă totală de respect... bla, bla, bla...
Plasatorul ajunge în dreptul tipului, care îi surâde, învăluit în aburii alcoolului, şi, uluit de aspectul acestuia, îl ia la rost:
- Dumneata de unde ai apărut?
Iar beţivul, încercând să articuleze răspunsul, îi spune arătând cu degetul în sus:
-DE... LA BAL... CON.
Nu spun că lucrurile stau întotdeauna aşa, dar uneori, dacă ştii de unde vin lucrurile, îţi e mai uşor să înţelegi ce înseamnă.
Discuţia filosofică referitoare la iubire începe odată cu grecii care, aşa cum îşi puneau întrebări referitoare la natura tuturor lucrurilor, îşi puneau şi întrebări despre natura iubirii (ceea ce presupune că iubirea are o „natură", pentru că numai ceea ce posedă o natură poate fi pus sub semnul întrebării). Care era această natură sau, în termenii noştri, ce este iubirea? Răspunsul implică din capul locului o ipoteză pe care unii ar putea să o considere imposibilă, având în vedere că se consideră a priori că iubirea este
conceptual iraţională, în sensul că nu se poate descrie în propoziţii raţionale sau cu sens. Pentru astfel de critici, iubirea se limitează la o explozie de emoţii care sfidează analiza raţională.
Conform celor afirmate de Ortega y Gasset, romanii au învăţat de la etrusci, un popor mult mai civilizat, care a dominat Roma şi care i-a influenţat puternic limba, arta şi cultura. De unde vine cuvântul etrusc amor? Joan Corominas susţine că latinescul amare şi toate derivatele acestuia - amor, amicus, amabilis, amenus - sunt de origine indoeuropeană şi că sensul lor iniţial făcea referire la dorinţa sexuală (şi în engleză Iove derivă din formele germanice ale sanscritului lubh - „dorinţă").
în orice caz, conceptul de iubire (amor) a fost întotdeauna greu de definit, chiar şi etimologic şi, până la un anumit punct, ajutorul putea veni încă o dată prin referire la alţi termeni greceşti. Grecii ne vorbeau despre trei sentimente de iubire: eros, philia şi agape.
Termenul eros (erasthai) se referă cel mai ades la o dorinţă sexuală (de unde şi noţiunea modernă de „erotic"). Poziţia socratico-platonică susţine că oamenii caută erosul, deşi ştiu dinainte că nu poate fi atins în viaţă, ceea ce evocă de la început tragedia.

Reciprocitatea nu este necesară, pentru că, mai mult decât compania celuilalt, ceea ce trebuie să se urmărească este pasionata contemplare a frumosului.
Eros este fiul lui Poros (bogăţia) şi al Peniei (sărăcia). Este, prin urmare, lipsă şi dorinţă, dar şi abundenţă şi posesivitate.
Platon descrie iubirea ca fiind înrudită cu nebunia, cu delirul omului însetat de cunoaştere, prezentată ca amintirea unei cunoştinţe deja dobândite de suflet, pe care omul o recuperează trecând prin simţuri către unitatea ideii.
Este evident că, în filosofia greacă, mai ales în cea platonică, această iubire primeşte sensul unei căutări care este, în acelaşi timp, cunoaştere.
Spre deosebire de dorinţă şi de năzuinţa pătimaşă a erosului, philia aduce cu sine afecţiunea pentru şi aprecierea faţă de celălalt. Pentru greci, termenul philia includea nu numai prietenia, ci şi loialitatea faţă de familie şi faţă de polis (cetate).
Prima condiţie pentru a ajunge la evoluţie este, din punctul de vedere al lui Aristotel, ca omul să se iubească pe sine. Fără această bază egoistă, philia nu este posibilă.
Agape, în schimb, se referă la iubirea de cinstire şi grijă, care există fundamental între Dumnezeu şi om şi între om şi Dumnezeu, extinsă la iubirea fraternă faţă de toată umanitatea. Agape foloseşte elemente atât ale erosului, cât şi ale philiei. Se distinge prin aceea că este în căutarea unei categorii perfecte de iubire care transcende imediat particularul, o philia fără necesitatea reciprocităţii.
Toţi filosofii au vorbit de atunci despre iubire şi semnificaţia acesteia, dar două contribuţii mi se par fundamentale, cea a psihanalizei lui Freud şi cea a existenţialismului lui Sartre.
După Freud, iubirea este într-un anumit fel o sublimare a instinctului (stimul/impuls) care ne conectează cu viaţa, „eresul" care se va confrunta în viaţa noastră cu instinctul morţii, „thanatos", transformând devenirea noastră într-o luptă între două forţe, una constructivă şi alta de anihilare.
Pentru Sartre, a iubi este, în esenţă, proiectul de a se face iubit. Având în vedere că libertatea celuilalt este ireductibilă, dacă dorim să îi posedăm interesul şi atenţia, nu este suficient să îi posedăm corpul, ci trebuie să devenim stăpâni asupra subiectivităţii sale, adică asupra iubirii sale; „iubirea - spune existenţialismul - este o chestiune contradictorie, condamnată de la început la eşec"... Imposibilul apare în incompatibilitatea dintre renunţarea la subiectivitate (a iubi) şi rezistenţa la pierderea libertăţii (virtute existenţială). Deşi, cine ştie... poate nu este aşa.
O veche legendă a indienilor siouxpovesteşte că odată, la cortul bătrânului vraci al tribului au venit, ţinându-se de mână, Toro Bravo, cel mai curajos şi mai vrednic de cinste dintre tinerii războinici, şi Nube Alta, fiica şefului tribului şi una dintre cele mai frumoase femei din trib.

- *Ne iubim, începu tânărul.*

- *Şi ne vom căsători, spuse ea.*

- *Şi ne iubim atât de mult, încât ni se face frică.*

- *Vrem o amuletă, o incantaţie, un talisman.*

- *Ceva care să ne garanteze că vom fi mereu împreună.*

- *Care să ne asigure că vom fi unul alături de celălalt, până când îl vom întâlni pe Manitu în ziua morţii.*

- *Te rugăm, au repetat ei, putem face ceva?*

Bătrânul îi privi şi fu înduioşat văzându-i atât de tineri, atât de îndrăgostiţi, aşteptând cu atâta speranţă vorbele lui.

-Există ceva... spuse bătrânul, după o pauză lungă. Dar, nu ştiu... e un lucru foarte greu şi presupune sacrificii.

- *Nu contează, spuseră cei doi.*

- *Orice ar fi, confirmă Toro Bravo.*

- *Bine, spuse vraciul, Nube Alta, vezi muntele din nordul satului nostru? Va trebui să-l escaladezi singură şi fără alte arme, în afară de o plasă şi mâinile goale, şi va trebui să vânezi cel mai frumos şi mai viguros şoim de pe munte. Dacă îl prinzi, va trebui să-l aduci aici viu, a treia zi după luna plină. Ai înţeles?*

Tânăra încuviinţă în linişte.

- *Iar tu, Toro Bravo, continuă vraciul, va trebui să escaladezi Muntele Tunetului, iar când vei ajunge pe culme, să găseşti cea mai mândră acvilă dintre acvile şi doar cu mâinile goale şi cu o plasă va trebui să o prinzi fără să o răneşti şi să o aduci în faţa mea, în aceeaşi zi în care vine Nube Alta... acum pleca ţi.*

Tinerii se priviră cu tandreţe şi, după un surâs fugar, plecară să îndeplinească misiunea primită, ea către nord, el către sud...

în ziua stabilită, în faţa cortului vraciului, cei doi tineri aşteptau cu sacii de pânză în care se aflau păsările cerute.

Bătrânul le-a spus să le scoată din saci cu mare grijă. Tinerii au făcut întocmai şi au expus în faţa bătrânului păsările vânate. Erau într-adevăr exemplare frumoase, fără îndoială cele mai reuşite din neamul lor.

- *Zburau sus de tot?, întrebă vraciul.*

- *Sigur, fără nici o îndoială. Cum ai cerut... Şi acum? întrebă tânărul. Le omorâm şi bem onoarea din sângele lor?*

- *Nu, spuse bătrânul.*

- *Să le gătim şi să mâncăm onoarea cărnii lor, propuse tânărul.*

-Nu, repetă bătrânul. Faceţi ce vă spun. Luaţi păsările şi legaţi-le de picioare între ele cu aceste bucăţi de piele... După ce faceţi nodul, eliberaţi-le, ca să zboare libere.
Războinicul şi tânăra au făcut ce li se ceruse, apoi au eliberat păsările. Acvila şi şoimul au încercat să se ridice în zbor, dar nu au reuşit decât să cadă înapoi pe pământ. După câteva minute, iritate de neputinp lor, au început să se repeadă cu ciocul una la alta, până s-au rănit.
-Aceasta este incantaţia. Să nu uitaţi niciodată ce aţi văzut, voi sunteţi precum o acvilă şi un şoim; dacă vă legaţi unul de altul, chiar dacă o faceţi din dragoste, nu numai că veţi trăi târându-vă, dar, mai devreme sau mai târziu, veţi începe să vă răniţi unul pe celălalt. Dacă doriţi ca iubirea dintre voi să dureze, zburaţi împreună, dar niciodată legaţi.
La această listă cu eros, philia şi agape mi-ar plăcea să adaug încă un concept, un model de întâlnire: intimitatea.

Intimitatea, marea provocare

A fi în contact intim nu înseamnă să abuzezi de ceilalţi, nici să trăieşti fericit o eternitate. înseamnă să te porţi onest şi să împărţi reuşite şi frustrări. înseamnă să-ţi aperi integritatea, să-ţi alimentezi stima de sine şi să-ţi consolidezi relaţiile cu cei din jur. Profesarea acestui fel de înţelepciune este o căutare de-o viaţă, care presupune, printre altele, multă
răbdare.
Virginia Satir

Aşa cum ştim deja, există intensităţi diferite ale relaţiilor afective pe care le stabilim cu ceilalţi. La o extremă se află relaţiile cotidiene, fără implicare şi nici importanţă prea mare, pe care, mai mult decât întâlniri, prefer să le numesc generic răscruci. Şi le numesc astfel pentru că funcţionează ca atare: calea unui bărbat şi a unei femei se apropie şi se apropie, şi se apropie până când reuşesc să se atingă; dar, exact în acest moment de întâlnire, încep să se îndepărteze, să se îndepărteze şi să se îndepărteze.
La cealaltă extremă să află relaţiile mai intense, mai durabile. Căile noastre se unesc şi, un timp, avem aceeaşi traiectorie, mergem împreună. Acestor întâlniri, atunci când sunt profunde şi transcendente, îmi place să le spun legături intime. Nu mă refer la intimitate ca la un sinonim al vieţii particulare, nici al vieţii sexuale, nu vorbesc despre pat sau despre cuplu, ci despre toate întâlnirile transcendente. Vorbesc despre relaţiile dintre prieteni, fraţi, bărbaţi şi femei, a căror profunzime permite să ne gândim la ceva care depăşeşte ceea ce împărtăşim în prezent.
Relaţiile intime au ca obiectiv ideea de a nu rămâne la suprafaţă, şi această căutare a profunzimii este cea care le dă stabilitate pentru a dura în timp Şi a-l transcende.

O relaţie intimă este o relaţie afectivă care iese din tipar pentru că începe cu acordul tacit de anulare a fricii de a ne expune şi cu angajamentul de a fi cine suntem.
Cuvântul „angajament" conferă relaţiei o dimensiune diferită. O legătură este angajament atunci când respectă lucrurile pe care ni le-am spus şi există posibilitatea ca eu să ştiu anticipat că pot conta pe tine. Doar simţind în mod onest dorinţa ca tu să mă cunoşti pot prinde curaj să mă arăt aşa cum sunt, fără teama de a fi respins atunci când mă descoperi.
După spusele lui Cari Rogers, atunci când percep acceptarea ta totală, atunci şi numai atunci îţi pot arăta eul meu cel mai iubitor, eul meu cel mai creativ, eul meu cel mai vulnerabil.
Relaţia intimă îmi permite, ca nici o alta, exerciţiul absolut al autenticităţii.
Francheţea, sinceritatea şi încrederea sunt lucruri prea importante pentru a te apuca să le oferi oricui.
întotdeauna spun că există o mare diferenţă între sinceritate şi sinceritate sinucigaşă (a-i spune şefului meu că are o faţă de cal seamănă mai mult cu un comportament prostesc decât cu o decizie filosofică).
în viaţa cotidiană, nu mă apuc să le arăt tuturor cine sunt, pentru că sinceritatea este o atitudine atât de importantă, încât trebuie rezervată numai anumitor relaţii, aşa cum vom vedea mai târziu.
Sinceritatea implică dăruire şi presupune un mediu suficient de sigur pentru a ne deschide. Numai în intimitate îţi pot da tot ceea ce am să-ţi ofer.
Şi aceasta pentru că ideea dăruirii şi a francheţei are o problemă. Dacă eu mă deschid, rămân într-un punct absolut vulnerabil.
Sigur că da, intimitatea este un spaţiu vulnerabil prin definiţie şi, din acest motiv, inevitabil riscant. Când am inima deschisă, răul pe care mi-l poate face acela cu care sunt intim este mult mai mare decât în orice alt tip de relaţie. Dăruirea implică să-mi pun inima în palmă şi să rămân expus, slab şi lipsit de protecţie.
A deveni intim cu cineva înseamnă a-i oferi instrumentele şi cheia pentru a putea să-mi facă rău, având certitudinea că nu o va face.
Din acest motiv, intimitatea este o relaţie care nu se oferă imediat, ci se construieşte pe parcursul unui proces permanent de dezvoltare şi transformare. în cadrul acestuia, încet, vom descoperi dorinţa de a ne deschide, ne vom asuma, unul câte unul, toate riscurile dăruirii şi autenticităţii, vom dezvălui misterele noastre pe măsură ce vom cuceri mai multe spaţii de acceptare şi deschidere.
Una dintre caracteristicile fundamentale ale acestor relaţii este respectarea individualităţii celuilalt.

Intimitatea va apărea numai dacă sunt capabil să mă pliez, să mă bucur şi să mă sprijin pe afinităţile şi asemănările noastre, în timp ce recunosc şi respect toate diferenţele dintre noi.
De fapt, pot deveni intim cu cineva doar dacă sunt capabil să-mi dau seama de faptul că suntem diferiţi şi dacă iau nu numai decizia de a accepta această diferenţă pe care o văd, ci şi hotărârea de a face tot posibilul pentru a continua să fii astfel, diferit, aşa cum eşti.
Asemănările ne fac să putem fi împreună.
Diferenţele permit să ne fie de folos faptul că suntem împreună.
Bineînţeles, se poate întâmpla şi ca, în cursul acestui proces, când în cele din urmă sunt aproape şi reuşesc să văd clar pasagerul din trăsură, să descopăr că nu îmi place ceea ce văd. Se poate întâmpla şi chiar se întâmplă. De la distanţă, celălalt îmi pare fantastic, dar după ce mergem puţin împreună, încep să-mi dau seama că, în realitate, nu-mi place deloc ceea ce încep să descopăr.

întrebarea este: pot avea o relaţie intimă cu cineva care nu îmi place? Răspunsul

este NU.

Pentru a putea construi o relaţie de intimitate, există unele lucruri care trebuie să se întâmple.
Există trei aspecte ale relaţiilor umane care sunt precum cele trei picioare ale unui trepied, pe care se sprijină tot ceea ce constituie o relaţie intimă.
Aceste trei picioare sunt:
Iubirea

Atracţia încrederea

Poţi studia şi lucra pentru a comunica mai bine, poţi învăţa să-l respecţi pe celălalt, poţi învăţa să îţi deschizi inima... dar există lucruri care nu se învaţă, pentru că nu se fac, ci se întâmplă. Există lucruri care trebuie să se întâmple.
Fără aceste picioare, intimitatea nu există. Este atât de adevărat încât, dacă într-o relaţie clădită pe intimitate dispare afecţiunea, încrederea sau atracţia, toată intimitatea câştigată se prăbuşeşte. Relaţia se transformă într-o bună legătură interpersonală, o relaţie intensă sau plăcută, dar nu va mai avea caracteristica unei relaţii intime.
Pentru ca relaţia intimă să dureze, adică pentru ca masa pe care se sprijină relaţia să continue să fie intact, trebuie să fiu în măsură să continui să te iubesc, trebuie să pot avea încredere în tine, trebuie să fii în continuare o persoană atrăgătoare pentru mine.
Pentru a avea intimitate, este esenţial să ţii la mine, să ai încredere în mine Şi să-ţi plac.
Această chestiune a mesei nu ar fi atât de problematică dacă nu ar exista acest mic şi teribil detaliu: nici unul dintre aceste lucruri (iubire, încredere şi atracţie) nu depinde de voinţa noastră.

Extrem de important este faptul că nu pot alege să se întâmple nici unul dintre aceste trei lucruri. Există sau nu există, asta nu depinde de decizia mea. Eu nu decid să ţin la tine, nu decid să am încredere în tine şi nu decid să îmi placi. Oricât m-aş strădui, nu pot face nimic dacă nu simt aceste lucruri.
Din acest motiv, intimitatea este cea care există atunci când, într-o relaţie între două persoane, amândurora ni se întâmplă aceste lucruri: ţinem unul la celălalt, avem încredere unul în celălalt şi ne simţim atraşi unul de celălalt. Restul îl putem construi.
Nici măcar nu putem face nimic pentru a ţine la cineva la care nu mai ţinem, pentru a ne plăcea cineva care nu ne mai place, nici pentru a avea încredere în cineva în care nu mai avem încredere.
Bineînţeles, nu vreau să spun că a simţi sau a nu simţi aceste trei lucruri este independent de ceea ce este sau face celălalt. Mai mult, ne putem da seama fără prea mult efort că, deşi este foarte clar că nu pot face nimic ca să ţin la tine, ca să mă atragi sau ca să am încredere în tine, tu în schimb poţi face ceva.
Eu pot face unele lucruri ca tu să-ţi dai seama că sunt demn de încredere şi pot face unele lucruri pentru a încerca să-ţi fac pe plac şi pentru a trezi în tine iubirea pentru mine.
Dar nu pot face absolut nimic pentru a simţi acelaşi lucru pentru tine, dacă acel lucru nu se întâmplă de la sine.
Dacă afecţiunea, atracţia şi încrederea mea depind de cineva, atunci depind mult mai mult de tine decât de mine.
Despre dragoste am vorbit şi vom continua să vorbim, dar vreau să mă ocup aici de celelalte picioare ale trepiedului.
Pentru a exista o adevărată relaţie intimă, celălalt trebuie să mă atragă.
Nu contează dacă este bărbat, femeie, un prieten, un frate... celălalt trebuie să fie atrăgător pentru mine. Trebuie să-mi placă ceea ce văd, ceea ce aud, ceea ce este celălalt. Nu totul, dar trebuie să-mi placă.
Dacă în realitate celălalt nu îmi place, dacă nu există nimic care să mă atragă, vom putea avea o relaţie cordială, vom putea lucra împreună, ne putem intersecta şi face lucruri în doi, dar nu vom putea fi intimi.
Pentru a fi intimi, în afara deschiderii, încrederii, capacităţii mele de a mă expune, a legăturii afective, afinităţii, capacităţii de comunicare, toleranţei reciproce, experienţelor împărtăşite, proiectelor, dorinţei de creştere şi aşa mai departe, ca şi cum ar fi puţin lucru, celălalt, în mod fundamental, trebuie să îmi placă, trebuie să pot fi atras de celălalt.
Faptul de a-l plăcea pe celălalt nu este obligatoriu de natură fizică. îmi poate plăcea modul în care spune lucrurile, modul său de a proceda, felul cum gândeşte, inima lui. Dar, repet, atracţia trebuie să existe.
Există unele cupluri cărora le-ar plăcea mult să fie intime, dar îşi dau seama că, deşi e sigur că ţin mult unul la celălalt şi pot avea încredere reciprocă, ceva s-a întâmplat cu posibilitatea de a se plăcea unul pe celălalt: s-a pierdut. Atunci,

ajung la psiholog, vorbesc cu alt cuplu sau cu un preot şi spun: „Nu ştiu ce se întâmplă cu noi, nimic nu mai este la fel, nu mai avem chef să ne vedem, nu ştiu dacă ţinem unul la celălalt", iar, uneori, singurul lucru care se întâmplă este că atracţia a încetat să mai existe de ceva timp.
încearcă să faci un exerciţiu.
Alege pe cineva cu care crezi că ai o relaţie intimă şi faceţi fiecare, separat, o listă cu tot ce credeţi că astăzi vă atrage la celălalt. Atenţie, am spus ASTĂZI. Nu ce v-a atras când v-aţi întâlnit, ci ceea ce vă place unul la altul acum. Apoi staţi un timp împreună şi comparaţi listele. Profitaţi pentru a pune situaţiile în cuvinte. Este aşa frumos să-l auzi pe celălalt spunând: „îmi place la tine..."
Din cele trei picioare, cel al atracţiei are o caracteristică specială: este singurul care nu are memorie.
Eu nu mă pot simţi atras de ceea ce ai fost, ci de ceea ce eşti.
Bineînţeles, îmi amintesc acea zi în care te-am cunoscut. Mă gândesc la acel moment şi mă bucur să mi-l reamintesc. Este adevărat, dar nu este atracţie, ci nostalgie.
Te pot iubi pentru ceea ce ai fost, pentru ceea ce ai reprezentat în viaţa mea, pentru povestea noastră. Am încredere în tine pentru ceea ce s-a întâmplat între noi, pentru ceea ce ai arătat că eşti. Dar atracţia funcţionează în prezent pentru că este amnezică.
Cel de-al treilea picior al mesei este încrederea, iar pentru a vorbi despre aceasta, este necesară înţelegerea unor concepte anterioare.
Acum mulţi ani, când mă gândeam prima dată la toate acestea în vederea prezentării subiectului în cadrul cursurilor de psihoterapie, am realizat o schemă care, deşi nu reprezintă fidel realitatea absolută (ca toate schemele), ne va permite, sper, să înţelegem unele dintre relaţiile noastre cu ceilalţi.
Afirm că tocmai prelucrarea informaţiilor pe care le avem asupra interiorului şi a exteriorului este cea care clasifică relaţiile în trei grupe mari:

Relaţii cotidiene Relaţii intime Relaţii oneste

în relaţiile din prima grupă, care constituie marea parte a relaţiilor mele, eu sunt cel care decide dacă sunt sincer, dacă mint sau dacă ascund anumite lucruri. Eu sunt cel care decide cum acţionează, şi nu regulile obligatorii ale relaţiei.
Dar cum? Este corect să minţi? După douăzeci de ani, continui să mă gândesc la ce am scris în Cartas para Claudia[4]: faptul că eu ştiu că pot minţi transformă sinceritatea într-un lucru valoros.
în relaţiile intime, în schimb, nu e loc pentru minciună. Pot spune adevărul sau îl pot ascunde, dar, prin definiţie, aceste relaţii nu admit falsitatea.
Dar care este diferenţa dintre a minţi şi a ascunde?
A ascunde, în sensul de a nu spune, face parte din libertatea mea şi din viaţa mea privată. Şi a avea o relaţie intimă cu cineva nu înseamnă să termin cu

libertatea mea şi nici cu dreptul meu la viaţă privată. A fi intim cu cineva nu înseamnă că eu nu mai pot rezerva un colţişor numai pentru mine.
Dacă am o relaţie intimă cu soţia mea, atunci pactul este să nu o mint şi nici ea să nu mă mintă. Să presupunem că mă întâlnesc cu fratele meu şi am o discuţie cu el şi, dintr-un motiv anume, decid că nu vreau să-i povestesc Perlei ce am vorbit cu Cacho, pentru că presupun, să spunem, că el nu doreşte acest lucru. Este evident că este dreptul meu de a nu-i spune ce am vorbit cu fratele meu dacă nu vreau, pentru că aparţine vieţii mele şi, în orice caz, celei a fratelui meu. Dar când ajung acasă, fără nici un gând ascuns, soţia mea îmi spune: „De unde vii?" Avem un pact, nu ne minţim, aşa că nu-i pot spune: „De la bancă", pentru că ar fi fals. Atunci îi spun: „M-am văzut cu fratele meu", dorindu-mi să nu continue cu întrebările. Dar, în acest exemplu, ea îmi spune: „A... şi ce mai spune fratele tău?" Nu-i pot spune: „Nimic", pentru că ar însemna să o mint. Nu pot să-i spun: „Nu pot să-ţi spun", pentru că şi asta ar fi o minciună (de fapt, pot). Atunci, ce fac? Nu vreau să-i povestesc, dar nici să o mint. Având în vedere că am o relaţie intimă cu ea, o legătură care permite să ascunzi, dar nu să minţi, atunci îi spun, pur şi simplu: „Nu vreau să-ţi povestesc". Ceea ce am vorbit cu Cacho aparţine vieţii mele personale şi am decis să ascund subiectul discuţiei, dar nu sunt dispus să mint.
Nu ar fi mai uşor să-i spun o minciună inofensivă în loc să fac atâta caz? Ceva de genul „el m-a rugat să nu povestesc" sau „am vorbit despre afaceri"? Sigur că ar fi mai uşor. Dar deşi pare un lucru minor, această singură minciună va dărâma întregul eşafodaj al intimităţii noastre. Dacă vei considera că ai dreptul să spui, când e cazul, o mică minciună, atunci nu voi putea şti niciodată dacă îmi spui adevărul.
La acest nivel al relaţiei nu pot şti dacă îmi spui tot adevărul, dar am siguranţa că tot ce îmi spui este adevărat.
Referitor la ultimul nivel, cel al onestităţii, rezerv acest spaţiu acelor legături excepţionale, una sau două în viaţă, pe care le stabileşti cu prietenul sau prietena ta de suflet. O legătură în care nici nu poate fi vorba de a ascunde ceva. Când vorbesc despre încredere în contextul intimităţii, mă refer la certitudinea a priori că nu mă minţi. E posibil să decizi să nu îmi povesteşti ceva, să decizi să nu împărtăşeşti cu mine ceva, este dreptul şi privilegiul tău, dar nu mă vei minţi, ceea ce hotărăşti să-mi spui este adevărul sau cel puţin ceea ce crezi cu onestitate că este adevărul. E posibil să te înşeli, dar nu minţi.
încrederea într-o relaţie intimă implică un grad de sinceritate atât de mare cu celălalt, încât eu nu mă gândesc la posibilitatea de a-l minţi.
Este important să fii de acord cu această provocare: să îţi dai seama că iubirea, atracţia şi încrederea sunt lucruri care se întâmplă sau care nu se întâmplă. Şi dacă nu se întâmplă, relaţia poate fi bună, dar nu va fi intimă şi transcendentă.

întotdeauna am spus că viaţa este o tranzacţie necomercială, o tranzacţie simplă, în care dai şi primeşti. Intimitatea este foarte legată de ce anume dau şi ce primesc. Iar acest lucru este uneori foarte greu de învăţat.
Există oameni care trec prin lume crezând că trebuie să dea tot timpul, fără a permite să li se dea nimic, crezând că, prin sacrificiul lor, contribuie la susţinerea legăturii. Dacă ar şti cât este de oribil să te afli alături de cineva care dă tot timpul şi nu vrea să primească, ar avea o mare surpriză.
Ei cred că sunt buni pentru că dau tot timpul, „fără să ceară nimic în schimb". E foarte neplăcut să te afli lângă cineva care nu poate primi.
Una este să nu cer ceva în schimb pentru ceea ce dau şi alt lucru, foarte diferit, este să refuz să primesc ce mi se oferă sau să refuz pentru că eu am decis că nu merit lucrul respectiv. în spatele mesajului se află „ceea ce-mi dai nu e de preţ", „opinia ta nu are valoare", „ce ai tu nu are valoare" şi „tu nu ştii".
Trebuie să ştim cât rău îi facem celuilalt refuzând să primim ce are să ne ofere acesta, din inimă.
Tranzacţia care este viaţa permite dăruirea reciprocă, aceasta fiind, bineînţeles, un paşaport către intimitate.
Ca în cazul tuturor meselor, fiecare picior este indispensabil. Dar în cazul mesei cu trei picioare, necesitatea este mult mai riguroasă.
La o masă cu patru picioare, până într-un punct, pot echilibra ceea ce sprijin de ea, chiar dacă lipseşte un picior. La mesele cu trei picioare, în schimb, e suficient ca unul să lipsească sau să fie stricat, ca masa şi tot ce susţinea să se dărâme.

Nu cred că toate întâlnirile ar trebui să se transforme în relaţii intime, dar susţin că numai acestea dau sens căii.

Dragostea pentru copii

Mecanismul de identificare proiectivă, prin care mă identific cu ceva ce proiectez, este de multe ori începutul a ceea ce numim în mod obişnuit „a ţine la cineva". Acesta este sentimentul afectiv. Se întâmplă astfel cu toate relaţiile, cuplurile, verii, fraţii, nepoţii, unchii, cumnaţii şi amanţii, se întâmplă cu toţi, mai puţin cu copiii noştri. Iar excepţia se datorează unui singur motiv: pe copii nu îi simţim ca pe ceilalţi.
Aşa cum am spus în Calea autodependenţei[5], atunci când ni se naşte un copil, îl simţim pur şi simplu ca fiind o prelungire a noastră. Şi deşi este o fiinţă deplină şi separată, care se află în afară, nu încetăm să-l percepem astfel.
Există o patologie psihiatrică, numită personalitate psihopatică. Poate fi vorba de criminali, delincvenţi, torţionari sau orice altceva; singurul lucru care îi interesează pe psihopaţi este propria satisfacere a ambiţiilor personale şi, având în vedere structura lor antisocială, nu ezită să îşi ucidă aproapele, dacă în felul acesta vor obţine ce vor.
Este vorba despre persoane care nu acceptă limite. Psihopaţii nu pot spune „dacă aş fi în locul lui", nu pot nici măcar o clipă să gândească în funcţie de

celălalt, nu se pot gândi decât la ei înşişi. Dacă nu se pot identifica cu altcineva, nu pot aplica nici mecanismul de identificare proiectivă, şi având în vedere că afectul începe prin identificarea cu altă persoană, atunci nu pot iubi pe nimeni.
Fără îndoială, când dintr-un anumit motiv un torţionar are copii, cu ei se poate purta afectuos. Un psihopat poate ajunge să facă pentru copiii săi lucruri pe care nu le-a făcut niciodată pentru nici o altă persoană; şi le face chiar dacă pe mama copiilor săi o maltratează, o bate, o umileşte sau pur şi simplu o ignoră. Pentru că pe copii îi percepe ca pe o parte a lui însuşi, şi atunci îi tratează ca atare, cu cel mai bun şi cu cel mai rău comportament pe care şi-l aplică şi lui însuşi.
Pentru mine, acest lucru confirmă că mecanismul de identificare proiectivă se aplică tuturor, mai puţin copiilor, deoarece, pentru a-i iubi, acest mecanism nu este necesar. Pentru noi, care nu suntem psihopaţi, copiii sunt de asemenea o parte a noastră care trăieşte în afara noastră, cum ar spune Atahualpa[6].
Toţi îi tratăm pe copiii noştri cu aceeaşi iubire şi, uneori, din păcate, cu aceeaşi lipsă de iubire pe care o avem pentru noi înşine.
Cineva care se poartă bine cu sine va putea să se poarte foarte bine cu copiii
Cineva care se maltratează va sfârşi prin a-şi maltrata propriii copii.
Şi e posibil ca o persoană care trăieşte abandonându-se pe sine să fie capabilă să-şi abandoneze şi copilul.
Pentru că nu există altă posibilitate decât să le facem copiilor noştri acelaşi lucru pe care ni-l facem nouă.
Bineînţeles, ca fii ai părinţilor noştri, noi nu simţim că copiii ar fi o prelungire a noastră şi de fapt nici nu sunt.
Copiii mei sunt pentru mine o bucată din viaţa mea, şi din acest motiv îi iubesc necondiţionat, dar eu nu sunt acelaşi lucru pentru ei.
Senzaţia de apartenenţă şi de necondiţionalitate este cea a părinţilor faţă de copii, dar în nici un caz a copiilor faţă de părinţi.
Ar fi vreodată copiii capabili să simtă acest lucru?
Da... pentru copiii lor. Dar nu pentru mine.
Iubirea părinţilor este o iubire nepereche, care se completează la generaţia următoare. Este vorba despre un caz de reciprocitate decalată sau eventual, trebuie să spun, deplasată; vei da înapoi copiilor tăi ceea ce eu ţi-am dat ţie.
Nu e nici un merit să ţii la copiii tăi, dar pentru ca ei să poată ţine la noi, vor trebui să facă tot efortul... Va trebui să înceapă prin a vedea o bucată din noi în care să se poată proiecta..., să se poată apoi identifica cu aceasta... şi să transforme această identificare în iubire. Şi atunci vor ţine la noi (sau nu), în funcţie de ce li s-a întâmplat în această legătură.
Vorbesc despre dragostea mamei şi a tatălui. Trăirea prelungirii nu este un lucru selectiv al mamei, este o trăire a mamei şi a tatălui.
Există femei care, în afara privilegiului sarcinii, cred că au dreptul obscur să refuze faptul că şi nouă, bărbaţilor, ni se întâmplă acelaşi lucru cu copiii noştri.
La una dintre conferinţe, o doamnă mi-a spus:

Eu am citit că iubirea mamei pentru copil apare în mod natural şi că iubirea tatălui pentru copil apare prin intermediul dorinţei pentru mamă.
Şi a continuat în faţa publicului:
Nu este o constatare a mea, ci sunt studii în acest sens...
Ceea ce se întâmplă este că unii dintre primii psihologi erau destul de antipaterni. Eu cred că era un mod de a se opune verticalităţii tradiţionale a educaţiei scolastice. într-adevăr, nu ştiu ce s-a întâmplat cu acei psihanalişti şi cu copiii lor, dar ce mi s-a întâmplat mie şi ce se întâmplă oamenilor pe care îi cunosc este că simţim iubirea pentru copiii noştri din toate sensurile şi dincolo de povestea despre iubirea pentru mamă. Altfel nu s-ar înţelege cum un tată este capabil să-şi dea viaţa pentru un copil al său, dar nu întotdeauna pentru soţie. Ceva trebuie să se întâmple. Eu nu înţeleg. Mai mult, cred că dacă cineva îşi iubeşte copilul pornind de la dragostea pentru soţie, se întâmplă ceva foarte complicat în capul lui. Dincolo de ce spun cărţile.
Chiar dacă este adevărat că, procentual, există mai mulţi copii abandonaţi de taţi decât de mame, ar trebui văzut dacă acest lucru demonstrează că taţii sunt incapabili de a-şi iubi copiii ca pe o prelungire a sinelui sau este efectul unei derivări sociale, în care locul care i se dă tatălui motivează această atitudine.
Dacă i-am lăsa pe taţi să simtă lucrurile pe care mamele spun că le simt în exclusivitate, poate nu ar exista atâţia taţi care îşi abandonează copiii.
Dacă mama crede că are în mod univoc drept şi posesie asupra copiilor, iar societatea o girează, ce loc îi rămâne tatălui? Răspunderea tatălui este întreţinerea economică, iar cea a mamei sunt îngrijirea şi prezenţa afectivă. Astfel, structura socială spune că mama nu poate fi despărţită de copil, pe bună dreptate, şi că tatăl, în schimb, poate fi despărţit de copil, nu ştiu din ce considerente.
Şi, bineînţeles, asta o spun experţii. îi putem crede?
în filmul Tentaţia, un bărbat ce pare venit de la ţară spune în instanţă următoarea poveste:
Când aveam opt ani, am găsit Râul Pierdut. Nimeni nu ştia unde e, nimeni din districtul meu nu ştia să spună cum să ajungi acolo, dar toţi vorbeau despre el. Când am ajuns pentru prima dată la Râul Pierdut, mi-am dat imediat seama că mă aflam acolo. îţi dai seama când ajungi. Era locul cel mai frumos pe care îl văzusem vreodată, erau copaci care se prăvăleau peste râu, iar peşti enormi înotau în apele limpezi! Aşa că m-am dezbrăcat, m-am aruncat în râu, am înotat printre peşti, am simţit strălucirea soarelui în apă şi am simţit că eram în paradis. După ce am petrecut aşa toată după-amiaza, am lăsat semne tot drumul până am ajuns acasă şi acolo i-am spus tatălui meu:
- Tată, am găsit Râul Pierdut.
Tata m-aprivit şi imediat şi-a dat seama că nu minţeam. Atunci m-a mângâiat pe cap şi mi-a spus:

- Eu aveam cam vârsta ta când l-am văzut prima dată. Nu am reuşit să mă întorc niciodată la el.
Iar eu i-am spus:
- Dar eu am marcat drumul, am lăsat urme şi am tăiat crengi, aşa că putem să ne întoarcem împreună.
Ziua următoare, când am vrut să mă întorc, nu am reuşit să găsesc marcajele pe care le făcusem, iar râul a devenit pierdut şi pentru mine. Mi-au rămas amintirea şi senzaţia că trebuia să-l mai caut o dată.
După doi ani, într-o seară de toamnă, am plecat către administraţia parcurilor din district, pentru că tata trebuia să-şi găsească de lucru. Am coborât la un demisol şi în timp ce tata aştepta la rând ca să intre la interviu, am văzut că pe un perete era o hartă enormă care reproducea fiecare loc din ţinut: fiecare munte, fiecare râu, fiecare formă de relief se aflau aici. Aşa că m-am apropiat cu fraţii mei, care erau mici, ca să încerc să găsesc Râul Pierdut şi să li-l arăt şi lor. Am căutat şi am căutat, dar fără succes.

Atunci s-a apropiat un paznic voinic, cu mustăţi, care mi-a spus:

- Ce cauţi, băiete?

- Căutăm Râul Pierdut, am spus eu, sperând că mă va ajuta. Dar omul a

răspuns:

- Nu există aşa ceva.

- Cum să nu existe? Eu am înotat în el. Atunci el mi-a spus:

- Ai înotat în Râul Roşu. Şi eu i-am spus:

-Am înotat în amândouă şi ştiu diferenţa.
Dar el a insistat: - Acel loc nu există.

Chiar atunci s-a întors tata, l-am tras de mânecă şi i-am zis:

- Spune-i, tati, spune-i că există Râul Pierdut. Şi atunci domnul în uniformă

spuse:
- Ascultă, copile, această ţară depinde de fidelitatea cu care hărţile redau realitatea. Orice lucru care există şi nu este aici, pe harta serviciului oficial de administrare a parcurilor din Statele Unite, este o ameninţare la adresa securităţii ţării. Aşa că, dacă harta asta spune că Râul Pierdut nu există, Râul Pierdut nu există.

Eu îl tot trăgeam de mânecă pe tata şi i-am spus:

- *Tati, spune-i...*

Tata avea nevoie de locul de muncă, aşa că şi-a plecat capul şi a spus:

- *Nu, fiule, el este expertul, dacă el spune că nu există...*

în ziua aceea am învăţat ceva: atenţie la experţi. Dacă ai înotat într-un loc, dacă ţi-ai udat corpul într-un râu, dacă ai stat la soare pe un mal, nu-i lăsa pe experţi să te convingă că nimic din toate astea nu există. Ai mai multă încredere în senzaţiile tale decât în experţi, pentru că experţii sunt oameni care se dau foarte rar bătuţi.

Câţi copii au avut probabil de-a face cu astfel de experţi care exclud legătura emoţională cu taţii?
în ce râuri nu au înotat poate niciodată?
De fapt, ce contează ce spun psihologii? Ce contează ce spun eu, ce spun cărţile, ce contează ce va spune oricine? în iubire nu contează decât ce simte fiecare. Pentru că fiecare ştie perfect cât îşi iubeşte copiii, pentru că în orice caz acesta este Râul tău Pierdut, cel care nu se află pe nici o hartă.
Prima sarcină a soţiei mele nu a diagnosticat-o obstetricianul, ci medicul meu de familie. La un moment dat, în două săptămâni am pus 5 kilograme, aveam ameţeli, îmi era greaţă şi m-am dus la medicul meu. M-a consultat şi mi-a zis:
- Nu cumva Perii e gravidă?
Eu i-am zis că nu, deoarece nici unul dintre noi chiar nu ştia nimic. Aşa că m-am întors acasă şi i-am spus soţiei:

- Eşti cumva însărcinată?

- Nu, mi-a întârziat o săptămână, dar nu cred... Şi după opt luni s-a născut

Demian.

Toţi bărbaţii se simt invidioşi din cauză că nu pot să-şi poarte în pântece copiii, iar această invidie are multe nuanţe şi se reflectă în multe atitudini. Dar mai ales, într-o societate care încarcă bărbatul cu atât de multe responsabilităţi, o societate care, în cazul unei sarcini, le spune femeilor: „Ce noroc, te felicit", iar bărbaţilor le spune: „S-a terminat cu distracţia, bărbate, acum chiar că trebuie să te înhami la jug"... Eu mă întreb cum de nu-i vine bărbatului să o ia la fugă? Nu cumva noi suntem cei care condiţionează aceste reacţii, acordând un privilegiu atât de mare iubirii materne şi îndepărtând figura iubitoare a tatălui? Din punctul de vedere al specializării mele[7], ştiu întotdeauna că există o tulburare gravă prealabilă la cineva care nu-şi iubeşte propriul fiu. Dar ştiu, de asemenea, că nu este obligatoriu să existe o tulburare structurală severă în

cazul cuiva care nu-şi iubeşte tatăl sau mama. Va suferi pentru faptul că nu îi iubeşte, dar nu are în mod obligatoriu o tulburare de personalitate.
Ai putea crede că, datorită continuităţii genetice, acest fenomen de trăire a prelungirii se întâmplă numai în cazul copiilor biologici. Dar nu este aşa. Copiii adoptivi sunt iubiţi exact la fel, cu aceeaşi intensitate şi aceeaşi necondiţionalitate ca şi copiii naturali, şi asta e fantastic. Să adopţi nu înseamnă să creşti şi nici să treci pe cineva oficial în livretul de familie, înseamnă să dai acestui nou copil ocazia de a fi o prelungire a ta.
Când adopt cu adevărat din inimă, îl simt pe copilul meu ca şi cum ar fi o parte din mine, exact la fel, cu aceeaşi atitudine iubitoare şi cu aceeaşi contopire extraordinară pe care o simt în cazul unui copil biologic.
Şi aşa cum ambii au venit în viaţa noastră printr-o decizie pe care am luat- o, tot astfel copiii noştri biologici sau cei adoptaţi sunt percepuţi ca materializare a dorinţei noastre şi, de asemenea, ca reacţie la vreo insatisfacţie sau necesitate de reparare. De aceea îi condiţionăm cu poveştile noastre, cele bune şi cele rele. îi educăm pornind de la structurile noastre cele mai sănătoase şi, de asemenea, de la partea noastră mai nevrotică, parte care, cum spun mereu mai în glumă, mai în serios, poate nu e chiar atât de rea pentru ei. Bieţii mei copii, ce-ar fi fost dacă ar fi avut doi părinţi normali, cărora să le lipsească un nivel rezonabil de nevroză? Imaginaţi-vă! Să aterizeze fără nici un antrenament într-o lume plină de nevrotici, precum cea în care trăim... ar fi fost un martiriu.
Cu Perla şi cu mine, copiii mei norocoşi nu trebuie decât să iasă în stradă şi să spună:
A, e ca la mine acasă! Totul e bine!...
Au învăţat să se descurce cu părinţi nevrotici pentru a putea să se descurce în viaţă. O spun în glumă, dar e adevărat.
Copiilor noştri le prinde bine nevroza noastră pentru că, le place sau nu, vor trăi într-o societate nevrotică. Erich Fromm spunea: Dacă la cabinet ar sosi un om sănătos, rolul meu ar fi să-l nevrozez suficient pentru a putea trăi adaptat.

Divorţul părinţilor

înainte de a fi adulţi, copiii sunt aproape exclusiv responsabilitatea noastră, ceea ce implică un anumit angajament de a susţine instituţia familială, spre binele lor.
Când colegii mei, mai bătrâni decât mine, parcurgeau începuturile psihologiei, linia era mai simplistă în ceea ce priveşte despărţirea: întotdeauna e mai bine pentru copii să-şi vadă părinţii fericiţi şi separaţi decât împreună şi certându-se.
Se vorbea cu un exces de degajare, cu o anumită uşurinţă care friza lipsa de onestitate şi care astăzi ne surprinde. Noi, terapeuţii, ne-am schimbat mult.
în zilele noastre, nu mai suntem la fel de siguri că este întotdeauna aşa.
La fel ca majoritatea persoanelor care lucrează cu cupluri, sunt de părere că structura familială şi relaţia de iubire dintre tată şi mamă în raport cu copiii (mai ales când sunt mai mici) sunt importante pentru stabilirea identităţii lor şi, în consecinţă, pentru sănătatea lor viitoare.

Nimeni nu ştie cu siguranţă efectele pe care le poate avea asupra psihicului unui copil mai mic de doi ani despărţirea părinţilor săi. Dacă părinţii nu vor „trage de copil", consecinţele vor fi cel mai probabil uşoare. Bineînţeles, chiar şi atunci când posibilitatea de a face rău este mică, sunt de părere că trebuie să fim atenţi cu această responsabilitate, începând din momentul în care luăm hotărârea de a avea copii.

Un cuplu vine la mine la cabinet şi îmi spune: -Ne vom căsători, dorim să

avem copii... Atunci eu le spun:

- Ştiţi că, dacă veţi avea un copil, nouă luni plus doi ani de aici încolo nu vă veţi putea despărţi, indiferent ce se întâmplă între voi?

- Cum adică nu ne putem despărţi? Cine spune asta? -Eu.

Chiar dacă nu mă ascultă, este convingerea mea şi de aceea îi previn.
Insist: ameninţarea pe care o reprezintă pentru un copil o situaţie de acest gen este incomensurabilă.
Dă-ţi seama.
A avea un copil este minunat, dar nu e uşor şi implică o răspundere sporită, care ar trebui să fie, într-o formă graduală, enormă până când împlineşte doi ani, prioritară până când împlineşte cinci, specială până când împlineşte zece, mare până la cincisprezece şi suficientă până când are douăzeci şi cinci.
Şi după aceea?
După aceea, faci ce vrei cu viaţa ta. Adevărul este că, prin ceea ce faci, nu vei schimba mare lucru din ceea ce copilul tău este, gândeşte şi spune.
Este mai bine ca părinţii să continue să se certe şi să-şi arunce farfurii în cap unul altuia?
Depinde de situaţie, spun eu.
Există situaţii şi situaţii. Dacă tati o aleargă pe mami cu un cuţit prin casă, este mai bine să se despartă, fără îndoială. Dacă lucrurile nu stau astfel, va trebui analizată fiecare situaţie. Bineînţeles, nu e suficientă celebra formulă „nu ne mai iubim"...
îmi amintesc că, acum câţiva ani, în cursul unei pregătiri practice pentru a deveni psihoterapeut de familie, am asistat din spatele unui geam la o şedinţă de terapie de cuplu, condusă de un coleg genial.
El şi ea, în vârstă de aproximativ douăzeci şi cinci de ani, îşi expuneau problemele, mai mult sau mai puţin similare: „Nu mai merge. Vrem să ne despărţim... s-a terminat". Psihoterapeutul a întrebat care era vârsta copiilor, şi femeia a răspuns: „ Cel mare are trei ani şi fetiţa are şase luni". Atunci terapeutul a sugerat că despărţirea ar putea să le facă rău copiilor, iar soţul a spus: „Dar nu suntem fericiţi... "
„Dacă nu sunteţi fericiţi - spuse colegul - pentru starea voastră de bine trebuie să vă despărţiţi, dar mă întreb cine se va ocupa de nefericirea

copiilor. Nu sunteţi fericiţi? Suportaţi situaţia, aşteptaţi puţin, căutaţi un mod de convieţuire, fiţi civilizaţi... îmi pare rău, dar este o chestiune de responsabilitate pe care trebuie să v-o asumaţi. Dacă nu voiaţi să v- o asumaţi, trebuia să vă gândiţi înainte. Astăzi e târziu. Poate va veni din nou momentul, dar mă îndoiesc că a venit acum. Eu înţeleg... Există evenimente neprevăzute. Nu aţi putut să evitaţi, nu aţi vrut să evitaţi, sunteţi doi zăpăciţi iresponsabili, nu v-aţi gândit, v-a scăpat, aşa v-a venit, aţi greşit calculele... Ce păcat... dar acum, acum asumaţi-vă răspunderea. Nimic din ce spuneţi nu este o scuză pentru face rău unor fiinţe fără apărare... îmi pare rău. "

Şi eu sunt de acord. înainte de a se despărţi, trebuie făcută o evaluare foarte serioasă. Mai ales atunci când copiii au mai puţin de doi ani. Renunţaţi la prostia pe care o susţin cei care habar nu au: „Cu cât mai devreme, cu atât mai bine". Nu cred.

Nu trebuie să minimalizăm răul care se poate face unui bebeluş, care este ca un burete şi care, chiar dacă înţelege totul, nu poate întreba nimic.

Un cuplu care are copii de orice vârstă nu ar trebui să se despartă până când nu a epuizat toate resursele... Toate.

Desigur, sunt situaţii în care nu mai este nimic de făcut. Resursele se epuizează, şi cuplul se desparte. Iar în ciuda rezervelor mele privitoare la despărţire, după ce s-a consumat, cred că este bine de ştiut că viaţa nu se termină cu un eşec doar pentru că a căzut un proiect.

Dacă părinţii nu au vrut, nu au putut sau nu au ştiut să rămână împreună pentru copii, este bine să te gândeşti că tata şi mama pot fi iubiţi de altă persoană; că pot ajunge să formeze un nou cuplu. Iar copiii apreciază acest lucru, chiar dacă la început se opun.

Pentru că dacă mama, de exemplu, va rămâne singură pentru totdeauna, copiii vor sfârşi prin a-l acuza pe tată de acea singurătate.

Copiii cresc

Atunci când se formează un cuplu şi decide să aibă copii, deşi nu se gândeşte la ceea ce se va întâmpla, îşi asumă o responsabilitate fantastică, dar şi dramatică pentru viitor. Şi folosesc acest cuvânt pentru că întotdeauna este dramatic să-mi dau seama că acela pe care îl iubesc la fel ca pe mine însumi sau mai mult mă va abandona, mă va critica, mă va dispreţui, va decide la un moment dat să-şi trăiască viaţa fără mine.

Iar asta este ceea ce vor face copiii noştri, ceea ce trebuie să facă, ceea ce trebuie să-i învăţăm să facă. Cu puţin noroc, îi vom vedea abandonând cuibul, deşi îşi asumă neajunsurile nefericirii noastre şi deşi uneori trebuie să sufere condiţionările reuşitelor noastre.

îţi recomand un mic exerciţiu.

Ia o foaie de hârtie şi împarte-o în două coloane: una cu titlul „Am primit", şi cealaltă - „Mi-a lipsit". în prima coloană, scrie tot ce ai primit în casa părinţilor, iar în cea de-a doua, tot ceea ce crezi că ţi-a lipsit.
Dacă eu aş fi în situaţia de a scrie despre mine, aş spune că am primit multă dragoste, îngrijire, protecţie, stimulare, reguli şi conştiinţa importanţei muncii; şi aş spune că mi-au lipsit prezenţa, recunoaşterea, mângâierile şi jocul.
Aceasta este povestea mea, aşa cum mi-o spun eu; a ta va fi diferită.
Lucrurile pe care le-am primit şi lucrurile care mi-au lipsit au condiţionat modul meu de a fi în lume. Fără îndoială, cel care sunt este clar determinat de lucrurile pe care le-am primit şi de acele lucruri care mi-au lipsit.
Lista ta face să fii într-un anumit mod. Şi ai fi fost altfel dacă ai fi primit şi ţi-ar fi lipsit alte lucruri.
Acum să tragem concluzia după acest exerciţiu.
Când voi pleca din casa părinţilor mei pentru a merge în lume să-mi caut propria viaţă, voi avea tendinţa (nu condiţionarea absolută) de a alege pe cineva, sau pe mai mulţi, care în principiu îmi pot da ceea ce mi-a lipsit. Cum aş putea să nu mă duc să-i caut pe cei care să-mi dea lucrurile care miau lipsit?
Şi atunci, în mod sigur, eu, Jorge Bucay, am plecat în lume să caut pe cineva care să fie mereu prezent, care să mă aprecieze şi să mă recunoască, să îmi dea mângâierile care uneori mi-au lipsit şi care să se joace şi să se distreze cu mine (ceea ce-mi aduc aminte că mi-a lipsit).
Când creştem, în loc să transformăm această lipsă într-o acuzaţie la adresa părinţilor, plecăm în căutarea a ceea ce simţim că ne-a lipsit.
Fără îndoială, modul nostru de a evalua ceea ce ne-a lipsit este condiţionat de ceea ce suntem, dar nu mai este vorba despre părinţii mei, ci despre mine.
Acest joc există pentru a arăta cum istoria mea îmi poate condiţiona libertatea de a alege, dar şi de a stabili că această libertate nu se poate evita.
Şi dacă este sigur că plec să caut ceea ce mi-a lipsit, este sigur şi că ceea ce ofer cu mai multă generozitate este ceea ce am primit. Şi atunci, chiar dacă sună incoerent, în schimbul tuturor cerinţelor mele, voi avea tendinţa de a oferi iubirea mea, îngrijirea mea, protecţia mea, stimularea mea, regulile mele şi conştiinţa mea privind importanţa muncii.
Iar acesta este modul meu de a fi în lume.
Plecăm în lume pentru a căuta ceea ce ne-a lipsit, oferind în schimb ceea ce am primit.
Iar eu sunt foarte mulţumit să ofer iubirea mea, îngrijirea mea, protecţia şi normele mele când celălalt vine şi îmi spune: iată-mă, te recunosc, vino să te mângâi, hai să ne jucăm... Nu e nimic rău în asta.
Ceea ce nu ar fi foarte sănătos ar fi ca eu să răspund supărat:
A, nu. Nu e momentul! Pentru că acum... trebuie să muncesc!...
Uneori, diferenţa dintre lucrurile pe care le cerem şi cele pe care le oferim în schimb poate fi foarte mare. Desigur, poţi alege să dai în schimb alte lucruri

decât cele pe care le-ai primit în casa părinţilor. Deşi tendinţa naturală este să dai aceste lucruri, totuşi ai crescut, te-ai hrănit, ai învăţat.
Poate am norocul de a descoperi că, deşi există o condiţionare cu privire la ceea ce am primit, mă pot cunoaşte şi elibera de aceasta pentru a da ceea ce aleg să dau; şi dacă nu pot face singur acest lucru, pot cere ajutor.
Atenţie, „ajutor" nu este sinonim cu „terapie"; este mai mult, din nefericire există lucruri pe care terapia nu le arată, lucruri pe care trebuie să le înveţi trăind viaţa. Referitor la aceste lucruri, psihoterapeutul este util când celelalte situaţii în care aş putea primi ceea ce îmi trebuie au eşuat. Numai atunci.
Iar în ciuda a ceea ce aţi putea crede, cea mai mare parte a colegilor mei sunt de acord cu acest lucru şi îşi asumă cu vocaţie şi responsabilitate rolul reparator sau de substitut de care are nevoie pacientul. Cred că atunci când cineva nu a primit acasă, la părinţii săi, aceste lucruri care i-au lipsit, le va căuta în afară. Şi cine caută în realitate găseşte întotdeauna. Adevărul este că singura posibilitate ca o persoană să primească ceva de la terapie este să relaţioneze uman cu psihoterapeutul. Nu se întâmplă prin intermediul unei tehnici, ci prin legătura sănătoasă dintre ei.
Odată, în cadrul unui grup terapeutic, o femeie care era foarte afectată şi îndurerată, într-o situaţie personală foarte complicată, a făcut exerciţiul în faţa grupului. S-a gândit mult şi a spus: „Ce am primit?" Şi a scris: „Nimic". Şi a adăugat: „De aceea mi-a lipsit: Totul".
Când a făcut acest lucru, a trebuit să-şi dea seama că trăia pe lumea aceasta pretinzând „totul", fără să dea „nimic" în schimb.
Bineînţeles că nu găsea ceea ce avea nevoie.
Bineînţeles că îşi plângea tot timpul convingerile şi singurătatea.
Bineînţeles că se plângea de nedreptatea faptului că nimeni nu voia să-i dea ceea ce avea nevoie.
Pentru că era pusă în această situaţie: căuta pe cineva care să-i dea „totul" în schimbul a „nimic".
Viaţa este o tranzacţie: a da şi a primi sunt două feţe ale aceleiaşi monede. Dacă moneda are o singură faţă, este falsă, oricare ar fi faţa care lipseşte. în orice caz, atunci când cineva nu vrea să primească „nimic", dând „totul" în schimb, situaţia este dramatică.
Era odată, la marginea unui sat, un copac uriaş şi frumos care trăia oferind cu dărnicie tuturor celor care se apropiau răcoarea umbrei sale, aroma florilor şi cântecul fermecător al păsărilor care îşi făceau cuib între ramurile sale.
Copacul era iubit de toţi locuitorii satului, dar mai ales de copii, care i se căţărau pe trunchi şi se legănau între ramuri cu complicitatea lui plăcută. Deşi copacul prefera compania celor mai mici, printre aceştia se afla un copil care era preferatul său. El apărea întotdeauna spre seară, când ceilalţi plecau.

- Bună, micule prieten, spunea copacul şi cu mare efort îşi pleca crengile la pământ pentru a-l ajuta pe copil să se caţăre, îngăduindu-i să taie câteva mlădiţe tinere ca să-şifacă o coroană de frunze, deşi îl durea puţin. Copilul se legăna cu plăcere şi îi povestea copacului ce i se întâmpla acasă.
Odată cu trecerea timpului, când copilul a devenit adolescent, de la o zi la alta, a încetat să mai viziteze copacul.
După nişte ani, într-o seară, copacul îl văzu venind de departe şi-l strigă cu entuziasm:
- Prietene... prietene... Vino, apropie-te... Ce mult a trecut de când nu ai mai venit... caţără-te şi hai să stăm de vorbă.
- Nu am timp pentru fleacuri din astea, spuse băiatul.
- Dar... ne simţeam atât de bine împreună când erai mic...
- înainte nu ştiam că e nevoie de bani ca să trăieşti, acum caut bani. Ai bani să-mi dai?
Copacul se întristăpuţin, dar îşi reveni imediat.
- Nu am bani, dar am crengile pline de fructe. Te poţi urca să culegi câteva, să le vinzi şi să obţii banii pe care îi vrei...
- Bună idee, spuse băiatul şi se urcă pe crengile pe care i le întinse copacul ca să se caţăre ca atunci când era copil.
Apoi smulse toate fructele din copac, chiar şi pe cele care nu erau coapte încă. Umplu cu ele câţiva saci de iută şi se duse la piaţă. Copacul se miră că prietenul său nu i-a spus nici mulţumesc, dar se gândi că se grăbea să ajungă înainte să se închidă magazinele.
Au trecut aproape zece ani până când copacul l-a văzut din nou pe prietenul său. Era om în toată firea acum.
- Ce mare eşti, spuse emoţionat; vino, urcă-te aşa cum făceai când erai mic, povesteşte-mi despre tine.
- Nu înţelegi nimic, ca şi cum mi-ar arde mie să mă caţăr... Am nevoie de o casă. Poţi să-mi dai o casă?
Copacul se gândi câteva minute.
- Nu, dar crengile mele sunt puternice şi elastice. Ai putea face o casă foarte rezistentă din ele.
Tânărul plecă în fugă, luminat la chip. O oră mai târziu, veni cu un fierăstrău şi începu să taie crengi, atât uscate, cât şi verzi. Copacul simţi durerea, dar nu se plânse. Nu voia ca prietenul său să se simtă vinovat.
Una câte una, toate crengile căzură, lăsând trunchiul gol. Copacul nu spuse o vorbă până când s-a terminat cu tăiatul, apoi îl văzu pe tânăr îndepărtându-se, sperând degeaba o privire sau un gest de recunoştinţă, care nu a venit niciodată.
Cu trunchiul gol, copacul începu să se usuce. Era prea bătrân ca să-i crească din nou ramurile şi frunzele care îl hrăneau. Poate din acest motiv, când după zece ani l-a văzut venind pe prietenul său, i-a spus numai:
- Bună. Ce îţi trebuie de data asta?

- Vreau să călătoresc. Dar ce poţi face tu? Nu ai ramuri şi nici fructe pe care să le vând.
— Nu contează, copile, spuse copacul, îmi poţi tăia trunchiul, oricum nu-l mai folosesc. Cu el ţi-ai putea face o barcă cu care să străbaţi lumea.
- Bună idee, spuse bărbatul.
După câteva ore se întoarse cu o secure şi tăie copacul. Şi-a făcut o barcă şi s-a dus. Din copac a rămas numai un ciot deasupra pământului.
Se spune că bătrânul copac încă mai aşteaptă întoarcerea prietenului său, ca să-i povestească despre călătoriile sale.
Nu şi-a dat seama niciodată că nu se va mai întoarce. Copilul a crescut, şi aceşti oameni nu se întorc acolo unde nu mai e nimic de luat. Copacul aşteaptă, gol, deşi ştie că nu mai are nimic de dat.
Repet. Condiţionările noastre ne-au transformat în ceea ce suntem, dar putem alege în continuare.
Atunci când presupun că nu e posibil să întâlnesc pe cineva care să-mi poată da prezenţă, recunoştinţă, mângâieri şi joc, suportându-mi totodată normele, exigenţele şi excesul de muncă... poate încep să corectez ceea ce dau. Poate învăţ să dau alte lucruri. Poate învăţ ceva nou.
în acest exerciţiu se poate întâmpla să te trezeşti că ţi-a lipsit tocmai ceea ce dai cel mai mult. Uneori se întâmplă...
Ideea este că, pe parcurs, învăţ să dau ceea ce îmi trebuie.
Este o explorare foarte interesantă, o lovitură de maestru pentru a încerca să obţin ceea ce vreau.
De exemplu, trec prin lume arătând că îi accept pe toţi, nu pentru că vreau să-i accept, ci pentru că, în realitate, caut pe cineva care să mă accepte necondiţionat. O mică încercare, ca să văd dacă mi se întoarce acel lucru de care am nevoie.
Mă întorc la copii. Spuneam că, până la vârsta adultă, copiii sunt responsabilitatea noastră. Şi dacă cineva nu este dispus să-şi asume o astfel de responsabilitate, este preferabil să nu aibă copii. Nu este obligatoriu.
în multe ţări din Europa, există tendinţa de a nu avea copii. Tot mai multe cupluri din lume decid să nu aibă copii. Şi în Argentina există acest fenomen. Argumentul este:
- într-o lume a suferinţei şi în criză, în care valorile s-au pierdut... de ce am vrea să aducem copii pe lume ca să sufere?
Unele cupluri mi-au spus acest lucru în Spania, unde călătoresc des, iar în discuţiile pe care le-am avut cu acestea le-am spus că atitudinea lor mi se pare rezonabilă, că puteam să pricep la nivel intelectual, dar le-am sugerat:
- Adoptaţi un copil, pentru că există, a fost deja născut şi va suferi mult mai mult dacă nu îl creşteţi voi...

- Nu... Mă rog... Avem multe lucruri de care să ne bucurăm... şi de fapt... Şi atunci, argumentul este altul. întotdeauna a fost.
- Noi nu dorim să avem copii pentru că dorim să trăim bine şi să ne distrăm. Eu şi partenerul meu ne ocupăm numai de noi, nu dorim să folosim nici un pic din timpul nostru pentru nimeni...

Ar fi o poziţie greu de cuprins cu mintea pentru noi, cei care suntem părinţi, dar este de înţeles. Argumentul anterior nu. Poate datorită faptului că sunt medic, tind să mă gândesc că, în orice caz, viaţa e mai bună decât non- viaţa. Sau poate pentru că nu sunt foarte sigur că lumea se îndreaptă spre un punct atât de sumbru şi nefast.

Pronosticul meu nu este o lume sinistră Şi îngrozitoare, ci o lume incertă.

Mare parte dintre aceste lucruri care ni se întâmplă îşi au originea în viteza comunicării.

între anul 400 - când încep să existe consemnări concrete ale cunoaşterii - şi anul 1500, volumul de informaţii al umanităţii s-a dublat. Din anul 1500 până când s-a dublat din nou, au trecut 250 de ani. Cu alte cuvinte, a fost nevoie de 1 100 de ani ca să se dubleze prima dată cunoaşterea şi de 250 de ani ca să se mai dubleze o dată.

Data următoare când s-a măsurat cunoaşterea globală a fost în 1900, şi deja era 2,5 (mai mult decât dublu), dar intervalul a fost mai scurt: 150 de ani. De aici încolo, viteza de multiplicare a cunoştinţelor a început să se micşoreze. La momentul publicării acestei cărţi, în 2001, se presupunea că, global, cunoaşterea umanităţii, în unele ştiinţe mai mult decât în altele, se dublează o dată la douăzeci de ani. S-a calculat că în anul 2020 cunoaşterea globală a umanităţii se va dubla o dată la şase luni. La fiecare şase luni, umanitatea va şti de două ori mai mult decât ce ştia cu 180 de zile înainte, în aproape toate domeniile.

Atunci, eu mă întreb...

Ce le voi explica copiilor mei? Ce?

Tot ceea ce i-aş învăţa, atunci când vor fi mari, nu le va fi de prea mare folos. Cu excepţia cazului în care îi învăţ... cum să-şi caute propriile răspunsuri.

Aceasta este linia pedagogică actuală, pe care părinţii o învaţă de la profesori:
- Tati... din ce e făcută apa?
- Uite, acesta este atlasul, aceasta este enciclopedia, haide să căutăm...

Deşi eu ştiu! De ce? Ca să-l fac să creadă că nu ştiu? Nu. Pentru a-l învăţa cum să găsească propriile date.

Sigur, pentru asta trebuie să renunţi la vanitatea tatălui care spune: îţi spun eu, micuţule... H20, Carlitos, H20!

Problema constă în faptul de a accepta că referinţele mele îmi folosesc mie, nu tuturor. Eu pot să-i învăţ pe copiii mei referinţele mele, dar specificând că sunt ale mele. Ceea ce nu pot face este să le arăt copiilor mei referinţele mele pretinzând că ar fi ale lor şi să le utilizeze ca fiind ale lor.
Atitudinea inteligentă este să le transmitem copiilor noştri ceea ce am învăţat, ştiind că e posibil să nu le fie de folos. Trebuie să avem această umilinţă. Să ştim că ei vor putea să ia de la noi ce le este de folos şi să dea la o parte restul.
Conduita eficientă se sprijină nu numai pe ceea ce am învăţat la şcoală, ci şi pe dezvoltarea inteligenţei emoţionale şi pe experienţa de viaţă.
Şi aceasta este incertitudinea. O incertitudine care nu este academică, ci este un fapt concret, legat de incapacitatea noastră dovedită de a prevedea lumea în care vom trăi.
Când eram la liceu, tata îmi spunea:
Dacă faci o facultate, dacă eşti muncitor, dacă eşti onest, dacă nu eşti leneş, dacă nu înşeli oamenii, dacă eşti consecvent, eu nu te pot asigura că veifi bogat, dar vei putea să-ţi hrăneşti familia, o să ai o casă, o să ai o maşină, o să poţi merge în vacanţă şi o să-ţi poţi educa copiii şi să-i căsătoreşti bine.
Când tata îmi spunea asta, era adevărat. Nu era cunoaştere academică, era cunoaştere a vieţii; el învăţase aşa şi era adevărat. Dacă astăzi i-aş spune asta fiului meu, l-aş minţi. Pentru că eu nu îl pot asigura că, dacă face o facultate şi munceşte onest, va putea mânca în fiecare zi. Iar el ştie asta.
Lumea este nesigură pentru copiii noştri. Nu e vina noastră, dar aşa stau lucrurile.
Lumea de azi e diferită, iar acest lucru are legătură cu cunoaşterea. Lumea nu se schimbă numai în domeniul academic, se schimbă şi în această privinţă.
Şi atunci, va trebui să învăţ că nu pot continua să îi spun aceste aiureli fiului meu, pentru că sunt minciuni. Eu ştiu acest lucru şi îl ştie şi el.
Trebuie să-i arăt referinţele mele, care includ valorile şi abilităţile mele emoţionale, dar trebuie să fiu suficient de umil ca să ştiu că există reguli pe care le poate pune sub semnul întrebării.
Tatăl meu îmi spunea: „Dacă eu îţi spun că e aşa... aşa e!"
Dacă eu i-aş spune azi aşa ceva fiului meu... ar leşina de râs! Şi are dreptate. De ce să fie aşa, doar pentru că zic eu că e aşa?
Certitudinea tatălui meu era onestă. Şi incertitudinea mea, la fel.
Dar, atenţie, nu spun că nu trebuie să le spunem nimic şi să ne gândim: „Una peste alta... să se descurce". Nu.
Trebuie să începem să conştientizăm această situaţie pentru a ne concentra mai mult pe a transmite tot ce transmitem punând mult accent pe valori şi pe lucrurile în care credem, dar ştiind că vor trebui să le adapteze la propria lume, să le traducă după propriile coduri. Nu vor putea să le ia exact aşa cum le transmitem.
De câte ori vorbesc despre aceste lucruri în vreo prelegere, cineva sare şi spune:

Nu, pentru că generaţia mea a fost cea mai asuprită...
Toate generaţiile cred că sunt etalonul, că au suferit cel mai mult... nu există nici o generaţie care să nu-mi fi spus asta.
Sigur, cum să nu sară! Sar pentru că eu le spun: Toate eforturile voastre sunt inutile. De ce nu încetaţi să-i mai chinuiţi pe bieţii copii?
Generaţia noastră de părinţi nu este cea mai sacrificată, cea mai sacrificată este cea a părinţilor mei. De ce? Pentru că generaţia care azi are între 70 şi 80 de ani este cea care a suferit îngrozitoarea schimbare de ierarhii.
Când tatăl meu era copil, şi acasă se gătea pui, ceea ce era un adevărat eveniment, bunica mea punea puiul pe masă, şi bunicul, căruia îi plăceau pulpele, înhăţa cele două pulpe de pui, şi le punea lui în farfurie şi lăsa rămăşiţele pentru copii. Şi nimănui nu-i trecea prin minte să pună sub semnul întrebării dreptul bunicului meu. Era dreptul capului de familie să se servească primul.
Când tatăl meu a avut propriii copii, s-au schimbat regulile! Atunci, mama servea puiul... o pulpă pentru fratele meu... alta pentru mine... şi lăsa restul pentru el... Săracul! Nu a putut niciodată în viaţa lui să aleagă! I-au schimbat regulile! E aproape o răutate!
Ceea ce i s-a întâmplat generaţiei tatălui meu nu are nici o legătură cu ceea ce ni s-a întâmplat nouă.
Generaţia noastră a fost privilegiată. La fel şi cea a copiilor noştri.
Noi am avut posibilitatea de a alege. Părinţii noştri, niciodată!
Bunicul meu, care nu a fost privilegiatul când era mic, a fost în schimb când s-a făcut mare. Adică, la un moment dat, a dat lovitura. Şi noi la fel. Părinţii care s-au născut în primul sfert de secol, nu! Aceia nu au reuşit niciodată.

Familia ca trambulină

Casa în care am trăit în copilărie şi persoanele cu care am împărţit viaţa de familie au fost trambulina către viaţa mea de adult.
Familia este întotdeauna o trambulină şi, la un moment dat, trebuie să ne urcăm pe ea şi să sărim în lumea de toate zilele.
Sunt cazuri în care, sărind de pe trambulină, rămân agăţat, dependent şi, în cele din urmă, nu-mi fac niciodată propria călătorie.
Ce bine ar fi dacă am îndrăzni să sărim de pe trambulină într-un mod spectaculos!
Acest lucru este posibil dacă trambulina e rezistentă. Dacă relaţia de familie este sănătoasă. Dacă partenerul te susţine.
Această trambulină are patru piloni fundamentali. Sunt atât de importanţi, încât dacă nu sunt solizi, nici un copil nu poate merge pe ea fără să cadă.

Primul pilon este iubirea

Copilul care nu s-a simţit iubit de părinţi va avea o poveste gravă în spate: îi va fi foarte greu să ajungă să se iubească pe sine. Iubirea de sine se învaţă prin iubirea pe care o primeşti de la părinţi. Nu înseamnă că nu se poate învăţa în altă parte, doar că acesta este cel mai bun loc în care se învaţă. Bineînţeles, un

copil care nu a fost iubit nu poate iubi şi, dacă s-ar întâmpla astfel, de ce ar ieşi să se întâlnească cu ceilalţi?
Trambulina care nu are acest pilon este periculoasă. E greu să mergi pe ea. Este o trambulină instabilă.

Al doilea pilon este aprecierea

Dacă familia nu a avut rezerve importante de autoapreciere, dacă părinţii se considerau neimportanţi, atunci şi copilul se va considera neimportant.
Dacă vii dintr-o casă în care nu eşti apreciat, îţi va fi foarte greu să te apreciezi.
Familiile cu un bun nivel de stimă de sine au trambuline adecvate. După cum spune Virginia Satir: „în familiile bune, stima de sine se simte la ea acasă". Altfel spus, taţii cred că sunt persoane valoroase, cred că şi copiii sunt valoroşi, tata crede că mama este valoroasă, mama crede că tata este valoros, tata şi mama cred că familia lor este valoroasă, şi ambii sunt mândri de grupul pe care l-au format.
Când un copil ajunge acasă şi spune: „Ce frumoasă e familia asta!", ştim că acolo trambulina este intactă.
Când copilul vine acasă şi spune: „Mă pot duce să stau la mătuşa Mărgărită?"... avem probleme.
Când un părinte îi spune copilului: „De ce nu te duci să stai la mătuşa Mărgărită?", şi aici este ceva complicat la mijloc.

Al treilea pilon este cel al normelor

Normele trebuie să existe, cu singura condiţie să nu fie rigide, ci flexibile, elastice, discutabile şi negociabile. Dar trebuie să existe.
Aşa cum cred că, într-o familie, regulile există pentru a fi încălcate şi că va fi obligaţia noastră să stabilim altele, cred şi că acest proces trebuie să se sprijine pe o perioadă în care maturizarea s-a învăţat într-un mediu sigur şi protejat. Acesta este mediul familial. Normele sunt cadrul siguranţei şi predictibilităţii necesare dezvoltării mele. O casă fără norme generează o trambulină pe care copilul nu se poate aşeza pentru a sări...

Ultimul pilon este comunicarea

Pentru ca saltul să fie posibil, este necesară o comunicare onestă şi permanentă. Nici un subiect nu a fost tratat mai detaliat în cărţile de psihologie decât comunicarea. Citiţi-le împreună cu partenerul, discutaţi-le cu copiii voştri, vorbiţi despre ele împreună, cu televizorul stins... Acesta este un mod de a consolida comunicarea, dar nu este cel mai important. Modul fundamental este cel care începe cu întrebările puse din inimă: „Cum eşti? Cum ţi-ai petrecut ziua? Vrei să stăm de vorbă?..."
Iar pe acest pilon, exclusiv pe acest pilon, se sprijină posibilitatea de a repara ceilalţi piloni.

Iubire, apreciere, norme şi comunicare: de pe această trambulină, copilul sare către propria viaţă, pentru a parcurge mai întâi calea autodependenţei, iar apoi calea întâlnirii cu ceilalţi.

Gândeşte-te la casa ta... Ce piloni erau fermi? Care erau puţin instabili? Care au lipsit?
Şi, odată făcut saltul de pe trambulină, în calitate de fiu trebuie să ştiu că viaţa mea depinde acum de mine, că răspund de ceea ce fac, că îi eliberez pe părinţii mei de orice angajament, în afara celui afectiv, de orice obligaţie pe care ei ar putea crede că o au faţă de mine. Că mă eliberez de orice obligaţie şi de orice datorie pe care cred că o am faţă de ei. Vor păstra iubirea faţă de mine, dar nu obligaţiile. Afirm acest lucru fiind perfect conştient de ceea ce spun. Tot ceea ce un tată sau o mamă va dori să le ofere copiilor după ce au devenit adulţi va ţine de propria decizie de a le oferi, dar nu va fi niciodată obligaţia sa. Desigur, până la sfârşitul adolescenţei lor avem obligaţii faţă de copiii noştri, aici nu este vorba de decizie.
Dacă o va întreba cineva pe mama mea care sunt membrii familiei sale, va spune cu siguranţă: „Familia mea este compusă din soţul meu, cei doi fii ai mei, cele două nurori şi cei trei nepoţi". Dacă mă vei întreba pe mine din cine e compusă familia mea, eu voi spune: „Soţia mea şi cei doi fii", nu voi spune: „Soţia mea, cei doi fii, mama şi tata".
Aceasta nu înseamnă că mama nu face parte din familia mea sau că nu ţin la ea. Mama mea doreşte în continuare să fim toţi o familie şi are dreptate.
Dar, pentru ea, lucrurile stau într-un fel, iar pentru mine altfel.
Ca părinte, trebuie să ştiu că trambulina trebuie să fie pregătită pentru plecarea copiilor mei, pentru că întâlnirea cu ei este întâlnirea până la trambulină. Apoi va trebui să construim noi întâlniri, fără obligaţii, nici obedienţe, întâlniri care se sprijină numai pe libertate şi pe iubire.
Când copilul se face mare, ca părinţi trebuie să ne asumăm ultima lui naştere. Copilul se naşte de mai multe ori. O dată, când vine pe lume, apoi când merge la şcoala primară şi pleacă prima oară de acasă, când merge prima dată în tabără şi doarme în afara casei, când are primul iubit sau prima iubită, când e admis la liceu, şi pe urmă când se încheie adolescenţa şi decide să părăsească definitiv casa părintească.
La ultima naştere, în sfârşit îi dăm copilului nostru licenţa de adult. Presupunem că este autonom, că nu trebuie să ceară voie ca să facă ce vrea.
La un moment dat, îi dăm un ultim ghiont, îi dorim tot ce e mai bun şi, începând de aici înainte, îi predăm comanda.
Eşti răspunzător pentru tine însuţi, răspunzi de cum îţi merge, ai răspunderea de a-ţi hrăni familia, răspunzi de plata şcolarizării, ai răspunderea tuturor lucrurilor pe care le doreşti pentru tine şi pentru ai tăi şi renunţi la lucrurile pentru care nu poţi să-ţi asumi răspunderea.
Acum câţiva ani, am avut ca pacienţi un cuplu care avea un fiu pe care dorea să-l ajute. Erau „atât de buni"...
Fiul era medic, absolvise recent şi câştiga 1 200 de pesos la spitalul unde lucra, iar nora câştiga 700, ca educatoare la şcoala din cartier. împreună ajungeau la

aproape 2 000 de pesos, ceea ce nu este puţin. Dar cei patru părinţi, care îi iubeau atât de mult, s-au pus de acord şi le-au făcut cadou „copiilor" un apartament în Libertador y Tagle, care îi costa 1 650 de pesos pe lună.
Care este ajutorul pe care îl dăm acestor copii?
După ce aceştia plătesc întreţinerea, lumina, gazul şi telefonul, nu le mai rămâne nici un peso ca să trăiască. Iată ajutorul unor părinţi buni, un lucru fără sens sau, mai rău, cu un sens nefast: să-i transforme pe copii în sclavi care depind de părinţi.
Trebuie să învăţăm să terminăm cu rolul de tată şi cu rolul de fiu. Asta înseamnă să uiţi de funcţie şi să te concentrezi pe sensul iubirii. Toate obligaţiile reciproce pe care le aveam (ale mele: să te susţin, să te sprijin financiar, să te ajut etc., şi ale tale: să mă asculţi, să îmi ceri permisiunea, să faci ceea ce-ţi spun) s-au terminat.
Trebuie să-i lăsăm pe copiii noştri să greşească, să treacă prin câteva greutăţi şi să suporte unele renunţări, să-i lăsăm să fie frustraţi şi să-i doară, să înveţe să îşi pună limite când e cazul. Să renunţe să le ceară părinţilor să le pună limite, ca să nu facă ei acest lucru.
Mi-ar plăcea să am siguranţa că Demiân şi Claudia vor putea să se descurce în viaţă atunci când eu nu voi mai fi. M-ar linişti foarte mult. Voi face tot ce este necesar pentru a vedea, înainte de plecarea mea, cât de bine se descurcă fără mine.
Ceea ce au nevoie copiii noştri este să facem tot posibilul ca să nu aibă nevoie de noi. Acesta este rolul nostru de părinţi.

Copiii mei sunt fraţi

Gândindu-mă la acest capitol din carte, mi-am dat seama cât de puţin s-a pus accentul, în bibliografia referitoare la familie, pe relaţia dintre fraţi.
Un lucru misterios, dacă ne gândim că învăţarea acestei legături reprezintă cu adevărat prima experienţă pe care o avem cu un egal al nostru, în care credinţele şi condiţionările pe care ni le va imprima educaţia noastră vor avea, fără îndoială, greutate în toate celelalte relaţii de grup sau individuale pe care le vom întâlni în viaţă.
în afara faptului menţionat al egalilor, subiectul fraţilor este foarte important dintr-un motiv anume: un frate este din multe puncte de vedere singurul martor al istoriei copilăriei noastre. Prietenii şi colegii mei de şcoală nu erau prezenţi atunci când s-au petrecut acele lucruri care poate l- au rănit pe copilul care am fost.
Şi dincolo de faptul că amintirea este atenuată de selectivitatea noastră şi că în mod sigur fraţii nu-şi amintesc aceleaşi lucruri, şi nici aceeaşi semnificaţie a aceloraşi lucruri, împărtăşirea acestei istorii trăite este un punctaj suplimentar în favoarea sănătăţii.
Statisticile sunt clare şi semnificative. Făcând o evaluare a patologiei nevrotice, în toate culturile, cercetările au acelaşi rezultat: indicii patologici

cei mai ridicaţi se întâlnesc la copiii unici. Pe locul al doilea se situează primii născuţi, adică aceia care la un moment dat au fost unici.
în mod evident, împărţirea unui spaţiu cu altcineva mă pregăteşte pentru următoarele întâlniri mai complexe. Invidiile, geloziile, manipulările şi chiar şi certurile dintre fraţi funcţionează ca activitate practică pentru pregătirea viitorului social.
Desigur, cu cât este mai stabilă relaţia dintre fraţi, cu atât avantajul de a avea fraţi va fi mai evident.
De multe ori, relaţia este impregnată de ceea ce părinţii au semănat, în mod conştient sau fără să-şi dea seama, între fraţi. De multe ori, părinţii găsesc în copiii lor un scenariu ideal în care să deplaseze în mod diferit personajele propriei copilării, pentru a rezolva vechile conflicte familiale. Alteori, fraţii sunt luaţi ca aliaţi proprii sau ai celeilalte părţi, în conflictele conjugale. în alte familii, copiii au întotdeauna alocat un rol specific în scenariile părinţilor lor. Vreau să spun că părinţii îşi folosesc copiii ca scenariu, ca aliaţi sau ca actori în roluri secundare şi că nimeni nu se poate elibera de vreunul dintre aceste trei lucruri.
Aşa cum aş dori să reduc responsabilitatea părinţilor în cazul comportamentelor nevrotice pe care le dezvoltă copiii, deoarece cred că ştiinţa supraevaluează puterea părinţilor în acest sens, tot astfel aş dori să cresc responsabilitatea lor în acest domeniu, care cred că este subapreciat.
Eu consider că, în majoritatea cazurilor, părinţii sunt aproape singurii responsabili de relaţia defectuoasă dintre fraţi, pentru că acest lucru are legătură absolută cu modul în care i-am educat şi, mai ales, şi cu ceea ce le- am arătat în relaţia noastră cu propriii fraţi şi surori. Din perspectiva afecţiunii fraterne, m-au surprins întotdeauna certurile dintre fraţi pentru moştenire, pentru bani, pentru afecţiunea părinţilor, pentru poveştile care încep cu... „Uită-te la fratele tău" sau care se termină cu „De ce nu faci şi tu ca fratele tău"...
Cel care are un frate cu care nu se înţelege bine, într-un anume mod, are un fel de breşă în structura sa: a pierdut o bucată din viaţă.
Cred că nu exagerez dacă susţin că, în conflictele dintre fraţi, 75% din problemă a fost predată de către educatori.
Istoria fraţilor este dezastruoasă atunci când unul dintre fii este exclus din iubirea părinţilor sau cel puţin din îngrijirea şi atenţia acestora.
Nu spun că-i iubim pe copii la fel, pentru că nu e adevărat. După un timp, încep afinităţile, iar părinţii relaţionează cu fiecare dintre copii în mod diferit, în momente diferite, şi cu grade distincte de armonie.
Această excludere este întotdeauna dăunătoare, dar mai grav este atunci când aceste istorii ies la iveală după moartea părinţilor, când deja nu se mai poate face nimic pentru a îndrepta lucrurile.

Cu timpul, intră în joc unele relaţii de rudenie care de obicei complică legăturile, cu rezultate nu prea fericite, ca de exemplu nora şi ginerele...
Problemele cu ginerele şi cu nora apar pentru că, într-un anumit fel, aceştia sunt acuzaţi de cei care le sunt acum socri de impostură, de uzurpare a legăturilor de rudenie, că sunt hoţi de afecţiune şi, bineînţeles, răspunzători exclusivi pentru tot ceea ce fac greşit copiii noştri.
Dacă copiii sunt percepuţi ca o prelungire, familia prin alianţă este de multe ori percepută ca fiind un grup de persoane străine, care ocupă un loc la masă fără a fi de-ai noştri.
întâmplător, acest cvasistrăin nu este nici mai mult, nici mai puţin decât persoana pe care a ales-o fiul sau fiica mea pentru a trăi alături de ea toată viaţa. Mai mult, unele studii demonstrează că e posibil ca vechile şi atât de tradiţionalele rivalităţi cu soacrele să nu fi fost generate de aceste percepţii, ci mult mai simbolic, pentru că, în trei din patru cazuri, modul de a fi al soacrei este structural destul de asemănător cu al ginerelui.
Atunci când vorbesc despre iubire şi rivalitate între fraţi, din fericire, nu pot să nu-mi amintesc povestea muncitorului şi a testamentului său.
Se povesteşte că bătrânul Nicasio s-a speriat atât de tare când a avut prima durere în piept, încât a trimis după notar ca să-i dicteze testamentul. Bătrânul nu uitase niciodată gustul amar care i-a rămas după incidentul nefericit dintre fraţii săi, la moartea părinţilor. Şi-a promis atunci că nu va permite să se întâmple aşa ceva între Fermín şi Santiago, cei doi fii ai săi. A lăsat scris ca la moartea sa să vină un topograf pe câmp şi să-l măsoare la milimetru.
După consemnarea în registru, câmpul trebuia să fie împărţit în două parcele perfect egale, şi jumătatea din partea de est să-i fie dată lui Fermín, care locuia deja într-o căsuţă acolo, împreună cu soţia şi cu cei doi copii; cealaltă jumătate lui Santiago, care în ciuda faptului că era celibatar, îşi petrecea unele nopţi în casa cea veche, situată în jumătatea de vest a câmpului. Familia îşi câştigase toată viaţa existenţa din munca acestui teren, aşa că nu se îndoia că avea să le asigure suficient cât să aibă întotdeauna ce mânca.
La câteva săptămâni de la semnarea acestui document şi după ce le spusese fiilor săi ce hotărâre luase, într-o noapte, Nicasio a murit.
Aşa cum se stabilise, topograful a măsurat şi a împărţit terenul în două părţi egale, bătând doi ţăruşi într-o parte şi în alta a terenului şi întinzând o sfoară între ei.
Trecuseră şapte zile când Fermín, cel mai mare dintre fiii răposatului, intră în biserică şi ceru să vorbească cu preotul, un bătrân înţelept şi cumsecade, care îl cunoştea de când îl botezase.
- Părinte, spuse cel mai mare dintre fraţi, vin plin de mâhnire şi de căinţă, cred că pentru a îndrepta o greşeală sunt pe cale de a săvârşi o alta.

- Despre ce e vorba?, întrebă preotul.
-Am să-ţi spun, părinte. înainte de a muri bătrânul, a stabilit că terenul se va împărţi în părţi egale. Şi adevărul, părinte, este că mi s-a părut nedrept. Eu am soţie şi doi copii, iar fratele meu trăieşte singur în casa de pe deal. Nu am vrut să discut cu nimeni când am aflat, dar în noaptea în care a murit, am scos şi am mutat ţăruşii unde trebuiau să fie... Şi aici apare problema, părinte. în dimineaţa următoare, sfoara şi ţăruşii se întorseseră la locul lor. M-am gândit că poate mi-am închipuit, aşa că noaptea următoare am repetat tentativa, iar a doua zi, din nou, sfoara era la locul ei. Am făcut acelaşi lucru în fiecare noapte de atunci şi de fiecare dată rezultatul a fost acelaşi. Şi acum, părinte, mă gândesc că poate tatăl meu este supărat pe mine pentru că nu i-am respectat decizia, şi sufletul său nu poate merge la cer din cauza mea. Este posibil ca spiritul tatălui meu să nu se ridice din acest motiv, părinte?

Bătrânul preot îl privi pe deasupra ochelarilor şi îi spuse:

- Fratele tău ştie şi el despre întâmplarea asta?

- Nu, părinte, răspunse băiatul.

- Du-te şi spune-i să vină, că vreau să vorbesc cu el.

- Dar, părinte..., bătrânul meu tată...

- După aceea o să vorbim şi despre asta, acum adu-mi-l pe fratele tău.
Santiago intră în micul birou şi se aşeză în faţa preotului, care nu pierdu timpul:
- Spune-mi... nu ai fost de acord cu decizia tatălui tău ca să se împartă terenul în părţi egale, nu-i aşa?
Băiatul nu înţelegea prea bine cum de preotul îi cunoştea sentimentele.
- Şi în ciuda faptului că nu ai fost de acord, nu ai spus nimic, e adevărat?
- Ca să nu îl supăr pe tata, se justifică tânărul.
- Şi ca să nu-l superi, ai venit în fiecare noapte ca să faci dreptate cu propriile mâini, mutând ţăruşii, nu-i aşa?
Băiatul dădu din cap că da, surprins şi ruşinat.
- Fratele tău este aici, afară, spune-i ce se întâmplă, îi ceru preotul.
După câteva minute, cei doi fraţi stăteau în faţa preotului, cu capul plecat în podea.
- Ce ruşine!... Probabil tatăl vostru plânge lacrimi de tristeţe din cauza voastră. Eu v-am botezat, v-am dat prima comuniune, pe tine te-am căsătorit, Fermín, şi ţi-am botezat copiii, în timp ce tu, Santiago, îi ţineai în braţe, în altar. Voi, în prostia voastră, aţi crezut că tatăl vostru se întorcea din morţi pentru a-şi impune decizia, dar nu este aşa. Tatăl vostru a ajuns

în cer, fără nici o îndoială, şi acolo va rămâne pentru totdeauna. Nu acesta este motivul misterului. Voi sunteţi fraţi şi, ca mulţi fraţi, sunteţi la fel. De aceea, fiecare pe partea lui, călăuzit de impulsul meschin al intereselor proprii, s-a trezit în fiecare noapte de la moartea tatălui său pentru a muta ţăruşii. Bineînţeles, ţăruşii apăreau în acelaşi loc. Şi nu e de mirare, dacă celălalt îi mutase în sens invers!
Cei doi fraţi au ridicat capul şi s-au privit în ochi.
- E adevărat, Fermín, că tu...?
- Da, Santiago, dar nu m-am gândit niciodată că tu... Eu credeam că era bătrânul supărat...
Fratele mai mic începu să râdă şi îl molipsi şi pe fratele lui.
- Ţin mult la tine, frăţioare, spuse Fermín, emoţionat.
- Şi eu ţin la tine, răspunse Santiago, ridicându-se în picioare pentru a-l îmbrăţişa pe Fermín.
Preotul era roşu de furie.
- Ce înseamnă asta? Voi nu înţelegeţi nimic. Păcătoşilor, necredincioşilor. Fiecare dintre voi îşi hrănea propria ambiţie, iar acum vă felicitaţi pentru că aţi gândit la fel. Este un lucru foarte grav...
- Stai liniştit, părinte... Cel care nu înţelege nimic, cu tot respectul, eşti dumneata, spuse Fermín. în fiecare noapte, mă gândeam că nu era corect ca eu, care locuiesc cu soţia şi copiii, să primesc la fel de mult teren ca şi fratele meu. într-o zi, mi-am zis, când o să fim bătrâni, ei se vor ocupa de familie; în schimb, Santiago e singur şi m-am gândit că era corect ca el să aibă puţin mai mult, pentru că urma să aibă mai multă nevoie decât mine. Şi m-am trezit în fiecare noapte ca să mut ţăruşii înspre partea mea, ca să măresc partea lui de teren...
- Iar eu..., spuse Santiago cu un surâs larg. De ce aveam eu nevoie de atât de mult teren? M-am gândit că nu era corect, dat fiind că sunt singur, să primesc aceeaşi parcelă ca şi Fermín, care trebuie să hrănească patru guri. Şi atunci, cum nu voisem să mă contrazic cu tata cât a fost în viaţă, m-am trezit în fiecare dintre nopţile astea ca să mut ţăruşii şi să măresc terenul fratelui meu.

Iubirea de sine

Dacă eu nu mă gândesc la mine, cine să o facă? Dacă mă gândesc numai la mine, cine sunt?

Dacă nu acum, atunci când?
Talmud
Stima de sine şi egoismul sunt considerate, în general, termeni antagonici, deşi ambii împărtăşesc un sens foarte asemănător: ideea de a se iubi pe sine, de a se aprecia, de a se recunoaşte şi de a se ocupa de sine.

O veche poveste spune că a fost odată un domn slab de minte, care tot timpul îşi pierdea lucrurile. într-o zi, cineva i-a spus:
- Ca să nu mai pierzi lucrurile, tot ce trebuie să faci este să îţi notezi unde le laşi.

în acea seară, când să se bage în pat, luă o foaie de hârtie şi se gândi: „ Ca să nu pierd lucrurile... "
îşi scoase cămaşa, o puse pe umeraş, apucă un creion şi scrise: „ cămaşa pe umeraş"; îşi scoase pantalonii, îi puse la picioarele patului şi scrise: „pantalonii la picioarele patului"; îşi scoase pantofii şi scrise: „pantofii sub pat"; şi îşi scoase ciorapii şi scrise: „ciorapii în pantofii de sub pat".
în dimineaţa următoare, când s-a trezit, îşi căută ciorapii unde scrisese că îi lăsase, îi găsi şi şi-ipuse, pantofii unde scrisese, îi găsi şi şi-i puse; acelaşi lucru se întâmplă cu cămaşa şi pantalonii. Şi atunci se întrebă:
- Şi eu unde sunt?
Se căută în listă o dată şi încă o dată şi, cum nu se văzu scris pe foaie, nu s-a mai găsit niciodată pe el.
Uneori, semănăm foarte mult cu acest domn nătâng. Ştim unde este fiecare lucru şi fiecare persoană la care ţinem, dar de multe ori nu ştim unde ne aflăm noi. Am uitat unde este locul nostru în lume. Putem imediat găsi locul celorlalţi, locul pe care ceilalţi îl au în viaţa noastră, şi uneori chiar putem defini locul pe care îl avem noi în viaţa celorlalţi, dar uităm care este locul pe care noi îl avem în propria viaţă.
Ne place să afirmăm că nu am putea trăi fără unele dintre fiinţele iubite. Eu propun să ne însuşim fraza ironică prin care sintetizez adevărata legătură cu mine:
Nu pot trăi fără mine.
Primul lucru care ne trece prin minte să îl facem cu cineva la care ţinem este să avem grijă de el, să ne ocupăm de el, să-l ascultăm, să-i aducem lucrurile care îi plac, să avem grijă să se bucure de viaţă şi să-i oferim ceea ce-şi doreşte cel mai mult, să-l ducem în locurile care îi plac cel mai mult, să simplificăm lucrurile ca să-i cruţăm eforturile, să-i oferim confort şi înţelegere.
Când celălalt ţine la noi, face exact acelaşi lucru.
Acum, mă întreb: de ce să nu facem aceste lucruri cu noi înşine?
Ar fi bine să am grijă de mine, să mă ascult, să am grijă să-mi fac câte o plăcere, să-mi simplific viaţa, să-mi ofer lucruri care îmi plac, să caut să-mi fie comod în locurile în care mă aflu, să-mi cumpăr hainele care îmi plac, să mă ascult şi să mă înţeleg.
Să mă port cu mine aşa cum mă port cu cei la care ţin cel mai mult.
Dar, evident, dacă modul meu de a-mi arăta iubirea este să mă las la cheremul celuilalt, să împărtăşim cele mai rele lucruri şi să-i ofer viaţa mea ca sacrificiu,

cu siguranţă modul meu de a relaţiona cu mine va fi să îmi complic viaţa, de dimineaţă până seara.
Lumea de azi bate la uşa noastră pentru a ne anunţa că modelul pe care îl urma bunica (viaţa înseamnă să te naşti, să suferi şi să mori) nu numai că e o minciună, dar este şi rău-intenţionat (le face jocul unor comercianţi de suflete).
Am vorbit mult pe această temă în ultimii ani, şi mare parte a acestor concepte sunt publicate deja în cartea mea, De la autoestima al egoismo [De la stima de sine la egoism][8], la care fac trimitere, ca să nu mă repet.
Dacă e cineva care ar trebui să fie cu mine tot timpul, acest cineva sunt eu.
Şi, pentru a putea fi cu mine, trebuie să încep prin a mă accepta aşa cum sunt. Iar asta nu înseamnă să renunţ să mă schimb cu trecerea timpului, înseamnă să pun altfel problema. Pentru că, în faţa unei caracteristici ale mele care nu-mi place, există întotdeauna două căi pentru a rezolva problema.
Prima, cea mai frecventă, este soluţia clasică: să încerc să mă schimb.
A doua cale, cea pe care o propun, este să încetez să detest această caracteristică şi, ca unică atitudine, să permit ca această situaţie să se schimbe de la sine.
Chiar şi pentru a schimba ceva, calea începe cu adevărat atunci când încetez să mă opun. Niciodată nu voi slăbi, dacă nu accept că sunt gras.
Exemplul pe care îl dau întotdeauna este o poveste reală, al cărei protagonist sunt eu:
Sunt destul de distrat. Când aveam primul cabinet, îmi uitam cheile foarte des, şi atunci ajungeam la uşă şi îmi dădeam seama că mi-am uitat inelul de chei acasă. De aici se isca o adevărată problemă, pentru că trebuia să merg la lăcătuş, să-l rog să-mi deschidă, să-mi facă un duplicat al cheii, o întreagă poveste.
A doua oară când mi s-a întâmplat, am decis furios că nu era posibil să mi se mai întâmple. Aşa că mi-am pus un bilet pe parbrizul maşinii, pe care am scris: „ chei". Mă urcam în maşină, vedeam biletul, mă întorceam acasă şi îmi luam cheile. A funcţionat excelent primele patru săptămâni, până când m-am obişnuit cu bileţelul. Când te obişnuieşti cu bileţelul, nu-l mai vezi. într-o zi, mi-am uitat iar cheile, aşa că am rugat-o pe soţia mea să-mi amintească de chei. în fiecare dimineaţă, îmi spunea: „ Ţi-ai luat cheile? " Dar în ziua în care a uitat, le-am lăsat acasă şi, bineînţeles, am dat vina pe ea, dar tot a trebuit să-l plătesc pe lăcătuş.
într-o zi mi-am dat seama că, fără îndoială, nu se mai putea; că eram un zăpăcit şi că, din când în când, aveam să uit cheile. De aceea am făcut ceva foarte diferit de ceea ce făcusem până atunci.
Am făcut mai multe copii ale cheilor şi am dat una portarului, una vânzătorului de îngheţată de pe colţ (care era prietenul meu), alta unui

coleg care avea cabinetul la câteva străzi, am agăţat una împreună cu cheile maşinii şi am rămas cu una separată. Aveam cinci copii în jur.
Această poveste nu ar avea nici un haz dacă nu s-ar fi întâmplat că, începând din acea zi, nu mi-am mai uitat niciodată cheile.
Şi astăzi, portarul din strada Serrano, când mă vede, îmi spune: „Nu ştiu de ce mi-aţi dat cheia asta, dacă nu o folosiţi niciodată ".
Teoria paradoxală a schimbării spune că poţi schimba ceva numai atunci când încetezi să te mai lupţi cu asta.
Şi dacă relaţia mea cu mine mă condiţionează atât de mult încât încetez să mai trăiesc străduindu-mă să fiu diferit, să ne imaginăm cum condiţionează relaţia mea cu ceilalţi faptul de a crede că aceştia trebuie să se schimbe.
Unul dintre lucrurile care trebuie învăţate pe calea întâlnirii este exact acceptarea celuilalt aşa cum este. Iar acest lucru este posibil dacă mai întâi învăţ să mă accept pe mine.
A te supăra pe celălalt pentru că este aşa cum este înseamnă că, pentru a putea ţine la el, trebuie să fie cum vrei tu să fie. Dacă prietena ta este lipsită de punctualitate şi o aştepţi o oră de fiecare dată când ai întâlnire cu ea, nu te supăra. Cine te obligă să o aştepţi? Când aştept pe cineva care este de obicei nepunctual, motivul aşteptării mele este că aleg să-l aştept, şi nu faptul că a ajuns târziu. Trebuie să-l fac răspunzător pe celălalt pentru propriile mele decizii?
Soţia mea şi cu mine am decis să facem ceremonia de căsătorie după un orar neobişnuit: ora care era scrisă pe invitaţie.
Am aşteptat cincisprezece minute. Mai bine de jumătate dintre invitaţi nu au venit sau, mai bine zis, au venit mult după aceea şi au rămas cam jumătate de ora la uşă, gândindu-se că noi încă nu ajunseserăm când, de fapt, deja plecaserăm.
Există stiluri, moduri de a aborda lucrurile.
Fiecare aşteaptă cât vrea să aştepte.
Conceptul tău de punctualitate îţi aparţine şi nu ţi-l împărtăşesc.
Nu trebuie să fii ca mine, dar nu-mi cere să fiu ca tine.
Să fiu adult înseamnă să fiu responsabil pentru viaţa pe care o duc, să ştiu că, în mare măsură, lucrurile pe care le trăiesc mi se întâmplă pentru că am grijă să se întâmple şi, pornind de aici, să decid să mă iubesc necondiţionat, oricât de egoist ar părea.
într-o zi, în timp ce-l ascultam pe Enrique Mariscal, mi-a venit ideea să transform una dintre povestirile sale în ceea ce am numit El Temido Enemigo [Duşmanul de temut][9], pe care vreau să ţi-o povestesc aici:
A fost odată un rege căruia îi plăcea să se ştie puternic şi dorea ca toţi cei din jurul său să îl admire pentru puterea pe care o avea.
într-o zi l-a chemat pe un înţelept de la curte pentru a-l întreba dacă exista cineva mai puternic decât el pe planetă, şi înţeleptul i-a spus că aflase că în

ţinut trăia un mag a cărui putere nu o mai avea nimeni în afară de el: cunoştea viitorul.
Regele clocotea de invidie şi începu să întrebe de acest mag. într-o zi, sătul să i se mai spună cât de puternic şi iubit era acel mag, regele urzi un plan: avea să-l invite la cină pe mag şi, în faţa curtenilor, avea să-l întrebe în ce dată urma să moară acesta. în momentul în care răspundea, avea să-l omoare cu propria spadă pentru a demonstra că profeţia magului era falsă, într-o singură seară aveau să se sfârşească şi magul, şi mitul puterilor lui...

Ziua petrecerii sosi şi, după marea cină, regele puse întrebarea:

- Este adevărat că poţi citi viitorul?

- Puţin, spuse magul.

- Când va muri magul din regat? Magul zâmbi, îl privi în ochi şi răspunse: -

Cu o zi înaintea regelui.
Auzind acel răspuns, regele nu numai că nu îndrăzni să-l omoare, ci, temându-se să nu i se întâmple ceva, îl invită să rămână să trăiască la palat, motivând că avea nevoie de un consilier pentru anumite decizii regale.
Dimineaţa, regele porunci să fie chemat invitatul său. Pentru a justifica rămânerea acestuia, i-a pus o întrebare, iar magul, care era un înţelept, i-a dat un răspuns corect, creativ şi just.
Regele îl lăudă pe oaspete pentru inteligenţa sa şi îl rugă să mai rămână încă o zi, apoi încă una. în fiecare zi, regele îşi făcea timp să stea de vorbă cu magul, ca să se asigure că era viu şi pentru a-i pune întrebări. Simţea că sfaturile noului său consilier erau atât de pertinente, încât a sfârşit, aproape fără să îşi dea seama, să ţină cont de ele în toate deciziile sale.
Au trecut lunile şi anii. Şi, ca întotdeauna, apropierea de cel care ştie îl face pe cel care nu ştie mai înţelept... Astfel, regele a devenit încet, încet mai drept şi a încetat să simtă nevoia de a se simţi puternic. A condus ţara cu bunătate, şi poporul a început să-l iubească. Nu-l mai consulta pe mag cu gândul de a se interesa de starea lui de sănătate, ci chiar dorea să înveţe de la el. Şi, cu timpul, regele şi magul au ajuns să fie prieteni foarte buni.
Până când, într-o bună zi, la patru ani de la cina cu pricina, regele îşi aminti că magul, pe care acum îl considera cel mai bun prieten al său, fusese duşmanul său de moarte. Şi îşi aminti de planul urzit pentru a-l omorî. Cum nu putea să-i ascundă acest secret fără să se simtă ipocrit, şi-a făcut curaj, bătu la uşa magului şi nici nu intră bine, că-i spuse:
- Trebuie să-ţi spun ceva, dragă prietene, ceva care mă apasă.

- Te ascult, spuse magul, descarcă-ţi sufletul.
- în seara aceea, când te-am invitat la cină şi te-am întrebat despre moartea ta, nu doream să-ţi cunosc viitorul, plănuiam să te omor, indiferent de răspunsul pe care mi-l dădeai, doream ca moartea ta să-ţi demistifice renumele. Te uram, pentru că toţi te iubeau... îmi este atât de ruşine...
Magul îi spuse:
- A durat mult până să îmi spui, dar mă bucur, pentru că aşa pot să-ţi spun că ştiam. Intenţia ta era atât de clară, că nu era nevoie să fii ghicitor pentru a şti ceea ce urma să faci... Dar ca să răspund corect la sinceritatea ta, trebuie să-ţi mărturisesc că şi eu te-am minţit. Am inventat această poveste absurdă a morţii mele înaintea morţii tale pentru a-ţi da o lecţie pe care astăzi eşti în măsură să o înţelegi:
Trecem prin viaţă detestând şi respingând trăsături ale celorlalţi şi chiar ale noastre, pe care le credem demne de dispreţ, ameninţătoare şi inutile... şi, bineînţeles, dacă avem răbdare, sfârşim prin a vedea ce greu ne-ar fi să trăim fără acele lucruri pe care, la un moment dat, le respingem.
Vieţile noastre sunt legate de prietenie şi de viaţă, nu de moarte.
Regele şi magul s-au îmbrăţişat şi au sărbătorit încrederea pe care se baza acea relaţie pe care o construiseră împreună.
Conform legendei, chiar în noaptea aceea, în mod misterios, magul muri în somn şi, aflând vestea, regele săpă cu propriile mâini o groapă în grădină, chiar sub fereastra sa, şi stătu acolo plângând alături de movila de pământ până când, epuizat de plâns şi durere, se întoarse în palat.
Legenda povesteşte că, în noaptea aceea, la douăzeci şi patru de ore de la moartea magului, regele... muri în somn, în patul său.
Poate din întâmplare... Poate de durere... Poate pentru a confirma ultima învăţătură a maestrului.
Această poveste ilustrează două lucruri: iubirea şi egoismul.
Se presupune că egoismul e patologic atunci când este în detrimentul celuilalt, când mă împiedică să împărtăşesc. Dar de ce ar fi celălalt afectat de faptul că eu mă iubesc mult?
Ştim deja că iubirea nu se epuizează, capacitatea mea de iubire fiind nelimitată, şi de aceea este ridicol să te gândeşti că, prin faptul că ţin mult la persoana mea, nu-mi va rămâne loc să ţin la ceilalţi.
Cu egoismul se întâmplă exact acelaşi lucru care i s-a întâmplat regelui cu magul.
Pentru mine, egoismul este un mag puternic, capabil de a revela unele adevăruri despre mine însumi. Dar trăim respingându-l, dorim să-l omorâm, fără să ne dăm seama că nu am putea trăi fără el.
Dacă vom reuşi, ca în poveste, să devenim prieteni cu magul, să ne împrietenim cu egoismul nostru, atunci nu numai că vom putea să ne slujim de el pentru a

evolua, ci vom putea deveni mai generoşi, mai nobili, mai înţelepţi, mai solidari şi mai inteligenţi.

Tot ceea ce iubeşte fiecare la sine este puţin. Cu siguranţă, cu toţii trebuie să ne iubim mai mult.

Se întâmplă că atunci când individului i se interzice să fie egoist, pentru a găsi un context în care să se iubească, să aibă grijă de el, să răspundă nevoilor lui, acesta devine meschin, josnic, lacom, ticălos şi odios. Individul devine demn de dispreţ pentru că îşi închipuie că trebuie să aleagă între el şi celălalt, iar când se alege pe sine, crede că o face împotriva moralei sale. Ideea care te face să concepi egoismul ca pe o defavoare făcută celorlalţi este cea potrivit căreia vezi viaţa ca pe o bătălie mortală. Dar lucrurile nu stau întotdeauna aşa. Au existat şi în mod sigur vor continua să existe bătălii pe viaţă şi pe moarte, dar a analiza lumea în acest mod, în fiecare moment, înseamnă să ai o viziune limitată, pe care eu nu o împărtăşesc.

Până când individul nu descoperă egoismul său mai bun, magul puternic din interiorul său, el nu îşi dă seama că este centrul existenţei sale, iar atunci spunem că este descentrat. Vreau să spun că trăieşte şi se învârte în jurul lucrurilor exterioare, că se centrează pe alte lucruri.

Fără îndoială, unele aspecte ale lumii noastre sunt împărtăşite: tu şi eu putem sta de vorbă, ne putem pune de acord şi putem să nu fim de aceeaşi părere, putem avea spaţii în lumea celuilalt şi spaţii comune amândurora. Dar când pleci..., pleci cu lumea ta, şi eu rămân cu a mea.

Dacă eu renunţ să fiu centrul lumii mele, cineva o să ocupe acest spaţiu. Dacă mă învârt în jurul tău, încep să depind de tot ce spui şi faci. Atunci trăiesc în funcţie de ceea ce îmi permiţi, de ceea ce-mi dai, de ceea ce mă înveţi, de ceea ce îmi arăţi, de ceea ce îmi ascunzi...

Pe de altă parte, când îmi dau seama că sunt centrul lumii altuia, încep să mă asfixiez, mă plictisesc, obosesc şi vreau să fug...

Ideea mea de întâlnire este: două persoane centrate asupra lor, care împart calea fără a renunţa la centrarea lor. Dacă nu sunt centrat asupra mea, e ca şi cum nu aş exista. Şi, dacă nu exist, cum aş putea să te întâlnesc pe cale?

De ce este atât de greu de acceptat această idee a întâlnirii?

Pentru că este total opusă lucrurilor pe care le-am învăţat. Am învăţat că, dacă ceva e important pentru tine, trebuie să fie şi pentru mine. Pentru că suntem antrenaţi să-l privilegiem pe aproapele nostru.

Dar iată că vin eu, Jorge Bucay, şi provoc, scandalizez, izbesc uşa cu piciorul şi spun:

în nici un caz! în realitate, ceea ce privesc eu este mai important decât ceea ce priveşte celălalt; ochii mei au prioritate faţă de ochii celuilalt.

De fiecare dată când explic acest gând, cineva sare ca ars: „Este o dovadă de egocentrism". Iar eu spun: Da, bineînţeles că este un lucru egocentric.

Ca toate poziţiile individualiste, această poziţie este egocentrică. Este individualistă, egocentrică şi sănătoasă, toate trei la un loc.
Fără excepţie, pentru a învăţa această idee a întâlnirii trebuie să renunţi la cealaltă, privitoare la dependenţă. Se amestecă, bineînţeles, dar trebuie să continuăm să lucrăm la asta.
Trebuie să avem curajul de a fi protagoniştii propriei vieţi. Pentru că, dacă nu există protagonist, nu există nici film.

Când suntem într-o negociere, celălalt poate spune foarte supărat: „Dar, până la

urmă, faci tot ce îţi convine ţie."
Da, negociez pentru a face lucrul care îmi convine mie, de ce aş negocia altfel? Din ce poziţie aş negocia, dacă nu m-aş prefera pe mine faţă de tine?
Negociez cu altul pentru că este imposibil să fac tot ce vreau şi, dacă aş putea, fără să fac rău celuilalt, poate aş face-o. De ce nu?
Pot ţine la tine şi să fiu dispus să cedez puţin pentru că, în afară de a mă iubi pe mine, te iubesc şi pe tine, dar între noi doi, nu e nici o îndoială că mă prefer pe mine.
Ca şi în Calea autodependenţei[10], unde am explicat că există două tipuri de egoism, unul care se opune solidarităţii (pentru plecare), şi altul care coincide cu solidaritatea (pentru întoarcere) şi că acesta din urmă se educă, eu cred că şi morala se educă şi că este bună.
Nu ne naştem ştiind să ne bucurăm de faptul de a împărtăşi, şi nici nu e obligatoriu, dar se poate învăţa.
La început, muzica clasică pare aproape stridentă, dar apoi învăţăm să-l ascultăm pe Ceaikovski, apoi balet şi pe urmă, dacă ne străduim puţin, începe să ne placă muzica barocă; apoi începem să ascultăm muzică simfonică. Ne educăm auzul şi nu pierdem gustul pentru ceea ce ne plăcea înainte, pentru că învăţăm. Şi creştem până când, să spunem, ascultăm şi gustăm opera...
Când nu am fost pregătiţi să privim pictura, vedem un tablou renumit şi nu îl înţelegem. Dar aşa cum învăţăm să ascultăm muzică, tot astfel învăţăm să înţelegem şi pictura. Citim despre pictură şi învăţăm să privim.
Şi morala se învaţă.
Nimeni nu mă poate face să îmi placă Goya, nimeni nu mă poate obliga să- mi placă Picasso, dar dacă învăţ, dacă evoluez, dacă îmi educ bunul-gust, va creşte posibilitatea de a-mi plăcea aceste lucruri, voi găsi ceea ce se află cu adevărat aici, pentru a-l putea extrage şi a mă bucura de acest lucru.
Cu cât savurez mai mult, cu atât sunt mai capabil să simt mai multă plăcere şi cu atât mai bine este antrenată iubirea mea pentru mine. Dacă faptul de a avea grijă de tine şi a-ţi da iubire îmi produce plăcere, de ce să nu ne gândim că din însăşi căutarea acestei plăceri acţionez şi exercit iubirea pe care o am pentru tine?
Cum să fie altfel, dacă iubirea pentru tine provine din iubirea pentru mine?

Trebuie să ne dăm seama că în lume există persoane, lucruri şi fapte foarte importante, dar nici una mai importantă pentru noi decât noi înşine. Pentru că, fie că ne place, fie că nu ne place, fiecare dintre noi este centrul lumii în care trăieşte.
Dacă într-un dialog spui:
- Eu mă ţin bine pe poziţie pentru că am un nivel ridicat al stimei de sine.
Celălalt îţi răspunde:

- Frate, ce tare, cine este psihologul tău? în schimb, dacă spui:

- Eu mă ţin bine pe poziţie pentru că sunt foarte egoist. Celălalt îţi răspunde:

- Bucay, ai înnebunit, te-ai prostit, schimbă psihologul!

Pariez din toată inima pentru noi. Dar dacă mă vei forţa să aleg...
între tine şi mine... mă aleg pe mine.

Diferenţa semnalată de autor se referă la verbele amar şi querer. (n.red.) Del

Nuevo Extremo, Buenos Aires, 2009 *Op. cit.*

Editura Litera, 2018 (trad. rom. de Irina Brateş)
Atahualpa Yupanqui (cunoscut cântăreţ, compozitor, chitarist şi scriitor argentinian), referindu-se la prieten „ca la propria persoană în altă piele".

Del Nuevo Extremo, Buenos Aires, 2009

Op. cit.

Op. cit.

Dr. Jorge Bucay este medic, psihiatru şi psihoterapeut format în terapia Gestalt

.întâlniri orizontale

Sexul, o întâlnire specială

Activitatea sexuală a tuturor a început prin contactul erotic şi senzual cu propriul corp. Masturbarea nu are nimic rău, este minunată, o mare sursă de plăcere independentă, dar prezintă o singură problemă: nu e suficientă. Dacă doreşti mai mult... atunci trebuie să cauţi mai departe, şi primul lucru pe care îl vei căuta este o altă mână asemănătoare cu a ta.
Aceasta este descoperirea homosexualităţii, prin care trecem cu toţii o perioadă, fie că o punem în practică, fie că nu. Homosexualitatea nu are nimic rău, este minunată, poate oferi multă plăcere, dar prezintă o singură problemă: nu este suficientă. Dacă doreşti mai mult... atunci trebuie să te

complici, trebuie să cauţi ceea ce este diferit de tine. Iar complicaţia înseamnă să te încurci cu sexul opus.
Aceasta este descoperirea heterosexualităţii. Desigur, heterosexualitatea nu are nimic rău, este minunată şi poate oferi multă plăcere, dar are o singură problemă: nu este suficientă. Dacă doreşti mai mult... atunci trebuie să ajungi la abstinenţă şi la meditaţie. Dar, înainte de a ajunge aici, trebuie să fi avut parte de tot sexul pe care l-ai dorit. Pentru că la abstinenţă nu se ajunge niciodată înainte de a simţi că toată plăcerea pe care ai găsit-o a
fost insuficientă...
Osho

îmi place să îl citez pe Osho atunci când încep să vorbesc despre sexualitate pentru că, deşi nu suntem deloc de aceeaşi părere în unele dintre abordări (nu cred că pot ajunge la această descoperire a insuficienţei care să mă ducă la abstinenţă...), evident, sexualitatea generează mai multe complicaţii. Dar cum natura face întotdeauna lucrurile cu un anumit sens, această complicaţie trebuie să aibă şi ea unul. Care este sensul?

Procrearea în sine nu este suficientă pentru a justifica o asemenea dezvoltare, pentru că exista înainte de sexualitate. înainte de apariţia reproducerii sexuate, biologia ne arată că alte fiinţe vii se reproduceau prin diviziune celulară, înmugurire etc.

întrebarea se reformulează: de ce natura a inventat procrearea sexuală?

Unul dintre răspunsurile pe care ni le dă biologia este: pentru evoluţie.

Dacă o celulă-mamă generează două celule pur şi simplu divizându-se, şi fiecare dintre fiice se transformă într-o celulă nouă, fiecare celulă-fiică va fi în mod obligatoriu identică cu originalul, având în vedere faptul că gestaţia se produce pornind de la informaţia inclusă în codul genetic al mamei.

Pentru a putea da naştere unei descendenţe diferite de părinte, pentru a asista la crearea a ceva diferit, trebuie să existe diferenţe în materialul genetic al diferitelor generaţii. Modul pe care l-a găsit natura a fost să permită încrucişarea dintre două celule diferite pentru a combina între ele informaţiile proprii, generând astfel celule diferite.

Apare atunci posibilitatea ca încrucişarea să genereze variaţie şi, astfel, evoluţie.

Numai odată cu schimbul între sexe se poate produce o procreare care să genereze evoluţie.

Pentru biologie, heterosexualitatea este cucerirea acestei căi evolutive. Şi între oameni, homosexualitatea este de multe ori o tranziţie către heterosexualitate.

După părerea mea, singurul lucru pe care homosexualii îl ratează, dacă ratează ceva, este contactul cu ceea ce este diferit. Nu este acelaşi lucru să vorbeşti cu un prieten sau cu o prietenă, nu acelaşi lucru se întâmplă când împărtăşeşti o experienţă profesională cu o persoană de acelaşi sex, ca şi cu o persoană de sex opus. Nu este acelaşi lucru, bineînţeles că nu, să convieţuieşti cu cineva de

acelaşi sex sau cu cineva de sex opus (detest chestia asta cu sexul opus, dar mi se pare atât de stupid orice alt mod de a exprima ideea, încât mă resemnez).
Contactul dintre un bărbat şi o femeie generează de la sine evoluţie, generează posibilitatea de a cuceri, pornind de la ceea ce este diferit, noi spaţii de dezvoltare.
Suma privirii feminine şi a privirii masculine, care se realizează în mare parte prin simplul fapt de a aparţine altui sex, ne îmbogăţeşte întotdeauna.
Acest lucru ne face să ne gândim că sexualitatea, dincolo de funcţia sa de procreare, are pentru noi şi altă funcţie importantă: să favorizeze întâlnirea dintre altul şi eu.
Sexul este un alt punct de întâlnire între două fiinţe umane şi, ca atare, un aspect în plus al posibilităţii de comunicare.
Şi, fără îndoială (cu sau fără acordul lui Osho): plăcerea.
Sexualitatea este pentru fiinţa umană, mai mult decât pentru orice altă fiinţă vie, o sursă de plăcere.
în cazul speciei umane, întâlnirea sexuală se produce, de cele mai multe ori, fără a fi legată de intenţia de a procrea.
Dar, cum în cultura noastră nu există plăcere fără vină, atunci când se vorbeşte despre sexualitate apare şi povestea plăcerii vinovate.
Când eram mici, masturbarea era o chestie şocantă, groaznică şi periculoasă pe care mamele şi taţii o cenzurau şi o criticau.
Printre miturile care provocau pedeapsa lui Dumnezeu se numărau, în cazul băieţilor, ameninţarea creşterii părului în palmă... sau de a se tâmpi... sau de a înnebuni (unii dintre noi au rămas cam nebuni, dar mă îndoiesc că ar fi din cauza acestui lucru).
în cazul fetelor, cenzura ameninţa cu pericolul de a se îmbolnăvi şi de a nu mai putea avea copii când cresc mari.
Părinţii de azi au învăţat că masturbarea este o parte a evoluţiei normale a copiilor şi, înţelegând acest lucru, au încetat să facă din explorarea propriului corp un motiv de persecuţie sau de priviri care cenzurează.
Din fericire, sexualitatea nu mai este ceva inaccesibil, despre care copiii nu pot vorbi.
Fără intenţia de a face excluderi, consider important să lămuresc faptul că îmi propun să scriu aici numai despre întâlnirea heterosexuală dintre adulţi sănătoşi (sau, mai bine spus, care au crescut fără să devină prea nevrotici).
Am auzit o poveste foarte amuzantă.
O doamnă se duce la o agenţie de bilete de avion ca să cumpere două bilete la business class pentru Madrid. în timpul conversaţiei, cerând numele pasagerilor, angajatul descoperă că doamna era însoţită de o maimuţă. Compania se opune, iar argumentul conform căruia, dacă plăteşte biletul, poate călători cu cine vrea ea este respins fără drept de apel.

Deşi la început compania adoptă această atitudine, o scrisoare de recomandare oportună, din partea unui politician la putere, o ajută să obţină un permis pentru a lua maimuţa, dar nu pe scaun, ci într-o cuşcă, acoperită cu pânză, în zona stewardeselor, din spatele avionului.
Femeia acceptă negocierea fără tragere de inimă, iar în ziua zborului se urcă în avion cu cuşca acoperită cu o pânză verde, pe care este brodat numele maimuţei: Federico. îl duce chiar ea până la uşa glisantă din spate şi îşi ia rămas-bun de la el. „în curând vom fi pe pământul tău, Federico, aşa cum i-am promis lui Joaquin. "
Mai aruncă o privire pentru a verifica locul şi se întoarce la business class, ca să se aşeze pe scaunul ei.
La mijlocul călătoriei, o stewardesă are ideea de a-i oferi maimuţei o banană şi, spre surprinderea ei, vede animalul culcat nemişcat pe fundul cuştii. Stewardesa îşi stăpâneşte un ţipăt de groază şi îl cheamă pe şeful personalului navigant, preocupată nu atât de maimuţă, cât de slujba ei. Toată lumea ştia că stăpâna maimuţei avea relaţii importante.
începe o agitaţie teribilă în avion. Toţi aleargă de colo-colo. Comandantul se apropie de Federico şi îi face respiraţie gură la gură şi masaj cardiac. Timp de mai bine de o oră, încearcă să-l reanimeze, da nu se întâmplă nimic. Animalul este mort.
Echipajul încearcă să trimită o telegramă la bază pentru a explica situaţia. Răspunsul pe care îl primesc întârzie jumătate de oră. Pasagera nu trebuie să-şi dea seama de cele întâmplate. „Dacă doamna face vreun scandal, e posibil să vă treziţi cu toţii şomeri. Avem o idee. Faceţi-i o poză maimuţei şi transmite ţi-o prin fax la aeroportul Baraj as de la Madrid. Vom da instrucţiuni să se înlocuiască maimuţa imediat după aterizare. "
Personalul însărcinat cu operaţiunea execută ordinul întocmai. Transmit fotografia, iar la aeroport se fac deja pregătirile pentru operaţiunea de înlocuire. în timp ce aşteaptă ca avionul să aterizeze, personalul compară fotografia maimuţei cu maimuţa de care făcuseră rost. Maimuţei moarte îi lipsea un dinte; atunci îi smulg unul şi falsului Federico. Apoi văd că are un semn roşiatic pe frunte, aşa că o machiază şi pe maimuţa cea nouă. Detaliu cu detaliu, se ocupă de diferenţe, până când, în final, printr-o tăietură rapidă, cozile acestora devin egale. Termină treabă exact când aterizează avionul. Asistenţii urcă rapid, îl scot pe Federico din cuşcă, îl aruncă în coşul de gunoi şi pun în locul lui maimuţa cea nouă. O acoperă cu pânza, iar şeful personalului este însărcinat să înmâneze cuşca.

Cu un zâmbet, omul îi înmânează cuşca doamnei, în timp ce îi spune:

- Doamnă, maimuţa dumneavoastră. Doamna ridică pânza şi spune:

- O, Federico! Suntem din nou pe pământul tău. Dar, când îl priveşte mai bine, exclamă:

- Ăsta nu e Federico!

- Cum nu e? Uitaţi, are o pată roşiatică aici, îi lipseşte un dinţişor...

- Acesta nu e Federico!
- Doamnă... toate maimuţele sunt la fel, cum vă puteţi da seama că nu e Federico?
- Pentru că Federico... era mort.
Şi atunci toţi îşi dau seama de ceva la care nu se gândiseră. Doamna ducea maimuţa în Spania ca să o înmormânteze, pentru că aşa îi promisese soţului ei, înainte ca acesta să moară.
Ce e sigur în povestea asta e că nimeni nu ştie mai bine ca mine ce am în bagaj, numai eu ştiu ce duc.
Cine o să-mi spună mie cum trebuie să călătoresc?
Am ales această poveste ca introducere pentru a spune că nu se poate vorbi despre sex din altă perspectivă în afară de cea proprie, acesta fiind bagajul pe care îl duce fiecare.
Cum în astfel de lucruri nu există adevăruri revelate, iar dacă există, eu nu le cunosc, este necesar să lămurim faptul că lucrurile pe care le spun reprezintă ceea ce cred eu ca terapeut, ca persoană şi ca individ sexual, care trăieşte în această societate pe care o împărţim. De aceea, este posibil să fiţi de acord sau nu cu ele, adică nu trebuie să fie adevărate pentru toată lumea.
în primul rând, e necesar să demistificăm anumite credinţe pe care le-am moştenit cu privire la sexualitatea noastră.
Prima este că sexul sănătos, deplin, agreabil, incomensurabil etc. trebuie să fie obligatoriu legat de iubire.
Este o idee interesantă, falsă, dar interesantă.
Atât de mult legăm sexul de iubire, încât spunem că „facem dragoste", ca şi cum ar fi sinonim cu o relaţie sexuală. Şi adevărul e că nu este.
Sexul este un lucru, şi iubirea un altul.

Deşi e adevărat că uneori pot veni împreună, alteori nu e aşa. Nu e necesar ca sexualitatea să vină odată cu iubirea. Iubirea nu implică în mod necesar sexualitate.
Aşa cum uneori am spus că iubirea trebuie să însemne sentimentul pur şi nu este necesar să includă dorinţa sexuală, tot astfel spun cu această ocazie că sexul nu trebuie să includă iubirea pentru a fi adevărat.

Poţi alege să o incluzi.
Poţi decide că acesta este modul propriu de a trăi sexul şi iubirea, şi este o decizie personală. Dar nu este o decizie generică, valabilă pentru toată lumea. Iubirea şi sexul sunt două lucruri la fel de independente ca un sacou şi o pereche de pantaloni. Le poţi îmbrăca pe amândouă şi, dacă se asortează, poate formează un costum şi poate fi plăcut să le vezi împreună. însă poţi alege o pereche de blugi şi o cămaşă, un pantalon negru şi un tricou verde, iar această combinaţie poate veni foarte bine sau rău, dar continuă să fie două lucruri diferite.
Acum, ca să vorbim despre relaţii sexuale, trebuie să ştim ce înţelegem prin expresia asta.
îmi amintesc mereu de vechea glumă care mi s-a povestit despre o doamnă puţin cam naivă, care iese de la una dintre prelegerile mele, şi pe culoar îi spune soţului său:

- *Spune-mi, dragule, noi avem relaţii sexuale? Soţul o priveşte şi spune:*

- *Sigur, iubito, bineînţeles că avem! Şi ea răspunde:*

- *Şi de ce nu le invităm niciodată?*

încă o dată spun, trebuie să ştim despre ce vorbim. Dacă vrei să vorbeşti despre sex, va trebui să te decizi să spui lucrurilor pe nume. Asta înseamnă să nu mergi pe ocolite de teamă să nu spui ceva care e interzis, e urât şi cu atât mai puţin pentru că sună pornografic sau obscen.
Şi vreau să atrag atenţia că, începând de acum şi până la sfârşit, în acest capitol, unui cur îi voi spune cur. Nu este: nici locul în care se termină spatele, nici fund, nici fesă, nici muşchi gluteal, nici o gaură necunoscută şi obscură... Un cur este un cur.
îmi cer scuze pentru asta, pentru că ştiu că unora dintre cititori cuvintele le pot suna neplăcut. Dar pentru că nu este clar ce înseamnă şi de unde vine tot ceea ce numim sex, pe parcursul câtorva pagini vom ridica, împreună cu cei care decid să citească, barierele care ne împiedică să scriem anumite cuvinte. Şi nu este o problemă dacă unii vor sări la următorul capitol, în care vorbim despre cuplu, pentru că trebuie să te aperi de ceea ce te deranjează.
în viaţa de zi cu zi, nu se foloseşte expresia „relaţii sexuale". Există şi alte cuvinte pe care nu le folosim şi care sună şi mai rău, de exemplu, „coit", care sună chirurgical, a mască, a-nu-se-atinge; sau „copulaţie", care ne poate duce cu gândul la un câine într-o sală de experimente; sau „a şi-o trage", care sună foarte grosolan şi chiar şi demodat. Dificultatea cu „a se culca" este că nu defineşte clar, pare un termen mai mult geografic; iar în ce priveşte „fornicaţia", unchiul meu Fernando crede în continuare că este un card de credit.
Pentru mine, există trei moduri de a face referire la relaţia sexuală, care sunt cele trei cuvinte pe care le folosim cel mai des în Argentina.

De aceea, îmi place să spun că merită să distingem între „a şi-o trage", „a face sex" şi „a face dragoste".

A şi-o trage

„A şi-o trage", în slangul nostru din Buenos Aires, este un sinonim vulgar şi simpatic pentru o întâlnire sexuală irelevantă. Este prin definiţie ceva incidental, fără angajare şi oarecum sportiv. Este actul pur, concret şi mecanic al cuiva care l-a văzut pe altul trecând şi, dintr-un anumit motiv, cei doi au ajuns în pat.

Dialogul posibil după ce ţi-o tragi ar fi:

Ea: **I** love you, darling.

El: Poftim?

Şi nici unul nu a înţeles ce a spus celălalt. S-au întâlnit, dar nu au stabilit nici o legătură, nici un dialog adevărat. Poate fi plăcut sau neplăcut, dar nimic mai mult.

A ţi-o trage înseamnă să faci sex cu un cur, cu o maşină, cu un chip atrăgător, cu propria mea excitare de azi. Celălalt este numai un accident, un partenaire, cineva care îndeplineşte o funcţie pentru a putea face schimb de fluide.

A face sex

în schimb, „a face sex", pe care îl folosim colocvial în Argentina, defineşte ceva mai mult. A face sex este un termen care mi se pare dispreţuit pe nedrept, pentru că este considerat „urât", deşi, fără îndoială, este termenul pe care îl folosim curent pentru a vorbi despre sex, ceea ce nu este întâmplător.

Aproape în toate limbile din lume, cuvântul cel mai popular pentru a defini actul sexual, care se foloseşte pe stradă, conţine întotdeauna sunetul /k/, /j/ sau /f/, două sau toate acestea, pentru că aceste trei foneme dau cuvântului forţa necesară pentru a conferi sensul pe care îl reprezintă (coucher în franceză, fuck în engleză, follar în spaniolă, litfok în ebraică).

Schimbul sexual are prea multă istorie pentru a fi reprezentat de un cuvânt neutru.

Fonetic, „a face sex" are forţa aceasta.

„A face sex" denotă un model de legătură în care nu doar ţi-o tragi sportiv, ci este mai mult, există o legătură între persoane, se întâmplă ceva cu ele.

Acest ceva poate fi multe lucruri: afecţiune, simpatie, atracţie majoră, atracţie trecătoare, experienţă împărtăşită etc., dar în mod necesar s-a stabilit o legătură.

E posibil să ţi-o tragi cu oricine, dar nu poţi face sex cu oricine. Pentru a face sex cu cineva, trebuie să te implici, să ai o legătură.

A face dragoste

A face dragoste înseamnă să faci sex când legătura care există între voi este iubirea.

Dacă nu iubesc, nu pot face dragoste. Pot să-i spun cum vreau, dar nu este un act de iubire, şi nefiind un act de iubire, nu pot spune că fac dragoste.

Nu e nimic rău să faci sex cu cineva şi să nu faci dragoste.

Nu e mai bine să faci dragoste decât sex.

Nu e mai bine să faci sex decât să ţi-o tragi.

Sunt trei lucruri diferite şi nici unul nu e mai bun sau mai rău decât celălalt.
în orice caz, ar fi bine de ştiut ce facem de fiecare dată, pentru a lămuri ce ni se întâmplă. Şi să nu credem că în mod necesar, pentru a avea activitate sexuală, trebuie neapărat să faci dragoste. Până la urmă, este o decizie personală.
De exemplu, eu pot decide că pe mine, Jorge Bucay, nu mă mai interesează să mi-o trag, că nu mi se pare amuzant, că nu îmi este suficient. Pot decide că nu mă interesează să fac sex şi că mă interesează numai să fac dragoste. Mă pot concentra pe această alegere. De fapt, pentru mine este mult mai bine să fac sex cu cineva decât să mi-o trag şi este mult mai plăcut să fac dragoste decât să fac sex cu cineva. Dar nu din acest motiv îi voi face pe ceilalţi să creadă că singurul lucru care merită, singurul lucru bun, valoros şi sănătos este sexul de care ai parte când faci dragoste. Asta e situaţia în cazul bagajului meu şi al etapei călătoriei mele.
Dacă aş spune altfel, ar fi nu numai o exagerare, ci şi o mare minciună.
Faptul că eu asociez anumite aspecte atunci când fac dragoste pentru a face relaţia mai completă, mai semnificativă, mai intensă sau mai importantă energetic pentru mine nu înseamnă că a te culca cu cineva nu e tot sex sau că nu are rost să ţi-o tragi.

Nici una dintre acestea nu exclude posibilitatea de a te simţi bine.

Poţi mânca o îngheţată de vanilie.

Poţi mânca o îngheţată de vanilie cu glazură de ciocolată.
Poţi mânca o îngheţată de vanilie cu glazură de ciocolată şi cu o căpşună deasupra.
Presupunând că mie îmi plac toate trei, de fiecare dată îngheţata obţinută va fi mai gustoasă.
Dar asta nu înseamnă că îngheţata de vanilie simplă nu este îngheţată, că îngheţata fără căpşune nu este gustoasă etc.
Odată cu trecerea timpului, devenim din ce în ce mai exigenţi cu propria sexualitate. Ca şi cum, odată cu trecerea anilor, ne mulţumim din ce în ce mai puţin cu simpla plăcere şi căutăm fără compromisuri acele întâlniri care aduc cu adevărat satisfacţie.
A face dragoste implică o conexiune cu iubirea care nu se întâlneşte tot timpul, nici chiar între două persoane care se iubesc.

Aceasta permite, din fericire, ca relaţiile sexuale cu un partener stabil să nu fie mereu la fel; permite oscilaţii, întâlniri reuşite şi altele ratate, distanţări şi apropieri, o serie întreagă de situaţii care nu trebuie considerate probleme. Fără îndoială, dacă cineva a ajuns să cucerească ideea de a face dragoste, în ziua în care îşi va da seama că, de un timp, nu poate face decât sex cu partenerul/partenera sa, simţind că lipseşte ceva, atunci va trebui să-şi pună întrebarea unde a rămas ceea ce au cucerit amândoi.

Sex Şi reprimare

Din punct de vedere cultural, ni se spune că sexul înseamnă să faci dragoste. Mai ales femeilor. Vreme de foarte mulţi ani şi chiar şi azi, deşi e greu de crezut, femeile, dar numai ele, sunt învăţate că singurul fel de sex permis este legat de iubire.

Au fost învăţate că a face sex fără iubire este ceva neruşinat, murdar, urât, rău, dăunător, pervers sau, cel puţin, nu este pentru fetele bine-crescute. Aşa că, înainte de a se căsători puteau iubi pe oricine, dar de făcut sex... nu aveau voie cu nimeni.

Pe bună dreptate, există persoane care cred că s-au schimbat vremurile, că lucrurile nu stau chiar aşa, că astăzi educaţia femeilor e diferită, că au evoluat şi s-au eliberat de multe lucruri pe care le învăţaseră de la mamele şi bunicile lor. Şi este adevărat.

Există, bineînţeles, şi aspecte ale acestei diferenţieri nedrepte şi discriminatorii privind sexualitatea care nu s-au schimbat.

Oricât de greu ne este să recunoaştem, în această cultură şi în ţările noastre, băieţii şi fetele continuă să primească o educaţie sexuală diferită.

Dar, mai ales, dincolo de voinţa de a educa în mod egal, vechile condiţionări continuă să se strecoare.

în Para qué sirve un marido? [La ce este bun un soţ?], Mercedes Medrano[11] spune mai mult sau mai puţin următoarele:

„Sunt o femeie celibatară, am patruzeci de ani, sunt ziaristă, locuiesc singură, nu depind de nimeni, nu am un partener, am casă, îmi plătesc cheltuielile şi fac ce vreau cu viaţa mea. Şi atunci, de câte ori vreau să fac sex cu cineva, spun că acesta este dreptul meu şi că mă pot culca cu oricine, pentru că este corpul meu şi, mai ales, îmi spun că plăcerea sexuală şi orgasmul îmi aparţin mie, nu trebuie să dau socoteală şi nici explicaţii nimănui, aşa că nu am de ce să fac compromisuri ulterioare cu cineva cu care împart patul, pentru că am aceeaşi libertate ca bărbaţii de a face acest lucru. Aşa că îl aleg pe tipul care îmi place şi îl invit în apartamentul meu şi mă culc cu el şi fac sex numai pentru că aşa hotărăsc şi numai pentru că propriul corp îmi aparţine. Şi mă culc cu el spunându-mi toate astea. Şi când mă trezesc, în mod iremediabil... sunt îndrăgostită."

Ea povesteşte asta pentru a da să se înţeleagă că, deşi teoretic totul este foarte clar, educaţia sexuală pe care ea, mama şi bunica ei au primit-o continuă să îi

condiţioneze comportamentul. Lecţia este că dacă a existat sex, apoi trebuie să existe iubire, pentru că altfel rezultatul ar fi compromis.
Eu nu am nimic împotrivă ca iubirea să fie inclusă. Ceea ce detest e ideea caracterului obligatoriu. Dar, mai ales, detest ideea discriminatorie de a crede că există o diferenţă între sexualitatea bărbaţilor şi sexualitatea femeilor.
Desigur, există o diferenţă anatomică, există o diferenţă în ceea ce priveşte funcţia sau forma, dar aşa cum cred că bărbaţii şi femeile au aceeaşi dispoziţie şi aceeaşi posibilitate de a creşte, de a evolua, de a se exprima şi de a gândi, tot astfel cred că au aceeaşi capacitate şi aceleaşi limite din punctul de vedere al sexualităţii.
Cu excepţia acelor aspecte reglementate social.
Cu excepţia comportamentului derivat din credinţele pe care unii ni le-au inculcat şi pe care noi continuăm să le susţinem.
Trebuie să ne desprindem de aceste credinţe discriminatorii. Cred că de unele ne-am desprins deja, dar tot mai rămân urme.
Dacă întrebăm un grup de 100 de femei şi bărbaţi din Argentina dacă sunt dispuşi să admită că partenerul a avut un derapaj fără importanţă, peste 75% dintre femei vor recunoaşte acest lucru în particular şi sub 10% dintre bărbaţi vor accepta că există o cât de mică posibilitate.
Nu există corespondenţă între ceea ce cred bărbaţii şi ceea ce cred femeile. Statisticile arată faptul că pare mai legitim pentru o femeie decât pentru un bărbat să considere că poate partenerul de cuplu a avut o scăpare.

întrebarea este: de ce?

Pentru că e mai legitim ca un bărbat să aibă aventuri. De ce să te gândeşti că un

bărbat ar putea avea şi o femeie nu? Atunci... îmi amintesc de copilărie.

Bărbaţilor li se spunea: „Fă sex cu toate, mai puţin cu iubita ta."
Fratele meu este cu cinci ani mai mare ca mine. Când eu aveam paisprezece - acum treizeci şi şapte de ani - el avea o iubită, şi uneori, vinerea, fratele meu ieşea fără iubita lui. Eu eram surprins, nu înţelegeam de ce iubita îl lăsa. Atunci el îmi spunea:
- Pentru că pe ea o iubesc cu adevărat.
Şi eu spuneam:

-Aşa, şi?

- Şi atunci o respect foarte mult. -Da, şi?

- Şi atunci sunt lucruri pe care nu le fac cu ea... Şi atunci eu îi spuneam:

- Şi ea ştie? -Da.

- *Şi nu se supără?*

- *Ei, s-a supărat. Dar apoi a vorbit cu mama ei...*

- *Şi?*

- *Şi atunci mama ei i-a spus că nu trebuie să se supere, că dimpotrivă, asta arată că sunt un băiat bun.*

Acest lucru este adevărat, credeţi-mă, s-a întâmplat (şi prefer să mă gândesc că acum nu se mai întâmplă).
Pe vremea aceea, mamele acelor iubite ale fratelui meu sau ale mele le învăţau pe fetele lor că noi, bărbaţii, aveam anumite „nevoi fiziologice".
Se înţelege că acest lucru nu are nici o bază reală, nu există nici o carte de medicină care să vorbească despre asta, dar vreun tip isteţ l-a inventat într-o zi şi s-a potrivit atât de bine încât, deoarece fetele nu puteau avea relaţii înainte de căsătorie, băieţii se simţeau îndreptăţiţi să aibă tot felul de aventuri.
Bineînţeles, fetele întrebau: „Şi noi nu avem nevoi fiziologice?", pentru că simţeau şi ele diverse lucruri. Iar mamele, bineînţeles, le explicau că nu aveau.
De ce nu aveau? Pentru că aveau... eliberarea menstruaţiei!
Ce ticăloşie! Sună - şi este - oribil, dar acest argument a făcut parte din conceptul educativ până acum douăzeci de ani. Se spunea că menstruaţia este o eliberare deoarece „curăţa sângele", şi atunci, cu sângele curăţat de toxine, femeile nu aveau „acele" dorinţe. Cum bărbatul nu avea această eliberare prin menstruaţie, atunci trebuia să-şi rezolve nevoia fiziologică de nestăpânit, pentru că dacă nu o rezolva... îl dureau testiculele!
Şi cel mai grav este că toată lumea credea acest lucru, inclusiv bărbaţii, care se plângeau că îi doare, că îi presează, că era cât pe ce...
Astăzi pare absurd, dar tiparul cultural rămâne, asta e grav.
Noi, care ştim că nu e aşa, continuăm să funcţionăm ca şi cum aşa ar fi, permiţându-le bărbaţilor unele libertăţi ca şi cum ar avea nevoi fiziologice şi nepermiţându-le unora dintre femei ca şi cum ar avea eliberarea prin menstruaţie.
Şi nu e vorba că durerea testiculară nu există, ci doar că e o poveste susţinută de bărbaţi.
După o rundă de mângâieri mai îndrăzneţe („giugiuleală", cum i se spunea atunci), băiatul spunea: „Acum n-o să mă laşi aşa!"
Şi ea? Ea de ce nu: „Acum n-o să mă laşi aşa!"? Ca şi cum ea n-ar fi simţit nimic... Ce se întâmpla cu „aşa-ul" ei?
Această istorie îngrozitoare ne condiţionează convingerile în aşa măsură, încât în continuare deosebim sexualitatea masculină de cea feminină, spunându-le fiicelor noastre că femeile au mai mult de pierdut.

Aud aceste fraze şi mi se pare incredibil că educaţia represivă de acum mai bine de cincizeci de ani continuă să facă ravagii.
Educaţia s-a schimbat, este evident, astfel de lucruri nu se aud în realitate, iar tinerii sunt mai sănătoşi, nu încape îndoială. Şi trebuie să admitem fără nici un dubiu că ignoranţa noastră trecută ne influenţează încă viaţa.
în lumea concretă, iniţierea sexuală a tinerilor de azi este foarte departe de a fi iniţierea sexuală înspăimântătoare de care noi aveam parte.
Un tip sau un prieten ne ducea ca să „ne facem debutul" cu una dintre fetele „uşoare", cum spuneau ei. Părea ceva important, pentru că aici îţi luai diploma de bărbat, şi tipul se liniştea, convins că nu eşti poponar, ceea ce trebuia neapărat demonstrat. Atunci tipul se ducea să-l vadă pe tatăl tău şi îi spunea: „Gata". Şi atunci, tatăl înţelegea că putea să stea liniştit. Pentru că... „Ferească-ne Dumnezeu".
în final, debutul fiului era o plăcere şi o uşurare pentru familie, pentru că însemna siguranţa că băiatul nu era homosexual, dar pentru el, în general, era o porcărie.
în cartierul meu, trebuia să o facem înainte de optsprezece ani, pentru că, în caz contrar, nu-ţi rămânea decât să o ţii într-o minciună. Am aflat apoi că nu eram singurul care minţea...
Nimănui nu-i dădea prin cap să iniţieze vreo femeie, şi cu atât mai puţin să facă o sărbătoare din asta.
Astăzi, în familiile noastre, când fata vine să vorbească despre astfel de lucruri, părinţii „moderni şi psihologizaţi" spun solemn:
„Aha... Te-ai gândit bine, nu? Pentru că, să ştii..."
Dar nu există nici plăcere, nici sărbătoare pentru fiică atunci când îşi începe viaţa sexuală, şi nici măcar uşurare.
Continuăm să ne educăm copiii ca şi cum sexualitatea ar fi diferită pentru femei şi bărbaţi.
Şi acest lucru este manipulat de o structură sexistă de gândire.
Fie că ne place, fie că nu, deşi încercăm să depăşim această perspectivă şi să luptăm împreună, bărbaţi şi femei, pentru egalitate în multe domenii, inclusiv pentru eliberarea care ne permite să decidem asupra vieţii noastre sexuale, nu o facem.
Aceste lecţii nu sunt produsul unei inocenţe a culturii, nici rezultatul proslăvirii sexualităţii, ci au avut la origine un sens specific: consolidarea monogamiei sau, mai bine spus, a fidelităţii, în special a celei feminine.
Pentru că dacă pe ea au învăţat-o că se poate iubi o singură dată în viaţă şi pentru totdeauna, cum am văzut înainte, iar sexul se poate face doar când iubeşti, rezultatul este o garanţie absolută de fidelitate. Adică femeia nu se poate culca cu nimeni în afară de soţul ei.
Dimpotrivă, întrucât bărbatului i s-a spus că sexul şi dragostea sunt lucruri diferite, poate foarte bine să creadă că se iubeşte o singură dată în viaţă şi

pentru totdeauna, dar asta nu îl împiedică să se culce cu cine vrea. Şi, dacă pe deasupra a învăţat că soţia trebuie să fie castă, pură şi angelică... atunci poate sfârşi prin a se culca cu toate, mai puţin cu soţia sa.
în favoarea conflictului oedipian, psihanaliza explică faptul că, din punct de vedere erotic, eşti inevitabil legat de mamă. Când copilul are patru ani, nu e o problemă, dar apoi, când împlineşte doisprezece, începe să fie. Pentru că există un tabu generalizat în toate culturile: cu mama nu te culci. Cu tatăl, unele culturi spun că da; şi cu fraţii şi verii; dar cu mama este interzis în toate culturile, din toate timpurile. Atunci, îţi dai seama singur că dorinţa ta e rea, că aşa ceva nu se face. Ce se întâmplă cu acest mic cavaler de doisprezece ani care doreşte să se culce cu mama lui? în cel mai bun dintre cazuri, se identifică cu tatăl său şi îi spune în gând: „Culcă-te tu cu ea, tati, că o faci foarte bine" şi se simte liniştit. Dar nu e întotdeauna aşa de uşor. Fără îndoială că trebuie să facă ceva cu dorinţa lui, care nu înseamnă strict să se culce cu mama lui.
Şi, în general, nu face decât să ia această imagine de femeie unică, a mamei, şi să o împartă în două imagini antagonice: una, femeia sfântă, castă, angelică şi pură, care o reprezintă pe mama, cu care, bineînţeles, nu te culci. Şi alta, femeia prostituată (nu cea care ia bani, ci aceea care juisează), pentru a te simţi bine, cu care te culci, firește, deoarece pentru asta e făcută.
Aproape toţi bărbaţii au ajuns în lumea sexuală adultă cu această imagine divizată. Femeile se împart în două categorii: mame şi curve. Când un bărbat caută o fată cu care să se culce, ştie unde să o găsească. Când caută o fată cu care să formeze un cuplu şi cu care să se căsătorească, recurge la categoria mame. Atunci se întâmplă un lucru care pare logic, dar care pe el îl uluieşte:
Nu ştie de ce, dar nu-i vine să se culce cu ea.
Vrea să se culce cu toate celelalte, mai puţin cu cea pe care a ales-o!
Şi este logic, pentru că a fost aleasă în funcţie de tiparul imaginii iubite a mamei sale.
Aproximativ 70% dintre cei care sunt în cuplu şi au o legătură stabilă cu această femeie, pe care au ales-o şi pe care o consideră extraordinară pentru a forma un cuplu, trebuie să se ducă să caute sex în altă parte, dat fiind că îi excită în realitate celelalte.
Şi pentru a înrăutăţi situaţia, mamele le-au învăţat pe fete că trebuie să fie caste şi pure, nu curve.
Cum rezolvăm într-un mod sănătos această conduită disociată? Găsind o femeie a cărei atitudine personală să aibă caracteristici care să ne permită să unim din nou imaginile pe care le-am separat la un moment dat. Adică o femeie care să poată reuni aspectele celor două categorii arhetipale: cea a mamelor şi cea a curvelor.
Un pacient de-al meu spune că atunci când ai o femeie capabilă să fie şi mamă, şi curvă, ai o femeie „ mamă, ce mai curvă
Şi e adevărat şi minunat, nu numai pentru acel bărbat.

Când o femeie se hotărăşte să fie şi mamă, şi fără inhibiţii, blândă şi senzuală, bună şi erotică, se simte completă încă o dată.

Şi femeile trebuie să înveţe că nu există grupuri diferite, că a fi senzuală nu înseamnă a fi curvă, înseamnă să îţi placă sexul.

Femeia ideală, spunea un filosof, este prinţesă în viaţa socială, avară în cheltuielile gospodăreşti şi curvă în pat. Nu cum e a mea, spunea el, care e prinţesă când e vorba de cheltuieli, curvă în viaţa socială şi avară în pat.

Dacă, pentru ca bărbaţii să nu fie nevoiţi să caute în altă parte, femeia trebuie să reunească atitudinea de mamă şi atitudinea de curvă, ce aspecte trebuie să reunească bărbatul pentru ca femeia să nu fie nevoită să caute alt bărbat în afara relaţiei?

Pentru că există şi două imagini ale bărbatului: cel asexuat (protector, patern etc.) şi cel macho (senzual şi musculos).

Femeile spun de obicei că aşteptările lor privind bărbaţii sunt ca aceştia să fie atenţi, tandri, protectori, să aibă zvâc şi să fie cavaleri. E evident că acesta este unul dintre cele două aspecte. Care este atunci echivalentul masculin al femeii căreia îi place să facă sex? Pentru că bărbatul spune orgolios la cafenea: „Soţia mea e fenomenală în pat!" Ce spun femeile când vorbesc despre asta?

La prelegerile mele, femeile spun că are legătură cu multe lucruri, dar întotdeauna ajung la tandreţe.

După părerea mea, pretenţia bărbaţilor ca femeile să fie curve în pat nu îşi are un echivalent exact în limbajul femeilor. Şi e posibil să nu-l aibă pentru că, din punct de vedere cultural, este acceptată exigenţa bărbatului, dar nu încă exigenţa femeii.

Dacă, pentru femeie, sexul era legat de iubire, atunci nu era legat în mod necesar de plăcere.

Plăcerea venea din dăruire faţă de bărbatul iubit, dar nu din practica sexuală în sine. Care este echivalentul masculin aproximativ al femeii complete, mamă şi iubită? Nu ştiu şi mă tem că, până când nu vom afla, locul va fi ocupat de un playboy seducător şi afemeiat, care promite ceea ce nu va face niciodată. Poate a venit momentul de a exprima în cuvinte (şi las această provocare în seama vreunei cititoare) modul de a defini bărbatul ideal. Pentru a-l găsi, chiar dacă nu-l putem numi încă, va merita ca femeile să se apropie de fuziunea imaginilor şi bărbaţii să se decidă de a vedea în toate femeile femeia completă pe care doresc să o întâlnească.

Părerea mea este că suntem fiinţe sexuale, care pot alege. Cred că, pentru o doamnă care şi-ar dori nespus să se culce cu toată lumea, a rămâne cu un singur domn este un efort. Rămâne de văzut dacă trebuie să o facă sau nu. în orice caz, fidelitatea face parte din pactul cu partenerul fiecăruia. Şi fiecare cuplu poate face pactul pe care îl doreşte.

Nu există diferenţă între apetitul sexual al bărbaţilor şi cel al femeilor.

„Nevoia fiziologică a bărbatului" este păcăleala cu care, zeci de ani, noi, bărbaţii, le-am înşelat pe femei. Este o celulă în care intră numai ele. Femeia rămâne prizonieră a unui singur bărbat, şi bărbatul rămâne în libertate.
Şi, în plus, despre asta era vorba, să le menţii în necunoaştere, ca să creadă că nu pot face sex cu alt bărbat pentru că sexul se face doar din iubire, altfel vorbim despre prostituţie... Pentru că, aşa cum spunea mătuşa Gloria: „Decât să te culci cu un tip care nu e soţul tău şi să nu iei bani, mai bine să fii cinstită".
Legând sexul de iubire, pentru femei exista un singur mod de a avea parte de sex fără să fie nevoie să se prostitueze: fidelitatea.
Dar, dincolo de asta, cum nu se mai poate susţine ideea că bărbaţii au nevoi fiziologice, şi femeile nu, apar noi mituri care să-l înlocuiască pe acesta.

Bărbatul are mai multă nevoie decât femeia.

Potenţial, bărbatul este mai înclinat să se bucure de sex decât femeia.

Bărbatul este cel care aduce dorinţa, pentru că ea nu o simte.

Mitul susţine că femeile, prin constituţie, prin esenţă sau pentru că sunt mai spirituale şi sunt mame, nu sunt atât de interesate de sex. Că bărbaţii, în consecinţă, sunt mai „sexuali" decât femeile.
Fără îndoială, aceste mituri găsesc întotdeauna statistici, mai mult sau mai puţin ajustate la dorinţa celui care le realizează, care să le confirme.
în 1925, un raport medical german asigura că 70% dintre femei sunt frigide, în acelaşi raport, numai 5% dintre bărbaţi admiteau că suferă de o disfuncţie sexuală.
Rezultatul confirma că locul femeii în sexualitate este să fie la dispoziţia dorinţei bărbatului.
în 1945 (primul raport Hite), odată cu influenţa psihanalizei curente, disfuncţiile masculine încep să iasă la iveală, şi femeile încep să prindă mai mult curaj să facă sex cu plăcere, fără să fie acuzate că sunt prostituate din această cauză.
La mijlocul secolului, femeile frigide erau 45%, şi echivalentul la bărbaţi se apropia de 10%.
Superioritatea sexuală a bărbatului (10 faţă de 45) era în siguranţă.
Deşi pare incredibil, până în 1960 nici medicina şi nici psihologia nu au vorbit niciodată despre orgasmul feminin. Şi nu se vorbea pentru că toţi îşi închipuiau că nu există. Ideea subliminală era: de ce să ne ocupăm atât de plăcerea femeii, dacă jumătate dintre ele nu simt nimic?
în 1960, Masters şi Johnson vorbesc, studiază şi scriu prima oară despre orgasmul feminin. Odată cu schimbarea locului femeii în lume şi tendinţa de a aduce la acelaşi nivel drepturile civile, de muncă şi sexuale, femeile nu numai că au decis să simtă ceea ce erau capabile să simtă, ci mai mult (iar acestea sunt schimbările care se menţionau în rapoarte), să spună ceea ce simt.
Iar diferenţa în procente începe să scadă.

în anii 1970, se arată că multe femei considerate frigide în statisticile anterioare nu sunt frigide, ci anorgasmice, ceea ce nu este acelaşi lucru. Aceste femei se excită, chiar dacă nu ajung la orgasm, şi, din acest motiv, noile statistici privind femeile frigide (incapabile să se excite) scad rapid. Deja nu mai sunt 45 la 100, ci numai 10 sau 12; restul sunt anorgasmice, dar nu frigide.
Pentru a clătina şi mai mult hegemonia masculină, apare o informaţie suplimentară, o descoperire revoluţionară. Se descoperă că ejacularea este una, şi orgasmul alta.
Astfel încât 30% dintre femei sunt anorgasmice în rapoartele sexuale din anii 1970, ca şi 30% dintre bărbaţi.
Şi aceasta este o revoluţie. Ideea că fiecare ejaculare implică întotdeauna un orgasm se prăbuşeşte pentru totdeauna.
Este o lezare gravă a narcisismului bărbatului. Noi, care suntem convinşi că nu avem probleme cu orgasmul pentru că avem ejaculare, am descoperit că nu este aşa. Pentru prima dată, am aflat că un orgasm este mult mai mult decât o ejaculare. Am aflat că bărbatul poate avea o ejaculare, două, trei, cinci, douăzeci şi opt, treizeci şi cinci, o sută patruzeci şi trei... Dar că un orgasm este altceva.
Am început să vedem că răspunsul orgasmic masculin este mai mult sau mai puţin asemănător cu răspunsul orgasmic feminin. Că nu există multe diferenţe între un orgasm masculin şi un orgasm feminin, din punctul de vedere al ceea ce se întâmplă în individ ca întreg.
Şi chiar dacă este adevărat că, de cele mai multe ori, orgasmul coincide cu ejacularea, aceasta nu înseamnă că de fiecare dată când există ejaculare există şi orgasm.
Fără doar şi poate, procentele pot încă susţine mitul superiorităţii sexuale masculine:
Cum 30% dintre anorgasmici îi includ şi pe cei 10% impotenţi, iar 45% dintre femei sunt anorgasmice, continuă să se spună că acestea sunt mai puţin capabile să simtă plăcere decât bărbaţii.
Când s-au publicat aceste lucruri, a început să se întâmple ceva incredibil. Schimbarea în abordarea sexualităţii femeii, începând cu cunoaşterea acestor date, i-a permis acesteia să simtă plăcere sexuală, iar cele 45% de femei anorgasmice au început să scadă până la 16%, procente similare celor pe care le întâlnim în rândul bărbaţilor (cel puţin aceia care sunt dispuşi să admită diferenţa dintre un orgasm şi o ejaculare).
De atunci ştim că există la fel de mulţi anorgasmici câte anorgasmice şi, ceea ce este mai satisfăcător, că există la fel de multe femei capabile de plăcere sexuală în timpul unei relaţii sexuale ca şi bărbaţii cu această capacitate.
Orgasmul masculin nu este numai o eliminare de lichid seminal cu câţiva spermatozoizi, un pic de lichid prostatic şi o senzaţie de eliberare trecătoare. Un

orgasm este o reacţie globală, care are legătură cu aspectele biologice, dar şi cu cele psihice, psihologice şi spirituale.

Un orgasm este o reacţie fizică a întregului corp în faţa unei senzaţii de plăcere atât de intense, încât provoacă o pierdere trecătoare a controlului.

Orgasmul este o exprimare atât de necontrolată a corpului, încât studiile encefalografice realizate cu persoane care întreţineau relaţii sexuale au arătat că, în timpul orgasmului, apar focare iritative proprii unei crize pseudoconvulsive, asemănătoare cu o criză epileptică trecătoare (adică apare, se derulează şi se termină).

Repet: nu există orgasm fără pierdere a controlului.

Când ne gândim la relaţii sexuale în care totul este cât se poate de controlat, în care un domn şi o doamnă termină, el cu ejaculare, iar ea simţindu-se satisfăcută, în care totul este foarte aseptic şi foarte bine demarcat, ştim că acolo poate exista plăcere, dar orgasm? Orgasm, nu.

Orgasmul presupune în mod necesar lipsă de control. Nu există nici o posibilitate ca să aibă cineva orgasm şi totul să fie sub control.

Trăim sexualitatea ca şi cum ar avea doar scopul de a ajunge la orgasm.

Cât durează un orgasm? Zece secunde, cincisprezece, douăzeci, treizeci, cu mult noroc?

Să te gândeşti că singurul lucru care merită efortul relaţiei sunt ultimele treizeci de secunde chiar e o tâmpenie. Să te gândeşti că întreaga istorie sexuală există numai pentru aceste cincisprezece secunde înseamnă să fii jalnic...

Nu poate fi aşa, şi în realitate nici nu este.

Dacă este cât se poate de sigur - spun experţii - că un raport sexual are o durată medie de douăzeci şi unu de minute, în acest timp se pot întâmpla - şi ar trebui să se întâmple - multe lucruri.

Sexualitatea are legătură cu toate aceste lucruri, şi chiar dacă unul dintre ele este orgasmul, nu este singurul şi e posibil să nu fie nici cel mai important.

Va trebui să învăţăm să redefinim orgasmul şi să îl scoatem din acest context atât de încărcat de merit.

Pentru că nu numai că avem cultul orgasmului, dar evaluăm plăcerea obţinută în funcţie de numărul de orgasme.

Pentru că aici nu se pune numai problema dacă ai avut orgasm, ci câte. Cu cât sunt mai multe, cu atât mai bine!

La cafenea, noi, bărbaţii, ne întâlnim şi vorbim despre sex...

-Nu... pentru că eu, azi-noapte, dându-şi aere, trei!

- Eu îmi amintesc acum două seri, spune celălalt, cinci!

- Dacă e vorba aşa, la un picnic..., spune al treilea, eu am avut paisprezece!

- Ce proşti sunteţi, spune tipul mai deştept, nu e vorba despre tine, e vorba câte o faci pe ea să aibă... Pentru că soţia mea şi cu mine, de exemplu, mai puţin de trei... niciodată.

-Nu!, spune celălalt, aşa, a mea, când eu am unul, ea are şase! Şi atunci

toţi îl întreabă pe cel care nu spunea nimic:

- Şi a ta, Pepe?
-Nu, nu, nu, a mea... este multiorgasmică!
- Bionică!, zice unul.
Şi ajunge acasă supărat şi bombănind: Şi eu ce caut însurat cu leşinata asta!? Multiorgasmică!? Fir-ar să fie, sunt un tâmpit! De ce nu mi-a spus nimeni înainte, ca să ştiu cum să aleg una din astea? Cum să fac să găsesc şi eu una?
Multiorgasmică! Sună fantastic. Şi încep să apară articole în revistele pentru femei (editate de bărbaţi) despre „Cum să ajungi să fii în pat tot ce doreşte orice bărbat", „Tantra sexului în căsătorie", „Misterele punctului G" şi „Dieta femeii insaţiabile".
Când ne gândim la sexualitate din perspectiva orgasmului, totul este foarte complicat. în primul rând, pentru că în realitate nu are atâta importanţă. Şi în al doilea, pentru că derivă dintr-un subiect pus în slujba unei competiţii între bărbaţi, care nu are nici o legătură cu femeile cu care aceştia sunt împreună. Când un bărbat întreabă o femeie „câte", nu îl interesează persoana ei, ci întreabă ca să povestească la cafenea, ca să se laude acolo; nu are legătură cu ce se întâmplă între ei din punct de vedere sexual.
Iar când întreabă dacă a terminat sau nu, se întâmplă deoarece există o ameninţare pentru el, care a fost învăţat să considere că pentru a fi un macho viril, dovedit şi extraordinar, trebuie în primul rând să fi avut ejacularea corespunzătoare, şi apoi să o facă pe ea să leşine de plăcere (ca orice amant care se respectă). Acesta este omagiul adus nesiguranţei masculine, şi nu adevăratei întâlniri cu femeia. Nici un bărbat nu va fi dispus prea uşor să admită că lucrurile stau astfel, oricât aş insista.
Iar când unii bărbaţi, care nu vor mai citi vreo carte de-a mea, se vor simţi atacaţi de ideile mele, vor spune:

„Ce ştie idiotul ăsta gras? Sigur e poponar!"

Ceea ce spun este ameninţător pentru egoul nostru narcisist.

Voi contribui la decredibilizarea autorului, pentru a linişti gaşca.
Spun aceasta public, pentru ca bărbaţii care îmi citesc cărţile să nu se supere, şi eu am evoluat în ceea ce priveşte randamentul sexual. Cu timpul, am trecut de

la faimosul „două fără să ajung să o scot" din adolescenţă la actualul „trei, până să ajung să i-o pun.
Aşa că nu vă faceţi griji, n-are nici o importanţă, aşa sunt eu.
Fiind atât de preocupaţi de numărul de orgasme proprii sau ale celuilalt, ratăm ceea ce se întâmplă.
Dar nu asta este cel mai grav. Avem un mit la fel de pământesc precum dulceaţa de lapte: mitul orgasmului simultan.
Dacă admitem că orgasmul înseamnă pierderea controlului, dacă felul în care mă pot simţi cel mai bine în pat cu celălalt este să simt o plăcere atât de mare încât să-mi pierd controlul, iar acesta este orgasmul, spune-mi cum facem să renunţăm la absurda idee a orgasmului simultan, la ideea că, pentru ca o relaţie să fie bună, avantajoasă şi adecvată, trebuie să terminăm împreună!
Dacă orgasmul înseamnă lipsa controlului, de unde apare ideea că trebuie să terminăm în acelaşi timp? Mai mult, cum construiesc coincidenţa?
Este o idee absurdă şi fantezistă, nu are nici un sens. E ca şi cum soţia mea şi cu mine ne-am hotărî într-o zi să mergem să mâncăm şniţel milanez la restaurant şi ne-ar veni ideea să mâncăm ultima bucată împreună. înţelegi? Atunci ne aduc şniţelele şi începem să le mâncăm, fiecare privind şniţelul celuilalt, să vedem cât de repede sau cât de încet mănâncă, ca apoi să ne grăbim puţin, ca să mâncăm în acelaşi ritm...

Imaginează-ţi dialogul:

- Mănânci puţin cam repede.

- Nu, tu mesteci prea mult.

- Nu, nu, nu... tu să fii atent.

- Pentru că şniţelul tău e mai mic.

- Nu, al tău era mai mare.

- Aşteaptă puţin, nu te grăbi.

- Stai să mai iau puţin.

- O clipă, să beau o gură de apă...

- Haide, acum.

- Eşti gata?

-Launu... doi... trei!

Şi wow! în sfârşit mâncăm ultima bucată de şniţel, ne privim şi spunem: Ce tare!!! Şi ieşim pe stradă mândri, ca să le spunem oamenilor că am mâncat ultima bucată de şniţel împreună...
Cui îi pasă? Şi, mai ales, ce importanţă poate avea?
E mai mult decât ridicol, pentru că nu are nici un haz.
Pentru că nu este vorba despre a mânca ultima bucată de şniţel împreună, înseamnă să pierzi controlul, înseamnă să încerci să controlezi ceea ce, dacă se întâmplă cum trebuie, este incontrolabil.
Povestea gemetelor care se aud din camera alăturată în hotelurile ieftine este grăitoare:

- Haide.

- Mai repede.

- Nu, opreşte-te puţin... Nu, continuă. -Stai...

- Mai repedeeeee.

- Nu mă grăbi...

- Gata?

- Nu, nu, nu.

- Da, da...

- Acum tu.

- Acum eu. -Şi?

- Nu, nu, stai o clipă...

- Aaaa...

- Ce s-a întâmplat?

- Am ratat. Ce dobitoc!!!!!

Ce rost are toată tâmpenia asta?
Nu am nici o îndoială că sexualitatea are legătură cu plăcerea împărtăşită: poţi fi absolut sigur că lucrurile sunt astfel.
Dar de aici să deduci că plăcerea împărtăşită trebuie să vină exact în acelaşi punct geografic, geometric şi planimetric este o prostie.

Nu merită să anulăm plăcerea întâlnirii gândindu-ne la coincidenţa de a ajunge împreună la orgasm.
Ceea ce contează este să înţelegem de ce suntem aici. Şi, în mod sigur, nu ne aflăm aici pentru a avea orgasm în acelaşi moment şi nici măcar pentru a avea orgasm.
Se poate întâmpla ca eu şi soţia mea să mâncăm şniţel şi întâmplător să luăm deodată ultima înghiţitură în acelaşi timp, să ne privim şi să spunem: „Ia uite, am mâncat împreună ultima bucăţică, ce drăguţ". Dar de aici până la a-ţi propune să obţii acest rezultat...
(Şi ca să dau o notă de umor chestiunii, aş spune că, dacă a termina împreună nu are nici o importanţă, e bine să se întâmple în aceeaşi zi, asta da. Mai mult, e recomandabil să fim împreună când se întâmplă, şi asta e adevărat.)
A încerca să controlezi pierderea controlului care este orgasmul înseamnă să nu mai ai orgasm.
Aici ar fi important să facem o excepţie. Să-mi amân plăcerea pentru a obţine mai multă plăcere, să întârzii pentru că îmi place să o fac înseamnă un lucru, dar a crede că aceasta este obligaţia mea ca tu să ai orgasm este altceva, înseamnă să rămân ancorat în control. Iar când aş putea să-mi pierd controlul, nu mai pot, pentru că momentul a trecut.
Când un bărbat are cu adevărat orgasm, nu o simplă descărcare, el nu mai vrea mai mult... atunci, problema orgasmului simultan este că dacă el şi-a dat drumul şi tu nu, acum ai rămas singură. Şi e trist. Dar eu mă întreb: de ce ar trebui să-ţi dai drumul chiar acum? Să spunem că putem aştepta trei, patru minute şi să începem din nou, de ce nu?
Dacă nu terminăm în acelaşi timp, de ce să abandonăm întâlnirea în felul acesta? Dacă nu terminăm împreună, se va întâmpla data viitoare, va fi la următoarea întâlnire sau mai târziu, în tot ce urmează. Va trebui să aştepţi puţin, cât el are sindromul de şase şi jumătate (ai văzut acele ceasului la ora şase şi jumătate, nu?), dar nu mai mult. Zece minute este perioada refractară fiziologică, şi apoi puteţi să mai vreţi sau nu, puteţi relua jocul sau nu.
Cineva ar putea spune:
Şi dacă ejaculezi precoce, cum faci? Trebuie să te controlezi...
Asta se întâmplă în cărţi. Există pagini după pagini despre tot ce trebuie să faci pentru a amâna ejacularea! De la a te gândi la fotbalistul preferat până la a-ţi băga un deget în cur, de la a te uita la televizor la a te gândi la soacra ta, de la a-ţi înfige unghiile în lobul urechii până la a-i spune soţiei să te strângă de un testicul... Te rog!!! Eu nu pot să cred aşa ceva!
Un bărbat care suferă de ejaculare precoce a fost somat de parteneră să rezolve problema, dacă nu...
Disperat, bărbatul consultă un sexolog renumit din oraş, care îşi câştigase renumele vindecând pacienţi cu probleme similare.
Medicul îl examinează, îi pune întrebări, îl cercetează cu un aparat cu raze albastre ciudate, apoi îi spune:

- Uite, prietene, am veşti bune, suntem în măsură să te vindecăm de problema asta.
- Da, doctore? Ce noroc pe mine, ce trebuie să fac?
- Ascultă, metoda e simplă, dar presupune o anumită răbdare să o pui în practică.
- Ce înseamnă răbdare, doctore? Cât va dura până să mă vindec?
- Ştii, depinde de pacient, dar aş spune că în cincisprezece zile vei putea încerca o relaţie cu soţia ta.
- Nu, doctore... în nici un caz, lucrul ăsta trebuie să se rezolve chiar azi... soţia mea divorţează dacă nu se rezolvă.
- Uite, domnule, nu am încercat niciodată metoda sub o astfel de presiune a timpului, dar dacă dumneata te hotărăşti să faci un efort şi să-mi dedici ziua, poate că noaptea asta vei putea să te remarci.
- Orice, doctore, orice.
- Foarte bine. Să începem, atunci. Mâncare franţuzească, italienească sau spaniolă?

-Nu ştiu, doctore, ce-mi propuneţi?

-Alege, omule. Dumneata decizi...

-Bine... nu ştiu... italienească, domnule doctor.

- Bine. Să mergem.
Medicul şi pacientul ies din cabinetul medical şi se duc la restaurantul lui Giuseppe, din colţ.
- Uite despre ce e vorba. Trebuie să înveţi meniul pe dinafară.
- Cum?
- Da, da. La început, trei sau patru antreuri, trei sau patru feluri principale şi trei sau patru deserturi.
- Şi?
- După ce le înveţi, le repeţi în minte până când se transformă într-o mantră, într-o frază automată...
- Şi?
- Şi aşa, până îţi aminteşti tot meniul. Studiile mele arată că nimic nu inhibă mai mult orgasmul decât să te gândeşti la mâncare. Aşa că, în momentul în care eşti în pat cu soţia, începi să repeţi lista din meniu pe care ai învăţat-o, şi atunci amâni ejacularea.
- Minunat, domnule doctor.
- Bine. Să vedem. Care sunt primele patru feluri cu care alegi să începi?
- Păi... Vitei tone... Salată Caprese... Mozzarella in carrozza... Pizza cu blat pufos...

- Foarte bine, acum repetă.

- Vitei tone. Salată Capresse. Mozzarella in carrozza...

- Pizza cu blat pufos!

- Ah, da, pizza cu blat pufos.

- Mai departe... acum cele patru feluri principale.

- Cannelloni alia Rossini... Lasagna... Bagna Cauda... Linguine alia puttanesca...

- Repetă, repetă.

- Cannelloni. Lasagna. Bagna Cauda. Linguine alia puttanesca.

- Acum, totul până aici. Dă-i drumul.

- Vitei tone. Salată Caprese. Mozzarella in carrozza. Pizza cu blatpufos. Cannelloni alia Rossini. Lasagna. Bagna Cauda. Linguine alia puttanesca. Memorarea continuă astfel, ore şi ore la rând, până când pacientul învaţă pe dinafară tot meniul restaurantului, aproape cincizeci de feluri şi peste douăsprezece deserturi.

Pacientul, repetându-şi lista, se îndreaptă către casă.

- Vitei tone. Salată Caprese. Mozzarella... Repetândfelurile din meniu,

intră în casă.

- ... Cannelloni alia Rossini. Lasagna. Bagna Cauda... Şi, văzându-şi soţia,

îi spune:

- Fata tatii, hai în dormitor. Medicul este un geniu, sunt vindecat. Soţul şi soţia intră în dormitor şi se trântesc pe pat. Ea se întinde pe spate, cu faţa în sus, pregătită. Bărbatul se pune în faţa ei, îşi scoate chiloţii şi zice:

- Vitei tone... Salaaaaaaa... Băiete! O cafea şi nota!

Mă bucur foarte tare că putem râde de aşa ceva, pentru că acestea sunt nefericirile culturii noastre, ceea ce ni se întâmplă, ceea ce facem. E îngrozitor să ne gândim că aşa trăim, crezând prostiile astea, când am putea să ne dăm seama că lucrurile nu stau astfel din multe puncte de vedere.

Referitor la ejacularea precoce, Masters şi Johnson au o lucrare în care se întreabă ceva minunat: „Ce înseamnă precoce? Rapid. Cât de rapid?" Nu se ştie. Şi atunci descoperă că ejacularea precoce este un fenomen care se manifestă la anumiţi bărbaţi în relaţia cu anumite femei. Care nu i se întâmplă unui bărbat cu toate femeile. Astfel încât aceştia definesc ejacularea precoce o disfuncţie a cuplului, adică a relaţiei.

De aici rezultă că Juan ejaculează precoce cu Maria, dar nu cu Susana.

Că Patricia e frigidă cu Pedro, dar nu cu Esteban.

Şi că Alexandra, care nu a putut avea nici un orgasm cu José, are mai multe cu Julio.
Şi asta nu pentru că Julio şi Esteban ştiu mai multe decât Juan sau Pedro. Nu se datorează faptului că sunt mai pricepuţi decât ceilalţi, ci pentru că relaţiile au mai multă armonie, pentru ne-am întâlnit şi ne-am armonizat.
Chimia cuplului este fundamentală aici. Pentru că există chiar şi mirosuri care ne leagă, aspecte pe care nici măcar nu le putem influenţa. Unul ajunge în pat cu cineva, nu-i place mirosul, se desprinde din această vrajă şi ceea ce trebuie să se întâmple nu se întâmplă. Şi nu vreau să spun că celălalt e murdar, e vorba despre mirosul celuilalt. Există aspecte cum sunt mirosul, atingerea, senzaţia pe care o ai când eşti privit... mii de lucruri care se întâmplă sau care, din nefericire, nu se întâmplă.
Sexualitatea presupune mult mai mult decât contactul genital.
Dar, atenţie, a considera că sexul înseamnă un penis într-un vagin e o idee stupidă.
în secolul XXI, aşa ceva nu mai poate fi acceptat. Nu putem crede că sexualitatea noastră înseamnă contactul a douăzeci şi opt de centimetri pătraţi de piele.
Sexualitatea are legătură cu mult mai multe alte lucruri, nu numai cu penetrarea şi cu simplul fenomen al orgasmului. Are legătură cu o funcţie fundamentală care nu e relaţionată, bineînţeles că nu, cu procrearea, ci cu contactul, plăcerea, comunicarea şi cu întâlnirea cu celălalt.
A considera că plăcerea rezidă în cine termină înainte şi cine după, a crede că plăcerea se defineşte prin faptul de a termina sau a nu termina este povestea tipilor care se plâng deoarece li se pare că au penisul prea mic (95%). Şi atunci, te întrebi: mic pentru ce? Care e ideea de micime? Ce înseamnă fantezia că virilitatea e în funcţie de mărimea penisului?
Există două organe fundamentale, care intervin în cea mai mare măsură în sexualitate: pielea şi creierul. Deşi e sigur că într-o etapă există o genitalizare a energiei relaţionate cu libidoul, aceasta se întâmplă doar în momentul preorgasmic. în restul timpului, va trebui să vedem cum administrăm toată energia care se acumulează în noi.
Excitaţia sexuală este energia care se acumulează şi care circulă prin tot corpul. A încerca să o focalizezi în organele genitale, într-o erecţie sau într- o anumită umezire mi se pare prea neînsemnat. Sexualitatea înglobează întregul eu.
Dacă nu ne găsim satisfacţia, ar fi bine să vedem ce ni se întâmplă. Pentru că există o fantezie destul de periculoasă din punct de vedere formal: să crezi că problema e numai a celuilalt.

Problema se pune pe seama celuilalt:

„Adevărul e că eşti frigidă"...

„Problema e că ejaculezi precoce"...

Propunerea mea este să plasăm problema la nivelul neînţelegerii dintre noi.
Să continuăm împreună, să căutăm, să încercăm, să cerem ajutor, să invităm pe cineva... în fine, hotărâm împreună, dar nu dăm vina pe celălalt.
Să ştim să acceptăm că nu e vina nici a unuia, nici a altuia. Legătura noastră nu funcţionează dintr-un anumit motiv.
Să lăsăm la o parte acuzaţiile, care arată cu degetul către cel vinovat de eşecul sexual.
Ar fi bine să vedem ce anume se întâmplă între noi cu ejacularea precoce, cu lipsa de excitaţie, cu lipsa ta de lubrifiere, cu lipsa erecţiei mele, cu lipsa mea de orgasm sau a ta.
Trebuie să înţelegem că aceste disfuncţii au legătură cu noi doi, cu ceea ce ni se întâmplă, cu o lipsă de comunicare între noi. Pentru că sexualitatea este întotdeauna un lucru împărtăşit.
Şi cum dificultăţile sunt împărtăşite, se rezolvă împreună.
Sexualitatea nu constă şi nici nu se defineşte prin mărime, dimensiuni, structuri şi are legătură, în esenţă, cu atitudinea.
Lumea e împânzită de poveşti cu funduri sau penisuri mari şi mici, cu sâni proeminenţi sau nu şi cu lucruri care, în realitate, nu au nici un fel de legătură cu actul sexual în sine.
Să renunţăm la cultul orgasmului, la cultul ejaculării cu orgasm, la cultul orgasmului simultan. Să ne băgăm în pat numai ca să ne simţim bine. Dacă în timp ce ne simţim bine, are loc o ejaculare, bine. Şi dacă nu apare, nu apare.
Cine spune că pentru a te bucura de sex trebuie să existe o ejaculare sau un orgasm?
Orgasmul este consecinţa iremediabilă de a te fi simţit bine în pat, dar nu obiectivul.
Trebuie să renunţăm la ideea că sexualitatea înseamnă penisul în erecţie. A crede că a ţi-o trage are legătură cu erecţia şi cu vaginul lubrifiât este o idee meschină. Plăcerea sexualităţii este mult mai mult.

într-una dintre prelegerile mele, un domn mi-a spus: „Dar dacă vrei să ţi-o tragi

o oră, nu poţi fără erecţie"... Atunci i-am răspuns:
„Celui care se simte prost pentru că vrea să şi-o tragă o oră şi nu i se scoală i-aş spune: renunţă la ideea de a ţi-o trage timp de o oră şi o să stea în erecţie o oră şi jumătate."
Organele noastre sexuale nu răspund la comenzile raţiunii. îi spunem „în erecţie!" şi - nimic. îi spunem „acum, pe loc repaus" şi e în erecţie.

O pereche de tineri căsătoriţi se plimba prin Paris în luna de miere. Aflându-se în Montmartre, văd un afiş pe care scrie: „ Tony, macho latin Curioşi să afle despre ce e vorba, intră să vadă spectacolul.
Cum era de aşteptat, Tony, un musculos cu faţă de italian, cu mustaţă, un tip herculean de vreo treizeci de ani, apare pe scenă mişcându-şi şoldurile provocator şi, în câteva minute, are o erecţie impresionantă. în faţa lui Tony este un pupitru şi pe pupitru, o nucă. Tony se opreşte în faţa pupitrului şi, cu o mişcare din pelvis, reuşeşte să spargă nuca. Toată lumea aplaudă... Tinerii se miră. Ea iese făcându-i semn cu cotul şi spunându-i: „Ai văzut, nu? " Şi se duc acasă.
Trec douăzeci şi cinci de ani şi se întorc la Paris. Când trec prin acel loc din Montmartre, văd un afiş pe care scrie: „ Tony, macho latin ".
- Iar! Nu poate fi acelaşi Tony!, spun ei.
Atunci intră în sală şi apare Tony, acum la vreo şaizeci de ani. Este în continuare musculos, dar puţin cam ridat, cu părul încărunţit, un pic mai flasc. Pe scenă văd un pupitru şi, pe pupitru, o nucă de cocos.
Cei doi încremenesc. Tony se concentrează şi... zbang! o erecţie, şi poc! nuca de cocos cade spartă în două. Soţul, sătul, cu orgoliul de bărbat pus la încercare, se simte invidios deoarece altul reuşeşte ce el nu poate. Atunci se apropie de Tony şi îi spune:
- Scuzaţi-mă, sunteţi acelaşi Tony care era aici acum douăzeci şi cinci de ani?
-Da.
- Dar e incredibil, noi v-am văzut acum douăzeci şi cinci de ani şi spărgeaţi o nucă, şi acum - o nucă de cocos! Cum e posibil?
Şi Tony spune:
- Vederea nu mai e la fel de bună...

Păstrând proporţiile, trebuie să renunţăm la pretenţia de a face lucrurile în mod programat. Nu există vreun motiv pentru care să vrei să faci sex o oră, două ore sau jumătate de oră. Mi se pare că trebuie să-ţi doreşti tot timpul să ai chef. Şi, în acest timp, vei face cu ce ai tot ce poţi şi până unde poţi. Şi, în orice caz, aceasta va fi sexualitatea de care eşti capabil în momentul respectiv.
Aceasta este, pentru mine, sexualitatea sănătoasă.
Aproximativ 95% dintre bărbaţii şi femeile cu disfuncţii sexuale (anorgasmie, ejaculare precoce, impotenţă) suferă de ceea ce se cheamă anticiparea eşecului. Adică se gândesc că nu o să poată, şi atunci chiar nu pot, se gândesc la ce ar trebui să se întâmple, şi apoi nu se întâmplă. O mare parte din eşecul nostru sexual depinde de asta.
în urma studiilor sexuale realizate din anii 1960 până astăzi, acum ştim că 75% dintre problemele sexuale se vindecă de la sine atunci când individul anulează aşteptarea ca lucrurile să fie altfel.
Majoritatea psihoterapeuţilor sexuali recomandă pacienţilor un exerciţiu aproape infailibil:

Băga ţi-vă în pat, faceţi absolut orice, dar nu o puneţi.
Asta e: anulează exigenţa de a fi lubrifiat, în erecţie, tare, mult timp etc. Iar ceea ce se va întâmpla e că vor scădea aşteptările, şi sexualitatea va începe să funcţioneze în alt mod.
Nu poate alege cel care are o exigenţă anterioară. Iar cel care are o exigenţă anterioară trebuie să înveţe că penisul şi vaginul nu răspund comenzilor raţiunii, ci răspund la emoţii, la simţuri, la corp şi la trăirea momentului.
Există, firește, câteva motive fizice care ar putea determina incapacitatea de erecţie sau de excitare, dar acestea reprezintă în total 2% din totalul pacienţilor care se prezintă la cabinet pentru disfuncţii. Restul, marea majoritate, ajung în acest punct odios pornind de la blocajele personale.
Un tip, care avea o impotenţă foarte gravă şi o relaţie foarte complicată cu soţia sa, a început să meargă la un medic ce practica hipnoza. După opt şedinţe, tipul ajunge acasă, îi spune soţiei să-l aştepte puţin şi se închide cinci minute în baie. După care iese ca o bombă... excitat, erotizat, transpirat, cu o erecţie de zile mari. Se aruncă pe femeie, îi smulge hainele cu dinţii şi face sex spectaculos cu ea.
În ziua următoare vine acasă, se închide din nou cinci minute în baie, iese şi din nou se aruncă pe ea, face toate poziţiile, agăţat de lampă, saltul tigrului... tot.
A treia zi, la fel: numere, categorii, animăluţe, personaje TV, desene animate, tot tacâmul!
Dar întotdeauna, înainte de a face sex, se închide în baie. Lucrul acesta îi atrage atenţia soţiei: ce-o fi făcând în baie? O fi făcând parte din terapie? se întreabă. Până când, într-o zi, se hotărăşte să-l spioneze...
Tipul intră, se duce în baie şi femeia se uită pe gaura cheii. îl vede pe tip privindu-se atent în oglindă şi spunând: „Nu e soţia mea... nu e soţia mea... nu e soţia mea... "
Unul dintre lucrurile care îi dezerotizează pe bărbaţi într-un mod destul de complicat are legătură cu etichetarea partenerei drept soţie.
(Posibil o reminiscenţă a poveştii cu mama şi curva, îţi aminteşti?)
Sexualitatea este atât de importantă în viaţă, încât ar merita efortul să o privim ca pe o provocare. Provocarea sexualităţii împlinite.
Ce înseamnă sexualitate împlinită?
Relaţia sexuală împlinită ar trebui să includă, în părţi egale, tandreţe şi erotism. Mie mi-ar plăcea să spun simbolic că ar trebui să ajungi în pat cu un buchet de flori şi un video porno. Aceasta ar fi suma.
Flori + video
Şi, aşa cum am făcut şi alte dăţi, permite-mi să folosesc aceste litere ca iniţiale pentru comportamentul sexual pe care ţi-l doresc.[12]
Vom folosi litera f pentru a vorbi despre fantezii

Poate că nu degeaba litera f s-a aflat la începutul abordării. Pentru că, într- un fel sau altul, totul începe cu fantezia. Dar, cu trecerea timpului, aceste fantezii se multiplică şi generează, din punctul meu de vedere, una dintre deformările cele mai grave ale sexualităţii cuplului. Dintr-un motiv sau altul, suntem condiţionaţi să nu ne împărtăşim fanteziile, nici măcar pe acelea care includ cuplul. Şi aceasta este o greşeală gravă. Unul dintre exerciţiile favorite pe care le prescriu cuplurilor cu probleme este să se aşeze într-o cafenea, mai mult sau mai puţin întunecată, şi să-şi şoptească la ureche fanteziile fiecăruia. Rezultatul este întotdeauna acelaşi. Cuplul e surprins de coincidenţe şi îşi reproşează că nu a avut curajul de a le împărtăşi mai devreme. A povesti fanteziile este un act de dăruire şi o sursă de plăcere pentru partener, care nu trebuie precupeţită.
La una dintre prelegerile mele, o femeie m-a întrebat dacă este patologic să incluzi fantezia de a fi cu un al treilea când ţi se termină ideile. în orice caz, e patologic dacă unul dintre cei doi nu doreşte acest lucru. Dar vreau să fie limpede, fantezia cu un al treilea nu trebuie să apară „pentru că ni s-au terminat ideile"; al treilea sau a treia, cel de-al patrulea sau al cincilea nu sunt nimic altceva decât o fantezie. în aşa măsură, încât în majoritatea cazurilor nici nu e nevoie să vină cu adevărat un al treilea. Pentru că fanteziile nu trebuie să se concretizeze pentru a te bucura de ele, fanteziile sexuale se gustă doar împărtăşindu-le celuilalt. Foarte multe cupluri au fantezii cu scene pe care nu le vor pune niciodată în practică, dar care le excită şi le produc plăcere. Nu este o propunere, face parte din joc.

Litera 1 este de la locuri

Dacă vrei să ai o relaţie creativă, e nevoie să fii capabil să schimbi locurile. Trebuie să ai curaj să găseşti locuri noi. Dormitoarele noastre sunt atât de dezerotizante! Sunt proiectate să te uiţi la televizor, să mănânci, să te joci cu copiii, să asculţi radioul, să citeşti... pentru orice lucru, în afară de sex. Va veni un moment în care va deveni insuportabil.
Trebuie să mergi la unul dintre noile hoteluri şi să înveţi cum se proiectează un loc pentru sex şi să-ţi dotezi dormitorul corespunzător. Va merita efortul. Probabil că musafirii vor fi puţin şocaţi, dar vei petrece nopţi minunate. Şi dacă nu vrei să faci asta, foarte bine, începeţi să faceţi sex în alt loc: în living, în lift, oriunde. Nu poţi face mereu sex în acelaşi loc. în plus, dacă nu veţi schimba locul, ora sau poziţia, veţi ajunge să schimbaţi partenerul. Crede-mă.

Litera o are rolul de a-ţi aminti să te ocupi de tine

Toţi ne gândim la asta în doi, la plăcerea de a da plăcere. Şi sunt de acord. Totuşi, cei care ştiu spun că lucrurile s-au schimbat.
A fost o vreme în care femeia avea funcţia de a oferi plăcere bărbatului, apoi bărbatul a crezut că funcţia sa sexuală era să ofere plăcere femeii. Astăzi ştim că funcţia sexuală a fiecăruia în pat este exact aceeaşi: să te simţi bine. Şi că, în primul rând, ne aflăm acolo pentru a ne conecta cu propria plăcere şi, în al doilea, pentru a oferi plăcere celuilalt, atunci când aceasta ne produce plăcere şi

nouă. Mă aflu acolo, în primul rând, pentru a mă ocupa de mine însumi, pentru a face lucrurile care îmi produc mie plăcere, chiar dacă şi tu le simţi. Nu trebuie să produc plăcere chiar dacă mă deranjează ceva, pentru că asta ar însemna să nu mă ocup de mine însumi.

Litera r vine de la romantism

Aici se află punctul concret al tandreţei. Să nu las senzualitatea să mă distragă de la romantism şi, în acelaşi timp, să nu las romantismul să mă distragă de la explorare. A fi romantic în pat înseamnă să nu uităm că iubirea poate pluteşte în aer în timp ce ne bucurăm de sex. Şi dacă lucrurile stau astfel, ce poate fi mai frumos decât să punem într-o privire, într-un cuvânt, într-un gest tandru ceea ce simţim!

Urmează e de la explorare

Explorare înseamnă creativitate. De exemplu, de câte ori te poţi culca cu soţia sâmbăta, la cinci şi jumătate, în acelaşi loc, în acelaşi pat, cu aceeaşi lumină şi în aceeaşi situaţie? Nu numai locurile trebuie schimbate, poate schimbăm şi ideile, ambianţa, situaţiile, mediul, modurile, poziţiile, orele.

Exploratorul occidental ajunge în India. Intră într-un templu tantric şi vede pe pereţi peste tot numărul 85. O mulţime de călugări parcurg încăperea cântând un cântec care spune: „85... 85... 85..." Exploratorul întreabă:

- Despre ce e vorba?

Cel care pare cel mai bătrân dintre călugări îi spune:

- 85 sunt poziţiile pentru a face dragoste descrise în Kamasutra.

Exploratorul exclamă surprins:

- 85?! Şi eu care nu cunosc decât una: bărbatul deasupra şi femeia dedesubt.

Călugării îl privesc uimiţi şi continuă să parcurgă templul, strigând: -86...

86... 86...!

Va trebui să te mobilizezi ca să cauţi noi modalităţi. Dacă mă culc cu soţia mea sâmbăta la cinci şi jumătate, eu deasupra şi ea dedesubt, dacă nu sunt capabil să schimb ora şi nu sunt în stare să schimb poziţia, patul şi ziua, voi sfârşi prin a schimba soţia.

Scrie-i partenerei ce lucruri ţi-ar plăcea să-i faci data următoare şi imaginează-ţi ce i-ar plăcea ei să-ţi facă. Roag-o să-ţi scrie un bilet asemănător.

Dacă descoperiţi că sunt lucruri pe care nu le ştiaţi, vedeţi ce lucruri puteţi face pentru celălalt, care să vă facă fiecăruia plăcere.

Litera s[13] vine de la simţuri

Şi acesta este un element esenţial: să nu te limitezi la percepţia unui singur simţ. Să nu consideri că sexualitatea se reduce la contactul genital şi nici la

contactul cu pielea. în viaţa sexuală, trebuie folosite cele cinci simţuri: trebuie să poţi mirosi, trebuie să poţi gusta, trebuie să poţi auzi, trebuie să poţi vedea şi trebuie să poţi atinge. Atunci când faci sex, trebuie să încerci să ai toate simţurile în funcţiune. Pentru că atunci când te culci cu cineva, ceea ce se întâmplă este cel mai important lucru din câte se pot întâmpla.

Litera v de la „video" ne aminteşte să ne eliberăm[14] de ceea ce este în afară

Când ajungi în pat (sau pe terasă, ori în bucătărie), abc-ul începutului este să laşi afară ce ţine de afară. Nu poţi să faci sex gândindu-te la ceea ce s-a întâmplat la serviciu, la cât de scumpă e ceapa, la discuţia pe care ai avut-o cu femeia de serviciu sau la cearta cu domnul de vizavi. Şi dacă ştiu de la început că nu mă pot elibera de ceea ce este în afară, atunci mai bine nu fac sex în ziua respectivă.

Ajungând la i te invit să devii iraţional

Trebuie să fiu atât de intuitiv şi să mă bazez în aşa măsură pe experienţă, încât să capăt curaj să fiu iraţional din punctul de vedere al imaginaţiei. Adică să fiu capabil de a-mi purta fanteziile în puncte iraţionale ale imaginaţiei mele, să nu fiu atât de blocat, să am curajul de a fi puţin nebun când îmi imaginez lucruri pe care le fac împreună cu tine.

Se povesteşte că Dumnezeu i-a spus într-o zi lui Adam:

- Adame, am să-ţi dau o veste bună şi una rea.

- Care este vestea bună?

- Vestea bună e că îţi voi face cadou două organe noi, pe care să le adaugi corpului tău.

- Mulţumesc frumos, despre ce e vorba?

- Primul este un creier gânditor, pe care îl voi pune în capul tău. îţi va folosi ca să raţionezi, pentru a calcula şi pentru a rezolva orice problemă.

- O, ce bine! Şi a doua veste?

- A doua veste e că îţi voi da un penis, care îţi va atârna între picioare. Acesta îţi va oferi momente de plăcere deosebită şi momente spectaculoase cu Eva.

- Mulţumesc din suflet, Doamne, cred că o să folosesc bine aceste două cadouri. Care e vestea rea?

- Vestea rea e că nu vei putea să le foloseşti pe amândouă în acelaşi timp.

Litera d vine de la distracţie

Acest concept este fundamental pentru mine. Sexul trebuie să fie distractiv! Nu poate fi un ritual serios şi formal! Dacă ritualul este serios, ceva nu funcţionează bine. Sexul există ca să ne simţim bine, dar şi ca să ne distrăm. Cu alte cuvinte umor, stare de spirit şi diferit de fiecare dată.

Penultima literă, e, îţi aminteşte să exprimi ceea ce simţi

A mă exprima înseamnă printre altele a geme, a ţipa, a plânge, a râde, a invita, a vorbi. A mă exprima înseamnă să nu mă abţin. Dacă astăzi nu putem să facem

sex pentru că sunt treji copiii şi am putea să o facem doar în linişte, atunci... mai bine o facem altă dată. Dacă nu va fi loc pentru a-mi exprima emoţiile, atunci să mergem să o facem în alt loc. în afara cazului în care aceasta face parte din joc.
Ultima se referă la punctul cel mai important: uită de orgasm
Dacă îmi pot împărtăşi fanteziile, pot schimba mereu locurile, mă pot ocupa de mine, pot obţine spaţiu pentru romantism, pot explora, dacă sunt creativ, îmi folosesc toate simţurile, pun o barieră între mine şi ceea ce e în afară, sunt iraţional de imaginativ, mă pot distra şi mobiliza pentru a-mi exprima sentimentele, atunci îmi mai rămâne o singură provocare: să uit de orgasm.
Dacă vrei să te bucuri de sexualitate, uită de orgasm. Lasă-l să vină când vine, dar uită de el când faci sex. Orgasmul este foarte departe de a fi cel mai important şi mai indispensabil lucru. Tocmai pentru că înseamnă lipsă de control, orgasmul trebuie lăsat să se întâmple, fără să ne concentrăm asupra a ceea ce se întâmplă.
F - fantezii pe care să le împărtăşim
L - locuri pe care să le schimbăm
O - să te ocupi de tine
R - romantism prezent
E - explorarea momentului
S - simŢuri implicate
+
V - eliberare de ceea ce este în afară

I - iraţionalitate supremă D - distracŢie esenŢială E - exprimare a sentimentelor

O - orgasm lăsat deoparte

Conform orientalilor, sexul este expresia maximă a iluminării.

Iluminarea este enunţată de mistici ca dizolvare a eului. Adică: a fi un tot cu celălalt. în cursul acestui moment, eu îmi pierd controlul, pentru un moment încetez de a fi eu şi pot realiza fantezia de a mă contopi cu celălalt.
A te contopi cu celălalt este dorinţa supremă a iubirii.
Mintea goală de gânduri, extazul acceptării celuilalt, absenţa aşteptărilor şi a memoriei şi dăruirea totală faţă de prezent sunt reperele căii care duce la sexul ca iluminare.
Dacă am fi capabili să ajungem la această trăire, măcar din când în când...
Eu nu cred că toate relaţiile sexuale sunt minunate şi magnifice, nici că toate duc la dizolvarea eului. De aceea spun: măcar de am reuşi de mai multe ori.
Vreau să spun că, măcar din când în când, trebuie să renunţăm la condiţionări, să renunţăm la control, să ne dăruim...

Dar apare întrebarea: până unde? Nu ar fi periculoasă atât de multă lipsă de control, nu există pericolul de a ajunge la perversiune?
în orice caz, ar trebui stabilit, în primul rând, ce anume e perversiune şi ce nu. Ar trebui atunci să-mi adun curajul pentru a şti cine sunt, ce aleg, ce îmi place şi ce voi face cu toate acestea. Să încep să mă gândesc ce facem pentru a ne rezolva problemele de anorgasmie, ejaculare precoce, impotenţă, frigiditate... Sunt persoane care nu sunt mulţumite de viaţa lor sexuală, dar nu sunt dispuse să facă nimic în acest sens. Trebuie să înţelegem că sexualitatea noastră este foarte importantă.
Noi, argentinienii, suntem puţin cam pudibonzi, temători, mironosiţe în ceea ce priveşte sexualitatea.
în Spania, se spune o poveste - un domn se întâlneşte cu o doamnă frumoasă la un bar şi o invită să-şi petreacă noaptea împreună, petrec o noapte de sex spectaculoasă, şi a doua zi au următorul dialog:
Dacă e americancă, spune: „ Very good (foarte bine)... "
Dacă e italiancă, spune: „Facciamo un 'altra volta (să o mai facem o dată)... "
Dacă e spaniolă, spune: „Dacă mă părăseşti după asta... te omor".
Dacă e argentiniană, spune: „Of... ce-ai să crezi despre mine!"
Aceasta spune ceva despre noi, despre concepţia noastră că sexul e ruşinos, provenită dintr-o educaţie meschină privitoare la libertatea

noastră sexuală.

Pentru că sexualitatea are legătură cu libertatea personală. A fi liber

înseamnă să alegi cu cine, cât, cum, unde.

Heterosexuali, homosexuali sau bisexuali. Masturbare

Noi nu suntem heterosexuali, homosexuali sau bisexuali. Suntem sexuali. Avem o sexualitate care e energie internă, care se luptă să se exprime. Nu este întâmplător că legăturile homosexuale se înmulţesc în rândul populaţiilor compuse numai din bărbaţi sau numai din femei, ca în puşcărie, spitale, vapoare, instituţii psihiatrice etc. Pentru că această energie sexuală, care se acumulează aşa cum se încarcă o baterie, trebuie să pornească de undeva. Şi e posibil, dacă sunt singur, ca masturbarea să fie cea mai bună conduită sexuală la care am acces. în situaţia în care, dintr-un anumit motiv, nu poţi avea viaţă sexuală, este mai sănătos să te masturbezi decât să sublimezi sexualitatea, transformând-o în exces de muncă, ca să menţionăm o transformare obişnuită.
E posibil, dacă vom considera omul ca fiind sexual, nici homo, nici hetero, nici bi, drept cineva care poate accepta bisexualitatea ca făcând parte din identitatea sa, să poată alege atunci ceea ce vrea. Mie mi se pare la fel de patologic un homosexual care spune că nu suportă fantezia de a se culca cu o femeie ca şi un heterosexual care trăieşte cu grija de a nu fi abordat de un tip. Cunosc mulţi tipi

care sunt într-o relaţie sexuală cu o femeie la care ţin, iar când ea îi mângâie pe spate şi ajunge până la fese, strigă: „Nu-mi pune mâna pe fund, auzi, ai impresia că sunt poponar?" Şi fata întreabă: „Ce s-a întâmplat?"

Şi eu mă întreb acelaşi lucru: Ce s-a întâmplat? Şi spun: s-a întâmplat că s-a

speriat.

Zonele erogene, inclusiv anusul, sunt aceleaşi pentru ambele sexe. Există zone mai erogene pentru fiecare dintre noi, dar să ajungi să crezi că nu poţi permite să fii atins, asta trebuie să ascundă ceva...

Se întâmplă în mod sigur ceva cu tipii care cred obsesiv că le produce mai multă plăcere coitul anal decât coitul vaginal. Mi se pare că are o anumită conotaţie... în unele cazuri, este expresia unui conflict homosexual destul de prost rezolvat.

Pentru a ajunge la heterosexualitate, fără a vorbi de faptul că homosexualitatea poate fi sau nu o tranziţie, trebuie rezolvate aceste conflicte homosexuale, lucruri pe care, în general, femeile le rezolvă mai bine decât bărbaţii.

Motivul este că primul obiect al afecţiunii unei femei este mama, ca şi în cazul bărbatului.

Bărbatul îşi începe sexualitatea cu o legătură heterosexuală şi poate să continue în formă conştientă cu o legătură heterosexuală tot restul vieţii.

Femeia, care stabileşte în primul rând o legătură homosexuală, trebuie să o părăsească pentru a ajunge apoi la legătura heterosexuală. Aceasta implică un efort.

Când femeia e heterosexuală, înseamnă că a trecut de la o legătură la alta. Poate din acest motiv, există mai mulţi homosexuali bărbaţi decât femeile. Şi poate că bărbaţii trebuie să nege componenta homosexuală deoarece este percepută ca fiind prea puţin masculină. Nu există conştiinţa că alegerea sexuală nu ameninţă condiţia de mascul sau virilitatea.

A fi homosexual nu înseamnă să fii efeminat. Situaţia de a fi gay are legătură cu o pierdere de identitate. O lesbiană nu are de ce să fie şoferiţă de camion, iar un bărbat homosexual nu are de ce să fie efeminat.

Gay, homosexual şi poponar sunt trei lucruri total diferite şi nu au în mod necesar legătură între ele. Nu toţi efeminaţii sunt homosexuali, nu toţi homosexualii sunt poponari şi nu toţi cei care sunt poponari sunt efeminaţi.

Trebuie să învăţăm să diferenţiem pentru a afla cine suntem, până la urmă...

Dacă libertatea mea este, aşa cum spun eu, capacitatea mea de a alege atunci când am opţiuni, atunci...

Faptul de fi liber înseamnă a putea să mă cunosc pentru a vedea ce voi face în pat sau ceea ce nu voi face în pat.

Sensul sexualităţii s-a schimbat. Acum cincizeci de ani, educaţia noastră ne spunea că bărbatul trebuie să înceapă, să înveţe, să se antreneze şi să devină maestru al actului sexual, pentru ca mai apoi să o înveţe pe soţia sa, asexuată total până în acel moment. Şi aşa, femeile rămâneau mai mult sau mai puţin

asexuate toată viaţa, având ca maestru pe cineva care, în general, nu învăţase prea mult, dar care spunea că el este cunoscătorul.
Din fericire, această situaţie nu mai există.
în primul rând, pentru că femeile ştiu că nu au de ce să aştepte să le înveţe soţii lor.
în al doilea rând, pentru că noi, bărbaţii, ştim deja că nu am învăţat chiar aşa de mult.
Şi, în al treilea, pentru că nu există nici o îndoială că singurul loc în care se poate învăţa este patul. Şi, din acest motiv, dacă un bărbat vrea să înveţe, va trebui să înveţe de la o femeie.
Ideea conform căreia bărbaţii trebuie să le înveţe pe femei este un mit şi, bineînţeles, unul sexist.
Poţi să înveţi unele lucruri şi singur, prin explorare, dar nu prea mult de unul singur. Celălalt, prin intuiţie şi prin experienţă, este cel care te învaţă. Prin urmare învăţăm ca să putem, la un moment dat, să-i învăţăm pe alţii.
Ceea ce este minunat într-o relaţie poate să nu fie la fel de minunat în altă relaţie.
Trebuie să ai răbdare ca să faci această ucenicie. Iar pentru asta e nevoie să fii implicat în viaţa celuilalt.

Câteva cuvinte referitoare la dorinţă

Dacă sexualitatea funcţionează ca o formalitate, atunci avem probleme.

Există un singur motiv ca să faci sex: dorinţa. Nu pot să mă culc cu cineva pentru că sunt plictisit, pentru că nu am altceva de făcut, pentru că sunt foarte tensionat, pentru că trebuie să-mi fac datoria ca să nu te duci să te culci cu altcineva, ca să nu mă masturbez...

Singurul motiv valabil ca să mă culc cu cineva este să simt dorinţa de a mă culca cu persoana respectivă.

în plus, pentru că nu există nimic mai erotic decât să mă simt dorit de cel care îmi stă alături. Fie că sunt bărbat, fie că sunt femeie, nimic nu mă excită mai mult decât să simt că acela pe care îl doresc mă doreşte.
Este oarecum un mister... pentru că dacă ceea ce mă excită este ca tu să mă atragi, şi ceea ce te excită este ca eu să te atrag, cum am început?
Uneori totul începe pentru că te văd, şi atunci apare şi îmi creşte dorinţa. Te aştept şi îmi imaginez că fac anumite lucruri cu tine. Te-am visat şi te voi căuta...
Dar de multe ori începe în afară, înainte de a ne vedea. începe cu căldura care mă cuprinde pornind de la alte lucruri care se petrec în afară şi care nu sunt tu.
„Aaa... Nu, domnule doctor, îmi spuneţi să mă excit privind posterul cu fata cu sâni mari, şi apoi să ajung acasă gândindu-mă că o să fac sex cu soţia mea? Asta e de doi bani..."
Aşa este. Dacă vrei să te gândeşti că e de doi bani, nu ai decât. Dar aşa stau lucrurile. Mă excit datorită celor ce se petrec în afară şi chiar acest erotism este ceea ce are importanţă în relaţie şi generează dorinţa.

Dacă te deranjează să importi excitaţia şi să o transferi cuplului, nu o face, vei fi foarte fericit şi vei face mai puţin sex.

Nimic nu se compară cu dorinţa celui pe care îl doresc. Acesta e marele afrodiziac, mai ales în cuplu. De aceea este important să o simţi şi să se observe.

Se povesteşte că o femeie vine la un cabinet medical pentru că are torticolis. Intră cu gâtul strâmb, medicul o consultă, îi face o radiografie, nu găseşte leziuni anatomice şi îi spune:

- Vă supără de mult timp?

-Nu..., spune femeia, de vreo doisprezece sau cincisprezece ani.

- Şi dumneavoastră cu ce vă ocupaţi?

-Păi, lucrez într-un birou, fac treburi gospodăreşti...

- Şi v-aţi lovit? -Nu, niciodată.

Medicul se gândeşte, nu ştie ce să întrebe...

- Alimentaţia?

- Normală, ca oricine care nu are probleme.

- Practicaţi vreun sport violent?

- Nu, nimic. Joc cărţi.

Cum nu mai ştie ce să întrebe, medicul îi spune:

- Viaţă sexuală?

-Normală, de două sau trei ori pe săptămână... el deasupra, eu dedesubt... normal.

- Mă rog, el deasupra şi dumneavoastră dedesubt sau invers? -Aţi

înnebunit? Şi cum mă mai uit la televizor?

Dacă nu eşti capabil să fii cu adevărat implicat în ceea ce se întâmplă, posibilitatea de a te bucura de legătura sexuală nu există.

în cadrul unui sondaj realizat pentru cel mai recent raport Hite, participanţii au răspuns la următoarea întrebare: Care este frecvenţa sexuală maximă şi minimă pe care o consideraţi normală? Răspunsurile merg de la maximum o dată pe zi până la minimum o dată la cincisprezece zile. Oricare frecvenţă între aceste

două extreme este considerată normală în sexologie. (O frecvenţă mai mică nu este anormală sau patologică, dar înseamnă puţin. O frecvenţă mai mare nu e nici ea anormală, dar e o minciună...)
De două ori pe săptămână este frecvenţa obişnuită pe care o menţionează 70% dintre cuplurile stabile intervievate.
în Argentina, ritmul, conform femeilor, este între o dată şi de două ori pe săptămână, iar conform bărbaţilor, de trei sau patru ori pe săptămână. Acest lucru dă naştere la îndoieli în ceea ce priveşte fidelitatea domnilor sau faptul că bărbaţii simt nevoia să spună că fac sex mai mult pentru că educaţia noastră ne spune că atunci se simt mai bărbaţi.
E vorba despre un mit conform căruia noi, bărbaţii, suntem gata oricând, ceea ce, evident, nu e chiar aşa.
Dacă dorim să facem ceva pentru sexualitatea tuturor, va trebui:
•să insistăm ca părinţii să beneficieze de educaţie sexuală pentru a o putea transmite. Pregătirea începe din leagăn;
•să evităm să ne cenzurăm. Cenzura în cadrul relaţiei sexuale este periculoasă. Trebuie să lucrăm cu libertatea noastră şi cu ceea ce eu numesc autonomie, capacitatea de a ne impune propriile norme;
•să revalorizăm sexualitatea, până când se obţine recuperarea valorii enorme pe care o are.
Dacă încercăm să reprimăm conexiunea cu dorinţa, vom deveni din ce în ce mai mult sclavii acesteia.
în măsura în care ne acceptăm dorinţa; în măsura în care ne asumăm sexualitatea ca parte din noi şi nu ne ruşinăm de ea; în măsura în care ne acceptăm neliniştile, fanteziile şi relaţia sexuală cu persoana pe care o alegem; în măsura în care putem trăi această poveste liberi, fără înfrânare şi fără reprimări, sexualitatea noastră va deveni mai neîngrădită şi vom putea înceta să ne mai gândim la ea.
Metafora pe care o folosesc unii iluminaţi este că poţi ţine mâna deschisă toată viaţa, dar închisă... doar puţin. Mai devreme sau mai târziu, după ce ai ţinut mâna închisă, va trebui să o relaxezi.
Păstrând deschisă conduita noastră sexuală, putem avea o sexualitate mai sănătoasă, mai plăcută şi, mai ales, ne putem îmbunătăţi capacitatea de dăruire. Dacă ascundem şi reprimăm dorinţa, la un moment dat aceasta va exploda, va deveni periculoasă şi vom ajunge să facem lucruri periculoase pentru ceilalţi.
Ce este normal şi ce este anormal? Care este limita între ceea ce se poate şi ceea ce nu se poate? Ce e bine şi ce e rău? Care este limita între normal şi patologic? Ce e sănătos şi ce e bolnăvicios?
Eu cred că dacă ambii parteneri sunt de acord şi obţin plăcere din ceea ce se întâmplă, fără a implica pe cine nu vrea să se implice, nimic, repet, nimic nu e anormal.
Palinuro din Mexic (fragment)

Ea şi eu facem dragoste în fiecare zi. Cu alte cuvinte,
în zilele de luni, marţi şi miercuri facem dragoste în mod invariabil... în
zilele de joi, vineri şi sâmbătă, facem dragoste inevitabil... în cele din urmă,
duminica, facem dragoste cu religiozitate. Facem dragoste compulsiv. O
facem deliberat. O facem spontan.
Facem dragoste datorită potrivirii de caractere, ca rugăminte, bineînţeles,
prin telefon,
ca primă intenţie şi în ultimă instanţă,
ca să nu ne oprim, şi pentru orice eventualitate,
ca prim pas şi ca ultim recurs.
Am făcut dragoste prin osmoză şi prin simbioză:
Şi numim acest lucru a face dragoste în mod ştiinţific.
Dar apoi i-am făcut şi eu sex şi ea mie:
Adică reciproc.
Iar când ea rămânea la mijlocul unui orgasm
iar eu, cu membrul flasc, nu o puteam satisface,
atunci făceam dragoste cu tristeţe.
Ceea ce nu are nici o legătură cu dăţile în care eu
îmi imaginam că nu o să pot şi nu puteam,
iar ea îşi imagina că nu o să simtă şi nu simţea,
sau eram atât de obosiţi şi atât de îngrijoraţi, încât nici unul
dintre noi nu ajungea la orgasm.
Spuneam atunci

că am făcut dragoste aproximativ.
Sau Estefaniei îi veneau în minte veveriţele pe care unchiul Esteban le
adusese din Wisconsin,
care se învârteau ca nebunele în cuştile lor mirosind a creolină, iar eu, pe
de altă parte, îmi aminteam sufrageria din casa bunicilor,
cu scaunele vieneze şi cu ghivecele de trandafiri,
aşteptând eclozarea de la patru după-amiază...
atunci era ca şi cum făceam dragoste cu nostalgie,
în timp ce parcurgeam vechi amintiri.
De multe ori, am făcut dragoste contra naturii,
în favoarea naturii,
Ignorând natura.
Noaptea, cu lumina aprinsă,
sau ziua cu ochii închişi.
Cu trupul curat şi conştiinţa murdară.
Sau invers.
Mulţumiţi, fericiţi, îndureraţi, plini de amărăciune.
Cu remuşcări şi fără sens.
Adormiţi şi înfrigurаţi.
Şi când eram conştienţi de absurdul vieţii
şi de faptul că, într-o bună zi, vom uita unul de celălalt,
atunci făceam dragoste inutil.
Spre invidia prietenilor şi duşmanilor noştri,

Făceam dragoste fără limite, magistral, legendar.

în onoarea părinţilor noştri, făceam dragoste moral. Pentru a scandaliza societatea, făceam dragoste ilegal. Spre bucuria psihiatrilor, făceam dragoste simptomatic. Făceam dragoste fizic, în picioare şi cântând, în genunchi şi rugându-ne, întinşi şi visând. Şi, mai ales, şi din simplul motiv că eu o iubeam aşa Şi ea la fel, făceam dragoste... în mod voluntar.

Fernando Del Paso **Iubirea în cuplu**

Mai există o potecă la câţiva metri în dreapta mea. Cineva cu care m-am întâlnit mi-a atras atenţia asupra ei, mergea în paralel, dar urca la deal. Pare frumos. Dacă aş face efortul de a ajunge până acolo, aş putea vedea unele lucruri care, de unde sunt, nu sunt uşor de distins (întotdeauna se vede mai departe dintr-un loc mai înalt). îmi dau seama că nu este uşor să urc şi că, şi după ce ajung acolo, mergând la înălţimea asta, s-ar putea să cad şi să mă rănesc. îmi dau seama şi că nu sunt obligat să fac acest lucru. Bineînţeles, mă cotropesc două emoţii -pe de o parte, mă blochează senzaţia de absurd a efortului inutil, acum când, privind de aici, se părea că cele două căi ajungeau în acelaşi loc, pe de altă parte, mă stimulează, în mod misterios, intuiţia că voi reuşi să mă completez numai dacă voi îndrăzni să traversez calea de pe culme. Ce să fac?

De mai bine de jumătate de secol, societatea pare să ne tot înveţe că, în mod necesar, cuplul este un fel de anticameră a căsătoriei, un paşaport pentru familie, iar căsătoria, garanţia unei eterne cazări cu pensiune (până când moartea ne va despărţi), într-un fel de centru de recluziune sofisticat, în care ar trebui să aşteptăm cu nerăbdare să intrăm, ca şi cum ar fi eliberarea supremă.

Mecanismul propus acţionează astfel: cineva alege perechea, se logodeşte, stabileşte data căsătoriei, participă la ceremonia respectivă şi se întoarce cu soţul într-un fel de închisoare numită cu oarecare ironie „cuibuşorul dragostei". Ajunşi aici, îl priveşte pentru prima dată cu sinceritate pe colegul de cameră. Dacă îi place ceea ce vede, rămâne acolo. Dacă lucrurile nu stau astfel, începe să-şi planifice evadarea din închisoare pentru a pleca să caute alt partener, rugându-se să aibă mai mult noroc sau cerând ajutor pentru a învăţa să aleagă mai bine.

Soluţia la problema insatisfacţiei în viaţa cuplurilor fără noroc, propusă modern de societatea pe care am ştiut să o construim, este despărţirea, când o putem

lua de la capăt cu altă persoană mai bună. Cu alte cuvinte, pentru 80% din toate perechile şi 50% din toate căsătoriile, faptul că partenerul a eşuat este consecinţa incapacităţii fiecăruia de a alege persoana potrivită.
în Argentina, întotdeauna ne lăudăm că suntem capabili să găsim o problemă pentru fiecare soluţie. Problema pe care o aduce această soluţie este că schimbarea regimului de carceră este întotdeauna foarte dureroasă. Trebuie împărţite cele bune şi cele rele, copiii şi cadourile; trebuie să treci prin durerea de a abandona visele; trebuie să suporţi să pierzi locurile şi să abandonezi unii prieteni; şi, ca şi cum nu ar fi suficient, trebuie să trăieşti cu reziduul fricii de intimitate şi cu lipsa de încredere în relaţiile următoare, care şi ele pot eşua. Ca să nu mai vorbim de răul emoţional făcut celorlalţi locuitori ai cuibuşorului, dacă aceştia există. Copiii, care de multe ori îşi imaginează că sunt oarecum vinovaţi de această ruptură, iar alteori sunt târâţi de colo-colo, pe post de trofee disputate, vor sfârşi prin a se întreba, în faţa propriei dureri, dacă merită efortul de a începe proiectul de a construi o familie.
Pusă astfel problema, singurul antidot pentru toată această durere pare lamentabil: să rămâi prizonier, să încui uşa cu cheia, să deschizi o mică fereastră prin care să spionezi viaţa şi să te mulţumeşti cu faptul de a îmbunătăţi puţin relaţia matrimonială pe parcursul existenţei tale, dorind în secret să nu fie prea lungă. între timp, se presupune că înveţi să supravieţuieşti într-o căsătorie goală, care să se umple cu mâncare, alcool, droguri, muncă, televizor sau cu fantezii de infidelitate.

Există altă posibilitate?

Există o abordare a relaţiilor amoroase mai încurajatoare şi, din punctul meu de vedere, mai precisă.
Perechea nu este o stare imuabilă a două persoane care nu se schimbă. Este mai curând o călătorie pe o cale la înălţime din punct de vedere psihologic şi spiritual, care începe cu pasiunea îndrăgostirii, hoinăreşte prin zona denivelată a descoperirii reciproce şi culminează cu crearea unei legături intime, plăcute şi transcendente, capabilă de a se reînnoi prin realegere reciprocă, iar şi iar, pe parcursul întregii vieţi.
Construirea unei relaţii de acest tip nu se sprijină pe capacitatea de a cuceri partenerul sau partenera perfectă, nici pe norocul de întâlni într-o bună zi persoana ideală, ci pe faptul de a-ţi da seama definitiv că:

Acea credinţă moştenită a mitului iubirii ca închisoare este falsă.

Cuplul nu este o închisoare, nici un loc în care să stai agăţat sau să rămâi prins în capcană, ci o cale a dezvoltării ambilor. O cale la înălţime şi poate riscantă. Dar, fără îndoială, una dintre cele mai frumoase şi mai folositoare căi din câte se pot alege.
Redefinirea cuplului înseamnă să discutăm despre iubire, iar acest lucru implică să ştim despre ce lucruri vorbim când vorbim despre acest sentiment, într-o

legătură atât de specială cum este cea dintre un bărbat şi o femeie care îşi propun să continue calea împreună.
Această iubire este, aşa cum am spus, un sentiment identic cu alte iubiri şi, aşa cum am propus în paginile anterioare, se defineşte ca interes sincer pentru starea de bine a celuilalt.
în chimia cuplului, evident, verticalitatea capacităţii mele de a iubi se întrepătrunde cu orizontalitatea dorinţei mele.
S-ar putea analiza subiectul acestui amestec din multe puncte de vedere, am putea de exemplu vorbi despre iubire romantică gândindu-ne numai la un peisaj frumos, alături de persoana iubită, privind marea sau stelele şi luând- o de mână, deşi, dacă devenim prea poetici, nu vom mai avea dispoziţie să continuăm să vorbim.
Prin urmare, să încercăm să ajungem la un acord dintr-o perspectivă mai reflexivă, începând prin a ne întreba ce înseamnă şi ce importanţă are această atracţie faţă de altă persoană.

Misterul atracţiei romantice

Ideea iubirii romantice a apărut dintr-un ecou filosofic atât platonic, cât şi aristotelic, derivat din punct de vedere literar de la poetul Ovidiu şi lucrarea sa Ars Amatoria. Trebuie observat că, în Grecia antică, rolul femeii era să se ocupe de treburile gospodăreşti şi să fie în slujba bărbatului, motiv pentru care nu exista respectul sau sentimentul de consideraţie faţă de aceasta (să ne amintim că Atena de atunci nu era lipsită de sentimentul propriilor contradicţii. Pe de o parte, atenienii se lăudau cu egalitatea în drepturi a tuturor cetăţenilor cetăţii şi, pe de alta, stabileau în mod autoritar că sclavii, străinii şi femeile nu aveau acest privilegiu pur şi simplu pentru că nu erau cetăţeni). Grecii practicau pe vremea aceea iubirea de sine sau iubirea de idei.
Iubirea medievală, în schimb, era motivată de respectul profund faţă de doamnă, de exemplu, dar această iubire nu trebuia consumată. Era eterică şi transcendentă, alimentată permanent de fapte galante şi cavalereşti, în contrast absolut cu tradiţionala insistenţă a amanţilor pasionali îndrăgostiţi.
Mai aproape de perioada contemporană, asistăm la abordări care iau în calcul ce ne spun sentimentele despre interiorul nostru. Determinismul fizic crede că lumea se poate măsura şi determina şi că, prin urmare, fiecare eveniment este consecinţa componentelor biologice ale chimiei corpului uman. Chiar pe această cale, geneticienii invocă teoria genelor, care formează criteriile determinante ale sexualităţii sau ale tipului de alegere romantică. Unii neurobiologi reduc toate încercările iubirii la motivaţia fizico-chimică a impulsului sexual.
Mulţi behaviorişti spun că iubirea nu este altceva decât o reacţie emoţională faţă de celălalt, faţă de care ai o atracţie fizică, şi că, din acest motiv, acţiunea de a iubi acoperă o mare parte a comportamentului, inclusiv să ai grijă, să asculţi, să te ocupi de cineva, să preferi pe altcineva.

Expresionismul consideră iubirea ca fiind manifestarea unei stări interioare faţă de cel iubit, care nu contează cum se manifestă (cuvinte, poezie, cadouri, prezenţă, atenţii), având ca scop liniştirea cathartică a celui îndrăgostit. Plăcerea înseamnă actualizarea sentimentului meu, dincolo de celălalt.

Teoria conservării speciei

în cele din urmă, urmând cele mai noi stiluri de cercetare, oameni de ştiinţă din diferite domenii au colaborat pentru a aprofunda înţelegerea iubirii în cuplu, iar din fiecare zonă de cercetare au rezultat cunoştinţe valoroase. Biologii au ajuns la concluzia că există o anumită „logică" legată de alegerea perechii. Bărbaţii se simt în mod natural atraşi de femei tinere, cu piele netedă, ochi strălucitori, păr lucios, structură osoasă bună, buze roşii, obraji îmbujoraţi şi sâni plini, nu în funcţie de ceea ce este la modă, ci pentru că aceste trăsături indică o stare bună de sănătate şi un nivel hormonal optim, semne că o femeie se află în cel mai bun moment pentru procreare. Femeile îşi aleg partenerul pe alte considerente. Cum tinereţea şi sănătatea fizică nu sunt esenţiale pentru funcţia reproductivă masculină, femeile preferă instinctiv parteneri cu caracteristici de asertivitate evidente, capacitate de dominare, rezistenţă emoţională şi abilităţi economice. Presupunerea este că acestea sunt garanţii de supravieţuire a grupului familial. Fără îndoială, deşi factorii biologici au un rol-cheie în intenţiile noastre amoroase, iubirea ar trebui să fie mai mult de atât.

Teoria schimbului social

Ideea de bază a teoriei schimburilor este că ne alegem partenerul gândindu- ne că se va adapta la persoana noastră. Evaluăm şi ne concentrăm reciproc pe atracţia fizică, nivelul economic şi statutul social al fiecăruia, cât şi pe diferite trăsături de personalitate, ca de exemplu amabilitatea, creativitatea şi simţul umorului. Cu viteza unui calculator, facem suma evaluărilor, iar dacă numerele sunt aproximativ echivalente, se aprinde beculeţul verde şi avansăm. Conform psihosociologilor, nu ne interesează numai tinereţea, frumuseţea şi statutul social, ci şi totalitatea persoanei. De exemplu, dacă o femeie e trecută de o anumită vârstă sau un bărbat are un post de nivel inferior, aceste aspecte pot fi compensate de faptul că el sau ea sunt persoane încântătoare, inteligente sau caritabile.

Teoria recunoaşterii

A treia idee adaugă o nouă dimensiune fenomenului atracţiei. Teoria recunoaşterii susţine că factorul important în alegerea partenerului este modul în care relaţia cu acest altul ar putea spori aprecierea noastră faţă de noi înşine. întrebarea care apare în acest moment este: cum va fi afectat eul meu de faptul de a fi cu această persoană? Toţi ne-am simţit mândri atunci când persoana cea mai râvnită a serii a plecat în cele din urmă de la petrecere împreună cu noi. Voi numi această valoare suplimentară pe care mi-o conferă faptul de a fi ales celui râvnit de alţii căutarea plăcerii narcisiste a relaţiei. Atracţia unei priviri privilegiate, selective şi punctuale care a început poate cu necesitatea de a fi

preferatul părinţilor mei şi mai ales cel iubit de mama mea. Pentru că privirea mamei este de neînlocuit. Atât pentru bărbaţi, cât şi pentru femei, mama constituie singura persoană cu care la un moment dat am fost o unică fiinţă.
Pornind de la această idee, Lacan crede că, în cele din urmă, căutarea permanentă a fiinţei umane este căutarea cuiva care îmi poate da ceea ce am avut la un moment dat din partea mamei mele - să fiu una cu celălalt.
Punctul său de vedere este că în fiecare persoană pe care o întâlnim căutăm această iubire necondiţionată, pe care credem că am împărtăşit-o cu ea, şi uniunea vieţii noastre intrauterine.
Pentru aceasta, spune Lacan: „Iubirea înseamnă să ceri un lucru imposibil cuiva care nu există".
Adică îţi imaginezi că celălalt este cel care nu este şi acestui cineva imaginar îi ceri ceva imposibil: să fie una cu tine, să fii mai important în viaţa lui decât el însuşi.
în definitiv, să fii atât de indispensabil pentru existenţa sa, încât să nu te poată abandona niciodată...

Teoria socială

Din punct de vedere socio-politic, iubirea se poate considera şi o ipostază a dominaţiei sociale a unui grup (bărbaţi) asupra altuia (femei), iar aceasta se reflectă în limbaj şi în eticheta construită social. Teoria este deosebit de atractivă pentru poziţiile radicale ale feminismului, care introduce abordarea iubirii romantice ca un subprodus al patriarhatului şi, în mod analog cu definirea marxistă a religiei (opiul popoarelor), ajunge să spună că iubirea este opiul femeilor, definind relaţiile sociale (familia, cutumele, limbajul, politica, instituţiile) ca o reflectare a structurilor sociale mai profunde, care împart oamenii în clase, sexe, profesii, ca să nu mai vorbim de modă.

Teoria îmbogăţirii spirituale

Viziunea spiritualistă asupra iubirii include noţiuni mistice din toate timpurile şi culturile. întâlnim un altul cu care să împărtăşim senzaţia de a fi incompleţi şi ne folosim avantajele pentru a ne completa, pentru a ne împlini, pentru a ne forma.
Contactul cu celălalt ne permite să ne cercetăm carenţele, să căutăm, să ne formăm, să ne dăm seama, să ne schimbăm, să ne creăm, să ne descoperim mai buni.
Partenerul îmi permite să mă descopăr şi să am plăcerea de a-l ajuta pe celălalt să se descopere.
Partenerul constituie, prin urmare, o întâlnire privilegiată pe calea mea către mine însumi, o întâlnire simultană cu celălalt Şi cu mine însumi. Se pleacă de la unul pentru a ajunge la unitate.
întâlnirea în cuplu creează unitate, un spaţiu împărtăşit, care stimulează conflictul şi crearea de noi paradigme.
Şi, după cum am spus deja, întâlnirea cu celălalt este întotdeauna o nouă ocazie de a se întâlni cu sine, legătura de cuplu fiind în acest sens cea mai bună dintre întâlniri.

în această întâlnire, amândoi mergem către ţinta individualităţii, dar împreună.

Teoria conform căreia 1+1=3

Iubirea scoate din izolare personalitatea individuală, conducând-o la un „noi" al plenitudinii. Ideea jumătăţii de portocală, fantezia partenerului ca unitate se sprijină pe acest concept de a fi unul cu altul, de renunţare la identitatea noastră pentru a construi un eu superior, mai înalt şi mai puternic.

Platon povesteşte că fiinţele umane au fost la un moment dat jumătate masculine şi jumătate feminine, prin urmare aveau două chipuri, patru mâini şi organe genitale masculine şi feminine. Această unitate, se pare, le făcea extrem de puternice, iar aceşti hermafroditi au început să-i sfideze pe zei. Olimpul nu era un loc unde trăiau zeităţi care tolerau răzvrătirile, astfel că zeii au decis să omoare aceste fiinţe. Mitul spune că, în ultimul moment, i-a oprit o conştientizare narcisistă: „Dacă îi omorâm pe toţi, nu o să mai aibă cine să ne adore şi să ne ofere sacrificii". Zeus a venit cu soluţia: „Voi tăia pe fiecare dintre aceste fiinţe umane în două jumătăţi, cu viaţă proprie, astfel forţa lor va scădea şi nu vor mai exista provocări". Ideea a fost acceptată, iar înjumătăţirea a avut loc. Apollo a cicatrizat rănile. Iar fiinţele umane, împărţite în bărbat şi femeie, au început să populeze pământul. Bineînţeles, legenda povesteşte că efortul întregului Olimp nu a reuşit să împiedice să rămână ceva din amintirea acelei unităţi şi că, din acest motiv, fiinţele umane continuă să-şi caute permanent jumătatea, pentru a-şi recupera forţa şi plenitudinea.

în această teorie căutăm să ne apropiem de aceia pe care îi considerăm capabili de a-şi sacrifica identitatea, iar în schimb, noi trebuie să facem propriul sacrificiu, în beneficiul formării cuplului.

Teoria rolului complementar

Beneficiind de contribuţia mai multor şcoli psihoterapeutice, aceste teorii au încercat să demonstreze că această căutare a partenerului se orientează, ca tendinţă, către acele persoane mai capabile de a juca rolul necesar pentru a ne susţine nevroza. Adică îi căutăm pe aceia sau pe acelea cu care să reproducem situaţia de conflict internalizată ce defineşte cine suntem sau reafirmă valabilitatea argumentului nostru de viaţă.

Astfel, în abordarea psihologică clasică, situaţiile emoţionale nerezolvate în copilărie configurează trauma care stabileşte punctul de plecare al conflictului nostru şi permite repetarea nevrotică a situaţiei dureroase. Pentru a reuşi acest lucru, caut şi găsesc persoane pe care le pot percepe ca fiind capabile de a acţiona într-un mod similar cu personajele din povestea mea din copilărie. Vreau să spun, aproape întotdeauna persoane suficient de asemănătoare cu unul dintre părinţii mei, prin identitate sau prin opoziţie.

Un mare cercetător al condiţionărilor comportamentului nostru, John Bradshaw, a emoţionat întreaga lume când şi-a prezentat conceptul privitor la copilul rănit. Simplificând la maximum, s-ar spune că fiecare dintre noi a părăsit copilăria cu semnele răului făcut de adulţi (violenţă, dispreţ, lipsă de iubire, rele tratamente)

şi a arhivat aceste răni într-o structură pe care Bradshaw o numeşte „copilul interior", interiorizare a copilului care am fost la un moment dat, care continuă să sufere din cauza acelor răni şi încearcă să le vindece. Din această perspectivă, dacă nu am grijă să repar eu însumi această condiţionare, voi ajunge să îmi aleg partenerul dintre aceia despre care cred că pot să se ocupe de acest copil.

Eric Berne spunea că în noi se cuibăreşte un soi de expert în psihologie, pe care l-a numit „micul profesor". Este atât de intuitiv, spunea creatorul analizei tranzacţionale, încât cu o singură privire poate diagnostica jocul pe care îl joacă celălalt şi decide dacă îl completează pe al său sau nu.

Teoria complementarităţii susţine de asemenea într-o anumită măsură teza prezentată în cartea noastră Amarse con los ojos abiertos [Iubirea cu ochii deschişi][15]. Ne apropiem datorită afinităţilor, dar rămânem împreună datorită diferenţelor, pentru că acestea sunt cele care ne permit să folosim conflictele ca instrumente ale creşterii noastre şi să-l considerăm pe celălalt maestru sau maestră când discutăm (în loc să-l tratăm ca pe un duşman), pentru a putea să mă îmbogăţesc cu tot ceea ce este capabil să facă celălalt, iar eu nu...

Şi aş putea continua să enunţ teorii care încearcă să explice întâlnirea dintre două persoane care hotărăsc să formeze un cuplu. Dar există un aspect enigmatic referitor la alegerea partenerului pe care nici o teorie nu reuşeşte să îl explice până la capăt.

De-a lungul vieţii tale, ai cunoscut mii de persoane; făcând un calcul, să presupunem că vreo câteva sute dintre ele s-au dovedit suficient de atrăgătoare fizic sau aveau suficient succes pentru a-ţi capta atenţia. Când reducem acest câmp aplicând teoria schimbului social, am putea ajunge la cincizeci sau o sută de persoane din acest grup selectat care să aibă „un punctaj" combinat egal sau superior valorii tale. În mod logic, ar fi trebuit să te fi îndrăgostit de câteva sute de persoane. Şi, fără îndoială, majoritatea indivizilor s-au simţit profund atraşi numai de câteva persoane. Concluzie: ceva lipseşte în aceste teorii.

Şi ceea ce cred că lipseşte este exact inexplicabilul, adevăratul mister, magia. Pentru că este evident inexplicabil ca o persoană „să îşi piardă capul" pentru alta, ca o persoană să nu se poată gândi la altceva în afara celui iubit, ca o persoană să plângă săptămâni întregi în aşteptarea unui telefon de ziua de naştere, care nu mai vine... Aceste emoţii violente şi iraţionale pot apărea doar când acest cineva este îndrăgostit.

Pentru că a fi îndrăgostit nu înseamnă a iubi.

Pentru că a iubi este un sentiment, iar a fi îndrăgostit este o pasiune.

Pasiunile, prin definiţie, sunt emoţii nestăpânite, care te absorb, intense şi fugare ca sclipirea unui bliţ, capabile de a produce o exaltare trecătoare a stării de spirit şi o modificare a conştiinţei lumii celui care le trăieşte.

Trebuie să înţelegi acest lucru pentru a putea face apoi distincţia dintre îndrăgostire şi iubire.

Acest haos emoţional are, din păcate şi din fericire, o durată foarte scurtă: spun din păcate pentru că, în timp ce o trăim, ne-ar plăcea, în ciuda tuturor lucrurilor, să rămânem în fascinanta intensitate a fiecăreia dintre trăiri şi spun din fericire, pentru că eu cred că celulele noastre ar exploda dacă această stare s-ar prelungi mai mult de câteva săptămâni.
Scufundat în această pasiune tulburătoare, nimeni nu poate face altceva decât să se gândească sau să îşi amintească persoana de care este îndrăgostit. Este vorba, prin urmare, de o stare trecătoare de deconcentrare (crezi că centrul vieţii tale este celălalt), un fel de nebunie trecătoare care, aşa cum am spus, se vindecă singură şi în general fără a lăsa sechele.
în perioada cât durează îndrăgostirea (experţii spun că între cinci minute şi trei luni, nu mai mult), trăieşti în funcţie de celălalt: dacă a sunat, dacă nu a sunat, dacă a venit, dacă nu a venit, dacă m-a privit, dacă nu m-am privit, dacă mă iubeşte, dacă nu mă iubeşte...
A fi îndrăgostit înseamnă a te lăsa prins într-o plăcere dureroasă, aceea a dizolvării în celălalt.
Dacă ne-am opri ca să ne gândim serios, ne-am da seama cât de ameninţător ar fi pentru integritatea noastră să trăim în această stare.
Juan Carlos Benitez, un scriitor din Costa Rica, descrie fericirea de a fi îndrăgostit într-un text pe care îl consider minunat:
Când eram îndrăgostit, erau fluturi pretutindeni, voluptatea pasiunii îmi tulbura mintea. în tot acest timp, nu am scris, nu am lucrat, nu m-am întâlnit cu prietenii. Trăiam atârnat de mişcările sau de tăcerea iubitei mele; am fumat o groază de ţigări şi am înghiţit tone de vitamine, mă rădeam de două şi chiar trei ori pe zi; ţineam diete, făceam plimbări. Mă urmărea până la certitudine paranoia înşelatului, mă gândeam tot timpul să o sărut, să o privesc, să o mângâi. Timp de câteva săptămâni am risipit prea mulţi bani, prea multă speranţă, prea multă cremă solară, prea multă spermă şi prea mult parfum. Ascultam prea multă muzică clasică, foloseam prea mult timp, mi-am consumat toată toleranţa şi mi-am epuizat până şi ultima lacrimă. Din acest motiv, spun ori de câte ori îmi amintesc aceste momente: nu am suferit niciodată la fel de mult ca atunci când eram fericit.
Confuzia între aceşti termeni, ca să nu mai vorbim de ideea rău intenţionată de a le pune pe acelaşi plan, a fost şi este cauza unor oribile neînţelegeri în cadrul cuplurilor.
„Nu mai eşti ca înainte...", „Cuplurile se uzează în timp..." şi „Nu mai sunt îndrăgostit... plec", iată unele dintre afirmaţiile pe care le ascult în cabinet şi le citesc în presă, bazate pe ideea că soţii ar trebui să continue să fie îndrăgostiţi „ca în prima zi". Este foarte frumos să crezi că e posibil şi ne-ar plăcea să credem acest lucru, dar e o minciună.

Stadiul ideal al unui cuplu nu este acela din primele luni în care eram îndrăgostiţi, ci al întregului timp în care oamenii se iubesc în sens cotidian, adevărat.
Probabil din fantezie, mi-ar plăcea să fiu îndrăgostit de soţia mea de acum douăzeci de ani, pentru că a fi îndrăgostit este ceva încântător. Deşi, foarte sigur, dacă aş fi fost îndrăgostit de soţia mea, cu adevărat îndrăgostit de soţia mea, chiar în acest moment nu aş scrie această carte.
Dacă aş fi îndrăgostit, aş simţi că asta e o pierdere de timp.
Dacă aş fi îndrăgostit de soţia mea, chiar în acest moment nu aş avea deloc chef să fiu aici, pentru că m-aş gândi să fiu acolo, să mă întâlnesc cu ea sau în orice caz să scriu o poezie, dar mereu în preajma ei, pentru că ea ar fi centrul vieţii mele.
Când, într-o relaţie care începe cu o astfel de pasiune, îndrăgostirea lasă loc iubirii, totul iese bine. De fapt, nu ni s-ar putea întâmpla nimic mai bun.
Dar când nu duce acolo, pierderea îndrăgostirii nu face decât să lase în urmă o senzaţie de oraş devastat, o ruină emoţională, durerea pierderii, vidul absenţei.
Şi te întrebi: de ce s-a terminat? Pentru că nu era adevărat? Pentru că era puţin? Pentru că era o minciună?...
Nu. S-a terminat pur şi simplu pentru că era o pasiune.
într-o încercare inutilă de a prezenta câteva date privind magia acestui lucru şi fără nici o posibilitate de a şti de ce se întâmplă, îndrăznesc doar să stabilesc faptele care, fără nici un fel de îndoială, sunt necesare ca să te îndrăgosteşti:
1 .Celălalt trebuie să aibă (sau să ne imaginăm noi că are) o virtute sau o calitate pe care noi (chiar dacă numai pe moment) o supraevaluăm. Cu alte cuvinte, ceea ce este celălalt, ceea ce face sau are ni se pare incredibil de valoros. (Dacă în acest moment al vieţii mele supraevaluez estetica, mă voi îndrăgosti de cineva care corespunde standardelor de frumuseţe ale momentului; dacă în acest moment mi se pare fundamental să ai bani, mă voi îndrăgosti de cineva care are o situaţie economică bună; la fel cu inteligenţa, culoarea pielii, simpatia etc.).
2.Pentru a ne îndrăgosti, este obligatoriu să avem o predispoziţie către „îndrăgostire". Cu alte cuvinte, suntem dispuşi să pierdem controlul raţional al faptelor noastre îndrăgostindu-ne. Deşi acest concept contrazice ideea noastră că te îndrăgosteşti fără să îţi propui, se pare că devine evident mai târziu, când suntem deja îndrăgostiţi. Adică, dacă nu suntem dispuşi să ne lăsăm târâţi de pasiune, dacă nu suntem decişi să trăim descentraţi, dacă refuzăm să ne pierdem controlul, îndrăgostirea nu apare.
în cadrul unei prelegeri, o doamnă m-a întrebat dacă nu este cumva posibil ca o persoană să îşi stabilească în celălalt propriul centru nu pentru că este îndrăgostită, ci pentru că nu îşi poate asuma răspunderea propriei vieţi. Eu i-am răspuns că, la prima vedere, cele două situaţii pot părea asemănătoare, dar sunt foarte diferite.

Ştii întotdeauna că eşti îndrăgostit când ţi se întâmplă şi ştii că celălalt a devenit centrul vieţii tale datorită acestor circumstanţe. Când aceasta se întâmplă pentru că sunt un imbecil care nu-şi poate lua viaţa în propriile mâini, celorlalţi li se poate părea că este acelaşi lucru, dar nu este.
Una este să fii îndrăgostit, alta e să fii un idiot iresponsabil; sunt lucruri diferite. Una e să fii un visător, şi alta e să nu te trezeşti ca să mergi la muncă.
Una e să te privesc cu ochi fermecaţi şi să par un tâmpit, şi alt lucru, foarte diferit, este să fiu tâmpit.
Este adevărat că, atunci când sunt îndrăgostit, uneori par un imbecil, dar nu sunt în mod obligatoriu astfel. (Se poate întâmpla şi ca un imbecil să fie îndrăgostit, dar cele două situaţii nu au legătură între ele.)
în orice caz şi deşi acceptăm că nu este o stare permanentă, să convenim că, în timpul acestor momente trecătoare de pasiune, ai senzaţia că ţi se deschide inima către altă realitate superioară şi trăieşti fiecare fapt mărunt cu o intensitate care s-ar putea să îţi lipsească după ce pasiunea se termină. După cum spune poetul Antonio Machado:

Aveam în inimă înfipt spinul unei pasiuni Am reuşit să mi-l smulg într-o zi

Acum nu-mi mai simt inima. [...]

Spin ascuţit şi aurit cine te putea simţi în inimă...
împlântat.
A fi **îndrăgostit Şi a iubi sunt două lucruri minunate, dar nu trebuie confundate.**
Trebuie să înţelegem că, deşi pasiunea pe care o simţi când eşti îndrăgostit este minunată, în realitate a iubi nu este mai puţin minunat. A iubi este un lucru fantastic, pentru că, deşi este adevărat că iubirea nu are intensitatea pasiunilor, evident că nu, are o profunzime care lipseşte stării de a fi îndrăgostit.
Datorită acestei profunzimi, iubirea este capabilă să aducă stabilitate relaţiei, plătind cu dispariţia vrăjii şi a fascinaţiei. Pentru că poţi iubi fiind cu picioarele pe pământ, în timp ce, atunci când eşti îndrăgostit, trăieşti cu capul în nori.
Sigur este că, îmi place sau nu, îndrăgostirea se termină. Iar când aceasta se întâmplă, dacă am noroc, mă centrez din nou în mine însumi, iar de aici pot lăsa să înflorească iubirea adevărată.
Cea mai frumoasă definiţie a iubirii pe care am auzit-o vreodată este cea a lui Joseph Zinker:
Iubirea este bucuria pricinuită de simpla existenţă a celuilalt.
Adagiul evocă un sentiment aproape suprem de iubire, cel mai profund şi mai intens.
Posibil sau nu, acesta ar fi obiectivul cel mai de dorit: să ajung să iubesc atât de mult, încât să mă bucur doar pentru că celălalt există.
Şi nu există o iubire pasională care să poată dura toată viaţa?

Zilele trecute am corectat-o pe o pacientă care vorbea despre logodnicul ei şi spunea că „ şi-a pierdut capul" de dragoste.
Atunci i-am spus: ce păcat că nu poţi spune că eşti „regăsită" în iubire!
Iubirea pasională este numele pe care îl rezerv acelor relaţii în care, iubindu-ne suficient cât să putem construi un cuplu, fără a înceta să fim noi înşine, din când în când putem constata că ne îndrăgostim de aceeaşi persoană cu care trăim de ani buni. Adică ne regăsim îndrăgostiţi.
întotdeauna e frumos când se întâmplă acest lucru, chiar şi când momentele în care ne îndrăgostim nu coincid.
Uneori mi se întâmplă să ajung acasă fericit şi zâmbitor şi o văd pe Perla arătând altfel, mai frumoasă, mai tânără, mai desăvârşită. îmi dau seama (din experienţă) că sunt îndrăgostit. Şi atunci, cu o expresie grăitoare pe chip, îi spun: „Buunăăă...", iar ea îmi răspunde „Bună". Iar atunci ştiu că, de data asta, nu suntem pe aceeaşi lungime de undă.
Faptul că acest lucru se întâmplă nu înseamnă că ne respingem unul pe celălalt, ci doar că nu există o întâlnire din acest punct de vedere. în seara respectivă, putem vorbi despre asta şi poate să facem dragoste, dar nu este ca în alte seri.
Când ne surprindem amândoi îndrăgostiţi unul de celălalt în acelaşi timp, e minunat. Atât timp cât durează (câteva zile sau câteva săptămâni), simţim intensitatea cu care suntem îndrăgostiţi şi, în acelaşi timp, profunzimea iubirii. Relaţia noastră se iluminează, şi noi împreună cu ea. Totul este spectaculos şi minunat... Şi trece. Şi ne întoarcem încântaţi, nici mai mult, nici mai puţin decât la iubirea pură, acum fără pasiune, dar cu bateriile încărcate de dorinţă până la următoarea idilă.
Reîndrăgostirile ocazionale sunt condiţia de a menţine tinereţea unui cuplu de-a lungul căii împărtăşite.
Fără îndoială că logica cea mai simplă ne spune că nu te poţi îndrăgosti la comandă şi, din acest motiv, îndrăgostirea reciprocă şi în acelaşi moment depinde de hazard.
Nimeni nu poate spune: „Aşa, eu intru în concediu la data de, aşa că o să ne îndrăgostim acolo". Nu e posibil!
Şi, fără îndoială, aici este magia.
Se întâmplă la fel.
Se întâmplă ca el şi ea să meargă în concediu, părăsesc cotidianul, se duc pe o plajă mică şi îndepărtată, singuri, pentru că acum copiii au crescut şi şi-au luat zborul, şi dintr-odată, împreună la mare, li se întâmplă ceva, dintr-odată chimia uitată, rămasă în acele vremuri în care s-au îndrăgostit, renaşte. Şi se întâmplă ca ea şi el să se îndrăgostească din nou. La fel ca înainte, dar diferit, pentru că ei sunt diferiţi, deşi au convieţuit în acest timp toţi şase: cei doi care sunt, cei doi care au fost, sentimentul şi pasiunea.
Bineînţeles, când se întoarce din concediu, cuplul spune: „A... s-a terminat!" Şi dă vina pe Buenos Aires.
Dar nu e aşa, s-a terminat pentru că, într-adevăr, era bine să se termine.

Multe persoane, mai ales femei, îmi spun că ar fi bine ca această stare de a fi îndrăgostit să nu se termine „atunci când te întorci de pe mica plajă îndepărtată", ci să călătorească înapoi cu noi la Buenos Aires. Eu nu cred. Cred că trebuie să o lăsăm în Patagonia, în Cancun, oriunde-o fi, şi să călătorim noi către această stare, de fiecare dată când dorim amândoi.
Să nu trăiţi aici gândindu-vă ce frumos era acolo. Şi nici gândindu-vă ce frumos era atunci când eraţi îndrăgostiţi, tânjind după trecut. Ceea ce se întâmplă acum, adică iubire, este fantastic dacă facem o comparaţie cu indiferenţa. Prin urmare, de ce să facem comparaţii cu ceea ce aparţine altei lumi?

Dovezi de iubire: demonstraţie, fidelitate şi convieţuire

Demonstraţie

Unul dintre subiectele care apar atunci când vorbesc despre a se îndrăgosti, a se îndrăgosti din nou şi a iubi cu adevărat este demonstraţia, altfel spus, cât de demonstrativ este celălalt.
întotdeauna spun că a demonstra înseamnă a dovedi fără nici o îndoială că un lucru este adevărat. Dacă eu trebuie să-ţi demonstrez, este pentru că pornesc de la ideea că nu mă crezi, altfel demonstraţia nu ar fi necesară.
Şi atunci întreb: de ce ar trebui să demonstrez că ţin la tine? De ce să ţi-o dovedesc?
Cine se îndoieşte şi are nevoie de dovezi?
Dacă tu eşti cel care nu crede, asta este problema ta, nu a mea. De ce ar trebui eu să-ţi demonstrez că ţin la tine?

Nimeni „nu trebuie să" demonstreze nimic.

Să eliminăm din discuţie verbul „a demonstra", pentru că sună groaznic.

Pentru mine, necesitatea demonstraţiei afective implică un nonsens.
Dacă ţi-aş spune că am o cicatrice verde în palmă, ai putea să mă crezi sau nu. Dacă mă crezi, o faci înainte să deschid mâna. Pentru că, dacă mă crezi numai când deschid mâna şi o pun în faţa ochilor tăi, atunci ai încredere în ceea ce vezi, nu în mine. Eu trebuie să demonstrez că am o cicatrice verde în palmă pentru că nu mă crezi, şi atunci ţi-o arăt, apoi tu te gândeşti că mă crezi pentru că ai văzut-o. Dar continui să nu ai încredere în mine şi să ai încredere numai în ochii tăi.
Nimeni nu îţi poate demonstra iubirea, pentru că în demonstraţie crezi ceea ce vezi, iar pe celălalt nu-l crezi deloc. La fel se întâmplă şi cu cuvântul „a arăta", care presupune că nu vezi.
Dacă din când în când îmi spui „te iubesc" pentru a-mi arăta că mă iubeşti, adevărul este că nu-mi e de nici un folos, aşa că nu-mi mai spune. Acum, dacă îmi spui „te iubesc" pentru că este ceea ce simţi, dincolo de a dori să- mi demonstrezi ceva, te rog să nu încetezi să o faci, pentru că vreau să ştii că îmi place să te aud spunând-o. Şi, în ciuda plăcerii mele, nu o face niciodată în

funcţie de mine, fa-o în funcţie de tine şi de sentimentele tale, sau nu o face deloc.
Nu slujesc la nimic actele de iubire care au ca scop să afle celălalt că îl iubesc. „Uite ce frumos e cadoul pe care ţi l-am oferit de ziua ta, ai văzut cât te iubesc?"...
E un gest meschin şi iraţional, pe care îl faci ca să-l determini pe celălalt să îţi plătească cu aceeaşi monedă.
Sigur că mă bucur să fiu iubit, că oamenii se apropie şi îmi spun te iubesc, dar nu pentru a-mi demonstra acest lucru, ci pentru că ei simt nevoia să mi- o spună.
Gata cu povestea învăţată şi absurdă de a spune te iubesc pentru a auzi „şi eu te iubesc".
„Trebuie să-mi amintesc că trebuie să-i cumpăr un cadou de ziua ei, pentru că altfel soţia mea va crede că nu o mai iubesc."
(Adaug eu: nu numai că va crede, ci şi îşi va da seama.)
Partea importantă a oricărei relaţii interpersonale nu este că eu îţi spun „te iubesc", nici să-ţi demonstrez acest lucru. Important este dacă tu te simţi iubit sau nu.
în acest scop, propun ca următorul răspuns pe care îl dai atunci când cineva îţi spune te iubesc să fie:
Ştiu.
Când primeşti acest răspuns din partea celuilalt, simţi că sentimentul tău a ajuns unde ai vrut; nu e un ecou, celălalt a înregistrat mesajul. Şi atunci cercul se închide.
Ar fi bine să analizezi asta.
Când celălalt mă iubeşte, iar eu mă simt iubit, senzaţia de satisfacţie a amândurora e de milioane. El simte că îl percep; că îl observ; că, într- adevăr, ceea ce simte este important pentru mine.
De asemenea, e posibil să mă iubească şi să nu fie capabil să exprime ce simte. Există oameni care îţi trimit flori în fiecare zi şi nu ţin deloc la tine. Şi există şi oameni care trăiesc cu parteneri care nu le-au arătat nimic în toată viaţa lor şi totuşi se simt iubiţi, oameni care ştiu că deşi celălalt nu face lucrurile pe care le fac alţii, când îl privesc în ochi, ştiu că sunt iubiţi.
Am un prieten foarte apropiat care este genul care te sună, se îngrijorează, arată asta şi acţionează.
Mă simt foarte iubit.
Iar eu, care nu sunt atât de expansiv sau sunt mai ocupat, simt uneori nevoia să-l întreb:

- Tu ştii că ţin mult la tine? *Iar el atunci îmi spune:*

- Da, sigur că ştiu... Aşa eşti tu, eu ştiu deja.

Şi nu insistă să-i spun, să-l sun, să-mi aduc aminte de ziua lui şi să-i trimit un cadou, pentru că relaţia noastră de prietenie nu are nevoie de aşa ceva.

Atunci cândfac unul dintre aceste lucruri, el observă şi îmi mulţumeşte.
Pot să ţin la cineva şi celălalt să nu ţină la mine?
E posibil ca cineva să fie foarte important pentru mine, şi persoanei respective să nu-i pese deloc de mine?
De ce nu?
Am un pacient care, sătul ca iubita să-l dispreţuiască, să-l lase să aştepte ca fraierul şi să dispară vinerea noaptea, i-a spus într-o zi:
- Uite, vineri te aştept la mine, dacă nu vii în seara asta, nu mai veni, pentru că o să mă sinucid.

Atunci ea i-a spus:

- Dar nu se poate! Cum să te sinucizi? Ascultă-mă...

- Nu mai avem ce vorbi. Dacă nu vii, o să afli despre mine din ziare. *Sâmbătă dimineaţa, sună telefonul la el acasă. Pacientul meu răspunde.*

- Bună, aude. *Era iubita.*

- Bună, nu ai venit, îi reproşează el. *Pauză. Ea răspunde:*

- ***Cum, nu te-ai omorât?***

Aşa se întâmplă mereu; nu este obligatoriu, nici de la sine înţeles ca pe celălalt să-l intereseze ce mă interesează pe mine sau să-i pese de mine la fel de mult cum îmi pasă mie. Şi trebuie să ne asumăm acest lucru.
Sinuciderile care au legătură cu iubirea nu sunt pertinente.
Se sinucide din dragoste cel care are atâta nevoie să fie iubit de celălalt, încât nu se iubeşte suficient pe sine.
Se sinucide din dragoste cel care nu poate suporta ideea că persoana pe care o iubeşte atât de mult nu îl iubeşte.
Sinuciderea este în acest caz o ieşire evident prea puţin practică şi prea puţin sănătoasă.
Dar problema cea mai mare este că lumea foloseşte ameninţarea cu sinuciderea pentru a-l pedepsi pe celălalt.
Ideea de a ameninţa cu sinuciderea pentru a-l face pe celălalt să sufere, acest protest autodistructiv este una dintre prostiile la care ar trebui să renunţăm cu toţii.
„Uite cum mă chinui pentru tine" ori „Rămâi cu mine sau sar pe fereastră" sunt abordări nefaste.
Ce câştigi dacă celălalt nu va ţine la tine ca să se bucure de prezenţa ta, ci ca să nu te sinucizi? Este vorba despre folosirea sentimentului de vinovăţie. Iar vinovăţia este un sentiment inventat.

Suntem pregătiţi pentru a încerca să manipulăm comportamentul celuilalt. Dacă reuşesc să te fac să te simţi vinovat, atunci eşti în mâinile mele.

Nu trebuie să mori pentru celălalt, ci să trăieşti pentru a vă bucura împreună...

Fidelitate

Studiind psihologia comparată pentru a găsi rădăcinile comportamentului uman în comportamentul animal, observăm unele fapte foarte simbolice, care ne ajută să ne gândim la obiceiurile noastre monogame.

Studiind orice specie, constatăm o regulă: atunci când unul din cei doi, masculul sau femela, este mai agresiv decât celălalt, comunitatea se organizează în haremuri. De exemplu, în rândul leilor, unde masculul este mai agresiv decât femela, fiecare mascul se împerechează cu mai multe leoaice, care „îi aparţin". în rândul păianjenilor, în schimb, unde femela e mai agresivă, se întâmplă invers: fiecare femelă are mai mulţi masculi la dispoziţie.

Ei bine, dacă nici unul din cei doi indivizi ai speciei nu are tendinţe agresive, atunci apare organizarea în comunităţi. Toţi masculii se împerechează cu toate femelele, şi puii aparţin grupului. Iar când şi femela, şi masculul sunt agresivi, atunci schema tendinţei este monogamia.

Să ne gândim la noi. Să transferăm această schemă la rasa umană.

Acele culturi în care bărbatul dovedeşte o anumită agresivitate şi are un loc dominant în raport cu femeia, de exemplu în vechile culturi ale Orientului, se bazează pe o structură în care bărbatul are mai multe soţii. Dimpotrivă, în mitul amazoanelor, în care femeia războinică are rol dominant, femeile sunt cele care au haremuri de bărbaţi.

în anii 1960, în timpul mişcării hippy, adeptă a nonviolenţei, bărbaţii şi femeile trăiau în comunitate, membrii grupului aveau relaţii neexclusive, iar copiii aparţineau comunităţii.

Mare parte a societăţii se sprijină pe structuri sociale monogame. Ce crezi că spune lucrul acesta despre agresivitatea noastră?

Dacă am nevoie să stabilesc că soţia mea face parte din teritoriul meu, iar soţia mea simte nevoia de a stabili că eu fac parte din al său, este rezonabil să anticipăm că vom pretinde fidelitatea monogamiei.

Eu cred că este vorba despre o alegere în fiecare moment şi că în acest sens nu există diferenţă între femei şi bărbaţi.

Fidelitatea face parte din dezvoltarea noastră socială, iar în această cultură şi în acest moment, lucrurile stau astfel; nu îndrăznesc să dau asigurări că, peste treizeci de ani, această situaţie va mai fi valabilă.

Cuvântul „infidelitate" vine de la „fidelitate", „fidelitate" vine de la „fidel", iar „fidel" vine de la latinescul fides.

în latină, fidel este cel care are sau practică o anumită credinţă, iar credincioşii care aparţin unei religii se numesc fideles. Fidel este cel care crede, iar infidel este cel care nu crede.

Când o doamnă are o aventură cu un instructor de tenis, ca să spunem aşa, sau cu un domn oarecare, dacă e cazul, se spune că e infidelă.
Acum, infidel înseamnă „cel care nu crede". în ce nu crede? Nu crede că în această legătură de cuplu poate găsi ceea ce caută. Aceasta este infidelitatea.
Infidelitatea înseamnă să crezi că în legătura pe care o ai cu mine nu vei găsi ceea ce cauţi şi că vei căuta în altă parte.
Cel care este infidel nu este infidel celuilalt, ci relaţiei sale de cuplu.
Uneori, e sigur că în relaţia mea de cuplu nu găsesc ceea ce caut. întotdeauna am două posibilităţi: să aleg să renunţ cel puţin o perioadă la ce căutam sau să aleg să nu renunţ şi să plec să caut. în cea de-a doua posibilitate, trebuie să-mi asum riscul pe care îl presupune faptul de a nu crede în cuplul pe care l-am format.
Când bunica mea spunea: „Soţul caută în afară ce nu găseşte acasă", râdeam cu toţii, ni se părea o glumă a bătrânei. Iar eu, jumătate de secol mai târziu, iată, mă trezesc că spun aproape acelaşi lucru...
Atât bărbatul, cât şi femeia pornesc în căutare în afara căsătoriei sau în afara cuplului când cred că vor obţine ceva ce cred că nu pot găsi în legătura lor actuală (uneori acest „ceva" este pasiune, romantism şi aventură, dar alteori este pericol, noutate şi joc).
De obicei, tentativa de a căuta în altul ceea ce îmi lipseşte nu este tentativa care oferă rezolvarea.
Ideea că totul va fi fenomenal dacă voi fi într-o relaţie cu altcineva, o relaţie în care nu există rutină sau uzură, este falsă. Adevărul este că şi noutatea va deveni rutină, dacă nu îmi voi schimba atitudinea.
Uneori, motivaţia este mai complexă.
De exemplu: într-o zi, un domn de cincizeci şi şase de ani se analizează, îşi priveşte trecutul şi spune:

Ce viaţă de rahat!

Priveşte alături, o vede pe soţia sa şi spune: *De vină e vrăjitoarea asta!*
De ce spune aşa? Pentru că e mai uşor să te gândeşti că e vina vrăjitoarei decât să-ţi spui eu sunt un idiot.
Şi domnul trecut de cincizeci de ani îşi continuă monologul:

Când a început totul?

Când aveam douăzeci şi patru de ani şi m-am căsătorit cu dobitoaca asta.

Şi, din cauza ei, am dus viaţa pe care am dus-o până acum. Trebuie să-mi

caut viaţa pierdută! Unde?
La o tinerică de douăzeci şi patru de ani, care să-mi amintească cine eram eu la vârsta ei.

Şi, urmând acest mecanism de bază, porneşte în căutarea căii pierdute.
Este întotdeauna o atitudine de negare aceea de a-l învinovăţi pe celălalt că ne-a distrus viaţa.
Şi ce este cel mai rău (am văzut) este că, uneori, partenerul crede că este astfel şi îi dă dreptate.
Evident, fără a fi nevoie să cauţi „o viaţă nouă", oricui i se poate întâmpla să dea peste cineva, să aibă fantezii şi să simtă dorinţă. E adevărat. Cred că trebuie să fii foarte fraier sau foarte fraieră ca să crezi că acea persoană pe care ai ales-o, se presupune, pentru toată viaţa, este singura din lume care ne excită, singura care generează fantezii, singura persoană frumoasă din lume.
Cred că în lume există alte persoane pe care le poţi considera atrăgătoare.
Apoi, mă rog, fiecare decide ce face cu aceste fantezii.
„A, nu, domnule doctor, dacă admit că am aceste fantezii şi nu le dau curs, vorbim despre reprimare, dacă nu le pun în practică, pot suferi o traumă... am citit eu într-o carte..."
Eu nu cred că lucrurile stau astfel, ci este o chestiune de alegere, trebuie să evaluăm costurile în diferite momente ale vieţii şi să alegem. Poţi alege sau nu să mergi mai departe, fără să fie nevoie să suferi vreo traumă din acest motiv. (în ceea ce priveşte reprimarea, bineînţeles că este puţin mai mică decât cea necesară pentru a nega fanteziile şi a anestezia dorinţa.)
Acum, dacă îmi interzic acest lucru pentru că sunt căsătorit şi trăiesc făcându-te responsabilă pentru toată plăcerea pe care o ratez din vina ta, la un moment dat te voi taxa. Şi asta e groaznic. într-o astfel de situaţie, ar fi bine să văd ce se întâmplă cu căsătoria noastră, şi nu ce se întâmplă cu dorinţa mea.
Ceea ce îmi place cel mai mult în relaţia mea de cuplu este că soţia mea şi cu mine ştim că oricare dintre noi poate face o alegere diferită.
Ceea ce ne place la relaţia noastră este că ştim că ne alegem reciproc pentru că aşa vrem.

Aceasta este adevărata poveste a fidelităţii. Nu că aş trăi într-un acvariu.

Ştiu că în lume există femei mai frumoase decât soţia mea, mai înalte decât soţia mea, mai inteligente şi unele chiar au şi mai mulţi bani, ştiu foarte bine. Şi presupun că soţia mea ştie că în lume există bărbaţi mai înalţi, mai supli, mai inteligenţi, mai cumsecade şi care vorbesc mult mai puţin decât mine...
Amândoi ştim acest lucru. în cazul meu, eu nu renunţ la o aventură deoarece căsătoria mea îmi interzice acest lucru, pentru că ar însemna să o înşel. Renunţ pentru că eu decid astfel.
Pactul dintre soţia mea şi mine există pentru că noi nu dorim altceva, iar nu pentru că ne supunem unei legi stabilite din afară.
Soţia mea ştie, la fel de bine ca şi mine, că nu va trebui să renunţe să facă nimic pentru că eu sunt în viaţa ei. în orice caz, este alegerea ei să facă ce vrea, iar eu voi face apoi ce cred sau ce pot. Dacă ea decide să aibă o aventură, după aceea eu voi decide dacă doresc sau nu să continui să am o soţie care are o

aventură, iar ea va decide, în cazul în care eu am o aventură, dacă doreşte sau nu să continue. Lucrul de care sunt sigur este că între noi nu va fi loc pentru minciună.
Vorbesc despre relaţia mea de cuplu, dar fiecare poate face orice pact doreşte. Acesta este pactul dintre noi, am fi putut încheia un alt pact, dar l-am ales pe acesta.
Orice încălcare a acestui pact implică, într-un anume mod, înşelarea celuilalt, implică o transgresiune în ceea ce priveşte obiectul pactului.
Nu are nici o legătură cu faptul că aş putea ţine la altă persoană, iubi o altă persoană sau chiar fi atras de altă persoană. Ceea ce rămâne stabilit între noi prin acest pact este să nu avem relaţii cu aceste alte persoane.
Nu am convenit să nu simţim, pentru că ar fi stupid să nu simţim. Ar fi stupid ca eu să-i spun soţiei mele: începând din acest moment, vom încheia un pact ca nici un alt bărbat să nu-ţi pară mai atrăgător decât mine. Ceea ce putem conveni însă este ca ea şi cu mine să nu avem aventuri sexuale.
Pactul cu partenerul poate fi formulat în cuvinte sau implicit. Majoritatea cuplurilor pe care le cunosc au un pact de fidelitate conjugală implicită. Eu cred că dacă nu se convine nimic în sens contrar, pactul încheiat este acesta.
Dar atenţie, pentru că există cupluri care nu au acest pact. în majoritatea căsătoriilor din clasa medie sau medie către superioară, pactul stabilit virtual este cel de fidelitate reciprocă, dar ceea ce se aplică de fapt în practică este un pact în care el are permisiunea de a avea câte o aventură, iar ea nu.
Acesta este pactul adevărat, stabilit dincolo de ceea ce se spune.
Dovada este că atunci când el avea o aventură, familia şi societatea îi spuneau ei: „Mă rog, uite, a fost o mică aventură, trebuie să-l ierţi, gândeşte-te la familia ta..."

Iar când avea ea o aventură, lui i se spunea: „Şi tu o să stai aşa, încornorat? Eşti

un fraier..."

Aceasta e povestea contextului domestic, în mod clar un pact diferit pentru bărbat şi pentru femeie. Din câte se pare, cultura şi-a propus să-i convingă pe bărbaţi că suntem poligami prin natură, şi pe femei că sunt monogame. Dar lucrurile s-au schimbat.
Femeile au senzaţii şi căutări, nelinişti sexuale care nu sunt legate de afecte, exact ca şi bărbaţii.
Că unele şi le permit, şi altele nu, că apreciază că e bine sau cred că e rău, că le reprimă sau nu le reprimă, asta e altă poveste.
Dar sexul fără iubire există, aşa cum există iubirea fără sex, cum există din fericire sexul cu iubire, şi cum din fericire nu există nimic, nici sex şi nici iubire, şi toate aceste lucruri sunt posibile în relaţia dintre un bărbat şi o femeie.
Aşa cum este posibil să nu te simţi atras, mişcat, inspirat sau sedus de cineva care îţi place. Asta nu înseamnă că, dacă întâlneşti pe cineva care îţi place,

trebuie să te culci imediat cu persoana respectivă, pentru că din fericire, deşi nu putem să ne impunem ce să simţim, în schimb suntem stăpâni pe ceea ce facem.

Repet, nu răspundem de emoţii, în schimb răspundem de ceea ce facem cu emoţiile.

Eu nu pot decide dacă Cutărescu sau Cutărească mă atrage sau nu, asta nu face obiectul deciziei mele. în schimb are legătură cu decizia mea ceea ce fac cu aceste emoţii.

Nu pot evita să mă simt atras de o oarecare domnişoară care locuieşte în apropierea casei mele, dar cu totul altceva este să nu pot evita să mă culc cu ea. Bineînţeles că pot evita acest lucru, depinde de mine. Asta înseamnă să- mi exercit libertatea, iar a nu o exercita înseamnă: aş fi vrut, dar nu pot.

Adevărul este că eu mă culc cu cine vreau şi că soţia mea se culcă cu cine vrea ea, de aceea este atât de preţios faptul că ea se culcă cu mine.

Dacă în loc de asta, soţia mea ar crede că mă culc cu ea pentru că sunt obligat prin căsătorie şi pentru că nu am nici o altă posibilitate, ce valoare ar avea faptul că ne culcăm unul cu altul?

Fără libertatea de a alege nu poate exista o relaţie de iubire.

Să spui că iubirea e acea legătură în care ambii sunt precum câinele şi pisica, supraveghindu-se unul pe celălalt, e o prostie.

Să spui că eu nu am încredere în tine pentru că te iubesc mult este o tâmpenie.

Să spui că în realitate te controlez, sunt gelos şi te urmăresc pentru că îmi e foarte frică să nu te pierd este o aiurea lă.

Motorul geloziei este propria nesiguranţă.

Am încredere în faptul că te iubesc şi mă simt iubit, şi nu încep să mă tem că ai cine ştie ce aventuri.

Cu fidelitatea se întâmplă multe lucruri interesante. Uneori, oamenii îşi închipuie că gelozia este o exprimare a iubirii, că dacă cineva nu e gelos înseamnă că nu te iubeşte prea mult şi că dacă cineva te iubeşte, trebuie să fie gelos. Pentru mine, acestea sunt asocieri absurde.

Ambrose Bierce defineşte gelozia ca pe o teamă de a nu-l pierde pe celălalt, deşi adaugă: dacă l-aŞ pierde din motivul pentru care mă tem să-l pierd, nu ar merita efortul făcut pentru a-l păstra.

Dacă aş renunţa să mă culc cu altă domnişoară pentru că mă tem ca soţia mea să nu afle este o porcărie faţă de soţia mea, pentru că, în realitate, aceasta nu este o alegere, iar iubirea este un lucru atât de important, atât de solid, atât de puternic şi atât de minunat, încât se poate fundamenta numai pe libertate.

Nu am spaţiu ca să îţi arăt că te iubesc, dacă nu pot să fac un pas deoarece aici tu controlezi totul.

Nu se poate iubi fără libertate, nu se poate iubi fiind prizonier.

în general, fidelitatea ţine de o normă socială care se stabileşte pornind de la posesivitate şi, de asemenea, de o normă personală.

Dacă ea şi el decid să facă un pact în sensul că pot avea aventuri extraconjugale, cine spune că nu au voie?

Dat fiind că nu e obligatoriu ca sexul să fie legat de iubire, oamenii pot avea un joc de seducţie care să nu fie în mod necesar iubire. Poate fi pur sexual.
în lume există tot mai multe cupluri în care exclusivitatea nu funcţionează şi în care se stabileşte în mod explicit că există permisiuni sexuale, dar nu afective.
Nu şi în Argentina, unde suntem prea sicilieni pentru a ne permite aceste lucruri. Dar în ţările saxone, în unele regiuni din Statele Unite, în ţările nordice mai ales, abordarea e diferită. Mi-o pot imagina pe Ea spunând: „Iubitule, mă întorc repede, mă duc să mă culc cu domnul de vizavi", iar El, în timp ce-şi aprinde ţigara, zice:
„Fii atentă când traversezi, iubito, că e trafic.
Mie nu mi se pare nici bine, nici rău.
Oamenii nu încheie pacte privind libertatea sexuală pentru că, în general, sunt posesivi.
Nu e vorba să accepţi fidelitatea ca pe o normă stabilită social, ci să deschizi uşa, ca să rămână cel care doreşte să rămână şi să iasă cel care doreşte să iasă. Şi atunci să constaţi că celălalt a rămas. Asta e minunat.
Fidelitatea pentru a respecta o normă nu e un act de iubire, este o absurditate.
Convieţuire
Convieţuirea este mult mai mult decât a fi împreună, mult mai greu, mult mai epuizant, mult mai de uzură, mult mai mobilizator, mult mai...
Convieţuirea implică în mod necesar întocmirea unei liste de pacte care nu erau necesare când nu locuiam împreună.
Iată de ce convieţuirea reprezintă prin ea însăşi o mare încercare a relaţiei de iubire. Una e să ne certăm şi să te conduc la tine acasă şi să mă întorc la mine, sau să-ţi închid telefonul şi să nu te mai sun până când nu îmi trece, sau să nu răspund la sonerie ca să te ignor, şi alta e să ne certăm cu scântei, dar să dormim în acelaşi pat toată noaptea.
Cuplurile mai tinere par să fi înţeles aceste dificultăţi şi au gândit pacte de convieţuire provizorie.
La început, au fost escapadele de vacanţă, apoi convieţuirea de câteva săptămâni înainte de căsătorie, apoi au trăit împreună în vederea căsătoriei, iar acum convieţuiesc, în loc să se căsătorească. Această evoluţie nu mă bucură, dar este ceea ce se întâmplă.
Eu cred că stabilirea oficială a unei relaţii nu poate şi nici nu trebuie să fie motiv de glumă. Mi-a luat mult timp să înţeleg că faptul de a se căsători, atât pentru bărbaţi, cât şi pentru femei, închide un ciclu care altfel rămâne deschis.
Căsătoria face parte dintr-un ritual care separă un „înainte" de un „după".
A se căsători sau a nu se căsători nu schimbă mare lucru în ceea ce priveşte viitorul, cine doreşte să se separe o va face oricum. în primul rând, pentru că divorţul există. în al doilea, chiar şi dacă nu ar exista divorţul, ce m-ar putea reţine alături de soţia mea, dacă nu vreau să fiu cu ea? Ce judecător ar putea

veni să-mi spună: „Nu, dumneavoastră trebuie să locuiţi aici"? E stupid, e ridicol să te gândeşti că eşti obligat să trăieşti alături de cineva dacă nu doreşti. Nimeni nu poate obliga pe nimeni să rămână unde nu vrea.
Cei care doresc să plece şi nu o fac rămân pentru că nu sunt dispuşi să plătească preţul.
Chestiunea actelor a încetat să fie importantă odată cu trecerea timpului.
Ne-am dat seama cu toţii că noi suntem cei care hotărăsc locul de reşedinţă. Eu sunt stăpânul relaţiilor mele.
Şi dacă se întâmplă, de exemplu, să te îndrăgosteşti de cineva fără drept de apel, dacă nu ai putut evita acest lucru şi doreşti să trăieşti această iubire, atunci o să vii, o să te aşezi lângă mine şi, cu multă durere, îmi vei spune: „Uite ce mi se întâmplă, asta vreau şi asta pretind".
Şi s-a terminat. Atunci vom decide ce să facem, apoi... apoi vom vedea.
Pentru că nu am nici o îndoială că, dacă mă iubeşti, nu o să-mi faci rău cu bună ştiinţă.
Există lucruri care nici nu trebuie stabilite printr-un pact şi altele care trebuie stabilite.
Acum câţiva ani, am întocmit pentru un cuplu de prieteni un contract conjugal. Această serie de acorduri şi declaraţii nu funcţionează ca o listă simplistă despre ce trebuie şi ce nu. Funcţionează ca o referinţă pe baza căreia fiecare poate stabili pactele pe care le are explicit sau implicit în propria căsătorie.

Contract conjugal

Dincolo de iubire de Jorge Bucay

1.Definiţie. Căsătoria este un angajament afectiv, spiritual şi social, conceput pentru a proiecta, împărtăşi şi a se simţi bine, într-un cadru sigur şi semnificativ.
2.Durată. Contractul se semnează pentru toată viaţa, dar pactul trebuie reînnoit o dată la cinci ani, urmând a se renegocia termenii. Dacă nu se încheie un nou contract, prezentul acord expiră.
3.Proprietate. Fiecare parte convine în mod definitiv să nu îl considere pe celălalt ca parte a proprietăţilor sale. Se înţelege de la sine că „soţia mea", „soţul meu" sau „partenerul meu" sunt termeni colocviali, care nu implică stăpânire.
4. Viaţa în comun. Majoritatea timpului, vor locui împreună. Sarcinile vor fi împărţite. Ambii se vor abţine să îşi certe soţul, chiar dacă unul îi poate aminti celuilalt ce răspunderi are, cu tact şi delicateţe. Fiecare îşi va spăla lenjeria intimă.
5.Bani. Soţul şi soţia vor împărţi în mod egal răspunderea cheltuielilor, fiecare va avea propriul cont bancar şi vor deschide un cont comun pentru proiectele comune. Dacă în împărţirea sarcinilor unul din cei doi produce mai mulţi bani decât celălalt, venitul va fi în orice caz împărţit, fiecare dispunând de banii de care are nevoie. Ambii vor evita să spună celuilalt cum şi pe ce trebuie să cheltuiască banii.

6.Dispute. Neînţelegerile nu vor fi considerate nefaste. Dat fiind că este vorba despre două persoane diferite, se înţelege de la sine că vor exista neînţelegeri. în astfel de cazuri, cuplul îşi va face timp ca să ajungă la un acord. Dacă nu reuşeşte, va conveni că există o neînţelegere. Dacă e nevoie de o decizie urgentă, se va da prioritate deciziei celui mai competent sau priceput în domeniu.
7.Certuri. Dat fiind faptul că partenerii sunt fiinţe umane, şi nu maşini, disputele pot genera discuţii şi certuri. Părţile se angajează să se trateze cu respect, atât din punct de vedere psihic, cât şi fizic.
8.Comunicare. Părţile se angajează să fie permanent deschise dialogului. El va încerca să vorbească cu ea chiar dacă e supărat, şi ea va încerca să nu-l pedepsească limitând contactul fizic.
9.Sex. Se stabileşte în mod clar că sexualitatea cuplului va fi reglementată exclusiv de dorinţă. Nici unul din cei doi nu se va simţi obligat vreodată să satisfacă dorinţele celuilalt, decât dacă astfel îşi satisface propriile dorinţe, în toate celelalte cazuri se stabileşte că nici un fel de comportament sexual nu e interzis, murdar sau păcătos, dacă ambii sunt de acord să-l exploreze.
10.Fidelitate. Cuplul poate stabili în mod liber această regulă, alegând oricare dintre următoarele posibilităţi:
a) relaţia sexuală este exclusivă;
b) pot exista şi alte relaţii, dar fără implicare afectivă;
c) fiecare decide liber în ceea ce priveşte relaţiile extraconjugale.
La b) şi c) va trebui să se stabilească dacă aceste alte experienţe trebuie să fie povestite sau ascunse.
Oricare ar fi opţiunea, drepturile şi obligaţiile vor fi identice pentru amândoi.
11 .Copii. Cuplul va avea copii numai în cazul în care ambii doresc acest lucru (şi în momentul în care ambii sunt de acord). între timp, ambii sunt de acord că un avort ar fi o decizie care răneşte şi de aceea va fi răspunderea ambilor să evite o sarcină nedorită.
12.Familii. Fiecare va avea cu familia sa de origine relaţiile pe care le consideră potrivite şi va accepta atitudinea celuilalt faţă de aceasta. Acest lucru include dreptul fiecăruia să nu se lase presat de socri.
13.Prieteni. Fiecare îşi va păstra prietenii şi prietenele. Nu este obligatoriu să accepţi şi nici să te împrieteneşti cu prietenii celuilalt şi nici să-ţi incluzi propriii prieteni în problemele cuplului.
14.Control. Fiecare renunţă în mod expres să exercite control asupra timpului, aspectului, corpului, gusturilor şi felului de a se comporta al celuilalt. Fiecare va răspunde pentru propriile acţiuni şi pentru cele stabilite împreună, dar nu pentru deciziile individuale ale celuilalt.
15.Divorţ. Fiecare din cei doi poate dori să divorţeze când simte că proiectul stabilit în comun nu mai e în vigoare. Celălalt nu se va opune. Dacă există copii minori, cuplul convine să încerce toate soluţiile posibile pentru a salva legătura şi a-i proteja pe aceştia. Referitor la bunuri, se cade de acord ca tot ce a fost

obţinut în timpul vieţii în comun să se împartă şi tot ceea ce este personal să fie păstrat de fiecare.
16.Alte clauze. Aceste articole vor putea fi revizuite la solicitarea oricăruia din cei doi şi modificate cu acordul ambelor părţi. încălcarea oricăreia dintre aceste clauze se consideră a fi un motiv suficient pentru rezilierea contractului, iar cel care se face vinovat de acest lucru va suporta ca singură pedeapsă dreptul partenerului de a abandona relaţia.
17.Semnarea contractului. Prezentul contract nu are nici o valabilitate juridică, civilă sau comercială. Este de uz exclusiv privat şi nu poate fi adus ca argument într-un litigiu. Pentru a stabili acest lucru în mod clar, trebuie semnat cu mâna stângă, fără ceremonie şi fără martori.
Data:
Semnături

Şi chiar e nevoie să faci un asemenea efort?

Răspund: Cred că da.

Dar nu sunt suficiente iubirea şi dorinţa?
Răspund: Cred că nu (deşi, fără îndoială, este un punct de plecare minunat pentru a parcurge calea împreună).
Poate ar trebui să lămuresc încă o dată că acesta nu este „PACTUL CONJUGAL al căsătoriei normale", ci numai o idee. Există probabil unele asemănătoare şi altele diferite. Există probabil unele mai rigide şi altele mai flexibile, adaptabile fiecărei căsătorii şi fiecărui moment al căsătoriei, în cele din urmă, există probabil unii care consideră că nu e nevoie să convii asupra nici unui lucru şi cu atât mai puţin în scris, alţii care consideră că e ridicol să stabileşti norme de conduită de comun acord, alţii care se enervează doar gândindu-se la ideea de contract conjugal... şi poate că au dreptate. Vorbesc doar despre acele lucruri care mi-au fost de folos mie şi de semnalele pe care le-am întâlnit în calea MEA. Le împărtăşesc... pentru orice eventualitate.
Cred că rezistenţa unora dintre noi în faţa pactelor se datorează faptului că le percepem ca şi cum ar fi pereţii acelei închisori la care mă refeream la început. încerc să demonstrez că lucrurile nu numai că nu sunt aşa, ci mai curând contrariul.
Departe de a supune, un pact de respect al individualităţii, un contract încheiat de comun acord, explicat şi consensual, un model inovativ de convieţuire, un set de norme care, prin definiţie, sunt discutabile şi modificabile permanent eliberează. în loc să se transforme într-o celulă, un pact se constituie într-o cheie de intrare şi de ieşire din fiecare relaţie.
Ar trebui să ne răspundem, cu toată sinceritatea, dacă suntem capabili să întemeiem un cuplu, stabilind clar şi definitiv că nu trebuie să-ţi doreşti ceea ce îmi place mie.

Şi că, dincolo de orice, ne datorăm respect reciproc.
Şi că aceasta implică nu numai să acceptăm, ci şi să ONORĂM diferenţele dintre noi.
Şi că închisoarea nu este astfel, pentru că un cuplu este o alegere a unui loc unde să fii.
Şi că uşa va fi mereu deschisă (cel puţin pentru a ieşi).
Nu obişnuim să alegem voluntar această libertate pentru noi în mod sigur pentru că nu dorim să o oferim celorlalţi; fără îndoială, în orice caz, o avem pentru că libertatea este un drept la care nu se poate renunţa şi o condiţie inevitabilă.
Deşi alegem să ne construim propriile închisori de idei, ridicând pereţi şi construind plase de oţel în spatele cărora ne vom simţi închişi, bineînţeles, dar cu siguranţa care se poate obţine numai din ceea ce e previzibil, din ceea ce este static, din ceea ce este etern. Deşi aici, înăuntru, pot muri de sufocare, de angoasă sau de plictiseală.
Vrem să credem că iubim o singură dată în viaţă şi pentru totdeauna, deşi ştim că nu e adevărat. Preferăm să ne zvârcolim de teamă, controlând ceea ce face celălalt când nu suntem împreună, şi rămânem agă ţa ţi de ideea că nu am putea trăi unul fără celălalt, deşi ştim că, fără cel iubit, viaţa tot va continua, chiar dacă nu continuă la fel.
Şi credem acest lucru, în mare măsură, pentru că am fost învăţaţi să credem aceste minciuni. Neadevăruri pentru a susţine ideea închisorii ideale, dar şi pentru a condiţiona o fidelitate forţată sau o exclusivitate machistă (până acum treizeci sau patruzeci de ani, bărbaţii pretindeau să fie unici în viaţa femeilor cumsecade, iar femeile acceptau să fie ultimele în viaţa bărbaţilor cumsecade). în acest sens, educaţia noastră temătoare nu a fost nici măcar echitabilă.
Victimele colective ale acestei distorsiuni sunt femeile. Fie că şi-au dat seama, fie că nu, o mare parte a femeilor din acele vremuri au fost condiţionate de ideea conform căreia femeia trebuie să se mulţumească cu o singură iubire şi cu un singur bărbat, pentru toată viaţa.
Ángeles Mastretta spune prin intermediul unuia dintre personajele sale: „Atunci când speranţa de viaţă a unei femei era de 45 de ani, era suficientă o iubire, dar acum, când o să trăieşti 80... nu e suficientă una singură. Măcar două!"
Concepţia că se iubeşte o singură dată în viaţă şi pentru totdeauna e o minciună.
Nu e adevărat că e obligatoriu să fie pentru totdeauna şi nu-i adevărat că nu poate fi de mai multe ori în viaţă.
într-o zi, pe un drum de ţară, m-am întâlnit cu un domn care, după ce s-a despărţit de prima soţie, s-a recăsătorit. îl cunoşteam încă de când era căsătorit cu prima soţie. Acea relaţie părea să fie spectaculoasă. La un moment dat, fiecare, în ceea ce îl privea, şi-a dedicat întreaga elocvenţă pentru a descrie iubirea pe care o simţea.

La masă, în timp ce femeile aduceau nişte plăcinte, cineva l-a întrebat cum îi merge în această a doua căsătorie, iar el a povestit cât de mult o iubeşte pe cea de-a doua soţie. Când persoana respectivă, care cunoscuse relaţia sa anterioară, l-a întrebat dacă a încetat să o iubească pe prima soţie, ca să o iubească pe cea de-a doua, el a răspuns:

- Nu! Aia nu era iubire, aceasta este adevărata iubire!

De ce să negi acea iubire? El nu putea accepta că iubise, că încetase de a mai iubi şi că acum iubea altă femeie. Simţea nevoia să minimalizeze cealaltă iubire pentru a putea face loc acesteia din urmă. Văduvii şi văduvele fac uneori acelaşi lucru, spun: aceasta este iubirea adevărată, cealaltă nu era şi îmi dau seama abia acum; sau mai rău: aceea era iubirea adevărată şi de aceea nu voi mai putea iubi din nou pe nimeni cu adevărat.

îmi face plăcere să observ că poţi iubi pe cineva, că poţi înceta să mai iubeşti şi că poţi apoi să iubeşti altă persoană.

La una dintre prelegerile mele, cineva m-a întrebat:

„Şi nu poţi să iubeşti două persoane în acelaşi timp?"

Ne temem foarte tare de această întrebare, pentru că dacă am accepta şi neam asuma faptul că poţi să iubeşti mai mult de o persoană o dată, ce s-ar mai alege de siguranţa noastră?

Dacă susţin:

Că e o minciună faptul că iubim o singură dată în viaţă...

Că e o minciună faptul că iubirea este indisolubil legată de sex... Că e o

minciună faptul că iubirea adevărată este eternă... Dacă afirm:

Că e o minciună faptul că nu poţi iubi din nou după ce ai iubit...

Că e o minciună faptul că afectele mele depind de voinţa mea...

E o minciună faptul că mă apăr spunându-mi povestea tipurilor de iubire...

Dacă, pe deasupra, acum aş spune că este posibil să iubeşti mai mult de o persoană în acelaşi timp... ce ne-ar rămâne? Catastrofa?

Este o posibilitate: absoluta nesiguranţă în privinţa viitorului; chiar dacă astăzi suntem împreună, mâine nu se ştie.

Dar există altă posibilitate: împreună cu minciunile, să scoatem la lumină şi ideea catastrofei şi să apreciem relaţia pe care o avem cu adevărat.

Pentru că...

Acum, când ştiu că nu iubeşti o singură dată, nici pentru totdeauna, îmi dau seama că soţia mea ar fi putut foarte bine să nu mă mai iubească sau ar putea să nu mă mai iubească mâine...

Acum, când ştiu că sexul nu este obligatoriu legat de iubire, îmi dau seama că ea ar putea alege cu cine va avea relaţii sexuale.

Acum, când ştiu că aceea pe care o iubesc poate iubi mai multe persoane în acelaşi timp, îmi dau seama că faptul de a mă simţi iubit nu îmi garantează că ea nu îi iubeşte şi pe alţii.
Acum, când ştiu că poţi înceta să mai iubeşti şi că ea poate decide asupra propriei vieţi...
Acum...
Când ajung acasă, iar soţia mea este cu adevărat bucuroasă să se întâlnească cu mine şi să ne iubim, atunci îi acord acestei întâlniri valoarea pe care o are.
Acum, când ştiu toate aceste lucruri şi sunt sigur că şi ea le ştie, conştientizarea libertăţii noastre de alegere, departe de a fi o catastrofa, este paşaportul pentru o relaţie de cuplu mai împlinită şi mai semnificativă.
Dacă, în ciuda faptului că şi ea, şi el sunt conştienţi de acest lucru, ei decid să fie în continuare împreună, atunci e minunat.
Dacă negăm existenţa faptelor pentru a susţine ceea ce nu se mai întâmplă, apare adevărata catastrofa.
- Dragă, spune el, de ce nu luăm gâtul curcanului pentru aniversarea noastră?
- Nu mi se pare o idee bună, spune ea, care nu-l mai suportă. Ce vină are curcanul? De ce nu-i luăm gâtul prietenului tău celui mai bun, José, care ne- a prezentat?
O căsătorie vie este o legătură în care încă palpită cuplul, şi nu un muzeu cu amintiri despre tot ce am fost, nici un panteon unde se păstrează rămăşiţele cuplului nostru defunct.
Singurul cuplu posibil este cel care există între doi indivizi egali, care decid să încheie un acord şi fac acest lucru. Rousseau spune că nu suntem obligaţi să respectăm nici o lege la a cărei elaborare nu am participat.
Cuplul este un pact care ne uneşte şi, deşi orice pact implică într-o anumită măsură stabilirea unor limite, acest pact nu este în opoziţie cu libertatea fiecăruia; dimpotrivă, respectarea contractului şi posibilitatea de a-l revizui şi reformula constituie libertatea.
Aceste puncte din acordul încheiat cu celălalt constituie ceea ce ne leagă ca unitate.
Dar atenţie, această unitate nu e statică, este în continuă mişcare şi schimbare. Este obligatoriu să schimbăm permanent ceea ce am stabilit prin pact, pentru a menţine echilibrul instabil care este relaţia de cuplu. Schimbarea este constantă şi tocmai datorită acesteia are sens să rămânem împreună.

Ziaristă spaniolă din Madrid

Del Nuevo Extremo, Buenos Aires, 1999

în spaniolă, echivalentul pentru flori este flores. (n.red.)

Să ne eliberăm - vaciarse, în spaniolă (n.red.)

Del Nuevo Extremo, Buenos Aires, 201

0POVESTE (EPILOG)

Această poveste mi-a parvenit acum câteva luni, prin intermediul internetului. Era foarte asemănătoare cu aceasta, dar sensul final al poveştii era înspăimântător: dintr-o idee minunată, cineva făcuse o platformă oribilă, discriminatorie şi plină de resentimente; ceva asemănător cu ceea ce se întâmplă între unii iubiţi, atunci când calea încetează de a mai fi aceeaşi.
Am decis apoi, ca de atâtea ori până acum, să rescriu povestea, astfel încât să includă mesajul pe care îl consideram demn de a fi povestit:

Această poveste ne poartă în epoca regelui Arthur şi a cavalerilor Mesei Rotunde, o vreme a vrăjitorilor şi a castelelor cu poduri mobile, un timp al intrigilor şi al bătăliilor istorice, un timp al dragonilor magici care aruncau flăcări pe nas şi al cavalerilor rătăcitori, ale căror onoare şi curaj nu aveau limite.

Regele Arthur se îmbolnăvise. în numai două săptămâni, slăbiciunea îl ţintuise la pat şi aproape nu mai mânca deloc. Toţi medicii de la curte au fost chemaţi pentru a-l vindeca pe monarh, dar nimeni nu a putut diagnostica boala de care suferea. în ciuda tuturor îngrijirilor, starea bunului rege era din ce în ce mai gravă.

într-o dimineaţă, în timp ce servitorii aeriseau încăperea în care regele dormea slăbit, unul dintre ei îi spuse altuia cu tristeţe:

-O să moară...

în cameră se afla Sir Galahad, cel mai eroic şi mai falnic dintre cavalerii Mesei Rotunde şi tovarăş de arme al regelui Arthur în marile lupte. Galahad a auzit comentariul servitorului şi s-a ridicat în picioare, iute ca fulgerul, l-a apucat de haine şi i-a strigat:

- Să nu mai repeţi niciodată cuvântul acesta, înţelegi? Regele va trăi, regele se va face bine... Trebuie doar să găsim medicul care să cunoască boala de care suferă, ai auzit?

Servitorul, tremurând, îndrăzni să răspundă:

- Adevărul, Sir, e că Arthur nu este bolnav, i s-au făcut vrăji.

Erau vremuri în care magia era la fel de logică şi naturală ca legea gravitaţiei.

- La naiba, de ce spui asta?, întrebă Galahad.

- Am mulţi ani, domnul meu, şi am văzut zeci de bărbaţi şi femei în situaţia asta, dar numai unul dintre ei a supravieţuit.

-Asta înseamnă că există o cale..., spune-mi cum a făcut cel care a scăpat de moarte.

- Trebuie să găsim un vrăjitor mai puternic decât cel care a făcut vraja; dacă nu reuşim, cel asupra căruia s-a făcut vraja va muri.

- Trebuie să se găsească în regat un vrăjitor puternic, spuse Galahad, dar dacă nu se află în regat, voi merge să-l caut până la capătul pământului şi îl voi aduce aici.
- Din câte ştiu, există numai două persoane atât de puternice încât să-l poată vindeca pe Arthur, Sir Galahad; unul este Merlin care, în cazul în care va afla, va avea nevoie de două săptămâni ca să ajungă şi nu cred că regele nostru va rezista atât.
- Şi cealaltă?
Bătrânul servitor lăsă privirea în jos, dând din cap că nu.
- Cealaltă este vrăjitoarea din munte... Dar chiar şi dacă cineva ar fi suficient de curajos să meargă să o caute, ceea ce mă îndoiesc, ea nu ar veni niciodată să-l vindece pe regele care a alungat-o din palat acum mulţi ani.
Renumele vrăjitoarei era într-adevăr cumplit. Se ştia că era capabilă să îl transforme în sclavul său pe cel mai brav războinic doar privindu-l în ochi; se spunea că doar atingând-o îţi îngheţa sângele în vine; se povestea că îi gătea pe oameni în ulei, ca să le mănânce inima.
Dar Arthur era cel mai bun prieten pe care îl avea Galahad, luptase alături de el de sute de ori, îi ascultase suferinţele cele mai neînsemnate şi cele mai profunde. Nu exista nici un risc pe care să nu şi-l asume pentru a-şi salva suveranul, prietenul şi cel mai bun om pe care îl cunoscuse.
Galahad şi-a pus armura şi s-a urcat pe cal, îndreptându-se spre Muntele Negru, unde se afla peştera vrăjitoarei.
Nici nu traversă bine râul şi observă că cerul începuse să se întunece. Nori grei şi groşi păreau ancoraţi la baza muntelui. Când ajunse la peşteră, părea să se fi lăsat noaptea în plină zi.
Galahad descăleca şi porni către deschizătura din stâncă. într-adevăr, frigul nefiresc care ieşea din grotă şi mirosul fetid care venea din interior l-au obligat să regândească strategia, dar cavalerul a rezistat şi a continuat să avanseze către lugubrul tunel. Din când în când, câte un liliac ce fâlfăia din aripi îl făcea să-şi acopere instinctiv faţa.
După cincisprezece minute de mers, tunelul se deschise într-o enormă cavernă impregnată de un miros acru şi de o lumină gălbuie, dată de o sută de lumânări aprinse. în mijloc, amestecând într-o oală aburindă, era vrăjitoarea.
Era acea vrăjitoare din poveste, aşa cum i-o descrisese bunica în poveştile de groază pe care i le spunea în copilărie ca să doarmă şi care îl făceau să se trezească închipuindu-şi lupta împotriva răului pe care avea să o ducă atunci când va avea vârsta necesară pentru a fi cavaler la curte.
Şedea încovoiată, îmbrăcată în negru, cu mâinile lungi şi osoase cu unghii lungi ca nişte gheare, cu ochii mici, nasul coroiat, bărbia proeminentă şi o expresie pe chip care inspira groaza.
Nici nu intră bine Galahad când, fără a-lprivi măcar, vrăjitoarea îi strigă:

- Pleacă, înainte să te transform într-o broască râioasă sau în ceva şi mai rău!
- Am venit să te caut, spuse Galahad, am nevoie de ajutor pentru prietenul meu care este foarte bolnav.
-Ha... ha... ha..., râse vrăjitoarea. Regele a fost vrăjit şi, în ciuda faptului că nu am fost eu cea care a făcut vraja, nu poţi face nimic ca să-l scapi de moarte.
- Dar tu... tu eşti mai puternică decât cel care a făcut vraja. Tu ai putea să-l salvezi, stărui Galahad.
- De ce aş face aşa ceva?, întrebă vrăjitoarea, amintindu-şi înciudată dispreţul regelui.
- Cere ce vrei, spuse Galahad, voi avea personal grijă să primeşti preţul pe care îl ceri.
Vrăjitoarea îl privi pe cavaler. Era într-adevăr ciudat să-l vadă în peştera sa cerându-i ajutorul. Deşi în lumina lumânărilor Galahad era incredibil de arătos, ţinuta sa îl transforma totodată într-o imagine a curajului şi a frumuseţii.

Vrăjitoarea îl privi chiorâş şi anunţă:

- Iată preţul: dacă îl vindec şi numai dacă îl vindec...

- Cere-mi orice..., spuse Galahad.

- Vreau să te căsătoreşti cu mine!
Galahad se înfioră. Nu concepea să-şi petreacă restul zilelor alături de vrăjitoare, dar, pe de altă parte, era la mijloc viaţa lui Arthur. De câte ori prietenul său nu îi salvase viaţa în timpul unei bătălii! îi datora nu una, ci o sută de vieţi... în afară de asta, regatul avea nevoie de Arthur.
- Fie, spuse cavalerul, dacă îl vindeci pe Arthur, mă voi căsători cu tine, îţi dau cuvântul meu. Dar, te rog, grăbeşte-te, mă tem că vom ajunge prea târziu la castel ca să-l mai salvăm.
în linişte, vrăjitoarea luă un cufăr, puse câteva prafuri şi băuturi în el, apucă un săculeţ de piele plin cu ingrediente ciudate şi se îndreptă către ieşire, urmată de Galahad.
Ajungând afară, Sir Galahad îşi aduse calul şi, cu o grijă demnă de o regină, o ajută pe vrăjitoare să urce în şa. încălecă la rândul său şi începu să galopeze către castelul regal.
Odată ajunşi în castel, îi strigă paznicului să coboare podul, şi acesta îl coborî fără tragere de inimă.
Locuitorii fortăreţei se dădeau la o parte din calea lui, murmurândfără să le vină să-şi creadă ochilor, sau se dădeau la o parte pentru a nu-şi

încrucişa privirea cu înfricoşătoarea femeie; Galahad ajunse la poarta de acces către camerele regale.
Cu o mână o împiedică pe vrăjitoare să coboare singură şi se grăbi să o ajute dându-i braţul. Ea se miră şi îl privi aproape cu sarcasm.
- Dacă e să-mi fii soţie, îi spuse el, e bine să fii tratată ca atare.
Sprijinită de braţul lui, vrăjitoarea intră în dormitorul regal. Starea regelui se înrăutăţise de la plecarea lui Galahad; nu se mai trezea şi nu mai mânca.
Galahad le-a poruncit tuturor să părăsească încăperea. Medicul personal al regelui ceru să rămână, şi Galahad a fost de acord.
Vrăjitoarea s-a apropiat de corpul lui Arthur, l-a cercetat atent, a spus câteva cuvinte ciudate, şi apoi a pregătit o băutură cu o culoare neplăcută, verde, pe care a amestecat-o cu un fir de trestie. Când încercă să-i dea să bea lichidul bolnavului, medicul o apucă strâns de mână.
- Nu, spuse el. Eu sunt medic şi nu am încredere în vrăjitorii. Afară din...
Şi în mod sigur ar fi continuat să spună „... acest castel", dar nu a mai apucat; Galahad era alături de ea şi îl ţintuia pe medic cu o privire furioasă.
-Să nu o atingi pe femeia asta, spuse el, şi cel care pleacă eşti tu... Acum! strigă.
Medicul fugi speriat. Vrăjitoarea apropie sticla de buzele regelui şi lăsă să se scurgă conţinutul în gura acestuia.
- Şi acum? întrebă Galahad.
- Acum trebuie să aşteptăm, spuse vrăjitoarea.
Când s-a lăsat noaptea, Galahad şi-a scos mantia şi a aşternut-o ca pe un pat mic la picioarele patului regelui. El avea să stea la uşa de acces, ca să-i păzească pe amândoi.
Dimineaţa următoare, pentru prima dată după multe zile, regele se deşteptă.
- Mâncare! strigă el. Vreau să mănânc... îmi e foarte foame.
- Bună ziua, maiestate, salută Galahad zâmbind, şi sună clopoţelul după servitori.
- Dragul meu prieten, spuse regele, mi-e o foame de lup, de parcă nu aş mai fi mâncat de câteva săptămâni.
- Chiar nu ai mâncat de câteva săptămâni, îi confirmă Galahad.
în acel moment, la picioarele patului său apăru vrăjitoarea care îl privea cu o strâmbătură pe chip, ce în mod sigur ar fi trebuit să semene cu un zâmbet. Arthur crezu că e o halucinaţie. A închis ochii, apoi s-a frecat la ochi până când şi-a dat seama că, într-adevăr, vrăjitoarea era acolo, chiar în camera lui.
- Ţi-am spus de sute de ori că nu vreau să te mai văd în apropierea palatului. Ieşi de aici!, porunci regele.

- Să mă ierţi, maiestate, spuse Galahad, trebuie să ştii că, dacă o goneşti pe ea, mă goneşti şi pe mine. Este dreptul tău să ne dai afară pe amândoi, dar dacă ea pleacă, plec şi eu.
- Ai înnebunit? întrebă Arthur. Unde să te duci tu cu monstrul ăsta îngrozitor?
- Măsoară-ţi cuvintele, Alteţă, vorbeşti despre viitoarea mea soţie.
- Ce? Viitoarea ta soţie? Am vrut să-ţi prezint tinerele de măritat din cele mai bune familii ale regatului, cele mai râvnite prinţese din regiune, cele mai frumoase femei din lume, şi tu le-ai respins pe toate. Cum să te căsătoreşti acum cu ea?
Vrăjitoarea îşi aranja în glumă părul şi spuse:
- Este preţul pe care l-a plătit ca să te vindec.
- Nu! strigă regele. Mă opun. Nu am să permit o asemenea nebunie. Prefer să mor.
- E lucru hotărât, maiestate, spuse Galahad.
- îţi interzic să te căsătoreşti cu ea, porunci Arthur.
- Maiestate, răspunse Galahad, există un singur lucru pe lume mai important pentru mine decât un ordin de-al tău, cuvântul meu. Am făcut un jurământ şi-mi propun să-l respect. Dacă tu ai muri mâine, ar fi două evenimente în aceeaşi zi.
Regele a înţeles că nu putea face nimic pentru a-şi proteja prietenul de jurământ.
- Nu am să pot răsplăti niciodată sacrificiul tău pentru mine, Galahad, eşti mai nobil decât te-am crezut vreodată.
Regele se apropie de Galahad şi îl îmbrăţişă.
- Spune-mi totuşi dacă pot face ceva pentru tine.
A doua zi, la cererea cavalerului, în capela palatului, preotul căsători perechea doar în prezenţa regelui. La sfârşitul ceremoniei, Arthur îi dădu lui Sir Galahad binecuvântarea sa şi un pergament prin care le ceda însurăţeilor terenurile din partea cealaltă a râului şi cabana din vârful muntelui.
Când ieşiră din capelă, piaţa centrală era neobişnuit de goală; nimeni nu dorea să petreacă şi nici să asiste la această nuntă; în grupuri, sătenii vorbeau despre vrăjitorii, despre farmece, nebunie şi posedare...
Galahad a condus trăsura pe drumurile acum pustii către râu şi de acolo, pe drumul care urca pe munte.
Odată ajunşi, coborî în grabă şi luându-şi iubitor soţia de mijloc, o ajută să coboare din trăsură. îi spuse că va duce caii în grajd şi o invită să intre în noua casă. Galahad întârzie puţin pentru că voia să contemple apusul, până când linia roşie dispăru complet la orizont. Imediat după aceea, Sir Galahad inspiră adânc şi intră.
Focul din cămin era aprins şi, în faţa lui, o siluetă necunoscută stătea în picioare, cu spatele la uşă. Era silueta unei femei îmbrăcate în văluri albe

semitransparente, care lăsau să se ghicească formele unui corp îngrijit şi atrăgător.
Galahad privi în jurul său, căutând-o pe femeia care intrase cu câteva minute în urmă, dar nu o văzu.
- Unde este soţia mea? întrebă el.
Femeia se întoarse, şi Galahad simţi cum aproape îi sare inima din piept. Era cea mai frumoasă femeie pe care o văzuse vreodată. înaltă, cu pielea albă, ochi deschişi la culoare, păr blond şi lung, un chip senzual şi gingaş, în acelaşi timp. Cavalerul se gândi că, în alte împrejurări, s-ar fi îndrăgostit de acea femeie.

- Unde e soţia mea? repetă el, acum ceva mai energic. Femeia se apropie

puţin şi cu o voce şoptită îi spuse:

- Soţia ta, iubite Galahad, sunt eu.
-Nu mă păcăleşti, eu ştiu cu cine m-am căsătorit, spuse Galahad, şi nu seamănă cu tine nici un pic.
-Ai fost atât de bun cu mine, iubite Galahad, ai fost grijuliu şi blând, chiar şi atunci când simţeai că înfăţişarea mea îţi face scârbă, m-ai apărat şi m-ai respectat cum nimeni nu a maifăcut-o până acum, astfel încât consider că meriţi această surpriză... O jumătate din timpul în care suntem împreună voi avea înfăţişarea pe care o vezi acum, şi cealaltă jumătate a timpului, înfăţişarea de când m-ai cunoscut... femeia făcu o pauză şi-şi încrucişa privirea cu cea a lui Sir Galahad. Şi cum eşti soţul meu, iubitul şi minunatul meu soţ, este privilegiul tău să iei această decizie: ce preferi, soţul meu drag? Vrei să fiu frumoasă ziua şi urâtă noaptea sau urâtă în timpul zilei şi frumoasă în timpul nopţii?
Timpul se oprise pentru cavaler. Acest dar al cerului era mai mult decât visase vreodată. El se resemnase în faţa destinului din iubire pentru Arthur şi iată că acum putea alege viitoarea sa viaţă. Trebuia să-i ceară soţiei să fie frumoasă ziua, ca să se plimbe mândru printre oameni şi să fie invidiat de toţi, şi să sufere în tăcere şi singurătate groaza nopţilor cu vrăjitoarea? Sau mai bine să tolereze glumele şi dispreţul tuturor celor care-l vor vedea la braţ cu vrăjitoarea şi să se consoleze ştiind că atunci când se înserează, va avea doar pentru el plăcerea cerească a prezenţei acestei femei frumoase, de care se îndrăgostise deja?
Sir Galahad, nobilul Sir Galahad, se gândi şi se gândi, până când îşi ridică ochii şi spuse:
-Acum, că eşti soţia mea, iubita şi aleasa mea soţie, te rog să fii... cea care doreşti să fii în fiecare moment din fiecare zi a vieţii noastre împreună...

Legenda povesteşte că atunci când ea a auzit aceste cuvinte şi şi-a dat seama că putea alege singură să fie oricine vrea, a decis să fie tot timpul cea mai frumoasă dintre femei.
Se povesteşte că, de atunci, de fiecare dată când ne întâlnim cu cineva care, cu inima deschisă, ne dă voie să fim cine suntem, acest lucru ne transformă în mod invariabil.
Să renunţăm pentru totdeauna la cumplitele vrăjitoare şi la blestemaţii de căpcăuni care sălăşluiesc în umbra noastră pentru ca, atunci când dispar, să lase loc celor mai frumoşi, iubitori şi fascinanţi cavaleri şi prinţese care se află, uneori adormiţi, înăuntrul nostru. Fiinţe frumoase care la început apar pentru a se oferi persoanei iubite, dar care ajung negreşit să pună stăpânire pe viaţa noastră şi să sălăşluiască în noi permanent.
Aceasta este învăţătura culeasă de-a lungul căii întâlnirii.
Adevărata iubire nu este altceva decât dorinţa inevitabilă de a-l ajuta pe celălalt să fie cine este.
Dincolo de posibilitatea ca această autenticitate să îmi convină sau nu.
Dincolo de eventualitatea ca, fiind cine eşti, să mă alegi sau nu pe mine, pentru a continua calea împreună.